

ఓం పరబ్రహ్మణేనమః.

పూర్వమీమాంస, అపరకృష్టియ, నిర్ణయసింధు, ప్రయోగ
కమలాకర, జ్యోతిశ్శాస్త్ర, ధర్మశాస్త్ర,
పురాణాదులనుండి సంగ్రహితంబైన

పురాణోక్తాః పరకర్మప్రకాశికయను
వైశ్యాపరచంద్రిక

ఈ గ్రంథము

శ్రీ శే నా తండ్రిగారైన

చల్లా లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రిగారిచే

ఆంధ్ర తాత్పర్య సహితముగా వ్రాయఁబడి,

వారి క్షేప్త పుతుఁడు

సుబ్బరాయశాస్త్రిచే

స్వకీయ

శ్రీ లక్ష్మీనరసింహ ముక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రకటింపఁబడియె

మచిలీపట్టణము.

దశమ ముద్రణము 600 ప్రతులు.

1962

రిజిష్టరు కాపీరైట్]

[వెల రు. 3-0-0

ఆదా నూతనవస్త్రాణి ధారయేత్.

శ్లో॥ నాగోభాతి మదేనఖం జలధరైః పూర్ణేందు నాశర్వరీ ।
శీలేన ప్రమదాజలం జలరుహై ర్నిత్యోత్సవః పండితైః । సత్పుత్రేణ
కులః త్వయా వసుమతీ లోకత్రయం భానునా । దేవస్య గృహే
మునయో వసంతి దేవానాంగవయః పార్థివాసః దేవా ఇదంమే సుమ
నస్యమానౌ దివి దేవా వసవో దీర్ఘమామాయుః ॥

గవర్నమెంటు చట్టప్రకారము ఈ గ్రంథము కాపీరైట్ చేయఁ
బడినది ఇతరులు గ్రంథకర్త అనుమతిలేనిది ముద్రించకూడదు.

అక్షిప్తసింహ పెన్.
బందరు, బచ్చపేట. }

ఇట్లు.
చల్లా సుబ్బరాయశాస్త్రి

సుజననర్యులారా !

జననీ జనకులు మృతినొందిన సమయమందు పుత్రులు ప్రేత కర్మములను జక్కఁగనియమయితముగ నెఱవేర్చిరేని వారు (ఆ జననీ జనకులు తమ పుత్రులగుఁగిరించిన దానాది కర్మములకు విధింపఁ బడిన పుణ్యలోకములను బొందుదురు. మఱియు వారు పితృ దేవ త్వముగలవారగుదురు. వారట్లగుటచే వారానందమునుబొంది తమ పుత్రులు దీర్ఘాయుష్మంతులును, తేజోవంతులును, ధనవంతులును అగునట్లు ఆశీర్వాచనములను జేయుదురు ఆ యాశీర్వాచన సామ ర్థ్యంబు వలన పుత్రులు సుఖవంతులై యుందురు.

శ్లో॥ పితౄణాంచ ప్రసాదేన కర్తృ ర్వంశోభివర్ధతే । శ్రేయ సాంచాభి వృద్ధిస్సాన్య ద్భూయసా ముత్తమోత్తరమ్ ।

తా॥ పితృదేవతలయొక్క యనుగ్రహముచేతఁ బుత్రుల యొక్క వంశ మభివృద్ధిని బొందుటయేగాక గొప్పవగు శ్రేయస్సులు గూడ విశేషించి కలుగును.

జౌర్ధ్వ దైహిక కర్మమునకు పైతృమేధికమని పేరు. పైతృ మేధికమనఁగా చనిపోయిన మాతాపితృ మాతామహాది కానుణ్యవర్గ ములోని వారలకు దహనసంస్కారము మొదలుకొని సపిండీకరణాంతము వఱకునుజేయు కర్మయని యభిప్రాయము.

“జ్ఞాత్వా కర్మాణికుర్వీత” అని యుండెను కాఁబట్టి కాలము తెలిసి పుత్రులు కర్మమచరింపఁదగును. ఈ కలికాలమహిమవలన కొందరు పుత్రులు మాతాపితరులను సదాదూషింపుచు వారు మృతులైనవెనుకవారికి సకాలమందు శ్రాద్ధములఁజేయక మాతల్లిదండ్రులు తిననచ్చినారా ? పురోహితులకొఱకీ శ్రాధము లేర్పడిన వనెను మఃఖ్యాభిప్రాయము గలవారగుదురు.

శ్లో॥ పున్నామో నరకాద్యమ్ త్పితరం త్రాయతేసుతః । తస్మాత్పుత్ర ఇతిప్రోక్త స్వయమేవ స్వయంభువా । అనఁగా ఏకారణమువలన పున్నామయను నరకమునుండి తండ్రిని రక్షింపుచున్నాఁడో ఆకారణమువలన పుత్రుని స్వయముగా బ్రహ్మచే జెప్పఁబడెను.

శ్లో॥ జీవతో ర్వాక్యకరణా త్ప్రత్యబ్ధం భూరి భోజనాత్ ।
గయా మూఁ పిండదానాశ్చ త్రిభిః పుత్రస్య పుత్రితా ॥

అనగా తల్లిదండ్రుల యాజ్ఞ ననుసరించుటయుఁ ప్రత్యాబ్ధిక శ్రాధము ఆమశ్రాధవిధిచే జటిపి పిమ్మట తమ తమ బంధువుల కన్న దానముచేయుటయు, గయయందు పిండప్రదానము చేయుట యును ఈ మూడుకార్యము లాచరించుటచే పుత్తుఁడు పుత్రధర్మమును నెఱవేర్చినవాఁడగును.

అయ్యా, ప్రాచీన గ్రంథములయందపరము పురాణోక్తవిధిగా నొకచోట వ్రాయనందున ధర్మశాస్త్రములయందుఁ బ్రవీణత గల యాజ్ఞకులకుఁదప్ప తక్కిన నోమాన్య బనులకు దానిఁజూచిగ్రహించుటకు కఠిరముగ నుండెను. మఱియు నీమంత్రముఁజెప్పి యీ క్రియఁ జేయవలయునని యెల్లరకుఁ దెలియకయు, మధ్య ధర్మశాస్త్రముఁడుటచేఁ బ్రయోగమును వఱుసగా గ్రహించుటకుఁ దెలియకయున్నది. పెక్కుదేశములయందు ధర్మశాస్త్రరీతిగ జఱుపు బ్రాహ్మణులు పడుచుండిన శ్రమ మింతయని చెప్పనలవిగాదు. ఈ పురాణోక్త ప్రయోగములను కొందఱు కొంతకాలమువఱకుఁ జదివియు కొన్ని ప్రయోగాదులయందు సందేహముగలవారై యావిద్యదురవగాహంబని ప్రారంభింపకయేయున్నారు. బుద్ధిమంతులు మఱికొందఱు ధర్మశాస్త్ర గ్రంథములనే మిగుల కష్టముతో చిరకాలము పఠించి అందు జ్ఞానముగలిగిన పిమ్మటఁ బ్రయోగములను దెలిసికొను చున్నారు. బహుజనులిట్టి శ్రమపడుటఁజూచి ఈగ్రంథము ముద్రింపఁజడినది. వీనిలో పురుషపరంపరగా జఱుపునప్పుడు పితః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య యనియును, స్త్రీవాచకమునందు మాతుర్గోత్రాయాః... ప్రేతాయాః యనియును జఱుపఁదగును. ప్రయోగాదులలో... గ్రహించదగును. దీనియందెచ్చుతైనను స్థలిత్యములుండిన పక్షమందు వానిని వివరముగా వ్రాసి మాకుఁబంపించినపక్షమందు రాబోవుకూర్పులో సవరించెడను. కాఁబట్టి బుధోత్తములను బ్రార్థించెదను. చ॥ సు॥

గ్రంథస్థవిషయములు.

విషయములు.	పుట.	విషయములు.	పుట.
మృతీకిదోషనక్షత్రములు	1	తిలపాత్రదానప్రయోగము	27
దోషయుక్తతిథివారములు	1	కర్ణమంత్రపఠనము	28
మంచినక్షత్రములు	1	షణ్ణిమిత్రప్రాయశ్చిత్తము	29
మృతిచక్రము	3	దుష్టతిథ్యాదిశాంతిప్రయోగము	30
మాతాపితృభక్తి	4	తండులహోమః	31
పుత్రస్వరూపము	5	ఔర్ధ్వదైహికతర్కప్రయోగము	32
దానస్వరూపము	7	దహనప్రయోగము	34
ప్రాయశ్చిత్తప్రకరణము	9	కర్తవ్యపఠనము	37
జీవప్రాయశ్చిత్తము	10	శిలాప్రతిష్ఠాపఠనము	38
హోమప్రకరణము	12	నిత్యకర్మప్రయోగము	39
కర్మాచరణఫలము	12	వాసోదకదానము	40
ఉత్కృంతివిషయము	13	తిలోదకదానము	40
తిలపాత్రదానము	14	పిండప్రదానము	41
కర్ణమంత్రపఠనము	15	వాయుసపిండము	41
షణ్ణిమిత్రప్రాయశ్చిత్తవిధి	15	సంకల్పవిశేషము	42
మధుషర్కదానము	16	సంచయనప్రయోగము	42
మరణకాలదోషశాంతి	16	దహనదేశేజలసమ్మూర్జనము	43
త్రిపుష్కరద్విపుష్కరమరణము	17	శవాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తము	43
దహననియమములు	18	అస్థిసంచయనప్రయోగము	44
తిలోదకవాసోదకనిర్ణయము	19	అస్థిసంగ్రహణము	45
తిలోదకవిశేషము	20	శిలాత్రయవేదికారాధనము	46
శాద్ధస్థలనిరూపణము	21	గంగాంభస్యస్థినిక్షేపణము	47
శాద్ధకగ్రభోక్త్రనియమము	22	నగ్నప్రచ్ఛాదనశాద్ధ	
సర్వప్రాయశ్చిత్తము	24	ప్రయోగము	49
ఉత్కృంతిప్రయోగము	26	నవశాద్ధప్రయోగము	52

విషయములు.	పుట.	విషయములు.	పుట.
దశాహప్రయోగము	55	సూతికారజస్వలాదిమృతి	
శిలోద్వాసనము	57	ప్రాయశ్చిత్తము	91
ఆనందహోమం	57	విధవాప్రాయశ్చిత్తము	92
కర్మణఃపుణ్యాహవాచనము	58	సువాసినీ ప్రాయశ్చిత్తము	93
గృహశుద్ధివిషయము	59	దుర్మరణప్రాయశ్చిత్తము	93
పుణ్యాహవాచనము	59	నారాయణబలిప్రయోగము	94
వృషోత్సర్జనవిషయము	60	పుసర్దహనక్రియ	99
వృషోత్సర్జనప్రయోగము	60	విషూచీమశూచీజాడ్యమృతి	100
రుద్రకలశపూజా	64	దర్భపవిత్రనిర్ణయము	100
గోవృషభవివాహప్రయోగం	65	మండలవిధానం	101
అథవత్సతరీదానం	65	ఉదకుంభశ్రాద్ధము	103
గోవృషభమార్జనమ్	66	శ్రాద్ధభోక్తృసంఖ్యా	102
అగ్నిబలిపదానము	68	పాలాశవిధి	103
ఏకోదిష్టశ్రాద్ధవిషయము	69	దేశాంతరగతమృతి	104
ఏకోదిష్టశ్రాద్ధప్రయోగము	69	కర్మానంతరం ప్రేతజీవించుట	104
షోడశశ్రాద్ధవిధి	71	రజస్వలాకంతసూత్రవిసర్జనం	105
షోడశశ్రాద్ధప్రయోగము	72	జాతిభోజనం	105
అర్ఘ్యపాత్రాసాదనం	74	పిండికరణముఖ్యకర్తలు	105
అర్ఘ్యదానమ్	74	కర్తృపత్నిప్రేతపత్ని	
ఆర్చనము	75	రజదర్శన విషయము	106
ధాగదత్తము	76	సర్పహతశ్రాద్ధప్రయోగం	108
పిండప్రదానం	76	మృతాశౌచాంతర్గతశ్రాద్ధం	111
ప్రేతసపిండికరణప్రయోగం	78	దశదానమంత్రములు	111
స్త్రీలకుసంకల్పవిశేషము	83	విశేషదానములు	112
ధారాదత్తం	85	షోడశ మహాదానములు	113
వైతరణీగోదానము	87	మృతాహస్సు దెలియనిచో	
స్వర్గసాధేయము	88	నిర్ణయము	114
మాత్సుసంపిండికరణము	89		
గర్భిమరణప్రయోగము	90		

విషయములు.	పుట.	విషయములు.	పుట.
మృత్తికాస్నానప్రయోగము	115	దానాదిఫలనిరూపణము	133
గయాశాస్త్రఫలము	116	కారుణ్యవిషయము	139
సువాసిత్వనిర్ణయము	117	శ్రాద్ధాదులవలన పిత్రదేవతలు	
కర్తృనిరూపణము	117	సంతోషించుట	146
కర్తృభార్యా రజస్వలా		పంచగవ్యప్రాశనము	
ఏకాదశదినంబున జ్ఞాత్వా		ఆశౌచ ధర్మశాస్త్రమ్	149
శౌచము	120	రజస్వలాశౌచము	150
త్రైపక్షికాదిశాస్త్రకాలము	120	జాతాశౌచప్రకరణము	150
ఉపనత్రయములకునిషిద్ధకాలం	121	మృదుస్నానాశౌచము	151
స్నానోదకనిర్ణయము	122	కఠినస్నానాశౌచము	151
జీవత్పితృనకుశాస్త్రనిషేధం	123	పాతాశౌచం	151
తిలతర్పణనిషేధము	123	ప్రసవాశౌచం	151
దర్శేతిలతర్పణఫలము	124	మృతాశౌచం	152
తాంబూలచర్పణము	125	పితృగృహంబునకన్యామృతి	153
మాతుర్దశాహమధ్యే		మాతాపితృమృతి	154
పితృమృతి	126	భ్రాతృభగినీలమృతి	154
అధితమానప్రకరణము	126	మేనమామమృతి	154
శనముతోకూడా వెళ్ళుటకు		మేనమామభార్యామృతి	154
నియమములు	127	ఉపనయనమైనమేనల్లునిమృతి	154
శ్మశానమునకుపోబడినశవము		మాతామహుని మృతి	154
జీవించునప్పుడుచేసేవిధి	130	అనుషనీతదౌషీతమరణం	155
నిత్యకర్మయందుశిలానష్టం	131	మాతామహి మరణం	155
సంవత్సరవిమోకంబున తిధి		భార్యతల్లిదండ్రులమరణం	155
ద్వయశాస్త్ర నిర్ణయం	131	అల్లుని మృతి	155
మృతతిధి నిర్ణయము	132	స్వామిని మృతి	155
శాస్త్రకాలంబున త్యాజ్య		పితృభగినీల మృతి	155
విషయము	133		

విషయములు.	పుట.	విషయములు	పుట.
మాతృభగినీల మృతి	155	కర్తృభోక్తృరుపవేశనవిధి	„
పితృమృత్యుబాంధవ్యం	„	భోక్తృతాసౌచం	„
జనకతలిదండ్రిల మరణం	156	కర్తృరాసౌచం	„
దత్తకుని మృతి	„	ప్రారంభవివరణం	165
ఆచార్యమరణం	„	జానునిక్షేపవిధి	„
అతిక్రాంతాసౌచం	157	ఘృతచాత్రనిధానం	166
దశాహమధ్యంబున శ్రవణం	„	చిత్రగుప్తబలినిక్షేపం	„
మూముదినంబులలో శ్రవణం	„	సువాసినీ భోజనవిధి	„
మాతాపితృ మరణం	„	అధిశ్రవణవిధి	„
ఔరసపుత్ర మరణం	158	పితృనూక్తనిషేధః	167
షడిదినంబులు గడచినపిమ్మట	„	పిండదూషేణ	„
జ్ఞాతిమరణం	„	కర్తృశ్రాద్ధశేమాన్నభోజనం	„
ఆసౌచసంపాతం	159	ఉపవాసే శ్రాద్ధశేమాన్న	„
సూత కేమృతాసౌచం	161	భోజననిషేధః	„
శవసర్పం	„	భిన్నగోత్రాణాంపితృ శేమాన్న	„
ధర్మార్థదహనం	162	భోజననిషేధః	168
పైతృమేధిక కారికలు	„	శూద్రస్య పితృ శేమాన్నదాన	„
శ్రాద్ధదినే గృహాలంకార	„	నిషేధః	„
నిషేధః	162	ఆసౌచమధ్యేవాప్రప్రత్యాబ్ది	„
ఉన్మవారి నిషేధః	„	కస్యశూన్యతిథినిషేధః	169
దేవతార్చన నిషేధః	163	శూన్యతిథ్యనంతరదినే కర్తవ్య	„
ఆచమన కాలః	„	త్వవిధిః	„
అశ్వలాయనానాం గోత్ర	„	సూతకాంతరితశ్రాద్ధనిర్ణయః	„
ద్యుచ్ఛారణక్రమః	„	సంవత్సరిమోకశ్రాద్ధవిధి	170
విష్ణ్వర్చన విధిః	„	కడమ విషయములు ధర్మశాస్త్ర	„
పాదప్రక్షాళనం	164	సంగ్రహమందు జూడవలెను.	„

పురాణోక్తవైశ్య అపరచంద్రిక.

మృతికి దోషనక్షత్రములు .

నిర్ణయామృతే శ్లో॥ రోహిణ్యాం వసుపంచకే త్రిపదభే యుగ్గాంఘ్రి
బైవైతృభే । నందాకామ చతుర్దశీ భృగుకుజార్యే ష్యేషుభదే
తిథౌ । ప్రేతశ్రాద్ధమృతీ సపిండికరణ త్రైపక్షి కొనత్రయా ॥
శ్చేద్వంశక్షయ మాఘవంతి కురుతేమాస ద్విపహద్వయే॥

తా॥ రోహిణి. ధనిష్ఠ, శతభిషము, పూర్వాభాద్ర, ఉత్తరా
భాద్ర, రేవతి, త్రిపాదినక్షత్రములగు కృత్తిక, పునర్వసు, ఉఫవిశాఖ
ఉషా,లును ద్విపాదినక్షత్రములైన మృగశీర్ష చిత్రనక్షత్రములును,
మఘ, ఈనక్షత్రములయందును ప్రేతకర్మము, మరణము, సపిండికర
ణము, త్రైపక్షితము, ఊనమాసికములు, మొదలుగాగల ప్రేతకార్య
ములు చేయగూడదు, అనఁగా దోషముగల నక్షత్రములని భావము.

దోషయుక్త తిథివారములు.

పాడ్యమి- విదియ- షష్ఠి- సప్తమి- ఏకాదశి- ద్వాదశి- త్రి
యోదశి- చతుర్దశి- ఈతిథులు దోషములుగలవి, వారములు శుక్ర-
కుజ- బానువారములు- దోషములుగలవి. శనివారము మాత్రము
మధ్యమపక్షమని కొందరుచెప్పిరి.

మంచి నక్షత్రములు.

శ్లో॥ మృతతిథిషు యదాస్యాత్సోమసౌమార్యవారా । ఇత్వి
శుభఫలదాని ప్రోచ్యతే ధర్మవిద్భిః తురగభరణిపుష్క స్యాతిహస్తా
ర్ద్రమిత్రే ॥ శ్రీవణజలసమేతాః జ్యేష్ఠమూలాస్తద్భై వ । భుజగమపిచ
పూర్వాఫన్తసీనామధేయమ్ సకలముమగణానాంశస్యతేప్రేతకార్యే ॥

తా॥ అశ్వని- భరణి- అర్ద్ర- పుష్యమి- ఆశ్లేష- పుబ్బ-
హస్తా- స్వాతి- అనూరాధ- జ్యేష్ఠ- మూల- పూర్వాషాఢ- శ్రవణ
ము ఈనక్షత్రములు ప్రేతకార్యములకు మంచివి, వారములలో సోమ
బుధ- గురువారములుప్రశస్తములు.

శ్లో॥ ప్రాచీనగ్రంథే మృతేతుదదహనేచైవ ప్రేతిధిష్ణ్యప్రవేశనే । పుణ్యక్షేత్రేపుణ్యదిథౌ పుణ్యతీర్థేఽస్థినిక్షిపే । యుగ్మాఘ్రిభే త్రిపదభేరోహిణ్యాం వైతృభేతథా । ధనిష్ఠాపంచకేచాపి ప్రేతకార్యం సకారయేత్ ॥

తా॥ మృతతిథియందును, దహనమందును, ప్రేతయొక్క-గృహమందు ప్రవేశించుటయందును, పుణ్యతీర్థములు సేవించుటయందును, అస్థినిక్షేపణమందును, ద్విపాది- త్రిపాది- రోహిణి- మఘా నక్షత్రములయందును, ధనిష్ఠాపంచకమందును ప్రేతకర్మము చేయకూడదు.

శ్లో॥ గ్రంథాంతరే నందాభద్రా కామభూతా భామశుక్లార్క వాసరాః దహనేమరణేచైవ । తద్దోషంత్రిగుణంభవేత్ ॥

తా॥ ౧౨-౬-౭-౧౧-౧౨-౧౩-౧౪ ఈతిధులయందును రవి- శుక్ర- కుజవారములయందును ధహనమరణములు జరిగెనేని ఆమరణ మొందిన స్థలమందు మరణమును, దహనముజరిగిన స్థలమునందు దహనమును మూడుపర్యాయములు జరుగును

శ్లో॥ కింతిధ్యుడుయోగేగ్రామే వారోఢ్యోగే వాటికాయమ్ తిథివారోఢ్యోగే గేహేమరణం కునగ్భవతి ॥

తా॥ వైనజెప్పిన దోషతిధులు నక్షత్రములుగూడగా మరణము నొందనేని యాగ్రామములో తిరిగి మరణము జరుగుననియును నక్షత్ర వాగములు కూడెనేని వాటికయందుతిరిగి దహనము జరుగుననియును, తిథివారనక్షత్రములు గూడయుండెనేని మరణమొందిన గృహమందు తిరిగి మరణము జరుపవలెను.

శ్లో॥ మాసనిర్ణయః ద్విబాదేత్రీణిమాసాని త్రిపాదేచ చతుష్టయమ్ ॥ తద్గ్రహంవర్జయేద్దీమాన్ షాణ్మాసం వసుపంచకే ॥

తా॥ ద్విపాదనక్షత్రములగు మృ- చి- భ- ఈనక్షత్రములయందు మరణమునొందెనేని మూడుమాసములవరకును త్రిపాదినక్షత్రములగు కృ- పున- ఉఫ- విశా- ఉత్తరాషాఢ ఈనక్షత్రముల

ముగా ఆగ్నేయము మొదలు చక్రమధ్యమువరకు ర నక్షత్రములును ఈప్రకారమే ఈశాన్యదిక్కునుంచి ప్రాగాదిదా విదిక్కులయందు 3 ను దిక్కులయందు ర ను ఆరోహణ అవరోహణ క్రమముగావ్రాసి చూడవలెను.

శ్లో॥ మృతికాలేందునక్షత్రయత్రతిష్ఠతి తత్రమాత్ ।
అంతరంగే త్రిషక్షస్యా న్మధ్యకక్ష్యా ద్విషక్షకమ్ ।
అంత్యేచపక్షమేకంస్యా ద్బాహ్యారేఖానదోషభాక్ ॥

తా॥ మరణకాల నక్షత్రము చక్రమధ్యమందుంటే ఆగృహము రగి రోజులు విడువవలెను. దానికిచుట్టువున్న ౮ గదులలో వుంటే ౧ మాసము విడువవలెను. దానికిచుట్టువున్న ప్రహరీలోపల యుంటే ౧గి రోజులు విడువవలెను. చక్రమునకు వెలుపలనుంటే ఆయింటివారికి దోషములేదు గాని ఆయాదిక్కులయందున్న వారికి దోషముసంభవించును.

ఇతి మృతిచక్ర నక్షత్రవిచార స్సమాప్తః

అథమాతా పితృభక్తి.

లోకమునందును జంతుజాలములోనంతయు మానవజన్మమున్న మము. అదిజన్మాంతర సుకృతపరిపాక విశేషముచేత గలుగవలసినదే కాని మరియొకదానివలన గలుగునదికాదు. అట్టిదుర్లభమైన జన్మము లభించియు మాతాపితృభక్తిజ్ఞాన మనునవి పెట్టుపడకపోయిన ఈజన్మము వ్యర్థమైపోవును, కాబట్టి మనుష్యులలో నెవ్వనికిగాని వానివాని తల్లిదండ్రులు జగజ్జననీ జనకస్వరూపులై యుందురు. ఇట్టితల్లిదండ్రులయెడభక్తి జేయుటప్రథమకతవ్యమని తద్విషయకమైనప్రమాణం

శ్లో॥ నాస్తిమాతృసమందై వం నాస్తిపితృసమోగురుః ।
తయోఃప్రత్యుపకారోపి నకథంచ నవిద్యతే ॥

తా॥ తల్లితోసమానమైనదేవములేడు- తండ్రితోసమానమైన గురుడులేడు, ఎందువలనననగా ఆతల్లిదండ్రులకు వారుకనిపించి కాపాడుచువచ్చిన ఉపకారమునకై ప్రభుప్రకారమును యోచించితే యెవ్విధమునను కానరాదు. కావునకృతజ్ఞులమై ఉండవలెను.

శ్లో॥ మాతాపితాచసుప్రీతౌ స్యాతాంపుత్రగుణై ర్యది స్సపుత్ర సకలధర్మం ప్రాపుయాతైన కర్మణా ॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల నానందపరచుటయే సర్వసుకృతమనంబడును. అదిలేక యెన్నిపుణ్యములను జేసినను వ్యర్థమనిభావము.

పుత్త స్వ రూ ప ము

శ్లో॥ పున్నామోనరకాద్యస్మా త్పితరంత్రాయతేసుతః ।
తస్మాత్పుత్ర ఇతిప్రోక్తస్వయమేవ స్వయంభువా ॥

టీక॥ యస్మాత్ = ఎందువలన, పున్నామాః = పుత్రులను పేరు గల, నరకాత్ దుఃఖానుభవంబునుండి పితరం = తండ్రిని, సుతః = కొడుకు, త్రాయతే = కాపాడుచున్నాడో, తస్మాత్ = అందువలన, స్వయంభువా = స్వయముగా, పుట్టినబ్రహ్మచేత, స్వయమేవ = తాను గానే, పుత్రః ఇతి = పుత్రుడని పోక్షః = ఆకొడుకుచేప్పబడుచున్నాడు అనగా పుత్రుడుపుట్టుటచే తండ్రికి సద్గతినిచ్చుచున్నాడు. పేరుపుట్టుటచేత తండ్రియొక్క నరకదుఃఖము నివర్తించును. ధర్మమును స్రజాశంతితి పరంపరమ తనతోపానియ్యక పొందినదగుటయే తండ్రికిదుఃఖనివృత్తి.

శ్లో॥ అజాన్మృతచమూర్ఖాణాం మృతాజాతౌ వరాసుతౌ ।
తౌకించిచ్ఛోకదాపితౌ రూర్ఖస్త త్యంతశోకదః ॥

టీ॥ మూడువిధములు సంతానములు- పుట్టినివి- పుట్టిచచ్చినవి, పుట్టిమూర్ఖంబులనివి, (అట్టి)అజాత = పుట్టనివాడు, మృత = చచ్చినవాడు మూర్ఖాణాం = మూర్ఖుడనెడుముగ్గురిలో, మృత = అజాత, చచ్చినవాడు, పుట్టనివాడనెడు ఇద్దరును, వరాసుతౌ = శ్రేష్ఠులైనకొడుకులు, ఎందువల్లకనిన, తౌ = వారలు, పితోః తల్లిదండ్రులకు, కించిత్ = శోకదా, కొంచమనగా తలచినప్పుడొకప్పుడు మోత్ర మేవ్యసనమునిచ్చువారలు, మూర్ఖః = తు, మూఢుడైనకొడుకైతే, అత్యంతశోకదః మిక్కిలి దుఃఖకరుడుగా నుండును, అనగా కొడుకుమూర్ఖుడయ్యెనేని తల్లిదండ్రులు ఎవ్వరను దుఃఖించుచుండురనుట.

శ్లో॥ జీవతోర్వాక్యకరణాత్ ప్రత్యబ్ధం భూరిభోజనాత్ ।

గయాయాం పిండదానాచ్చత్రిభిః పుత్రస్యపత్రితా ॥

టీ॥ జీవతోః బ్రతికి యున్న తల్లిదండ్రుల యొక్క, వాక్యకరణాత్ = మాట
వెర వేర్చుటచేతను, త్రిత్యబ్ధం = తల్లిదండ్రులు చనిపోయిన వెనుక ప్రతిసంవత్సర
మునందును, భూరిభోజనాత్ = విస్తారముగా శార్దూభోజనంబుల నిడిటచేతను,
గయాయాం = గయాక్షేత్రమునందు, పిండదానాత్ = విష్ణుపదీశార్దూమచేయుట
చేతను, త్రిభిః = ఈమూడింటిచేతనే, పుత్రస్య = కొడుకునకు, పత్రితా = పుత్ర
త్వమునగా తండ్రిచెప్పినట్లువినుచుండి పితృధర్మమును పాటించువాడు గనుక పుత్రుడనబడును.

శ్లో॥ ప్రాయాచపితూన్ పూర్వా నన్మణోదివిమోదతే ।

పుత్రేణలోకాన్ జయతి పాత్రేణనందమశ్నుతే ।

అథపుత్రస్యపాత్రేణనాక మేవాధిరోహతి ।

అనోగృహీయోభవతి పుత్రస్తస్యహీపుత్రితా ॥

టీ॥ అవృణః = గృహస్తుడై పితృయుగవిముక్తి నందినవాడు, ప్రజాయా = సంతానముచేత. పూర్వాన్ పితూన్ = పితృపితామహా ప్రశితామహానులగు తనతన కటివాల్లగు పితృలనందరిని, పుత్రో హృదయూప ధర్మాచరణముచే సంతృప్తులంజేసి నివి = తేజోలోకమునందు, మోదతే = సంతసించును, మరియు పుత్రేణ = ధర్మముగాగలిగిన కొడుకుచే లోకాన్ జయింపబడును, జయతి = జయించుచున్నాడనగా పినిచేనాతంబింపబడిన కార్యములను శోనసాగించువాడగు తనయధ మర్ణాతిపర్ణాదులను నిర్వహించుకొనువాడు గనుక ఉండునట్టివాఁడు. కొడుకుగనుక లోకులతోందర తనకులేకపోవుటయే జయమనవచ్చును. అట్లుగాకపోయిన లోకాన్ పారతికలోకంబులను జయించుననగా నాపుత్రునిచేనియ్యబడు త్రిలోకాదులచే పుణ్యలోకంబులకొందునని భావము. పాత్రేణ = మనుమనిచే, అనందమశ్నుతే = సుఖముననుభవించుననగా నావంశమిట్లే యభివృద్ధి నొందగదా నేను పితృరుణ విముక్తికొరకు పుత్రునింజడసెనని యానందించును అథ = అటుపిమ్మట, పుత్రస్య పాత్రేణ = కొడుకుయొక్క మనుమనిచే, నాకం = ఏవ = బ్రహ్మలోకమునే, అధిరోహితి = యొక్కుననగా నతనిపుణ్యం బపాపంబనిభావము, అతః = అందువలన, యః పుత్రః = ఏపుత్రుడు, గృహీధవతి = సంసారిగానేర్పడునో. తస్య = అట్టివానికే, పుత్రితాహి = పుత్రత్వము గలదుగదా, ఎవ్వడుకాని అట్టివానికొడు

కని శేరువాంది ధర్మమునవలంబించి సంసారియనంబడి పరోపకారనిరతుడైయుం
డునో నాడు కొడుకుగాని ఎవ్వడో ఏడొకయ నామధేయడు అబ్బుచును శేరును
వాదనిపించు మూఁగుడు కొడుకుగాదనిరి

దా.న.స్వ.రూ.ప.ము

దానములు మూడువిధములు- సాత్వికము, రాజసము, తామసము.

శ్లో॥ దాతవ్యమిదియద్ధానం దీయతేనుపకారిణీ ।
దేశకాలేచ పాత్రేచ తద్ధానం సాత్వికంస్మృతమ్ ॥

తా॥ అనఁగా దానముయ్యదగినదని తలచి దానమపకార
మును జేయనివానికే యుక్త దేశమచదును యుక్త కాలమందునుతగిన
పాత్రయింవ్వబడుచున్నదో ఆదానము సాత్వికదానమని చెప్పిరి.

శ్లో॥ యత్ప్రత్యుపకారార్థం ఫలముద్దశ్యవాపునః ।
దీయతేచపరిక్లిప్తం తద్ధానంరాజసంస్మృతమ్ ॥

తా॥ ఏదిప్రత్యుపకారముకొరకుగాని ప్రతిఫలముకొరకుగాని
వ్యసనముతో నియ్యబడుచున్నదో అదిరాజసదానమని చెప్పబడును.

శ్లో॥ అదేశకాలే యద్ధానం అపాత్రేభ్యశ్చదీయతే ।
అసత్కృతమవజ్ఞాతం తత్తామన ముదాహృతమ్ ॥

తా॥ ఏదానము అదేశమందును అకాలమందును, అపాత్రము
లందును, ఆమర్యాదతో తెలియక యియ్యబడుచున్నదో ఆదానము
తామసదానమని భగవద్గీతా ప్రమాణముకలదు. ఈమూడువిధము
లైన దానములలో మొదటిదైన సాత్వికదానము శ్రేష్ఠమైనదనియు,
ఆవిధముగ జేయుటచే విగులపుణ్యము లభించుననియును, ఆరీతిని
చేయుటచే పుణ్యములభించదనియు, మూడవదగు తామసదానము
నిందింపదగినదనియు, ఆవిధముగ దానముచేయుటచే పాపమేతప్పక
లభించుననియు అనేకప్రమాణములుగలవు.

శ్లో॥ కింతస్యనానైః కింతీర్థైః కింతపోతీః కిమధ్వరైః ।
హృదిస్థోయస్య భగవాన్మంగళాయతనోహరిః ॥

తా॥ మనమున నీశ్వరభ్యాననిష్ఠలేక బయటదాంచికుడై ఎన్ని దానములుచేసినను వ్యర్థము, ఎన్నితీర్థములు సేవించినను ఫలములేదు ఎన్నితపంబులుసలిపినను తాభములేదు. యెన్నియజ్ఞముల నాచరించినను నిష్ఫలము. హృదయశుద్ధితో దైవమును ధ్యానించుచు జేసిన దానతీర్థతపోయజ్ఞములు సఫలంబులని భావము. కావుననెల్లప్పుడును దైవశ్యాస్తభరుండై కర్మాచరణముచేయుట మంచిదని ఫలితార్థము.

శ్లో॥ దేశకాలేచపాతేన తద్దానం సాత్వికం స్మృతమ్ ।

అన్నట్లు సమయమును కనిపెట్టి దానముచేయవలెను.

శ్లో॥ కన్యాగతే భాస్కరేతు పితూణాం దత్తమక్షయమ్ ।

మూర్యవృత్తిక సంకరాజతే నిరాశాః పితరోగతాః ।

తా॥ మూర్ఖుని కన్యాయమున మొదలు మహాలయకాలంబున పిన్నదేవతల కివ్వబడుకవ్యము అక్షయంబగును. వృత్తికసంక్రమణము వెళ్ళినపిమ్మట పిన్నదేవతలు భగ్నాకులై తమవంశస్తులను శశించిపోయెదరన్నట్లు కాలమునుదెలిసి కర్మనాశంభించవలెను,

శ్లో॥ దుర్భిక్షేచాన్న దాతారం సుభిక్షేధవదాయశమ్

హేమంతేవస్త్రదాతారం గ్రీష్మేబువ్యజనప్రదమ్ ॥

ఆతపేచత్రదాతారం పాదకాప్రమేవచ

అర్తత్రాణవిధాతారం దానకాండం ప్రియక్షయే ॥

తద్యోగకాతేయద్దత్తం కించిదవ్యధికం భవేత్ ॥

తా॥ కరువులో అన్నమును సుభిక్షకాలంబున ధనంబును చలికాలంబున వస్త్రంబును, గ్రీష్మకాలకబున నీరువిరువకర్రలును మొదలై నవాటిని ఎండకాలమున గొడుగును పాదరక్షలును: భయార్తిసమయంబున అభయరక్షణంబును కొంచమరలున నుపయోగించునట్లుల చేసినవాడు గొప్పదాతయనిపేరుబొందగలడు. అన్నట్లుయేగవ్యమే కాలంబున నెప్పునికి ధర్మముగ నుపయోగార్హమగునో జానిని వాని కప్పుడే యిచ్చుటమంచిది.

(కర్త)బుద్ధిపూర్వకముగనైనను, అజ్ఞానమువలననైనను, ప్రమాదమువలననైనను, అనిచ్ఛవలననైనను, పరేచ్ఛవలననైనను, చేసిన పాపములకు ప్రాయశ్చిత్తమును చేసికొనవలయునని ప్రాయశ్చిత్త కాండము చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తై రపై త్యేనః అనియుండెను. ప్రాయశ్చిత్తమును నాస్తి క్యాభావముచే జేసికొనకయున్నవారలకు,

శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తముకుర్వాణః పాపీషునిరతానరాః ।

అపశ్చాత్తాపినఃకష్టాన్నరకాన్ యాంతిదారుణాః ॥

తా॥ ప్రాయశ్చిత్తాదులు జరిగించుకొనక పాపనిరతలై పశ్చాత్తాపరహితులైన మానవులు దారుణమైన సరకములను బిందుదురని స్మృతులు ఘోషింపుచున్నవి. అప్రాయశ్చిత్తములు అనే విధములు గానున్నవి. వానిభేదములు స్మృతలయందును మూలగ్రంథములయందును జూడదగును.

మనుః॥ శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తం చికిత్సాంచ జ్యోతిషం ధర్మార్ణయమ్ ।

వినాశాస్త్రేణయో బ్రూయాత్తమాహుర్భృహ ఘాతకమ్

తా॥ ప్రాయశ్చిత్తమును, కౌషధమును, జ్యోతిషమును, ధర్మశాస్త్రంబును శాస్త్రమెరుగక చెప్పవాడు బ్రహ్మహత్య జేసినవాడగును, కావున యజమానుడుచేసిన పాపములుజక్కగ విచారించి తగు ప్రాయశ్చిత్తముపదేశించవలెను.

వృద్ధహరీత సంహిత-షష్ఠాధ్యాయమందు,

శ్లో॥ అగ్నివర్ణాం సురాంప్రీత్వా సురాపానద్వితయః ।

మరణాచ్ఛుద్ధిమృచ్ఛంతి శూద్రసువ్రతమూచరేత్ ॥

తా॥ సురాపానముచేసిన శూద్రునకు ప్రాయశ్చిత్తము కలదుగాని ద్విజునకు కళకళకాగిన సురనుద్రాగి మృతినొందుటయే ప్రాయశ్చిత్తము ఈప్రాయశ్చిత్త భేదములు గ్రంథవిస్తరభీతిచేనిచ్చట చేర్పబడలేదు.

జీవప్రాయశ్చిత్తము

తాను జ్ఞానాజ్ఞానమువలన చేసిన పాపములకు వెంటనే ప్రాయశ్చిత్తము జేసికొనవలెను. ౬-౩-౧౪ సం॥ కాలపరిమితి ౭-౫-౩-౧ ఏడుగురుగాని యెడుగురుగాని ముగ్గురుగాని యొకరుగాని బ్రాహ్మణ సభచేసి తడిబట్టలతో సువర్ణముగాని వెండిగాని విశేషముగా పరిష్కత్తుసమర్పించి సాష్టాంగప్రమాణములుజేసి పిమ్మటసభికులు ఏమికార్యముఅని యడిగినపై ని, (కర్త) మమజన్మ ప్రభృత్యే తావత్సర్వంతం సమనుష్ఠితానాం జ్ఞానాజ్ఞానకామాకామసకృత్కాయికవాచికమానసిక సాంసర్గికస్పృష్టా స్పృష్టభుక్తాభుక్త పీతాపీతజ్ఞాతాజ్ఞాత సకలపాతకా తిపాతకోపచాతక సంకలితరణాపాత్రీకరణజాతి భ్రంశకరణప్రకీర్ణ పాతకానాం నిరాసార్థ మనుగ్రహంకృత్వాప్రాయశ్చిత్తము పదిశంతు భవంతః॥ అనిపలికి

శ్లో॥ సర్వేధర్మ వివేక్తారో గోస్తారస్సకలాద్విజాః ।

మమదేహస్య సంశుద్ధిం కుర్వంతుద్విజసత్తమాః ।

మయాకృతం మహాఘోరంజ్ఞాతమజ్ఞాతకిల్బిషమ్ ।

ప్రసాదః క్రియతాంమహ్యాం శుభానుజ్ఞం పయచ్ఛత ।

పూజ్యైఃకృతః పవిత్రోహం భవేయంద్విజసత్తమైః ।

తా॥ ధర్మవిచారణచేసి రక్షించునోద్విజులారా, నాయందనుగ్రహించి జన్మము మొదలుగ జ్ఞానాజ్ఞానములచే నేజేసిన పాపము పరించునట్లు ప్రాయశ్చిత్తముపదేసించి నన్ను పవిత్రునిజేయుండనిని ప్రార్థించవలెను. పుత్రాదులు చేయునపుడు అస్యజన్మప్రభృతీయని యుచ్చరించునది. అటుపై ని, సభ్యులు వానిశక్త్యానుసారముగ ప్రాయశ్చిత్తమునను వాదకుడగు విప్రునిద్వారా తెలియజేయవలెను. ఆపై ని గంధాదిపరిమళ ద్రవ్యములచే సభ్యులననువాదకుని పూజించి పాపానుసారముగ దక్షిణసమర్పించవలెను. ఆపయినసభ్యులు అముకప్రాయశ్చిత్తైన పూర్వోత్తరాంగయుతేన యథాశక్తి ప్రత్యక్షానుద్వారా చీరైవత్వంశుద్ధో భవిష్యసి॥ యనియనువాదకుచే తెలియచేసినపయిన

అనుక్రహణం అనిపలికి రిక్తతిథియందు నదిమొదలగు కణ్యాక్షేతములందు స్నానము ఆచమనముజేసి దేశకాలముల గీర్తించి మనుజు స్మృతభృతియని మొదలుగ మీదజెప్పినట్లు సంకల్పించి సభ్యోపదిష్టమముకప్రాయశ్చిత్తం పూరోక్తరాంగయుతమముక ప్రత్యక్షమాయద్వారా యథాకాలం కరిష్యేనమః యని యుచ్చరించి.

శ్లో॥ యాసికానిచపాపాని బ్రహ్మహత్యాసమానిచ । కేశనాశ్రిత్యతిష్ఠంతిత్స్మాత్కేసాన్ వప్తామ్యహం॥ అనిపలికి॥

కక్షోపస్థములు వర్జించి మీసము- గడ్డము గోశ్మన దీయుంచు ఆయుర్బలమని దంతధావనముచేసి, నదియందు స్నానముచేసి రుద్రాయనమః యనుచు భస్మముధరించి “సమస్తపాపక్షయార్థం” అని స్మరించి గోసుయము మృత్తికయు-గోమూత్రము- గొక్షీరము పెరుగు నెయ్యి- కుశోదకము- వీట్లచేస్తానముచేసి స్నానమహాసంకల్పమును విని, స్నానముచేసి సూర్యనారాయణమూర్తినిమనసాస్మరించి మూడు మాతులు అర్ఘ్యమిచ్చి, శుద్ధవస్త్రమునుధరించి బొట్టునుంచుకొని పిమ్మట గొప్పదక్షిణ మాచరించవలెను.

శ్లో॥ నమస్తే కపిలేభద్రే నమస్తే లోకపావనీ ।

సర్వదేవప్రియేనిత్యం జగత్పూజ్యోనమోనమః ॥

ఈమంత్రమును పఠింపుచు గొప్పదక్షిణముచేసి అనంతరమందు తన పాపనివృత్తికొరకు గోదానముజేయవలెను. ముందుగా బ్రాహ్మణపూజనొనర్చి యథావిధిగా గోదానముచేయవలెను.

గోదానమంత్రాః ॥ శ్లో॥ యజ్ఞసాధనభూతాయా విశ్వసౌఖ్యప్రసాదినీ విశ్వరూపధరోదేవః ప్రియతాం మేనయాగవ ॥

శ్లో॥ గవామంగేషు తిష్ఠంతి భువనానిచతుర్దశ ।

యస్మాత్తస్మాచ్చివం మేస్యాదిహలోకేపరత్రచ ॥

తనశక్తికొలది దానదక్షిణలిచ్చి పిమ్మట దశదానములు పాపహరుడగు విష్ణువునకు బ్రీతిగజేసి బ్రాహ్మణులను సంశోషపరచి తనశక్తికొలది బ్రాహ్మణమూరాధనము చేయించి లేదా బియ్యము మొదలగు పదార్థములనిచ్చి పంచగవ్యమునకు పూజచేసి పిమ్మట

భక్షించిగాని, లేక యాదినముపవాసముజరిపి మరుదినమునందు పంచ గవ్యము భక్షింపవలయును.

హోమ ప్రకరణము.

పరాశరస్మృత్యందు॥ శ్లో॥ తస్మాచ్ఛాద్రీం సమాసాద్య సదాధర్మ పధేస్థితమ్ । ప్రియశ్చిత్తం ప్రదాతవ్యం జపహోమవిపర్జితమ్ స్మృతయందు హోమము నిషేధింపబడియున్నది. కనుక విప్రద్వారముగ హోమమనుటచింత్యము. పిమ్మట బంధుభోజనము- దేవతాదర్శనము జేయనలెను తానుచేసిన పాపములకు ప్రియశ్చిత్తము మరచిన యెడల హీనజన్మప్రాప్తి, నరకప్రాప్తి, రోగప్రాప్తి, మూకత్వాంధత్వాదిప్రాప్తి, దారిద్ర్యప్రాప్తి, మొదలగునవి పాపభేదానుసారముగ తత్తత్తారతిమాన్యుసారముగా గలుగునని శాస్త్రమువలన తెలియుచున్నందున తాను తెలివిగలవాడై పాపనిదానంబులయిన రాజసాదిసకలవృత్తులవలన జనించెడి కామక్రోధాదులనువిడిచి ప్రవర్తించుట ముఖ్యకీర్తివ్యము.

కర్మాచరణఫలము.

శ్లో॥ సునిర్వృత్తాకియాచేతస్యాదా శౌచనియమైస్సహ ।

ప్రాప్నువంతి పితృత్వం హిప్రియాతాః కర్తృబాంధవః ॥

తా॥ మాతాపితరులు మృతనొందిన సమయమునందు పుత్రును ప్రేతకర్మములను చక్క-గ నియమయుతముగ నెరవేర్చిరేని యతని మాతాపుత్రులు తత్కర్మానుకూలముగ విధింపబడున పుణ్యలోకములను బొందుదురు. ఇదియునుగాక మాతాపితృవులు పితృదేవత్వము గలవారగుదురు. అట్లగుటచేత ఆనందమునుబొంది తమ పుత్రులు దీర్ఘాయుష్కంతులును తేజోవంతులును ధనవంతులును అగునటుల నాశీర్వాచనములను జేయుదురు. ఆయాశీర్వాచన సామర్థ్యమున పుత్రులు సుఖవంతులై యుండురు.

శ్లో॥ పితృణాంచ ప్రసాదేన కర్తృత్వం శోభివర్ధతే ।

శ్రేయసాంచాభివృద్ధిస్యా ద్మూయసాముత్తర త్తరమ్ ॥

తా॥ పితృదేవతలయొక్క యనుగ్రహముచేత బ్రతాదుల యొక్క వంశము అభివృద్ధిని బొందుటయేగాక గొప్పవగు శ్రేయస్సు లనుగూడ విశేషించి కలుగును.

(పురాణోక్తమున కెప్పుడును ఆమశ్రాద్ధమేను) ॥ సుమంతుః॥

సదాచై వతు మంత్రాణా మామశ్రాద్ధవిధియతే॥ పృథ్వీచఽనోదయే॥

శ్లో॥ పురాణోక్తోపి సామాన్యంవృద్ధి శ్రాద్ధంచసర్వదా ।

నమస్కారేణ మంత్రేణ కుర్యాదామాన్నవర్షదా ॥

పురాణోక్తమగు క్రియలతోను సామాన్యశ్రాద్ధమున వృద్ధి శ్రాద్ధమునుగూడ నమస్కారమంత్రముతో ఆమద్రవ్యముచేతనే చేయవలెను.

కించ । వేదవ్యాసీయేధర్మశాస్త్రే) ప్రథమోధ్యాయః

శ్లో॥ బ్రాహ్మణక్షత్రియ విశిష్టయో వర్ణాద్విజాతయః ।

శృతిస్మృతిపురాణోక్త ధర్మయోగ్యాస్తునేతరే ।

శూద్రోవర్ణ శ్చతుర్దోపి వర్ణత్వాధర్మమర్హతి ।

వేదమంత్రస్వధాస్వాహా వషట్కారాదిబిర్విదా ।

తా॥ బ్రాహ్మక్షత్రియవై శ్యులు మువ్వురు ద్విజాతులు, వీరలు శృతిస్మృతి పురాణధర్మయోగ్యులు. ఇతరునుకారు. శూద్రులు నాల్గవవర్ణము వారయినప్పటికిని వర్ణములలో ముఖ్యధర్మమునకుదగిన వారుగాని వేదమంత్ర స్వధాస్వాహావషట్కారాదుల కర్తులుగారు తక్కినవిషయములు నిర్ణయసింధువునందు చూడవలయును.

ఉత్కాంతి విషయము.

చందోగోపరిశిష్టే॥ శ్లో॥ దుర్బలంసౌ షయిత్యాతు శుద్ధిచేలాభిసంభృతే) దక్షిణాశిరసంభూమా బర్హిష్మత్వాం నిధాపయేత్ । ఘృతేనాభ్యక్త మాస్తావ్య శుద్ధవస్త్రోపవీతినా । చందనోక్షిత సర్వాంగే సునునోభిర్వి భూషయేత్ । హిరణ్యశకలాన్యస్య క్షిప్త్వాచిద్రేషుసప్తసు । ముఖే

ష్వధాపిధాయైవం నిర్హరేయస్సుతాదయః । కర్ణేనేత్రేముఖాఘ్రాణే
హిరణ్యశకలంన్యసేత్ ॥

తా॥ ప్రాణములు క్షీణించగానే స్నానముజేయించి శుద్ధమైన
బట్టలుబరచి దర్భలతోగూడిన భూమియందు దక్షిణశిరస్సుగాబడుండ
బెట్టి శుద్ధవస్త్రముఁవీతమాగ ఘృతముచేబూసి చెవులు- నేత్రములు-
ముఖము- ఘ్రాణరంధ్రములు ననునేడింటియందు సువర్ణశకముల
నుంచి ముఖముగప్పి కుమారుడు మొదలగువారు గొనిపోవలెననుట.

దివోదాసీయమందు — ఋణధేనుదానము

శ్లో॥ ఆజన్మోష్ఠార్జితం పాపం మనోవాక్కాయకర్మభిః
తత్సర్వంనాశమాయాతు గోప్రిదానేన కేశవ॥
యనుమంత్రముతో ధేనుదానము చేయవలెను.

వ్యాసః శ్లో॥ ఆసన్నమృత్యునాదేయం గౌస్సపత్నాతుపూర్వవత్ ॥
తదభావేతుగౌరేవ నరకోత్తారణాయవై ॥

తా॥ మరణకాలమందు వత్సతోగూడిన గోవునుగాని లేదా
సువర్ణ గోవునై నను నరకముద్ధరించుటకు దానము చేయవలెననుట
తిలపాత్రీదానము

మదరత్నమందు జాతుకర్ణ్య వచనమెట్లనిన.

శ్లో॥ ఉత్కాంత్యాదీనిహానాని దశదద్యాశ్చృతిశ్శత ॥ గో
భూతిల హిరణ్యాదన వాసోధాన్యగుడానిచ । రాప్యంఽవణముత్యాహు
ర్దశవానాన్యనుక్రమాత్ ॥ ఏతానిదశదానాని నరాణాంమృత్యు
జన్మనో । కుర్యాదభ్యుదయార్థంతు ప్రేతత్వేపి వరత్రవై ॥

తా॥ గోభూతిల హిరణ్యాదిదానములు పదియు జన్మకాలమం
దభ్యుదయము కొరకును మరణకాలమందు సుగతికొరకును జేయవ
లెను. (మరణానంతరమపి ఏతన్నియమేన కతన్వ్యం) ప్రాణముపోయి
నపిమ్మట గూడ బైనజెప్పిన విధిప్రకారము కర్మము లజేయవలయును.
బ్రాహ్మః ॥ శ్లో॥ తామ్రపాత్రంతిలైః పూణన్ ప్రస్థమాత్రం ద్విజా

యతు సహిరణ్యంచయోదద్యా చ్ఛ్రద్ధావిత్తానుసారతః సర్వపాప
విశుద్ధాత్మా లభేతగవముత్తమామ్ ।

తా॥ రాగిపాత్రలో నొకశేరు నువ్వులుపోసి యగ్నాశక్తిహిత
ణ్యముతో బ్రాహ్మణునికి దానముచేసిన సర్వపాపములుపోయి యుత్త
మగతిని బొందుదురు.

కర్ణమంత్ర పఠనము.

పరిశిష్టే— వ్రాయామాణస్య కర్ణేతుపుణ్యమంత్రాన్ జపీతత్తతః ॥

తా॥ మరణకాలమందు పుణ్యమంత్రముల నతనికర్ణమందు
జపించవలెననుట.

పద్మపురాణే॥ శ్లో॥ కృష్ణాయ వాసుదేవాయ హరయే చరమాత్మనే
ప్రణతః క్లేశనాశాయ గోవిందాయనమోనమః ఇమమస్త్రంజపం
కుర్యాత్సకృద్వాప్రశ్యాహంసరః । సర్వపాపవినిర్ముక్తౌ విష్ణులోకమ
వాప్నుయాత్ ॥

తా॥ కృష్ణాయనమః - వాసుదేవాయనమః - విష్ణువేనమః
గోవిందాయనమః అను నీనామమంత్రంబును ప్రతిదినంబునొక్క
మారుజపించిన నరుండు సర్వపాపములనుండి తొనగి విష్ణులోకంబును
బొందుదుకనుట.

షణ్ణిమిత్ర ప్రియశ్చిత్తవిధిః

స్మృతులయందు చెప్పబడిన ప్రకారము ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టము-
అధోచ్ఛిష్టము - అంతరిక్షమరణము - ఆశౌచమరణము - ఖట్వాది
మరణము - అను నారువిధంబులగు మరణములయందును చండాళశ్యే
పచాదుల వలన గలిగిన మరణమునందును విప్రవాక్యానుసారముగా
కృచ్ఛ్రిత్రయంబులను ప్రియశ్చిత్తార్థంబుగ నాచరింపవలయును.

ఇందుకుప్రమాణము — స్మృతితత్త్వనిర్ణయే.

శ్లో॥ ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టేపృథోచ్ఛిష్టే అంతరిక్షమృతౌటధా ।
ఆశౌచమరణేచైవ కృచ్ఛ్రత్రయ ముదాహృతమ్ ॥

తథాచ॥ శ్లో॥ ఊర్థ్వోచిష్టేత్వథోచ్చిష్టే ఖట్వాయాం మరణేతథా అంత
రామరణేచైవ ఆశౌచమణేతథా । అగ్నితోమరణేచైవ త్రిభిఃకృత్యైచ
ర్విశోధనమ్ ॥

స్మృసంగహే ॥ శ్లో॥ అస్మాత్త్వామరణేఘోరే ఆశౌచమరణేనతి
ఉచ్చిష్టమరణేచైవ ఖట్వాయాం మరణేతథా । చండాలాశ్వాససంస్పృష్టే
ష్వాకాశమరణేనతి చండాలాన్మరణేవాపి త్రిభిఃకృత్యైవృథక్ పృథక్ ॥

శ్లో॥ విప్రీవాశ్వానుసారేణ ప్రత్యాఖ్యాయ విధిర్యథా ॥

కృత్వాతుదహనంకార్య మన్యథాకిల్బిషీభవేత్ ॥

శుద్ధతీతి విశేషః ॥ ఇతిషణ్షిమిత్ర ప్రియశ్చిత్తవిధిస్సమాప్తః

మ ధు ప ర్క దా న ము

వారాహే॥ శ్లో॥ దృష్ట్వాసువిహ్వలం హ్యేనం యమమూర్ధానుసారిణమ్॥
ప్రియాణకాలేతునరో మంత్రేణవిధిపూర్వకమ్ ॥ మధుపర్కంతర్వా
గృహ్యఇమంమంత్ర ముదీరయేత్ ॥ గృహ్లోణచేమం మధుపర్క
మాద్యం । సంసారనాశనంకరం త్యమ్మతేనతుల్యం । నారాయణే
నరచిత భగవేత్ప్రియాణామ్ । దాహేనశాంతిరరణం సురలోకపూ
జ్యం । అనేనైవతు మంత్రేణ దద్యాచ్ఛమధుపర్కకమ్ నరస్యమ్మ
తుకాలేతు పంలొక సుఖావహమ్ ॥

తా॥ మరణకాలమందు పుత్రులు మొదలై నవారు మధుప
ర్కముదెచ్చి గృహ్లోణచేమంఅను శ్లోకమంత్రము నుచ్చరింపుచు పర
లోకసుఖమునిచ్చు మధుపర్కము దినిపించునది.

మరణకాల దోషశాంతిః

యము॥ శ్లో॥ నందాయాఃగౌః ప్రదాతవ్యాభజే భూమిరనంతరమ్ ।
విప్రీభ్యోదీయతేయేన నదోషస్తత్రవిద్యతే ॥

దుష్టవారేషు మృతప్రియశ్చిత్తమాహ॥ మార్కండేయః ।

శ్లో॥ భానాపజేశనానస్త్రుంత తద్వణం ప్రదాపయేత్ ॥

భృగోహీరణ్య సహితం వస్త్రుదానం విశోధనమ్ ॥

తదాహమరీచి॥ శ్లో॥ భద్రేభూమిప్రదానంస్యా త్రిపాదక్షేహిరణ్య
దః॥ వారేవారాధి దైవత్యం వాసోదానంవిధీయతే॥ రక్తవస్త్రంకు
శేభానా శ్వేతంశుక్రేప్రకల్పితం । శనైశ్చరేతునీలంస్యా దేతద్దోషో
పశాంతయే॥ దద్యాచ్ఛుద్ధి మవాప్నోతి హృదత్వాదోషమాపు
యాత్ ద్విత్రిపాదినక్షత్ర మరణేవస్త్రసహిత హిరణ్యదానంకుర్వాత్
ధన్యస్థాపంచక మరణే । పాయశ్చిత్తమాహ — మదనరత్నే॥

శ్లో॥ ఏకాశీతిపలంకాంస్యం । తదర్థంవాతదర్థకమ్ ।
సవషట్త్రిపలంవాపి దద్యాద్ద్విప్రాయశక్తితః ॥

పక్షాంతరమాహ॥ శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయమృత్యవే చాంత
కాయచ॥

వైవస్వతాయకాలాయ । సర్వభూతక్షయాయచ । ఔదంబరాయ
దధ్నాయ నీలాయపరమేష్ఠినే । వృకోదరాయ చిత్రాయ చిత్రగు
ప్తాయ వైకృమాత్ ॥

ఇతిఆహుతిత్రయం హోమంకుర్వాత్ - ప్రతీతముఖేహిరణ్యం
వా-పంచరత్నానివానిక్షేపేత్ ॥ అథత్రిపుష్కరద్విపుష్కరాదిమరణే
గోభూతిలాదీన్ బ్రాహ్మణాయదద్యాత్ । విశేషోన్మిద్యుసింధౌజ్ఞేయః

త్రిపుష్కర మరణము.

వారములు	లిధులు	నక్షత్రములు
ఆది	ద్వాదశి	మఘ
సోమ	ఏకాదశి	విశాఖ
మంగళ	దశమి	ఆర్ద్రా
బుధ	తృతీయ	మూల
గురు	షష్ఠి	శతభిషక్
శుక్ర	ద్వితీయా	రేవతి
శని	సప్తమి	ఉషా

నిర్ణయామృతే॥ శ్లో॥ ద్వాదశ్యర్కమఘాయుక్త విశాఖై కాదశీందునా
కుజాద్రాన్దశమీచై వ । ద్వితీయాభ్యగురేవతి తృతీయాబుధమూ
లేన గురుషష్టిశతోమనా । సప్తయోగాస్త్రై పుష్కరాః ॥

అథద్విపుష్కరయోగః॥ మదన్నరత్నే గార్గ్యః॥

శ్లో॥ యదిభద్రాతిథీవాంస్యా ద్భానుభామశనై శ్చరైః ॥

త్రిపాదృత్యైశ్చసంయోగోద్వాయోక్యోగోద్విపుష్కరః ॥

అథదహన నియమః

ప్రత్యక్షశవము దహనము చేయునపడు పంచాగము విచా
రించి నవసరములేదు.

గాలవః॥ — శ్లో॥ ప్రథమేహనికర్తవ్య వససంచానుభావినామ్ ।

ప్రేతస్య కేశశ్శ్రాది వాపయిత్వా ధదాహయేత్

తా॥ ప్రథమదినమందు కర్తవ్యవరముజేసికొని ప్రేతకు కేశ
ములు మీసము గడ్డము మొదలుగ క్షవరముజేయించి యటుపై
దహించవలెనని గాలవచనము.

మనుః- శ్లో॥ దక్షిణేనమృతంశూద్రం పురద్వారేణ నిహర్తారేత్ ।

తా॥ శూద్రశవము దక్షిణముగ దీసుకొనిపోవలెనుఅనుప్రమా
ణముగలదు. లోకమందు సర్వజనులు వారివారి వీలుప్రకారముపోవు
చున్నారు.

ద హ న ని య మ ః

కమలాకనుఃస్మృతౌ॥ మనుః— శ్లో॥ ఆమపాత్రేన్నమారాయ ప్రేత
మగ్నిపురస్సరమ్ । ఏకోనుగచ్ఛేత్తస్యార్థమర్థసభ్యుత్సృజేద్భువి షార్ధ్వ
మాదహనంకార్య మాసినోదక్షిణముఖః । సవ్యంబాన్వాచ్యశనకై
స్సతిలపిండదానవత్ । అథపుత్రాదిరాప్లుత్య కుర్యాద్దారూచ్ఛయం
మహత్ । తతోత్తానంనిపాతైశం దక్షిణాశిరసంముఖే ।

తా॥ కొత్తకుండతో అన్నము అగ్నిహోత్రము దీసికొని
ముందుగా కర్తనదుపవలెను. అతనివెనుక నందరు నడుచుచు అర్థమా
ర్గమందు శవమునుంచి దక్షిణముఖముగా నెడమకాలుమడిచి తిలలతో

పిండదానవిధిగా అన్నముభూమిపై నుంచి యిట్లు మూడు కింపులుజరిపి పుత్రులు మొదలై నవారు స్మశానమందు కర్మలు చాలా చితిగాచేర్చి దానిపయి దక్షిణశిరస్సుగా శవమును వెతికిలబరుండబెట్టి ముఖమందగిసిచ్చునది. కొందరు అన్నమునకు బదులు బియ్యము నుపయోగించు చున్నారు.

శుద్ధితత్వే-హారలతాయామ్॥ శ్లో॥ స్వగోత్రజై గృహీత్వా తుతుచి తావారోప్య శేశవః । అథోముఖోదక్షిహాది క్చగణస్తుపుమా నపి । ఉత్తనదేహనారీతు సపిండై రపిబంధుభిః ॥

తా॥ తనగోత్రమువారు శవమును చితివై బెట్టునప్పుడు పురుషుడైనచో నథోముఖముగ నుత్తరశిరముగను స్త్రీయైనచో వెతికిలగా నుంచవలెను.

ప్రచేతః- శ్లో॥ నగ్నదేహందహేనై వకించిద్దైయం పరిత్యజేత్ ॥

తా॥ ప్రేతనుదిగంబరునిగా దహింపగూడదు, తీసివేయవలసినది. మరియేదైనను పరిత్యజించవచ్చును.

కియానిబంధేగరుడః॥ శ్లో॥ ఉదధారామవిచ్చిన్నాంఘ్రించేతక్త్రా ప్రిదక్షిణమ్ । స్కంధావసక్తకుంభేనపాదతః పరితశ్చితేః ॥

తా॥ నీళ్ళతోనిండిన కుండను కర్తృభుజముపై నుంచుకొని పాదములవైపు మొనలుకొని యనఁగా దక్షిణము మొదలుగ చితిచుట్టును నీళ్లధారపడునట్లు ప్రదక్షిణము జేయవలెను.

మాతాపితృవుల సహగమన మరణమునుగురించి బోధాయన స్మృతియందు గాహంతమొక్క తంత్రీమా, సంచయనఁబునొకతంత్రీము వ్రదకపిండదానాదికము వేరువేరుగ జేయవలెననియున్నది,

ఇతి దహననియమ స్సమాప్తః

తిలోదక వాసోదకనిర్ణయః

కాలామృతే॥ శ్లో॥ కర్తారోప్యదకాంజలీన్ తిలాయుతాన్ త్రీ దద్యురాద్వేదిసేచైకై కోత్తరవృద్ధిరాదశదినా తృషంశిలాయాం పిశుఃమృతాన్ననత్రితయంభవే త్ప్రీతిదినం వస్తోదకానాంత్రయమ్ పిండస్త్వేక ఇహాకృతం యదిపితుర్దద్యుగ్దశాహేభువమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణులకు పుత్రులందఱును పితృపీఠికొరకు శిల్ప
యందు తిలోదకమును ప్రధమదినంబున 3 ను అది మొదలొక్కొక్క
దినంబున నొక్కమారధికముగ విడువగ ౧౦ దినమువరకు నవియన్ని
యు ౭గి అగుననియు, క్షత్రియులకు మరణదినముమొదిలు ప్రతిదినం
బును ౫ మాఱును విడువగ నవియన్నియు ౬౩ అగుననియు, వైశ్య
ులకు ప్రతిదినంబును ౪ మాఱునొప్పున ౧౫ దినములకు ౬౦ అగునని
యు, ౧౫ దినములై తే ప్రతిదినము ౬ నొప్పున అవియన్నియు ౯౦
యగుననియు, బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు, ఆశ్మశ్రమి
వృత్తికొరకు ప్రతిదినము 3 మృత్తికా స్నానములు, 3 వాసోదక
ములు ౧ పిండప్రదానము జేయవలెను నిత్యమును కర్మజేయకున్న
ఆశ్మశ్రాంత్యదినంబునదై నా ఆచరించవలెను గాని మానగూడదనిరి.

ప్రాచీనగ్రంథే॥ శ్లో॥ ఏకమాత్మప్రసూతానాం జ్యేష్ఠోదధ్యా
చ్ఛవాససా । వినాపితృభ్యామన్వేషాం జ్ఞాతినాం సస్వవాససా ॥

తా॥ ఆయ్యా ! ఒకతిల్లికి బహుమంది పుత్రులుందురు. అప్పు
డు జ్యేష్ఠపుత్రునికే వాసస్సుయండిధికారముదలదు. తక్కినపుత్రు
లందఱును వారివారిపై వస్త్రములతోనే జరుపవలెను. పితృవినా
తండివినగా- జ్ఞాతులందఱును స్వస్వవాసస్సుచేతనే వాసోదకములు
విడువవలయును, అయితే లోకమందు కొందఱుజ్ఞాతులుమాత్రము
విడుచుటలేదు. తిలోదకములుమాత్రమిచ్చుచున్నారు,

ఇతి తిలోదక వాసోదక నిర్ణయస్సమాప్తః ।

—• తిలోదకాదినిషేధః •—

మాధవీయే-ఋష్యశ్శృంగః శ్లో॥ ఆశ్మశ్రమంతరాదర్శో యది
స్వాత్సర్వవర్జినామ్ । సమాప్తింప్రేతతంత్రస్య కుర్వాదిత్యాహ
గౌరమః

తా॥ ఆశ్మశ్రమధ్యమందు దర్శసంభవించితే మిగిలిన ప్రేత
కర్మ తంత్రమునుయూవత్తుకు సమాప్తి చేయునది.

విశేషః శ్లో॥ అంతర్దశా హేదర్శ శ్చేత్తత్ర సర్వం సమా పయేత్
పితోస్త్రిస్సుయానదాశౌచం దద్యాత్పిండాన్ జలాంజలీన్ ॥

తా॥ దశాహమధ్యమందు దర్శసంభవించినప్పుడు తల్లిదండ్రులకై నచో నాశౌచాంతమువరకును పిండములు జలాంజలులు నివ్వవలెను. ఇతరులకై నయెడల దర్శలోపున సమాప్తి చేయవలెను.

గాలవః ॥ శ్లో॥ పితోగ్రాశౌచమధ్యేతు యదిదర్శస్యమాసయేత్ ।

తావదేవోత్తరంతంత్రం పర్యవస్యేత్ప్ర్యహోత్పః ॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల యాశౌచమధ్యమందు మూడుదినములపై దర్శవచ్చినచో నుత్తరతంత్రము యావత్తును సమాప్తి యవలెను ఇతరులకై నచో మూడుదినములులోగా దర్శవచ్చినను పకషన్ము జేయవలెను. కాలామృతమందును నిర్ణయామృతము, తమందును నిట్లనేయున్నది. మదనగత్నపారిజాతములందు మాత్రము గాలవనచన. మాపత్కానీమందు నౌరసపుత్రుడు కర్తయగునపుడు ననిశెప్పబడినది కనుక తల్లిదండ్రులకు మూడుదినములపైని దర్శవచ్చినను సపక్షము లేదని యున్నదిగాని యిందుమూలము చింత్యము.

ఇతి తిలోదకాది నిషేధస్సమాప్తః,

—♦ శ్రాద్ధస్థల నిరూపణమ్ ♦—

బౌశనసస్మృతౌ పంచమాధ్యాయే॥ శ్లో॥ శుచిదేశంవివిక్తంచ గోమ
యేనోపలేపయేత్ । నదీత్రేషుతీర్థేషు స్వభూమకాగిరిసానుషు ॥

శ్లో॥ వివిక్తేషుచతుష్యంతి నత్తేనపితరస్తథా । సరస్వభూమి
భాకేతు పితృణాం నైవనిర్వపేత్ । స్వామినాతద్వివ న్యేత మో
హద్యత్కియతేనరైః శ్లో॥ ఆటవ్యఃపర్వతాః పుణ్యస్థిర్థా న్యాయత
నానిచ సర్వాణ్యస్వామికాన్యాహు ర్షహిశేషుపగ్రిహాః ॥ తిలం
శ్చావికిరేతత్ర సర్వతోబంధరేషుద్వజాన్ । అసురోవహాంసర్వం
తిలైశుద్విత్యనేనహి ॥

తా॥ పరిశుద్ధమగు ప్రదేశమును గోమయముచే శుక్లపల

యును, ఇంకనిట్లు నదీతీరములందు, పుణ్యాక్షేత్రములందు, స్వగృహముందు, పర్వతచర్యయందు, రహస్యప్రదేశములందు, శ్రాద్ధమును చేసినయెడల పితృదేవతలు తృప్తినిబొందుచున్నారు. ఎప్పటికిని పరగృహముందు పితృలకు శ్రాద్ధముజేయకూడదు. ఎవడుగాని మోహముచే పరగృహంబున శ్రాద్ధముజేయునో అది యాగృహపితృలవలన హరింపబడుచున్నది. అడవులు పర్వతములు, పుణ్యతీర్థములు, దేవాలయములాదిగాగల సర్వము అస్వామికములు గావున వానియందు చేయబడిన శ్రాద్ధము లితరులచే గ్రహింపబడవు అంతటను నువ్వులు జల్లి అజిములను బంధింపవలయును, నువ్వులులేనిచో సర్వమును రాక్షసులచే హరింపబడినదగును.

ఇతి శ్రాద్ధస్తల నిరూపణము సమాప్తమ్.

— శ్రాద్ధకర్తృభో కృనియమః —

భౌశనసస్మృతో పంచమాధ్యాయే॥ శ్లో॥ దత్వాశ్రాద్ధంతతో భుక్త్వా సేవతేయస్తుమైధునమ్ । మహారౌవమాసాద్య కీటయోనిం వ్రజేత్పునః శుచిరకోధనశ్శాంత స్సత్యవాదీనమాహితః స్వాధ్యాయంచ తథాధ్యానం కర్తాభోక్తా నిస్ర్జయేత్ ॥ శ్రాద్ధదత్వాపరం శ్రాద్ధం భుంజతేయేద్విజాతయః । మహాపాతకీనస్తల్యా యాంతితే నరకాన్బహూన్ ॥

తా॥ శ్రాద్ధకర్తయు- భోక్తయు- మైధునమునుజేసిన యెడల మహారౌవ నరకమునుబొంది మరల పురుగుల రాసియందు బుట్టుచున్నారు, శ్రాద్ధకర్తయు భోక్తము పెరిశుద్ధులై కోధరహితులై శాంతముగలవారై సత్యవాదులై స్వస్థచిత్తులై యుండి వేదమును ధ్యామును విడువవలయును, ఏద్విజులు శ్రాద్ధమునుబెట్టి యితరశ్రాద్ధముందు భుజింపుదురో అట్టివారు మహాపాతకసములై నరకము ననుభవించెదరు.

కించ॥ శ్లో॥ ఆమంత్రితో బ్రాహ్మణోవై యోన్యస్మే కురుతేక్షణమ్ ।
ఆమంత్రయిత్వా యో మోహదన్యం వాఽమంత్రయేద్ద్విజః సతస్మా
దధికఃపాపీ విష్ణోః టాహిజాయతే శ్రాద్ధేనిమంత్రితోవిప్రో మైధునం
యోధిగచ్ఛతి । బ్రహ్మహత్యామవాప్నోతి తిర్యగోని ఘజాయతే
నిమంత్రితశ్చయోవిప్రో హ్యాధ్వానం యాతిదుర్మతిః భవంతి పితర
స్తస్యతన్మాసం పాంసుభోజనాః నిమంత్రితశ్చయశ్రాద్ధే ప్రకుర్యా
త్కలహంద్విజః భవంతితస్యతన్మాసం పితరోమలభో నాః తస్మాని
మంత్రితశ్రాద్ధే నియతాత్మాభవేద్ద్విజః ॥

తా॥ శ్రాద్ధమునందు నిమంత్రితుడై మరియొక శ్రాద్ధమందు
క్షణమును వ్రేపించువాడును ఒకరినిబిలచి మోహమువల మిరియొక
రిని బిలుచువాడును వీరిద్దరరధిపాపులై పురుగుల రాశియందు బుట్టె
దరు. ఎవడు శ్రాద్ధమునందు నిమంత్రితుడై మైధునమును చోయునో
వాడు బ్రహ్మహత్యనుబొంది పశుపక్షి మృగాదులయంద జనించును
ఏదుష్ట బ్రాహ్మణుడు నిమంత్రితుడై భోజనముచేసి క్రియాణము
చేయునో అతని పితృదేవతులు మాంసము మార్గధూళి భుజించు
వారలగుచున్నారు. ఏద్విజుడు శ్రాద్ధమందు నిమంత్రితుడై కలహము
నుచేయునో వానిపితరులు ఆమాంసము మలమును భుజించువారగుచు
న్నారు. అందువలన శ్రాద్ధమందు నిమంత్రితులగు ద్విజులు నియత
చిత్తులయి యుండవలయును.

యల్లాజియ్యే॥ శ్లో॥ దంతధావనమభ్యంగం నఖకేశనికృంతనమ్ ।
కర్తాచైవతుపూర్వే ద్యుభౌక్తాచైవపరేహని దంతధావన తాంబూ
లం ఔరాభ్యంగమభోజనమ్ । రత్యౌషధపరాన్నంచ శ్రాద్ధకర్తావివ
ర్జయేత్ ॥

తా॥ శ్రాద్ధకర్త పూర్వదినమందు శ్రాద్ధభోక్త పరదినమునందు
దంతధావనమును అభ్యంగనమును నఖకేశనికృంతనమును తాంబూల
మును ఔరమును అభోజనమును సురతమును పరాన్నమును విడువ
వలయును. శ్రాద్ధకర్తృభోక్త్రనియమములు సమాప్తము.

అపరకర్మ ప్రారంభః

అత్రాదౌ సర్వప్రాయశ్చిక్త ప్రయోగః

కర్తాసచేలంసాత్వా ఆచమ్య॥ ఏవం...పితుః—గోత్రస్య
నామధేయశ్య ఇహజన్మనిజన్మాంతరేషు సమస్తపాపక్షయార్థం సర్వ
ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే । అస్తుఃపరిషదక్షిణాంగృహుత్వా ॥ శ్లో॥
సమస్త...స్వీకృత్య... జన్మాభ్యాసాజ్జన్మ ప్రభృతేతక్షణపర్యంతం
మధ్యేవర్తినకాలే బాల్యయావనకౌమార వార్ధకేషుజాగ్రత్స్వప్న
సుషుప్త్యవస్థాసు మనోవాక్కాయేంద్రియ వ్యాపారైః రహసిప్రకా
శేచ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చత్వయాకృతానాం ప్రకాశకృతమహాపాతక
చతుష్టయ వ్యతిరిక్తానాం ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకాది దిష్ట
రూప మహాపాతకప్రతాఽతిదేశికరూపాతిపాతకానాం ప్రకాశకృత
మహాపాతక సమరూపానుపాతకానాం ఉపపాతకానాం సంకలీకరణా
నాం మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరానాం అవ
కీర్ణకానాం ప్రకీర్ణకానాం రహస్యకృతానాం - మహాపాతకానాం
రహస్యకృతమహాపాతకాదిదిష్టరూప మహాపాతకవ్రతాతి దేశికరూ
పాతిపాతకానాం రహస్యకృతమహాపాతకసమరూపాతి పాతకానాం
ఉపపాతకానాం సంకలీకరణానాంమలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం
జాతిభ్రంశకరానాం అవకీర్ణకానాం ప్రకీర్ణకానాం ఏవంబహునాం
బహువిధానాం సర్వేషాంపాపానాం అజ్ఞానతస్సకృతకృతానాం
అజ్ఞానతోభ్యస్తానాం జ్ఞానతస్సకృతకృతానాం జ్ఞానతోభ్యస్తానాం
అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చాత్మ్యంతాభ్యస్తానాం అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చ నిరంత
రాభ్యస్తానాం అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చ చిరకాలాభ్యస్తానాం బహునాం
బహువిధానాం సర్వేషాంపాపానా మషనోదకం ప్రాయశ్చిత్తం ఉపది
శేతివిజ్ఞాప్య - పునఃప్రణమ్యతిష్ఠేత్ యజమానస్యపితుః జన్మాభ్యా
సా జన్మప్రభృత్యే తక్షణపర్యంతం మధ్యేవర్తినకాలే బాల్యయావన
కౌమారవార కేషుజాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థాసు మనోవాక్కాయ
కర్మేంద్రియవ్యాపారైః- రహసిప్రకాశేచ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చత్వ
యాకృతేభ్యః ప్రకాశకృత మహాపాతకచతుష్టయవ్యతిరిక్తేభ్యః ప్ర
కాశకృతమహాపాతకా తదిష్టరూపమహాపాతకప్రతాఽతి దేశికరూ
పాతిపాతకేభ్యః ప్రకాశకృతమహాపాతక సమరూపానుపాతకభ్యః

ఉపపాతకేభ్యః సంకలీకణేభ్యః మలినీకరణేభ్యః- అపాత్రీకరణేభ్యః
 జాతిభ్రంశకరేభ్యః ప్రకీర్ణకేభ్యః రహస్యకృతేభ్యో మహాపాతకేభ్యః
 రహస్యకృత మహాపాతకాతిదిష్ట రూపమహాపాతకప్రతాపితదేశిక
 యాపాతిపాతకేభ్యః రహస్యకృత మహాపాతక సమయాపానుపాతకే
 భ్యః ఉపపాతకేభ్యః- సంకలీకణేభ్యః మలినీకరణేభ్యః- అపాత్రీకర
 ణేభ్యః- జాతిభ్రంశకరేభ్యః- అపకీర్ణకేభ్యః- ప్రకీర్ణకేభ్యః- అజ్ఞాన
 తస్యకృతుకృతేభ్యః అజ్ఞానతోభ్యస్తేభ్యః జ్ఞానతస్యకృతుకృతేభ్యః
 జ్ఞానతోభ్యస్తేభ్యః- అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చాత్యతాభ్యస్తేభ్యః- అజ్ఞా
 నతోజ్ఞాతశ్చనిరంతరాభ్యస్తేభ్యః- అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చచిరకాలాభ్య
 స్తేభ్యః- బహుభ్యః- బహువిధేభ్యస్సరేభ్యః పాపేభ్యః (త్వం)
 ముక్తోభూయాః ముక్తోభూయాః ఇత్యను గృహ్యంతుభవంతః ఇత్యు
 చ్ఛైర్వద్వేత్ || ఏవంఽర్థం మమజన్మాభ్యాసా జన్మప్రభృత్యేతక్షణ
 పర్యంతం- సమస్తదోష నిర్హరణార్థం స్వర్ణధాన్య ఆస్యకృచ్ఛా
 న్యాచరిష్యే ||

శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్రేనుమలం స్వర్ణం పాపప్రణాశనమ్ || స్వర్ణంహి
 శంకరో యశ్మాదశశ్మాంతింప్రయచ్ఛమే || బ్రాహ్మణాయ సవర్ణదా
 నం దద్యాత్ ||

శ్లో॥ ధన్యంకరోషిదాతార మహతోకేపరత్రచయస్మాత్తస్మా
 చ్చివంమేస్యా దతశాంతింప్రియచ్ఛయమే (ధ్యానం) దద్యాత్ ||

శ్లో॥ కామధేనోస్సమూదూభతం సర్వక్రితుషుసంస్థితమ్ | దేవా
 గామాజ్యమాహార మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే || (ఆజ్యం) దద్యాత్ ||

శ్లో॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజంవిభావనః | అనంత
 పుణ్యఫలద మతశ్శాంతిం ప్రియచ్ఛమే || ... (హిరణ్యం) దద్యాత్ ||

ఇదంకృచ్ఛిత్రయ ప్రత్యాక్షాయం యథాక్తిహిరణ్యం ||
 శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమానస్తుభ్యమహం సంప్రదేనమమ
 శ్రీగోవిందగోవింద || ఏవంఽర్థం || సర్వప్రియశ్చిత్త గోదానమాచ
 రిష్యే || తదంగ బ్రాహ్మణపూజాం కరిష్యే || శ్రీమహావిష్ణుస్వరూప

స్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనం దదామి || ఉభాభ్యామిదం పాద్యం
దదామి ।

శ్లో॥ నమోస్త్వనంతాయ సహస్రమూర్తియే సహస్రపాదాక్షి
శిరోరుబాహవే । సహస్రనామ్నే పురుషాయశాశ్వతే సహస్రకోటి
యుగధారిణేనమః॥ అయంవోగంధః+ సకలారాధనై స్వర్చితమస్తు ॥

శ్లో॥ గవామంగేషుతిష్ఠంతిభువనానిచతుర్దశ । యస్మాత్తస్మా
చ్చివంమేస్యా తదశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మైబ్రాహ్మణాయఽ
ప్రతిగృహీతే శ్రీమాన్ శ్రీమతఃఽహం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతయే సర్వ
ప్రాయశ్చిత్తగోదానం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥

శ్లో॥ దేవస్యప్రీతయేదానం గృహ్లామ్యుర్యమతుష్టయే । బాహు
భ్యాం పుష్టహస్తాభ్యాం పుణ్యకర్మప్రసూతయే ॥ గోదానందద్యాత్

ప్రతిగృహ్నతు ॥ గోదానసాద్గుణార్థం దక్షిణాంశు ... నమమ॥
విధిప్రకారేణ దశదానానికుర్యాత్ । సర్వప్రాయశ్చిత్తంసమాప్తమ్॥

ఉత్కృంతి ప్రయోగః

యస్యపురుషస్యమరణేసంప్రాప్తే సతి-పుత్రాదిః కర్తాశుచిరూభి
త్వాశుచాదే శేగోమయేనానులిప్య । తత్రాశుద్ధోదకం సంప్రోక్ష్య
కుశాకపరిస్తీ ర్యః తిలానపకీర్య । పితరం దక్షిణశిరసంవిధాయః సా
త్వా ఆచమ్య పవిత్రధృత్వా శ్రీగోవింద గోవింద- కేశవాయనమః
పితుః గోత్రస్య...స్వ న్నాభ్యాసాజ్జన్మ ప్రభృతిమరణకాల పర్యంతం
సంభావిత సమస్తపాపక్షయార్థం సుఖేన ప్రాణోత్తమణసిన్యర్థం
ఉత్కృంతిసంజ్ఞిత గోదానమాచరిష్యే॥ తదంగ బ్రాహ్మణ పూజాం
కరిష్యే ॥ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనందదా
మి॥ ఉభాభ్యామిదంపాద్యందదామి॥ నమః అస్తు॥

శ్లో॥ నమోస్త్వనంతాయ సహస్రమూర్తియే సహస్రపాదాక్షి
శిరోరుబాహవే । సహస్రనామ్నే పురుషాయశాశ్వతే సహస్రకోటి
యుగధారిణేనమః శ్రీమహా...అయంవోగంధః అలంకారార్థామే
అక్షతా స్సంత్వక్షతాక్షతాస్సకలారాధనై స్వర్చితమస్తు॥

శ్లో॥ అత్యుత్కృంతౌ ప్రవృత్తస్య సుఖోత్కృష్టమణసిద్ధయే ॥
 తుభ్యంసప్రిదదేధేను మిమాముత్యాంతుసంజ్ఞికామ్ ॥ గచ్ఛామంగేషు
 ప్రయచ్ఛమే । అస్మైబ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ...
 గోత్రాయ... బ్రాహ్మణాయప్రతిగృహీతే॥ శ్రీమాన్ గోత్రీః...
 చాతా ధర్మపత్నీసమేతోహం యజమానస్యపితుః... గోత్రస్య...
 స్యసుఖేన పాణోత్కృష్టమణసిద్ధ్యర్థం ఉత్కృంతిసంజ్ఞికగోదానం తుభ్య
 మహంసం... నమమ॥ శ్లో॥ దేవస్యప్రీతయేదానం గృహ్యమ్యర్యమ
 తుష్టయే । బాహుభ్యాం పుష్పహస్తాభ్యాం పుణ్యకర్మ ప్రసూతయే ॥
 ఇతిగృహీయాత్ । గోదానంసాద్గుణ్యార్థం దక్షిణాతుభ్యమహం
 సంప్రిదదేనమమ ॥ ఇతిదక్షిణాందద్యాత్ ॥ అనేనమఃసూక్యశేనో
 త్కృంతి సంజ్ఞికగోదానేన దక్షిణదానేనచపితుః... గోత్రస్య...
 సుఖేనప్రాణోత్కృష్టమణ సిద్ధిస్తీతిభవంతో బుధంతు । సుఖేనకన్తు
 స్త్రీయః మాతుర్గోత్రాయాః... దాయాః జన్మాభ్యాసాన్మప్రభృతి
 గోదానసూచరిష్యేనమః (ఇతిస్త్రీయః) ఉత్కృంతిప్రయోగ
 స్సమాప్తః

అథ తిలపాత్రదాన ప్రయోగః

శ్రీగోవిందగోవింద శ్రీమహావిష్ణోరాజ్జయా ప్రవర్తమానస్య
 పుణ్యతిథౌ... పితుః గోత్రస్య... స్య సమస్తపాపక్షయార్థం సుఖేన
 పాణోత్కృష్టమణసిద్ధ్యర్థం తిలప్రదాన మాచరిష్యే ॥ అస్తు ।

శ్లో తిలాఃపాపహరనిత్యం విష్ణోరేసముద్భవాః శాపరిహారతు
 మేక్షిప్రమతశ్శాతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మైబ్రాహ్మణాయ శ్రీమహా
 విష్ణుప్రీత్యర్థం తిలపాత్రదానందద్యాత్ పితుః... గోత్రస్య స్యసుఖేన
 పాణోత్కృష్టమణసిద్ధ్యర్థం తిలపాత్రదానంతుభ్యమహం సంప్రిదదే
 నమమ తిలపాత్రాభావే హిరణ్యసహిత తినదానం కుర్యాత్ ॥ ఆచ
 మ్య ॥ ఏవంగుణ పుణ్యతిథౌ శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం స్వర్ణధాన్యాద్య

కృచ్ఛాన్యచరిష్యే బ్రాహ్మణమాహూయ ॥

శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్రమమలం స్వర్ణంపాపపణాశనమ్ ॥ స్వర్ణహి
శంకరంయస్మాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ధన్వంకరోషిదాతార మిహ
లోకేపరత్రచ । యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మేస్యాదతశ్శాంతిం ప్రయ
చ్ఛమే । కామధేనోసముద్యాతం సర్వక్రితుషుసంస్థితమ్ । దేవానా
మాజ్యమాహారమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే । హిరణ్యగర్భ గర్భస్థం
హేమబీజం విభావసోః ఆనంతపుణ్యఫలగమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

స్వర్ణధాన్య ఆజ్యకృచ్చత్రయ ప్రత్యామ్నాయ యథాసక్తి
హిరణ్యం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమాన స్తుభ్యమహం సంప్ర
దదేనమమ ఏవంగుణరం దశదానానికరిష్యే॥ అథదశదానానికుర్వాత్

శ్లో॥ గోభూతిలహిరణ్యాజ్య వాసోధాన్యగుడానిచ । రౌష్యం
లవణామిత్యాహుర్దశదానాః ప్రకీర్తితాః గోభూతిలనమమ (అభాతే
హిరణ్యదానంకుర్వాత్) ఇతితిలవాత్రిదానప్రయోగస్సమాప్తః

— అథ కర్ణమంత్రపఠనమ్ —

కార్యం॥ ప్రేతస్యశిరఃప్రభృతి పాదపర్యంతం జలంసంపోక్ష నారా
యనామోచ్చారణేన ఏవంగుణా పుణ్యతిథౌపితుః నమస్తపాపనివృత్తి
ద్వారా పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం కర్ణేనారాయణాది దివ్యనామస్మరణ
మాచరిష్యే ॥

శ్లో॥ నారాయణోనామ నరోనరాణాం ప్రసిద్ధచోరఃకథితఃపృథి
వ్యా । అనేకజన్మార్జితపాపసంచయం హరత్యశేషంస్తుతమాత్రే ఏవ॥
శ్లో॥ గోవిందేతిపరబ్రహ్మం గోవిందేతిత్రివర్ణకమ్ సకృదుచ్చారితం
యేన విష్ణుసాయుజ్యమాపున్నయాత్ । ప్రణతః క్లేశనాశాయ గోవిం
దాయ నమోనమః ॥

నారాయణ గోవింద ॥ కృష్ణ- వాసుదేవ- ఇత్యాది దివ్యనామా
నిసంశ్లావయంతఃరక్షేరకా ॥ మరణాంతరమపివతన్నియజేన కర్త్య
వ్యం మృతశ్చేతనః ॥ పుత్రాదిః కర్తాస్నాత్వా ॥ ఆచమ్య!
ఇతి కర్ణేనారాయణాది నామోచ్ఛారణం సమాప్తమ్.

అథ షణ్ణిమిత్ర ప్రాయశ్చిత్త ప్రయోగః

ఆచమ్య... పవిత్రంధృత్వా... పూర్వోక్త ఏవంగుణ... పుణ్య
తిథౌ (ప్రాచీనావీతి) పితుః... గోత్రస్య... .. ప్రేతస్య సకలపాప
క్షయద్వారా సంభవితానాం పాపానాం ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టాఽధోచ్ఛిష్టా
స్నానమరణనారాయణాది పుణ్యస్తోత్రాకరణ రాహిత్య పర్యాపిత
శవఖట్వాదిమరణ ఉత్కాంతి ధేనుదానరాహిత్య తత్కాల దహన
రాహిత్యరూపాణాం షణ్ణిమిత్రానాం పాపానామవనోదకం ప్రాయ
శ్చిత్తమాచరిషే ॥ నమః ॥ అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తమాచ
రిషే ॥ శ్లో ॥ సమస్త సంవత్సరమవాప్తి... యథోక్త దక్షిణామివస్వీకృత్య
(ప్రాచీనావీతి) పితుః... గోత్రస్య... .. స్వ ప్రేతస్య మరణకాలే
సంభవితేభ్యః పాపేభ్యః ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టాఽధోచ్ఛిష్టాఽస్నానమరణ
నారాయణస్తోత్రరాహిత్య పర్యాపితశవఖట్వాది మరణోత్కాంతి
ధేనుదానరాహిత్య తత్కాలదానరాహిత్య రూపేభ్యస్సర్వేభ్యః
షణ్ణిమిత్రైభ్యః పాపేభ్యోముక్తో భూయాదితిభవంతో బ్రువంతు ॥
పితుః... ప్రేతస్య దహనాదికారయోగ్యతాసిద్ధిరస్తు ॥ ఇతిః పరిషద్రూప
యాత్ ॥ అథకృచ్ఛత్రీయాణి బ్రాహ్మణేభ్యోదద్యాత్ ॥ ఏవంగుణ
తిథౌపితుః... గోత్రస్య... స్వ ప్రేతస్య మరణకాలే సంభవితానాం
ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టాది నిమిత్తానాం పాపానామవనోదకం ప్రాయశ్చిత్తం
పరిషదుపదిష్టం యథాశక్తి ప్రత్యాక్షామరూపేణ కృచ్ఛత్రీయా
ణ్యాచరిష్యే ॥ శ్లో ॥ స్వర్ణంపవిత్ర... ప్రయచ్ఛమే ॥ శ్లో ॥ ధన్యంకరోషి
ప్రయచ్ఛమే ॥ శ్లో ॥ కామధేనోస్సము... ప్రయచ్ఛమే ॥ హిరణ్యగర్భ
ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇదం స్వర్ణకృచ్ఛత్రీయాణ్యక్షుచ్రాచ్య కృచ్ఛప్రయ
త్నామాయ యథాశక్తి హిరణ్యం పితుః షణ్ణిమిత్ర ప్రాయశ్చిత్త

సిద్ధిం కామయమానః తుభ్యమహం సంప్రదదే (ఉపవీతినమమ)
ఏవరిమయాతచరితేవతి (పా...తీ) పితుః దహనాధికారసిద్ధిర స్త్వితిభ
వంతో బ్రువంతు॥ దహనాధికార యోగ్యతాసిద్ధిరస్తు॥

ఇతి వణ్ణివిత్త ప్రాయశ్చిత్తం సమాప్తమ్.

అథ దుష్టతిథ్యాతి శాంతిప్రయోగః

శ్రీ గోవింద గోసింద గోవింద పూర్వోక్త ఏనంగుణ... తిథా
పితు గోత్రస్య—స్యపేతస్య మరణకాలే దుష్టతిథివారనక్షత్రద్విపు
ష్క త్రిపుష్కరాదిదోష పరిహారార్థంతదుక్త ప్రాయశ్చిత్తమాచ
రిష్యేనమః సమాప్త... కర్తుం అధికార సంపదస్తు । తదంగ బ్రాహ్మణ
పూజాం కరిష్యే॥ ప్రతిగ్రహీతారం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య । శ్రీమ
హావిష్ణు... ఇదమాసనం॥ ఉభాభ్యామిగం పాద్యం॥ సమోస్త సంతాయ
యుగధారిశేనమః గంధార్ధాఞ్మే అపఃపుష్పార్ధాఞ్మేతిలాః ౧-౬-౧౧
సంకతాధిమరణే॥ గోదానం గవామంగేషు... ప్రయచ్ఛమే॥ దద్యాత్
(౨-౬-౧౨) రిక్తతిథిమరణే॥ ఛాన్యదానందద్యాత్ । ధన్యం గోషి
దాచ్ఛమే॥ శిష్టాచారిః॥ (౩-౬-౧౩) భద్రతిథిమరణే॥ భూదానం
దద్యాత్॥ శ్లో॥ సర్వసస్యాశ్రయాభూమి ర్వరాహేణసమద్భృతా॥
అనంతసస్యఫలదా తతిశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ దద్యాత్ ద్విపాద్రిపా
దినక్షత్రమరణే । సప్త్రసహితహిరణ్యందద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణ...
ప్రయచ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భచ్ఛమే॥ దద్యాత్॥ ధనిష్టాపంకనక్షత్ర
మరణే॥ కాంస్యదానం కుర్యాత్॥— శ్లో॥ కాంస్యం బ్రహ్మమయ
ప్రోక్తం నక్షత్రోద్భవజ్ఞోపహృత్ । భాజనం కుర్యేదేవినా మత
శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ దద్యాత్॥

ద్విపుష్కరతి, పుష్కరమరణే గోధూతిలదానాని బ్రాహ్మ
ణాయదద్యాత్॥ భృగువారమరణే॥ సప్త్రసహితహిరణ్యం దద్యాత్॥
శీతవాతోష్ణచ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ... మే-బాదుభామ శనిపాసరేషు॥
సప్త్రదానందద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణచ్ఛమే॥ దద్యాత్ ఇతితిథ్యాది

స్థుతిః యోగ స్సమాప్తః

శ్రీగోవింద పూర్వోక్త పుణతిథౌ గోత్రస్య ప్రేతస్య జన్మా
స్యాది ఏతక్షణపర్యంతం జ్ఞానజ్ఞాన కామాకామ భుక్తాభుక్తపీతా
తజ్ఞాతాజ్ఞాతాదినకలదోషనిర్హరణార్థం ఇంద్రాదిహోమంకరిష్యే॥
మః ఆచారనుజ్ఞయా తాకికాగ్నిం సంస్థాప్య॥ తద్ద్యాశం శ్లో॥ సప్తజి
హ్వోద్విశ్వేశ్వశ్చ మేషారూఢస్తధై వచ । శక్తిధ్వయసమేతశ్చ విశ్వ
హూర్నిర్హుతాశనః । త్రయస్త్రింశతోక్తి దేవాస్త్యన్ముఖేతృప్తిమా
తాః । ప్రార్థనాం మనసా వందేక్షిష్యేమేశం ప్రసాదయ॥

అగ్నిమలంకృత్య॥ ఇంద్రాయనమః అగ్నేయేనమః యమాయ
నమః నిర్ఋతయేనమః వరుణాయనమః వాయవేనమః కుబేరాయ
నమః ఈశానాయనమః ఆధారిస్తరణాదిఆచార్యః కుర్యాత్॥ కర్తా
హూష్టిం ప్రాగాదిపరిషేచనం । కార్యం ఆత్రిచతుష్పాత్ర పయోగః

శ్లో॥ ఇంద్రాదిదేవాహ్వదిత్యా విశ్వేదేవామరుద్ధుణాః తేన
ర్వేతృప్తిమాయాంతు జుహోమ్యద్యయ ధేస్సితమ్ ॥

శ్లో॥ ఇంద్రాదిదేవతాయనమః ఇతిజుహూయాత్॥ అగ్నేయే
నమః ఇంద్రాయనమః అగ్నేయేనమః యమాయనమః నిర్ఋతయన
మః వరుణాయనమః వాయవేనమః కుబేరాయనమః ఈశానాయన
మః అథాచ్యుతాదిహోమంకుర్యాత్ । అచ్యుతాయనమః అనంతా
యనమః గోవిందాయనమః ప్రాగాదిహూష్టిం పతిషిచ్య ॥ అగ్నిప్రార్థ
నమ్ కుర్యాత్ ॥

శ్లో॥ నమస్తే వీతిహోత్రాయ నమస్తే విష్ణురూపిణి । నమస్తే
సర్వభోక్త్రేచ అగ్నిహోత్రాయ తేనమః అనేన ఇంద్రాదిహోమేన
భగవాః సర్వా పరమేశ్వరార్పణమస్తు ॥

తండుల హోమః

అచమ్య ... ఏవంగుణ ... ర్థంతండులహోమంకరిష్యామి॥ తతః
హ్యనం సప్తజిహ్వో... సంప్రసాదాయ ప్రాజ్ఞాభాగ్నేమహాభిముఖో
భవ సుమఖోభవ, సుప్రసన్నోభవ, వరదోభవ, జలంసంప్రోక్ష్య,

ప్రాగాదిభూమాసంమృజ్యః అలంకృత్యః అగ్నయేనమః... నమః
పూర్వపరిషేచనంనమః దక్షిణపరిషేచనంనమః వశ్చినుపరిషేచనం
నమః ఉత్తరపరిషేచనంనమః॥ తండులంగృహీత్వా॥ దౌభాగౌక్ష్మ
త్వా॥ వీతిహోత్రాయనమః విధాత్రేనమః (ఇతిరాత్రౌ) మూర్తాండ
రాయనమః విధాత్రేనమః ఇతిపాత్రఃకాలహోమంకుర్వాత్ అనేన
తండులహోమేనభగవా ఏత్థలం శ్రీపరమేశ్వగార్హణమస్తు

ఇతి తండులహోమ ప్రయోగ సమాప్తః

బౌద్ధ్యదైహిక కర్మప్రయోగః

శ్రీగోవింద ఏవంగుణ... తిథౌ (అవసవ్యం) అన్మత్పితృః ॥
గోత్రస్య... స్య ప్రేతస్య బౌద్ధ్యదైహిక కర్మంరిష్యే నమః ఇతిసంక
లప్య అస్మత్మాతూఃగోత్రాయాఃదాయాః ప్రేతాయాఃబౌద్ధ్యదైహిక
కర్మకరిష్యేనమః (ఇతిస్త్రీయః) అగ్నాబీదనంఽత్వా క్రొత్తకుండ
తో నగ్నియందు బియ్యమువండి అభిఘాత్య॥ అయన్నిమునందు నేతి
తోనభిఘరించి తతోవాహకానాం అఋతర్వాత మోసెడివారలకు
వస్త్రము వస్త్రాశేదవ్యాత్ ఏయవలయును,

ప్రేతస్య కేశశ్శశ్మశ్శులోమ ప్రేతికు తలవెండ్రుకలు గడ్డము నఱాని
వాపయిత్వా ఖచారౌ మొదలగు వానిని వజనముజేయించవలయును.
ఈయాచారములేను స్నానయిత్వాగోపీచందనాదిభిరలంకృత్యా
ప్రేతనుస్నానముచేయించి గోపీచందనము మొదలగువానిచేత నలంక
రించి ప్రేతశయనే ప్రేతంవిధాయ ప్రేతనుపాజేమీదనుంచి ప్రేతస్య
శిరఃప్రభృతివాద ప్రేతయొక్క శిరస్సుమొదలు పాదములపర్యంతం
శ్వేతపత్రంములపర్యంతం తెల్లనివస్త్రమును గప్పి ప్రచ్ఛాద్య ॥
కర్తాదీక్షౌవస్త్రాదివాసోధాతకర్తదీక్షౌవస్త్రములు గట్టుకొని వానస్సు
భరించి యాచమనముజేసి యేత్ ఆచార్యుఃచమ్యః

తత్రనారాయణాది స్మరణ- గోవిందః వాసుదేవ శ్రీకృష్ణ
ణం కార్యం॥ | అని నామోచ్చారణము జేయవలెను.

ఆచమ్య... పిత్తుః... గోత్రస్య... స్య... ప్రేతస్యపుణ్యలోకా
వాప్యర్థంపురణోక్తమార్గేణ వెత్తమేధికేన కర్మణాసగ్గస్కరిష్యే
నమః అగ్నిప్రజ్వాల్య- అగ్నేయేనమః ఇతిఆజ్యహోమంకృత్వా॥
తూష్ణం పరిషిచ్య॥ అథమార్గాయన ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే॥ పిత్తుఃదహ
నాధికార సిద్ధిరస్తు

శ్మశాన మార్గస్య చతు శ్మశానమార్గదూరముయొక్క నాలుగ
ర్థాంశంగత్వా | వ భాగము అనగా పాతికదగ్గరకు వెళ్ళి

త్రిః ప్రోక్ష్య॥ | ప్రేతనుంచు స్థలమునందు మూడుమారులు
దక్షముజల్లి

తత్రప్రేతం దక్షిణ ఉదకముజల్లిన స్థలముమీద ప్రేతను
శిరసంనిధాయ॥ దక్షిణపు శిరస్సుగానుంచి
తత్రకాం పాదవల్లిఖ్య (కర్మ అచ్చట కాకివలె మూడు గీత
లు గీచి,

తత్రదర్భానాస్తీర్య ఆచ్చట దర్భలను బరచి
తిలోదకం దత్వా॥ తిలోదకమును విడిచి

పథినాసిభ్యో భూతేభ్యః ఆపతచిన దర్భలమీద కొంచెము
ఇమంబలిందదామి | అన్నము నుంచవలయును.

పిండోపరి తిలోదకం ఆపిండములమీద తిలలు నుదక
దదామినమః॥ | మును విడువవలయును.

యథాశక్తి దక్షిణాందత్వా | తనశక్తికొలది దక్షిణను సమర్పించి

గోవింద నామోచ్చారణ గోవింద గోవింద అని స్మరించవలెను.
ణం కార్యం॥ |

త్రిః ప్రదక్షిణం కుర్యాత్ || | మూడుమారులు ప్రదక్షిణము జేయవలెను.

(కర్త) దక్షిణకేశాన్విసస్య | కర్తకుడివై పు కేశముల విడదీసెడు
ఇతికేచిత్ శకుర్వంతి || | యాచారముకొందరు చేయుటతేదు.

అథఃపునః పేతమావహతే || | అటుతర్వాత తిర్గి వాహకులు ప్రేత
నెత్తికొని

ద్వితీయమధ్వనోగత్వా || | శ్మశాన దూరముయొక్క రెండవ
భాగముదగ్గరకువెళ్లి,

ప్రేతం నిధాయ || పూర్వ | పీతనుంచి పూర్వమువలె నన్నిటిని
ప్రకారేణ త్రఃప్రదక్షిణం పర్వం | జేసి మూడుమారులు ప్రదక్షిణము
తంప్రయోగం కుర్యాత్ జేయవలయును.

తృతీయమధ్వనోగత్వా || | శ్మశానదూరముయొక్క మూడవ
భాగము దగ్గరకువెళ్లి,

తత్రపాశ పాదవల్లిఖ్య || | అచ్చట కాకివలె మూడుగీతలను
పూర్వ, ప్రకారేణ పిండం దద్యాత్ || | గీచి పూర్వమువలె నన్నిటిను జేయవల
యును.

త్రివారం ప్రదక్షిణం కుర్యాత్ || | పిమ్మట అప్రదక్షిణముగా మూడు
మారులు పీతచుట్టూ తిరుగవలయును

ఓదసస్థలీం భింద్యాత్ || | మూడుభాగమునందు బలియివ్వడముకా
కాగానే అన్నపుకుండను బద్దలుగా
గొట్టవలయును

అథ దహనప్రయోగః

దహనదేశం గత్వా | దహనప్రదేశమునకు వెళ్లి అచ్చటనుదక
సంప్రప్త్య || | మును ల్లి

దహనదేశే ప్రేతం నిధాయ | దహనదేశమందు పేతనుంచి,
కాష్ఠేః చితిం కృత్వా | కర్తలచేతఁ చితిబేర్చి
తిలాన్వికేర్య || | తిలలుజల్లి

తత్రచితౌప్రేతం దక్షిణ | తిలలుజల్లిన ప్రదేశంబున క్రరలమీద
శిరసం నిధాయ || దక్షిణ శిరస్సుగా బ్రేతనుబరుండబెట్టి

ప్రేతశయనవిసస్య | బ్రేతనుబరుండబెట్టిన పాడెను పారవేసి
అగ్నింప్రజ్వాల్య || అగ్నిని చక్కగా జ్వాలజేసి

అహతంవాసః శ్మశానే | శవఘ్నమీది వస్త్రమునుదీసి శ్మశా
పరిత్యజ || నములో బడవేసి

చితౌ సుగంధద్రవ్యాది | చితియందు మంచివాసనగలవస్తువులు
నిక్షిప్యః | మొదలగునవి నుంచవలయును.

అచన్య...పితుః గోత్రస్యపధిక్యతేష్టి ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే
పరిషదక్షిణాంగృహీత్వా సమస్త...కర్తుం అధికారసంపదస్తు || దహ
నాధికారసిద్యర్థం స్వగృహాన్యత్రజ్య కృచ్ఛాన్యాచరిష్యే || కృత్తచ
త్రయాణి దద్యాత్ || దహనకాలే గోదానంకృత్వా దశదానాని
కృత్వా || అగ్నింప్రజ్వాల్య || పధిక్యతేష్టిహోమంకరిష్యే || నారాయ
ణాయనమః ఇతిహుత్వా ఇంద్రాయనమః... ఈశానాయనమః ||
ఇతిహుత్వాతూష్ణీం పరిపిచ్య ||

అగ్నినిక్షేపణమాచరిష్యే— అని మనసాస్మరించి

శ్లో || మత్స్యకాలవశం ప్రాప్యనగం పంచ | ఈమంత్రముతో
త్వమాగతం ధర్మాధర్మసమాయుక్త లోభ | అగ్నిహోత్రమును
మోహసమావృతం || చ హేయంసర్వగాత్రా | ప్రేతయొక్క శిరస్సు
ని విశేల్లోకా సగచ్ఛతు || ప్రేతశిరఃప్రదేశే | యందుంచవలయును
అగ్నింనిక్షేపేత్ ||

గోవిందనారాయణేతి కేచి | కొందరు గోవింద, నారాయణ ఇత్యా
మూర్త్యుః || దినామములచేత అగ్నిని శిరస్సునం
దుండవలెను, దేశాచారముల ప్రకా
రము జర్పవలెను.

ద హ న ష్ట్ర యో గ :

శ్లో॥ యమాయ ధర్మరా
జాయ । మృత్యవే చాంత
కాయచ । వై వస్వయయకా
లాయ । సర్వభూత క్షయా
యచ॥ ౧॥ శ్లో॥ ఔదుంజరా
యదధ్నాయ నీలాయ పత
మేష్టినే । వృకోదరాయ చి
త్రాయ చిత్రగుప్తాయ వైశ్ర
మాత్ । ఇతిహోమంకేచి
తుక్రవ్యంతి ॥

యమాయనమః ధర్మరాజాయ
నమః మృత్యవేనమః అంతకాయనమః
వై వస్వతాయనమః కాలాయనమః సర్వ
భూతక్షయనమః॥ ౧॥ ఔదుంజరా
యనమః ధద్నాయ, నీలాయ, పరమే
ష్టినే వృకోదరాయ, చిత్రాయ
చిత్రగుప్తాయనమః అని మగణదిశమం
దు తిధివారనక్షత్రం మొదలగు దోష
ముఖసంభవించినప్పుడు మాత్రంకొన్ని
దేశములయందు పురోహితులు ఈ హో
మము జరిపించు చున్నారు.

ప్రాచీనశిష్టాచారాను సా
తేణ తత్ర తత్ర విశేష నిర్ణ
యాదికంజ్ఞేయమ్॥

యథాశక్తి సువర్ణంవా
శ్రామంవా, తదభావే ఆ
జ్యంవా ప్రేతముభేదికీ పేత్

ప్రాచీనశిష్టాచారముల ననుస
రించి ప్రయోగముల జరుపవలసి
యుండును.

తనశక్తికొలది, సువర్ణముగాని,
రాగిగానీ ఆభావముందు ఆజ్యముగా
పేతములునుందుంచవలయును.

క్వచిదేషు అస్మిన్ సమ
యేమనోవాక్కాయనిర్వృత
ణార్థమితకించద్రవ్యం ప్రేత
చిత సమీపేనిక్షిపంతి॥ ఈ
దృగ్విధానేన ప్రేతస్మృత్యా
లోకానాప్తిర్భవిష్యతి

కొన్ని దేశములయందు ఈ సమయం
బున మనోవాక్కాయ ఋణదోషనిర్వృ
ణార్థమని కొంతద్రవ్యమును ప్రేత
యొక్క కాష్టమందుంచుదురు, అనగా
ప్రేత సంకల్పించిన ఋణవిముక్తి కొరకు
కొందరు చేయుదురు. ఈ సమయమున
వలన ప్రేతకు పుణ్యప్రోక్షముసంభవించును.

తతో జలకుంభ సవ్యభుజేని
ధాయ॥ శ్లో॥ జలధారానుచ్చి
నాపసించేత్కర్తా ప్రదక్షిణం
స్కంధావసక్త కుంభేన పాదతః
పరితశ్చితేః (చిద్రేణ) సృష్ట
తోజలం సోవయన్ త్రిః అపస
వ్యేన చితిం పరీత్య పరితోఽప్రే
త్యుః పేతస్య శిరః ప్రదేశే కుంభం
పృష్ఠతో విభజ్య సర్వేజ్ఞతయః
ప్రేతముఖేతందులాన్ నిధాయ॥

అటుసిమ్మట నీటితో నింపబడిన
కుండను తనయెడనుభుజముమీద
బెట్టుకొని అకుండకు రంధ్రముచేసి
దానిగుండ (కర్త) వెనుకతట్టుధార
గా నీటిని కాచుచు చితికిజట్టుఅపస
వ్యముచేత ప్రదక్షిణముగా మూడు
మూడులుతిరిగి తిరిగిజూడక | పేత
యొక్క శిరస్సుదగ్గర నాకుండను
వెనుకతట్టుగా బద్దలగొట్టవలయును
జ్ఞాతులందరు ప్రేతముఖమందు తం
దులము లుంచవలెను.

చితిముపశ్యత్ వాసోప
వీతినోభూత్వా॥

(కర్త) చితినిం జూడకుండ నాస
న్నను సవ్యముగ వేసికొని

సూర్యాలోకనం
కుర్యాత్ సూర్యాయనమః

సూర్యనారాయణమూర్తిని జూడవలయు
నుపిమ్మటనమస్కారము చేయవలయును

దహనానంతర సర్వేజ్ఞ
తయస్సానత్వా

దహనము జేసినతీమ్మట జ్ఞాతులం
దరును స్నానము చేయవలయును.

కర్తృవపనమ్

శ్రీగోవింద... తిథౌపితుః... గోత్ర
స్య... ప్రేతస్య ప్రథమేహని ఔర్ధ్వ
దైహికకిర్నాంగ మమసమస్త పాప
క్షయర్థవపనం (ఉపవీతి) కరిష్యే
(నమః॥)

పుక్కిలలో గడపటివాడు
మొందుగలుగునట్లు వరుణశక్రిమ
ముగ జ్యేష్ఠునివలెను. ఔరము
జేయించకొనవలెను. శిరస్సు
మాత్రము.

వషనాధికార యోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం కృచ్ఛ్రిత్రయాగ్యాచరిష్యే
నమః॥ స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రిత్రీయ ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తి
హిరణ్యం... నమః॥ (దద్యాత్) శ్లో॥ మేరుమందరతుల్యాని పాపా
నిసుబహూనిచ | కేశనాశ్రిత్యతిష్ఠంతి తస్మాకే శాన్వసామ్యహమ్॥
ఇతికసిష్ఠపూర్వః- కంతాదుపరి వాపయేయః ఇతికర్తృవపనమ్,

శిలా ప్రతిష్ఠా పనమ్

అత్ర శ్వేతశీలామాదాయః॥ శిలాంస్థాపయిత్వా॥ దర్భేణసం
వేప్య॥ అపామం తేశుచా దే.శే. వటంఖాత్వాతస్మిన్ దక్షిణాగ్రా
దర్భానాస్తీర్య । తిలాన్విక్షీర్య॥ తస్మిన్నపతేశిలాంస్థాపయిత్వా॥
అచమ్య॥ పవిత్రాభారయేత్॥ శ్రీగోవిందగోవింద ... పుణ్యతిథౌ (పా)
...తీ) పితుః... గోత్రస్య...స్య ప్రేతస్య షరణదినాదాంభ్య
ప్రేథమేహనికర్తవ్య ప్రేతత్వప్ర్యర్థం శిలాస్థాపన, మృతాస్థాపన, నా
సోదక, తిలోదక, పిండప్రదానార్థం శిలాస్థాపనమాచరిషే॥ నమః
శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలే అనుష్ఠానంయథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥
నమః శ్లో॥ సహస్ర సంపత్సమవాప్తి ... పదం (పా...తీ) పితుః ప్రేత
త్వప్ర్యర్థం శిలాప్రతిష్ఠాపనం... అధికార సంపదస్త్వితిభవంతో బృవం
తు॥ అధికార సంపదస్తు॥ పూర్వోక్త ఏవంగుణ ... తిథౌపితుః... గోత్ర
స్య... శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలే స్వర్ణధాన్యఅజ్యకృచ్చాగ్నిణ్యాచరిష్యే॥
శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్ర ... మేధన్యకరోషి ... మే॥ కానుధేనో ... మే॥ కృచ
త్రయాణ్యాచరిష్యే॥ అవావేయథాశక్తి హీరణ్యంనా బ్రాహ్మణాయ
దద్యాత్॥

శ్లో॥ ఆయాహిప్రేత గంభీరైః పూర్వైస్సామ్యపథోత్తమైః స్రజా
మస్మభ్య మాయచ్చరయిందీర్ఘాయురేవచ । పితరం... గోత్రం...
ప్రేతంఅస్యాం శిలాయామావాహనంనమః (ఇత్యావాహ్య) అథా
భ్యంజనందత్వా ॥ తిలచూర్ణస్థాపనం కారయిత్వా ॥

శుక్లపక్షే

కృష్ణపక్షే

శేకవ, నారాయణ, మాధవ	సకర్షణ, వాసుదేవ, ప్రద్యుమ్న
గోవింద, విష్ణు, మధుసూధన	అనిరుద్ధ, పురుషోత్తమ, అధోక్షజ,
తివిక్రమ, వామన, శ్రీధర,	నారసింహ, అచ్యుత, జనార్దన,
హృషీకేశ, పద్మనాభ	దామోదర, హరే, శ్రీకృష్ణ,

త్రివారం శిలాంస్థాపయేత్ ॥ పితుః... గోత్రస్య...స్య
ప్రేతస్య ప్రేతత్వప్ర్యర్థం శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలే గోదానంకరిష్యే నమః

శ్లో॥ గ నామంగేషు...ప్రయచ్ఛమే॥ ఇతిగోదానంకుర్యాత్ ॥ గోభూ
తిలహిరణ్యాజ్యవాసోధాన్యగుడానిచ । రౌప్య లవణమిత్వాహుర్ద్విశ
దానాః । షక్రీతా॥ ఇతిదశదానానికృత్వా॥ శిలాప్రతిష్ఠాపనం
సమాప్తమ్॥

ప్రత్యహం నిత్యకర్మవిధిః

శ్రీగోవింద... పూర్వోక్త ఏవంగుణ... పుణ్యతిథౌ, పితుః
గౌత్రస్య... ప్రేతస్యమరణదినాదారభ్య... కర్తవ్య దహనజనిత తా
పతృష్ణాక్షుదుపశమనార్థం ప్రేతతృప్త్యర్థం శిలాస్నానమృత్తి కాస్నాన
వాసోదక తిలోదక పిండప్రదానాని కరిష్యేనమః॥ ఇతిసంకల్ప్యకాలే
అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తి సంభవప్రాయశ్చిత్త మాచరిష్యే॥ నమః శ్లో॥
సమస్త సంపత్సమ... పదం॥ ఇతిప్రదక్షిణంకృత్వా (ప్రా...తీ) పితుః
ప్రేతస్యమరణదినాదారభ్య కర్తవ్యదహనజనిత తాపతృష్ణాక్షుదుపశ
మనార్థం ప్రేతతృప్త్యర్థం శిలాస్నాన మృత్తి కాస్నాన వాసోదక తిలో
దక పిండప్రదానానికర్తుం అధికారసంపదస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥
అధికారసంపదస్తు॥ అథశిలాంస్నాపయిత్వా కేశవ... దామోదర॥
ఇతిశుక్లపక్షేత్రివారం శిలాంస్నాపయేత్॥ సంకర్షణ... శ్రీకృష్ణ॥ ఇతి
కృష్ణపక్షే శిలాంత్రివారంస్నాపయేత్॥ శ్రీగోవిందగోవింద... ఏవం
గుణ... పుణ్యతిథౌ (ప్రా...తీ) పితుః... గౌత్రస్య... స్య ప్రేతస్యద
హన నిత తాపోపశమనార్థం మరణదినాదారభ్య... కర్తవ్యమృత్తి
కాస్నానానికరిష్యేనమః ప్రాచీనావీతి తద్వపుమృదం గృహీత్వా
ఆదిత్యాయమృత్తి కాందర్భయిత్వా॥ శ్లో॥ మృత్తి కేబ్రహ్మరూపేత్వం
మృత్తి కేవిష్ణురూపిణి సుకృతందుష్కృతంచైవ మాంసాపయపరాం
గతిమ్॥ ఇతిమస్తకాది పాదపర్యంతం మృల్లేపనంకృత్వా॥ అథస్నా
త్వా॥ జలంగృహీత్వా ఆగత్యఅస్యాంశిలాయాం॥ పితే... గౌత్రా
య... యపేతాయమరణదినాదారభ్య కర్తవ్యదహనజనిత తాపోప
శమనార్థం ప్రేతతృప్త్య మేతస్మృత్తి కాస్నానందదామి॥ ఏవంత్రీః
ఇతిమృత్తి కాస్నానానిమర్యాత్॥ ధారావత్తం అద్యపూర్వోక్త ఏవం
గుణ పుణ్యతిథౌ పితరం... గౌత్రం... ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతైః
మరణదినాదారభ్య కర్తవ్యమృత్తి కాస్నానైః పితుః... గౌత్రస్య

ప్రేతస్య దహనజనిత తాపోపశమనస్త్రితి భవంతో బ్రువంతు॥ తిలోదకంత్యజేత్॥ దహనజనిత తాపోపశమనమస్తు॥

వాసోదక దానమ్.

దక్షిణాభిముఖః శ్రీగోవింద... ఏవంగుణ... తిథౌ (ప్రా... తీ) పితు గోత్రస్య... స్య ప్రేతస్య । పెతత్పక్ష్యర్థం మరణదినాదారభ్య కర్తవ్య దహనజనిత పిపాసాశమనార్థం వాసోదకదానం (సవ్యం) కరిష్యే నమః— మాతు గోత్రాయాః... వాగ్మః ప్రేతయాః ఇతిస్త్రీయః

(ప్రా... తీ) పితే... గోత్రాయ... పెతాయ మరణదినాదారభ్య కర్తవ్యదహనజనిత పిపాసాశమనార్థ మేతద్వాసోదకందదామి ఏవంతిః (ఇతిశిలాయాంవస్త్రంనిష్పీడయేయః) ధారాదత్తం పితరం గోత్రం... పెతముద్దిశ్యమయాకృతైః మరణదినాదారభ్య... కర్తవ్య దహనజనితపిపాసాశమనార్థం వాసోదక ప్రదానైః పితుః గోత్రస్య... స్య ప్రేతస్య దహనజనిత బ్రువంతు॥ (ఇతితిలోదకంత్యజేత్) దహన జనిత పిపాసాశమనమస్తు॥ నారాయణ నారాయణ॥

అథ తిలోదక దానమ్.

పురాణోక్త ఏవంగుణ... పుణ్యతిథౌ (ప్రా... తీ) పితుః గోత్ర స్య... స్య ప్రేతస్య పెతత్పక్ష్యర్థం మరణదినాదారభ్య... కర్తవ్యదహ నజనిత తృష్ణోపశమనార్థం తిలోదకదానంకరిష్యే॥ నమః॥ ప్రాచీనావీతీ తిలై స్సహోదక మంజలినాగృహిత్వా సవ్యంజాన్వాచ్యపిత్రే... గౌ త్రాయ... పెతాయ మరణదినాదారభ్య కర్తవ్యదహనజనిత తృష్ణోపశమనార్థం తత్త్రిలోదకందదామి॥ ఇతితిలోదకంజలీకాదమ్యః తిలోదకనిర్ణయములప్రకారం పురోహితులు జర్పించదగినది. ధారా దత్తం॥ పురాణోక్త... పితరం... పితరం... గోత్రం పెతముద్దిశ్య త్వ యాకృతైః మరణని... హని కర్తవ్యదహనజనిత తృష్ణోపశమనార్థం తిలోదకప్రదానైః పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య దహనజనిత తృ ణ్ణోపశమన బ్రువంతు॥ (తిలోదకంత్యజేత్) దహనంజనితతృష్ణోపశమనమస్తు

పిండప్రదానమ్

ముద్గసహితతలాన్ నూతనభాండేవక్త్వాభిషూక్ష్వా శ్రీగోవింద
 గోవింద ... ఏవంగుణపుణ్యతిథౌ (పా) ... తీ) పితుః ... గోశ్రీస్య ప్రే
 తస్య మరణదినాదారభ్య ... హని, అతిపన్నప్రధమేహని ... హని
 కర్తవ్యదహనజనిత ప్రేతక్షుదుపశమనార్థం పిండప్రదానాని (సవ్యం)
 కరిష్యేనమః (ప్రా ... తీ) గోమయేనోదకేనోఽలిప్య ॥ తత్రదర్శనా
 స్తీర్య-దర్శోపరివీతత్తిలోదకందదామి॥ ౧౫॥ యజమానస్య పితే ...
 గోత్రాయ ... ప్రేతాయ మరణదినా ... హని కర్తవ్యదహనజనిత
 క్షుదుపశమనార్థన్ మేతం పిండందదామి॥ గతించిన దినములకుకూడా
 పిండప్రదానము చేయించవలెను. (పిండోపరి వీతత్తిలోదకందదామి
 ౧౫॥ ఇతి తిలోదకానిదత్వా॥ అంజనాభ్యంజనందదామి॥ భోగనిష్ప
 త్త్యధఃతాంబూజందత్వా॥ యథాశక్తిదక్షిణందత్వా॥ అత్రఉదక
 పాత్రానిధాయ అద్యపూర్వోక్త ఏవంగుణ ... తిథౌ (పా) ... తీ) పిత
 తం గోత్రం ... ప్రేతముద్దిశ్యత్వయాకృతైః మరణదినాదారభ్యహని
 అతిపన్నప్రధమేహని ... అనికర్తవ్యదహనజనిత ప్రేతక్షుదుపశమనమ
 స్త్వితీభవంతో బ్రువంతు॥ దహనజనిత ప్రేతక్షుదుపశమనమస్తు॥

శిలానైవేద్యం.

ప్రోక్ష్య- పరిషిచ్ఛ- అమృతమస్తు॥ ప్రేతరూపశిలాదేవతా
 యైసమః నైవేద్యంసమర్పయామి॥ ప్రాణాయానమః సమానాయనమః
 (ప్రేతఅత్రస్నాహి- అత్రపిబ- అత్రఉపభుంక్ష్వ॥

వాయుసపిండమ్.

పితః .. గోత్ర ... ప్రేత-ఇమంపిండం వాయుసగృధ్రదలచరముఖేన
 ప్రేతఉపభుంక్ష్వ॥ శ్లో॥ నారాయణనమస్తేస్తు । శంఖచక్రిగదాధర
 గక్షయ్యంపిండదానేన ॥ ప్రేతస్సప్తికరోభవ ఇతిపిండంవాయుసేభ్యో
 అద్యాత్ ॥ కాకాద్యభావే ఉదకేనిక్షిపేత్ (కర్తా)స్నాత్వా॥ గృహం
 ప్రవిశ్య॥ దీపదర్శనం కుర్యాత్. మృతస్థితే క్షీరాదిపాత్రదయే- అత్ర

స్నాహీత్యదకం- అత్రపి బేతి క్షీరంనిక్షిపేత్ || ఇతి కేచిత్సారః కేచిత్
మృస్థలే జలకుంభం ప్రతిష్ఠాప్య || భూమానవధాన్యాని ప్రతిష్ఠాప్య ||
దీపారాధనం కుర్వాత్ ||

అత్ర సంకల్పనితేషః

ప్రథమదినే మూర్ధాక్షి దంతావయవ సంభూత్యైదేహాక సిద్ధ్యర్థం ||
౨—ది || చక్షుశ్శ్రోత్ర నాసాముఖావయవ నిష్పత్త్యర్థం || ౩—ది ||
కరాంసభుజవత్కో నిష్పత్త్యర్థం || ౪—ది || నాభిలింగ గుదనిష్పత్త్య
ర్థం || ౫—ది || జానుజంఘపాదావయవ సిద్ధ్యర్థం || ౬—ది || సర్వమ
ర్మావయవ నిష్పత్త్యర్థం || ౭—ది || మజ్జామేదోమాంసస్నాయునాడి
రూపావయవసిద్ధ్యర్థం || ౮—ది || దంతలోమ నఖావయవసిద్ధ్యర్థం
౯—ది || వీర్యావయవ సిద్ధ్యర్థం || ౧౦—ది || దేహపూర్ణతాత్మప్ర
తాక్షుద్విపర్యయ సిద్ధ్యర్థం ||

తతిమ్నాదినములకు దేహపూర్ణత్వసిద్ధ్యర్థమనే పిండప్రదాన
సంకల్పమును జెప్పవలెను. కొందరు ప్రేతక్షూదుపశమనార్థమని
సంకల్పమును జెప్పుచున్నారు దేశాచారములననుసరించి ఆచార్యుడు
ప్రయోగము జరిపించవలెను.

ఇతి నిత్యకర్మవిధి స్సమాప్తః

అథ సంచయనవిధిః

దహనదినమునందుగాని అట్లుగాక రెండవదినమునందుగాని
అట్లుగాక పంచాగశుద్ధిగల బేసిదినమునగాని సంచయనము చేయతగి
నది. భండము, ఆజ్యము క్షీరము, దధి, తిలలు మొదలగుకావలసిన
పదార్థములన్నిటిని వెంటబెట్టుకొని శ్మశానమునకుబోయి పరిశుద్ధ
ప్రదేశమునంచి (కర్త) కట్టుకొనియున్న దీక్షవస్త్రులతో స్నానము
జేసి సంచయనము ప్రాగంభింపవలయును.

(కం॥) సాత్వాచమ్య॥ బ్రాహ్మణైరనుజ్ఞాతః పవిత్రంవా
సశ్చధృత్వా॥ శ్రీగోవింద... పూర్వోక్త ఏవంగుణ... తిథౌపితుః...
గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య—హని కర్తవ్య అస్థిసంచ
నకాలే శవాగ్నానప్తేనతి దద్దోషపరిహారార్థం శ్వానకుక్కుట గార్ధభ
జంబూక చండాలస్పర్శకోషాది పరిహారార్థం యథోక్తప్రాయశ్చిత్త
మాచరిష్యేనమః (ఇతిసంకల్ప్య) పరిషదక్షిణాంగృహీత్వా॥ సమస్త
పదం... పితుః గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య... హనికర్త
వ్య అస్థిసంచయనకాలే శవాగ్నానప్తేనతి దద్దోషపరిహారార్థం యథో
క్తప్రాయశ్చిత్తం కర్తుంఅధికారసంపదస్త్వితిభంకతో బ్రువంతు॥
కర్తుఅధికారదస్తు॥

పూర్వోక్త ఏవంగుణ— తిథౌపితుః—గోత్రస్య... ప్రేతస్య
మరణదినా... హని, కర్తవ్య, శ్వానకుక్కుగార్ధభ జంబూక చండాల
స్పర్శదోషపరిహారం స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్చాన్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥స్వర్ణ
పవిత్ర... ప్రియచ్ఛమే॥ దన్యంకరోదాతార... చ్ఛమే॥ కామధేనో
స్సము—చ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ—చ్ఛమే॥ ఇదంకృచ్ఛత్రయ ప్రి
త్యామ్నాయ యథాశక్తి హిరణ్యం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామాయ
మానః... నమమ॥ ఇతిహిరణ్యందద్యాత్॥

దహనప్రదేశే జలంసంప్రోక్ష్యమ్

అదభ్యఃప్రోక్ష్యావిశుచయే దేవాశ్చఃప్రయచ్ఛత । పవిత్రం
కురుతాత్యర్థం సర్వాణిప్రీతచేతసః అయోధ్యామధురామాయాకాశీ
కాంచీ హ్యవంతికా । పురీద్వారావతీచైవసప్తతామోక్షదాయకాః
అహంకాశీంగమిష్యామి తత్రైవనివసామ్యహం । ఇతిబ్రువాణస్సత
తం కాశీవాసఫలంలభేత్ । ఇతిదహనదేశే జలసమ్పూర్జనం కృత్వా॥

అథఃశవాగ్ని నప్తప్రాయశ్చిత్తహోమః

శ్రీగోవిందగోవింద పూర్వోక్త... తిథౌపితుః... గోత్రస్య...
స్య ప్రేతస్యమరణదినాదారభ్య... హనికర్తవ్యం శవాగ్నినప్త ప్రాయ
శ్చిత్తహోమకదిష్యేనమః అథతాకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాశ్య॥ అథధ్యానం
శ్లో॥ఏహ్యగ్నేఇహలోకేచ ఇంద్రదిక్పాలసంస్థితా ॥ జ్వలితంసప్త

జహ్వనాం । త్వచోవర్ణం హుతాశనమ్॥ అలంకృత్యః ఇంద్రదాయన
 మః- అగ్నేయేనమః- యమాయనమః- నిర్గుతయనమః- నరుణా
 యనమః- వాయవేనమః- కుబేరాయనమః- ఈశానాయనమ అథ
 పరిస్తరణాదిఆచార్యకుర్యాత్ ॥ ఏకదర్శేణకార్యం కర్తామస్మింపరి
 షిచ్య ॥ తదగ్నింప్రజ్వాల్య ॥ దర్వామౌజ్యమాదాయ ॥ ఇంద్రదాదహా
 మంకుర్యాత్ ॥ ఇంద్రాయనమః- ఈశానాయనమః॥ ఇతిహుత్వా
 అథకేశవాది హోమంకుర్యాత్ ॥ కేశవాయనమః శ్రీకృష్ణాయనమః
 (ఇతిహుత్వా) శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయ మృత్యవేచాంతకా
 యచ వై వస్వతాయకాలాయ చిత్రగుప్తాయతేనమః (ఇతిహుత్వా)
 అథపరిషేచనంకుర్యాత్ ॥ యేతత్కర్మసాద్గుణార్థం కృచ్ఛతయాశి
 బ్రాహ్మణాయదద్యాత్ ॥ హిరణ్యగర్భచ్ఛమే॥ ఇదంకృచ్ఛతయ
 ప్రత్యక్షమాయ యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్యమహంసంప్రదదేనమః॥
 ఇతిహిరణ్యం బ్రాహ్మణాయదద్యాత్ ॥

అస్థిసంచయనప్రయోగః

ఏవంగుణ... తిథౌపితుః... సోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణాదినా
 దారభ్య... హనిఅస్థిసంచయనం కరిష్యేనమః అస్థిసంచయనయోగ్య
 తాసిద్ధ్యర్థం స్వగృహాన్యాజ్యకృచ్ఛాచార్యచరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వగృహంవిశ్ర
 మమలం... చ్ఛమే॥ శ్లో॥ ధన్యంకరోపి దాతార... చ్ఛమే॥ శ్లో॥ కాను
 ధేనోముద్భూతం... చ్ఛమే॥ శ్లో॥ హిరణ్యగర్భ... చ్ఛమే॥ ఇదం
 కృచ్ఛతయప్రత్యక్షమాయ యథాశక్తి హిరణ్యంనమః॥ అథకుం
 భోదకమాదాయ అగ్నిక్షీరంనినీయ, అస్థిప్రోక్షణం త్రివారింవా—
 పంచవారింవా—కార్యం అయోధ్యామధురామాయా . కాశీకాంచీ
 హ్నావంతికా । పురీద్వారవతిచై వసవైవతా మోక్షదాయకాః ॥
 అహంకాశీం గరిష్ఠామితతై ననివసామ్యహం । ఇతిబ్రువాణస్సత
 తం కాశీవాసఫలంలభేత్ ॥ శ్లో॥ సర్వతీర్థసముద్భూతాః । పాపనాః
 పాపహరిణాః ఆపశ్యకీరస్సంకుర్ధిం । కుర్యంతుద్విజసన్నిధౌ॥ ఇతిఅస్థి
 ప్రోక్షణకృత్వా సంప్రపూర్వోక్త ఏవంగుణ... తిథౌపితుః... సోత్ర
 స్య... ప్రేతస్య మరణాదినా దారభ్య... హని అస్థిసంచయన హోమం

కరిష్యేనమః॥ దహనదేశాగ్నింప్రతిస్తాప్య॥ అలంకృత్య॥ ఇంద్రాయ
నమః... ఈశానాయనమః తూష్ణింపరిషిచ్య॥ శ్లో॥ యమాయధర్మ
రాజాయ మృత్యవేణాంతకాయచ । వైవస్వతాయకాలాయ॥ సర్వ
భూతక్షయాయచ॥ అగ్నయేనమః (ఇతిహుత్వా) ఔదుంబరాయద
ధ్నాయ నీలాయపరమేష్ఠినే । వృకోదరాయచిత్రాయ చిత్రగుప్తాయ
తేనమః అగ్నయేనమః ఇతిహుత్వా॥ ఇంద్రాయనమః... ఈశానా
యనమః ఇతిహుత్వా ప్రాగాదితూష్ణింపరిషిచ్య॥

పంచభిఃకుంభై రపఃసీయ | ౫ కుండలచేత నుదంమునుదీసుకొనివచ్చి
స్వహోక్షితమస్తీన్యహోక్ష్య | చక్కగా సస్థుల బోక్షించి యగ్నిని
అగ్నింశనుయేత్ ॥ | జల్లార్చనలెను.

శ్రీగోవింద గోవింద పూర్వోక్త ఏవంగుణ... తిథౌపితుః...
గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ... హని, కర్తవ్య అస్థిసంచ
యనకాలే గోదానంకరిష్యే॥ ఇతిసంకత్ప్వి॥ తదంగ బ్రాహ్మణపూజాం
కరిష్యేనమః ప్రతిగ్రహీతారం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య॥ శ్లో॥ యదీశ్చ
సినుహారాజః సర్వతీర్థావగాహనం । వివ్రపాదవినిర్ముక్తంతో యం
శిరశిధారయ॥ గంధార్ధ ఇమేఆపః పుష్పార్ధ ఇమేతిలాః॥ శ్లో॥ గవా
మంగేషు... చ్చమే॥ గోదానంతతః దక్షిణదానం బ్రాహ్మణాయ
దద్యాత్ః గవాభావే యథాశక్తి హిరణ్యంవాదద్యాత్ః అథదశదా
నాని కుర్యాత్ ॥

అస్థిసంగ్రహణమ్

ఆచమ్య... పితుః... గోత్రస్య... స్వ ప్రేతస్య గంగాయాం
అస్థినిక్షేపణార్థం అస్థిసంగ్రహణంకరిష్యే॥ శ్లో॥ ప్రేతస్యాస్థీనిమృతా
త్రేనిక్షేపామిసమాహీతః పితరశ్శాశ్వతాణ్లోకాః । అనేనసుఖమా
పున్యయః నారాయణస్మరణం కార్యం॥

ప్రేతస్య శిరఃప్రదేశే ఆస్థీన్యా | కర్త ప్రేతయొక్క శిరఃప్రదేశే
దాయనిశ్చబ్దనకుంభేనిదాయ॥ | ముందుండు అస్థిని చప్పుమలేకుండ
కుండలో నుంచవలయును.

దంతాస్థీన్యాదాయ నిశబ్దం | దంతయెముకలు చర్పడు లేకుండ
కుంభేవిదాయ || కుండలో నుంచవలెను.

హస్తాభ్యాంబాహుభ్యాంవాఅస్థి | భుజములనుండియు చేతులనుండి
ద్యాదాయ నిశబ్దం కుంభే | యు నెముకలను నేరి చప్పుడు లేకుండా
నిధాయ || కుండలోనుంచవలయును.

పార్శ్వాభ్యాంఅస్థి నిధాయ || ప్రక్కల నెముకలను నేరి చప్పుడు
లేకుండ కుండలోనుంచవలెను.

పాదాభ్యాం అస్థీన్యాదాయ... | పాదముల నెముకలను నేరి చప్పుడు
నిధాయ || లేకుండ కుండలోనుంచవలెను.

(కర్త) దహనదేశమందలి బూడిదనుబోగుచేసి జలమందు
కల్పవలయును. 3-౫-2 మారులుగా యెత్తవలెను (ఆచారము)

శ్లో॥ యావదస్థిమచుష్యాణాం గంగానోయేషుత్తిష్ఠతి | తావద్వ
ర్షసహస్రాణి పుణ్యలోకమహితే | నారాయణస్మరణం కార్యం ||
అథదహనదేశేజలం సంప్రక్త్య | దహనదేశేమందు నుదకముజల్లి
తత్రశరీరాకృతిం కృత్వా | అచ్చట శరీరాకారముగా జేసి నచ్చట
తత్రశిలాత్రియం నిధాయ | మూడు లాళ్ళుంచి

అథ శిలాత్రయవేదికారాధనమ్

శ్లో॥ ఇహలోకంపరిత్యజ్య గతోసిందమాంగతిం మనసావాయు
రూపేణశిలేత్వాహంవియోజయే || మధ్యేప్రేతమీవాహ్యా ఉత్తరతో
రుద్రమీవాహ్యా || దక్షిణతోయమమీవాహ్యా యథాశక్తిసంపూజ్య
దహనదేశేలా బలిందదామి || (కర్త) సర్వోపచారైః అన్నాపూప
సూపాదైః పిండత్యయంకృత్వా శ్రీగోవిండ... ఏనంగుణ... తిథౌపితుః
గోత్రస్య... ప్రేతస్య ఉత్తమలోకప్రాప్యర్థం శ్మశానభూత బలిప్రసా
దంకరిష్యే || నమః || గోమయేన వర్తులమండలకృత్వా ఏతద్ధర్మాస్త
కణందదామి || ఏతత్ప్రేతలోదకం దదామి (ఇతిత్రేతలోదకందత్వా) మధ్యే
ప్రేతరాజాయ మహాక్షుణ్ణ్యంవారణార్థం ఏతంపిండందదామి || ఉత్తర

తోరుద్రాయ. ర్థంఏతంపిండందదామి॥ ప్రేతస్యదక్షిణతో యమాయ
మహాక్షణ్ణి వారణార్థం ఏతంపిండందదామి పిండత్రయందత్వా పిండ
స్యోపరి ఏతత్తిలోదకందదామి॥ 3॥ అంజనాభ్యంజన తాంబూలా
దీప్తానిధాయ॥ యేవందత్వా॥ అథదహనదేశేమృస్మయ పాత్రపూరిత
జలంకుంభంనిధాయ॥ అద్యపూర్వోక్త ఏవంగుణ... తిథౌపితుః గోత్ర
స్య... ప్రేతస్య ఉత్తమలోకప్రాప్త్యర్థ శ్మశానభూతబలి ప్రదానేషు
పితరం... గోత్రం ప్రేతముద్దిశ్య ఇయ్యాకృతైరేభిః మరణదినాదా
రభ్య... హని, అస్థియసంచయనాంగ శిలాత్రయవేదికారాధన బలి
పిండ ప్రదానైశ్చపితుః ప్రేతస్య ప్రేతత్వప్రిద్వారా ప్రేతత్వప్రిరస్థి
భవంతోబ్రువంతు॥ ప్రేతత్వప్రిరస్తు॥ (ఇతిలోదకంత్యజేత్) శ్లో॥
నారాయణనమస్తేస్తు॥ శంఖచక్రగదాధర అమయ్యంపిండదానేన
ప్రేతత్వప్రికరోభవ॥ ఇత్యస్థిసంచయనప్రయోగ స్సమాప్తః

అ థ గ ం గా భ స్య స్థి ని ట్టే ప ణ మ్

కర్త అస్థికుంభమూదాయ॥ గంగాతీరేస్థాప్య॥ స్నాత్వాఽచమ్య
శ్రీగోవింద... ఏవంగుణ... తిథౌపితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మర
ణదినా... హని, కర్తవ్యగంగాంభస్యస్థినిట్టేపణ మాచరిష్యేనమః॥
అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ పరిపదక్షిణాం
గృహీత్వా॥ శ్లో॥ సమస్తసంప... పదం (ప్రా... తీ) పితుః... ప్రేతస్య
ప్రేతత్వప్ర్యర్థం మరణదినా... హని గంగాంభస్యస్థినిట్టేపణంకర్తుం
అధికారసంప... బ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తుః కాలస్యముఖ్యకాలో
స్తు॥ ఏవంగుణ... తిథౌపితుః గోత్రస్య ప్రేతస్య అస్థినిట్టేప కాతే స్వ
ర్ణధాన్యఅభ్యక్షప్రాచ్యణ్యచరిష్యే॥ స్వర్ణంపవిత్ర... ప్రాయచ్ఛమే॥
ధన్యకరోషి ప్రయచ్ఛమే॥ కామధేనో... ప్రయచ్ఛమే॥ హిరణ్యగ
ర్భ... మే॥ ఇదంకృచ్ఛిత్రయ ప్రత్యామూయ యథాశక్తి హిర
ణ్యంతుభ్య... నమః॥ అస్థినికేశవనామూదిభిః స్నాపయిత్వా॥ తతః
పంచగవ్యేనశుద్ధోదకేనచ సంప్రోక్ష్య॥ శుద్ధప్రదేశే మృదనూ

దాయ శగావాకృతింకృత్వా తత్రదక్షిణాగ్రాఽదర్శనాస్తీర్వః॥
 తిలానవకీర్త్య తత్రస్థినిధాయ సువర్ణతత్పూరిత మధుదధిక్షీరాది
 నిక్షిపేత్॥ అస్యభిషేచార్థం బ్రాహ్మణాణాంవరయేత్॥ రుతిదంత్యా
 మహంవృణే॥ శ్లో॥ మహాస్తామభిషింఛంతు... సిద్ధయే శ్రీకాశ్యాంచ
 గయాప్రియాగ... రాగ్యంఫలం ఇశ్వేతైర్మం త్రైర్నాన్యైర్వత్వా
 అథగోదానం పూర్వో... పుణ్యతిథౌపితుః గోత్రస్య... ప్రేతస్యమ
 రణదినాదా... హనిక... గాంభస్యసితినిక్షేపణకాలే గోధానాది దశ
 ధానానినిరిష్యే॥ నమః (ఇతిసంకల్ప్య) శ్లో॥ గవామంగేషు... ప్రియ
 చ్చమే॥ గోదానందశ్యాత్॥ గోభూతిరహిరణ్యాజ్య వాసోధాన్యగుడా
 నిచ రాప్యంలవణమిక్ష్వాహుర్దశానాఃప్రకీర్తితాః దశదానానికుర్యా
 త్॥ పునఃమృత్తికయాశరావాకృతింకృత్వా త్రియ తేనాస్త్వినిధాయ
 హస్తాభ్యాంత్రీవారంవా గృహీత్వా వామభుజేనిధాయ॥ గంగావ్రా
 ర్ధనం॥ శ్లో॥ ప్రసీదపరమేదేవి సర్వపాప్రక్షణశని అముకశ్యప్రియచ్ఛ
 త్విం॥ గతింపుణ్యాంచశాశ్వతిమ్॥ ఆథగంగాజలంప్రవిశ్య నమోస్తు
 ధర్మరాజాయ సమేప్రీతః॥ శ్లో॥ యావదస్మిన్మనుష్యాణాం గంగాతో
 యేషుతిషతి తావద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకేమహియతే॥ ఇతిమం
 త్రేణతిః అస్మినిక్షేపణంకుర్యాత్॥ కర్తాన్నాత్వాఽచమ్య శ్రీగోవిం
 ద... పూర్వోక్త... పుణ్యతిథౌ॥ పితుః గోత్రస్య అంధత్వమూకత్వ
 కాణత్వ బధిరత్వమై శాచికబాధా నివృత్తిర్వా రా పుణలోకావాప్య
 ర్థం మృత్తికాస్నానార్థం కూర్చప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యేనమః అనుజ్ఞా
 ర్థం యథాశక్తి పాయశ్చిత్తంకరిష్యేనమః సమస్త సంపదం అథకార
 సంపదస్తు॥ అథకృచ్ఛ్రిత్రీయాశీరద్యాత్॥ అయాహిప్రేతగంభీరైః
 పూరై సౌమ్యపథోత్తమై ప్రజామస్మభ్యమాయచ్ఛరయిందీర్ఘాయు
 రేవచ॥ పితరం... గోత్రం... ప్రేతమాహవ్యా అథగోధానాది దశ
 దానానికుర్యాత్ అథమృత్తికాస్నానార్థం బ్రాహ్మణాణాంవరయేత్॥
 మృత్తికాస్నానార్థంవృణిమహే॥ బ్రాహ్మణేభ్యో నూతనవస్త్రాణి
 దిర్యాత్॥ తతః గంగావార్ధనంకృత్వా మృదంగృహీత్వా ఆదిత్యా

మృత్తికాం దర్శయితా॥ శ్లో॥ మృత్తికే బ్రహ్మరూపేత్వం । మృత్తి
కే విష్ణురూపిణి । సుకృతం దుష్కృతంచైవ । మాం ప్రాపయపరాం
గతిం॥ మృత్లేపనంకృత్వా॥ పూర్వోక్త... తిథౌ యజమానస్య పితుః
... గోత్రస్య... ప్రేతస్య పుణ్యలోకావాత్స్యర్థం అన్యోన్యసహాయేన
అష్టోత్తరశతంవా- తదర్థంవా యథాశక్తిమృత్తికా సానా న్యాచ
రిష్యే॥ విధిప్రకారేణ సమాపయేత్॥ పితరం... గోత్రం... ప్రేతం
అన్యోన్యసహాయేనమృత్తికాసానైః॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య
ప్రేతత్వవిముక్తా ... రస్తు ॥ (ఇతి తిలోదకం త్యజేత్) త్వనిమిత్తం
మయాకృతేన అనేన పుణ్యేనత్వం పుణ్యవాణభవ । అథ హిరణ్య
శ్రాద్ధంవా ఆమశ్రాద్ధంవా కుర్యాత్॥ అథ బ్రాహ్మణాణాంతోష
యేత్॥ ఇతి గంగాంభస్యస్థి నిక్షేపణం సమాప్తమ్.

అథ సగృహప్రసాదన శ్రాద్ధంప్రయోగః.

బ్రాహ్మణ మాహూయ॥ కర్తాసానత్వా ఒచమ్య పవిత్రం
ధృత్వా శ్రీ గోవింద గోవింద... అద్యపూర్వోక్త... పుణ్యతిథౌ ।
(ప్రా... తీ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య...
హని అతిపన్న ప్రథమేహని కర్తవ్య సగృహ ప్రసాదనై కోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధ మాచరిష్యే॥ కాలే అనజ్ఞార్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తం
కరిష్యేనమః॥ పరివద్దక్షిణాం గృహీత్వా॥ శ్లో॥ సమస్త సంపత్సమ
... పదం (ప్రా... తీ) పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా
... హని అతిపన్న ప్రథమేహని కర్తవ్య సగృహ ప్రసాదనై కోద్దిష్టా
మశ్రాద్ధం కర్తుం అధికార సంప... బ్రువంతు॥ కర్తుం అధికార సంప
దస్తు॥ ఏవంగుణ... తిథౌ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య అంధత్వ
మూకత్వ బధిరత్వకారణ్య పంగుత్వనగృ త్వపిచాత్వ నివారణార్థం
నగృహప్రసాదనై కోద్దిష్టామశ్రాద్ధం ఆమాదిద్రవ్యేణ ప్రీతోద్దేశేన
అద్యకరిష్యేనమః॥ ఇతిసంకల్ప్య॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య
సగృహప్రసాదనై కోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే క్షణందదామి ॥ అథ
పాద్యస్తానే గోమయేన వర్తులమండలంకృత్వా॥ తత్రదర్భానాస్తీర్య-
దర్భోపరి- తివాన్వికీర్య॥ పితః... గోత్ర... ప్రేత సగృహ ప్రసాదన
నై కోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే స్వాగతంనమః పితః... గోత్ర... ప్రేత

నగ్న... ప్రేతార్థే ఇదంతే పాద్యం నమః॥ శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణ్య
 దేవాయ॥ గోబ్రాహ్మణ హితాయచ జగద్ధితాయ కృష్ణాయ॥ గోవిం
 దాయ నమోనమః (ఇతి బ్రాహ్మణస్య పాదా స్రీకృత్) (ఉపవీతి)
 కర్తా స్వయంచ పాదాప్రకృత్॥ ఆచమ్య; కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ॥ (పా
 ...తి) ప్రేతవిష్టరార్థ మయంకుశః॥ (ఇత్యాసనందత్వా) ఉదజ్జుఖ
 ముపవివ్య॥ అద్యపూర్వోక్త—తిథౌ (ప్రా...తి) పితుః... గోత్రస్య
 ప్రేతస్య మరణదినా...హని నగ్నప్రచ్ఛాదనై గోద్దిష్టామశ్రాద్ధకర్మ
 కరిష్యేనమః॥ శ్లో॥ తిలాహారక్షం త్వసురాత్ దర్భారక్షంతు రాక్ష
 సాత్ । పంక్తివై శ్రోత్రియోరక్షేదతిథిసర్వరక్షకః॥ ఇతి తిలాన్విలి
 రేత్॥ శ్రాద్ధార్థం సంపాతిత ద్రవ్యాశి ఉదకేన సంప్రోక్ష్య॥ పుండరీ
 కాక్ష పుండరీకాక్షాయనమః॥ పితుః...గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణ
 దినా...హని అతిపన్న... కర్తవ్యనగ్న ప్రచ్ఛాదనై... ప్రేతార్థే
 ఇదమూసనందదామి॥ పితుః గోత్రస్య ప్రేతస్య మరణదినా— హని
 అతిపన్న ప్రథమేహవి కర్తవ్యనగ్న—ప్రేతార్థే క్షణదదామి, అద
 బ్రాహ్మణస్య పురతః అర్ఘ్యపాత్రం నిక్షిప్య॥ సర్వతీర్థ సముద్భూతాః
 పావనాః పాపహారిణః॥ ఆఘశ్శగీర సంశుద్ధిం కుర్వంతు ద్విజసన్నిధౌ॥
 ఇత్యర్ఘ్యపాత్రే ఉదకం వినీయ॥ పితరం— గోత్రం—ప్రేతం ప్రేత
 పాత్రే తిలాన్నిక్షిప్య॥ ప్రేతార్ఘ్యపాత్రే గంధార్థం పుష్పార్థం తిల
 సహిత కుశా దదామి, ప్రేతాయన్వర్చితమస్తు॥ ప్రేతపాత్రం సం
 పన్నం॥ సుసంపన్నం॥ పితః ... గోత్ర ... ప్రేతనగ్న ప్రచ్ఛాదనై
 గోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి॥ నమః॥ శ్లో॥ ఇహగోకం
 పరిత్యజ్య గతోసి పరమాంగతిం॥ మరణా నాయురూపేణ కుశేత్వా
 హం నియోజయే॥ (ఇత్యర్ఘ్యపాత్రం విస్మజేత్) తతః మూర్ధానమూ
 రభ్య పార్యంతం తిలైరభ్యర్చ్య॥ గంధార్థాగమేఆపః పుష్పార్థాగమే
 తిలాః॥ శీతవాతోష్ణ—ప్రియచ్ఛమే॥ వస్త్రద్వయందత్వా । సకలా
 రాధనై స్వర్చితమస్తు॥ అధయథాశక్తి ఆనూదిసమ స పద్ధాగాన్ని
 ధాయ॥ ఉదకం సంప్రోక్ష్య॥ శ్రీవిష్ణో ఆమంరక్షస్వ- పితః— గోత్ర
 ప్రేతమరణ దినాదారభ్య...హని కర్తవ్య నగ్న ప్రచ్ఛాద
 నై గోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ఏత త్తేఆమంసపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలం

సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం- బ్రాహ్మణస్తు ... పితే... గో
త్రాయ... ప్రేతాయ ఇదమామం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూ
లం సదక్షిణాకం- సతిలాపిదానోదకుంభం నగ్న ప్రచ్ఛాదనాఘ్నేకో
ద్దిష్టామశ్శాద్ధే ప్రేత తృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ (ఆమాది పదా
ర్థాః దద్యాత్॥) అంగుశ్యాభరణ- కట్యాభరణ- కర్ణాభరణ- పాదు
కాది ఛత్రాది యథాసంభవం.

కొందఱు—ఒక సంవత్సరమువఱకు సరిపడు బియ్యం మొద
లగు దదాత్ - యివ్వవలెను.

అథ ధారాదత్తమ్ (ప్రా . తీ) (పితుః... గోత్రస్య... ప్రేత
స్య మరణదినా... హని అతిపన్న ప్రధమేహనిక ర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛా
దనాఘ్నేకోద్దిష్టామశ్శాద్ధే పితరం... గోత్రం... ప్రేతంఉద్దిశ్య త్వ
యాక్రియమాణేన మరణదినాదారభ్య... హని అతిపన్నప్రధమేహని
క ర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనాఘ్నేకోద్దిష్టామశ్శాద్ధేన పితుః— గోత్రస్య
... ప్రేతస్య ప్రేత తృప్తిద్వారా ప్రేతత్వ విముక్తిసాధన మ స్వీతి
భవంతో బ్రువంతు॥ ప్రేతతృప్తిరస్తు పితుః—గోత్రస్య స ప్రేతస్య
మరణదినా—హని అతిపన్న —ప్రధమేహని నగ్నప్రచ్ఛా—తిలో
దక పిండప్రదానం కరిష్యే॥ నమ॥ (ప్రా—తి) గోమయేనానులిప్య॥
పిండసాధ్యః దర్భాసనం నమ॥ దర్భోపరి ఏత త్తిలోదకం దదామి ॥
పితే—గోత్రాయ—ప్రేతాయ మరణదినా—హని, అతిపన్న ప్ర
ధమేహని క ర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనా— శ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇమంపిం
డం దదామి॥ పిండోపరి ఏత త్తిలోదకందదామి అంజనాభ్యంజనం
నమః॥ ధారాదత్తం అద్యపూర్వోక్త పితుః—గోత్రస్య— ప్రేతస్య
మరణదినా... హని అతిపన్న ప్రధమేహని నగ్నప్రచ్ఛా... పిండ
ప్రదానే... పితరం... గోత్రం... ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాకృతేన అనేన
నగ్నప్రచ్ఛా... పిండప్రదానేనచ పితుః గోత్రస్య ... ప్రేత తృప్తి
ద్వారా ప్రేతతృప్తిరస్త్విభవంతో బ్రువంతు॥ ప్రేత తృప్తిరస్తు,
దత్తం శాద్ధం అభిరమ్యంతామితకర్తా : అభిరమ్యంతాన్ముః ఇతివిప్రః
నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధ ప్రయోగస్సమాప్త ॥

* అ ధ న వ శ్రా ద్ధ పృ యో గ : *

మృతదినముమొదలు బేసిదినములయందొక్కొక్క శ్రాద్ధము జేయవలెను. కొందరు అశక్తతచే నన్నింటిని ఒక్క దినంబుననే నాచరింపుచున్నారు. అప్పుడు అతిపన్నదినములు అనఁగా గతించిన దినములను కలిపి సంకల్పముజేయునది, కడమవిషయములు ధర్మశాస్త్రమందు జూడవలెను. శ్లో॥ నవశ్రాద్ధానిసర్వాణి॥ ప్రేత తృప్తికరాణితు॥ ఆదాని షోడశైతాని ప్రేతత్వస్య నివృత్తయే॥ (కర్త) సాత్త్వికా ఆచమ్య॥ పవిత్రంధృత్వా॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య!... హని, అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక ... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధంమాచరిష్యే॥ అనుజ్ఞార్థం పరివ్రత్యాయశ్చిత్తం కరిష్యే॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సమ... పదం (పా) ... తీ) పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య... హని, అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక—హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం పరివ్రత్యాయశ్చిత్తం కర్తుం అధికార సంపద—బ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తు॥ ఏవం ... తిథౌపితుః... గోత్రస్య॥ ప్రేతస్య మరణదినా—హని అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక ... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధ మేకోద్దిష్టవిధానేన ఆమాదిద్రవ్యేణ ప్రేతోద్దేశేన సద్యః కరిష్యే॥ పితుః... గోత్రస్య—ప్రేతస్య మరణదినా... హని దశాహ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేక్షణః కర్తవ్యః॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని, అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేక్షణః కర్తవ్యః॥ ఏవం క్షణానిదత్వా॥ పాద్యస్థాపే గోమయేన వర్తులమండలంకృత్వా॥ ప్రేతపాద్యస్థానే వర్చాసనం దదామి॥ దగ్భిపరి ఏత త్తిలోదకం దదామి॥ (తిలోదకంత్యజేత్) కుశతిలోదక మంజలినా గృహిత్యా పితుః... గోత్ర—ప్రేత... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతే పాద్యందదామి॥ పితః... గోత్ర—ప్రేత—హని అతిపన్న ప్రథమాహ్నికనవామైకో—ర్థే ఇదంతే పాద్యందదామి॥ ఏవం పాద్యందద్యాత్॥ కర్తాపాదాప్రత్యక్ష్య॥ ఆచమ్య॥ బ్రాహ్మణా ఉదఙ్ముఖ ముపవేశ్య॥ పితః—గోత్ర—ప్రేత విష్టరార్థమయంకుశః॥ ఆసనందద్యాత్॥ పూర్వోక్త ఏవంగుణ—తిథౌ

పితుః... గోత్రస్య మరణదినా ... హని హ్నిక అతిపన్న ప్రథమా
 హ్నిక...హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్వాదే ప్రేతార్థే ... ప్రకాంతం
 ఆమశ్వాదకర్మకరిష్యామి॥ శ్లో॥ పితృస్థానే విశాచత్వం॥ రాక్షసానాం
 విముచ్ఛ్యతే॥ తత్రస్థానాం నిన్మతర్థం । తిలోదక ఘృపస్పృశేత్ । ఇతి
 తిలోదకం సంప్రోక్ష్య॥ నృదమాదాయ తిలార్థవికిరేత్ ॥ శ్లో॥ తిలా
 హిరక్షం శ్వసురాత్ దర్భారక్షంతు రాక్షసాత్ । పంక్తింవైశ్రోత్రి
 యో రక్షేదతిథి స్సర్వగతుకః ॥ ఇతి తిలదర్భా నిక్షిప్య॥ శ్రాద్ధార్థ
 సంపాదిత ఆమదవ్యాది ప్రోక్షణం ॥ పుండరీకాక్ష పుండరీకాక్ష ॥
 శ్లో॥ శ్రాద్ధకాలే గయాం ధ్యాత్వా ధ్యాత్వా దేవం గదాధరం ।
 తాభ్యాంరైవ నమస్కృత్య తత్రశ్రాద్ధం ప్రవతేమే॥ పితుః ... గో
 త్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని ...హ్నిక, నవామై — ర్థే
 ఇదంతే ఆసనందదామి॥ పితుః ...గోత్రస్య ... ప్రేతస్య ... మరణ
 దినా ... హని॥ అతిపన్న ప్రథమా ... ర్థే ఇదంతే ఆసనందదామి ।
 సర్వత్ర ఆసనందద్యాత్ ॥ పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య ...హని...
 హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్వాదే తుణందదామి॥ పితుః ... గోత్రస్య
 ప్రేతస్య ...హని అతిపన్న ప్రథమా ...శ్వాదే తుణందదామి॥ ఏవం
 తుణానిదద్యాత్ ॥ బ్రాహ్మణస్య పురతః దర్భానాస్తీర్య ॥ అర్ఘ్య
 పాత్రం నిధాయ ॥ ప్రోక్ష్య॥ అర్ఘ్యపాత్రే తిలనిక్షేపణం కృత్వా ॥
 శ్లో॥ ఆపోదేవి భవంతుష్టం । ప్రేతార్థే సర్వదేహీనాం । అభిస్రవంతు
 యోదేవి॥ సర్వతీర్థనమోనమః॥ యజమానస్యపితరం ... గోత్రం ...
 ప్రేతం తిలార్థదత్వా ॥ అర్ఘ్యపాత్రే గంధార్థం పుష్పార్థం తిలార్థ
 దదామి॥ ప్రేతాయస్వర్చితమస్తు॥ పితః ... గోత్రం ... ప్రేత మరణ
 దినా ...హని ... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్వాదే ప్రేతార్థే ఇదంతే
 అర్ఘ్యం దదామి॥ పితః ... గోత్రస్య ప్రేతమరణదినా ... హని అతి
 పన్న ప్రథమాహ్నిక... నవామైకోద్ది ... ర్థే ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి
 (ఏవం సర్వత్ర అఘ్న్యందత్వా) శ్లో॥ ఇహలోకం పరిత్యజ్య గతోసి
 పరమాంగతిం । మనసా వాయురూపేణ కుశేత్వాం యోజయామ్య
 నామ్... (కర్త) ఇతిమూర్ధాదిపాదపర్యంతంతిలైరభ్యర్చ్య॥ పితః ... ప్రే
 తార్థే గంధందదామి । పుష్పార్థం తిలార్థదదామి॥ శ్లో॥ శీతవాతో

ప్రియచ్ఛమే ॥ పితః ... గోత్ర ... ప్రేత మరణదినా ... హని ...
హ్నిక నవామైకో... ర్థే వస్త్రం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ ॥
ఇతివస్త్రం॥ సర్వత్రదద్యాత్ ॥ అథకర్ణాభరణ కట్యాభరణ అంగుళ్యా
భరణానిదద్యాత్ ॥ సకరారాధనైస్సర్వర్చితమస్తు॥ భోజనపాత్రే తండు
లాదీన్ నిధాయ॥ ఆమం ద్విగుణంవా చతుర్గుణంవా దద్యాత్ ॥ శ్రీ
విష్ణో ఆమంరక్షస్వ॥ పితః...గోత్ర ... ప్రేత మరణదినా...హని...
హ్నికనవామై...ప్రేతార్థే ఏతత్తే అమం సపరికరం సదక్షిణాకం స
తాంబూలం సతిరాపిధానోదకుంభం॥ పితా ...గోత్రః... ప్రేతః ఇద
మామం సోపస్కరం అక్షయవటచ్చాయేయం పిత్రే ... గోత్రాయ
...ప్రేతాయ మరణదినా ...హని...హ్నిక నవామై... ర్థే ఇదమా
మం సోపస్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం సతిరాపిధానోద కుంభం
ప్రేత తృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ ॥ ప్రేత తృప్తిరస్తు ॥ (తిలోదకం
తృజేత్, ఏవం సర్వత్ర ఆమం దద్యాత్ (ధారాదత్తం॥) పితుః ...
గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణదినా ...హని... హ్నిక అతిపన్న ప్రధ
మాహ్నిక ...హ్నిక, నవామైకోద్దిష్టామశ్శాద్ధే పితరం...గోత్రం...
ప్రేతమద్దిశ్య త్వయాకృతేన మరణదినా...హని...హ్నిక అతిపన్న
ప్రధమాహ్నిక ...ఆమశ్శాద్ధేన, పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్యమరణ
దినా...హని...హ్నిక, అతిపన్నప్రధమాహ్నిక...శ్శాద్ధే ప్రేతస్య
ప్రేత తృప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు (తిలోదకం తృజేత్), ప్రేత
తృప్తిరస్తు అథ పిండప్రదానం ॥ ఏవంగుణ... తిథౌ పితుః గోత్రస్య
...ప్రేతస్య మరణదినా...హని...హ్నిక, అతిపన్న ప్రధమాహ్నిక
...హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామ శ్శాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానాని
కరిష్యే॥ నమః॥ కర్తా తిలమిశ్రతందులైః పిండాకృత్వా॥ దక్షిణాభి
ముఖః భూమిం గోమయేనోపలిప్య॥ పిండస్యాధః దక్షిణగ్రాదర్భా
నాస్తీర్య ॥ దర్భోపరి ఏత త్తిలోదకందదామి॥ పిత్రే ... గోత్రాయ
ప్రేతాయ మరణదినా...హని...హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామ శ్శాద్ధే
ప్రేతార్థే ఏతం పిండందదామి పిత్రే...గోత్రా...ప్రేతాయ మరణది
...హని, అతిపన్న ప్రధమాహ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్శాద్ధే ప్రేతా
... ఏతం పిండందదామి॥ ఏవం పిండాదద్యాత్ ॥ పిండోపరి ఏత త్తి

నవశ్రాద్ధ ప్రయోగః

లోదకం దదామి॥ అంజనాభ్యంజనందత్వా॥ దక్షిదికందత్వా॥ ధారా
దత్తం॥ ఏవంగుణ... పుణ్యతిథౌ (పా)... తీ) పితుః... గోత్రస్య ...
ప్రేతస్య మరణదినా... హని... హ్నిక, అతిపన్నప్రథమాహ్నిక ...
హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానే పితరం...
గోత్రం... ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాక్రియమాణేన మరణదినా... హని
హ్నిక, అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక ... పిండప్రదానేనచ పితుః ...
గోత్రస్య... ప్రేతస్య ప్రేతత్వప్తిర స్త్వితి భవంతో బ్రువంతు తిలో
దకం విస్మజేత్॥ ప్రేత తృప్తిస్తు॥ ... దత్తం శ్రాద్ధం ... అభి
రమ్యంతామితి కర్తాబ్రూయాత్॥ అభిరమతాస్మః॥ తతః పిండమపు
ప్రక్షిప్య॥ సాత్వా॥ ఇతి నవశ్రాద్ధప్రయోగ స్సమాప్తః॥

* ద శా హ ప్ర యో గ : . *

కర్తాసాత్వా నిత్యకర్తవ్య శిలాసాన వాసోదక తిలోదక
పిండప్రదానాంతం కృత్వా॥ అథ కర్తానచేలంసాత్వా॥ ఆచమ్య॥
ఏవంగుణ... తిథౌ (పా)... తీ) పితుః... గోత్రస్య ప్రేతస్య... మరణ
దినా... హని జ్ఞాతిభిస్సహ అశుచి పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం కేశ
వపనం కరిష్యే॥ అనుజ్ఞాధికం యథాశక్తి దక్షిణాంగృహీత్వా॥ శ్లో॥
సమస్తసంపత్సమ... పదం॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య— మరణ
దినా... హని జ్ఞాతిభిస్సహ అశుచి పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం కేశ
వపనం కారయతుం అధికారసంపదస్తు భవంతో బ్రువంతు॥ అధికార
సంపదస్తు॥ అథ వపనాధికారయోగ్యతా సిద్ధ్యర్థం కృచ్ఛత్రీయాణి
దద్యాత్॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని ఆశౌచ
పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం వపనం కారయిష్యే॥ (ఇతి సంకల్ప్య)
(నివీతీ) ఏకం కుశం శిరసిధృత్వా॥ శ్లో॥ మేరుమందర తుల్యాని । వా
పాని వివిధానిచ । కేశానాశ్రిత్య తిష్ఠంతి । తస్మాత్కేశాన్వపామ్య
హం । ఆత్మనశుద్ధి కామోవా పిశ్యణాం ముక్తి హేతవే । వసనం
కారయిష్యామి తీరే బ్రాహ్మణసన్నిధౌ । ఇతికర్తా సర్వేజ్ఞతయః
క్షౌరం కారయిత్వా॥ సాత్వాచమ్య । జ్ఞాతయః ప్రేత తృప్తి
ర్థం తిలోదకాం జలీకదద్యుః ।

గోదానంకృత్వా || అథ బంధుభిః ఉదకదానం కేచిత్కుర్వంతి ||
తత్కరణే || యజమానస్య పితుః— గోత్రస్య— ప్రేతస్య—మరణ
దినా—హనిఉదకదానార్థం కూర్చప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య ||
అధికార సంపదస్తు || పితరం—గోత్రం— ప్రేతం ఆవాహ్య || యజ
మానస్య పిత్రే గోత్రాయ— ప్రేతాయ మరణదినా— హని ఏతద్ధ
క్మోదకందదామి || ఏవంతిః || ధారాదత్తం కుర్యాత్ ||

* అ థ శి లో ద్వా స న మ్ . *

ఆచమ్య— శ్రీగోవింద గోవింద—ఏవంగుణ విశేషణ—తిథౌ
పితుఃగో—త్రస్య—ప్రేతస్య—మరణదినా—హని శిలభాండ వాసో
ద్వాసనానికరిష్యే || అధికారసంపదస్తు || అథ కృత్రతయాణిదద్వా
త్ || ఏవంగుణ తిథౌపితుః—గోత్రస్య ప్రేతస్య మరణదినా— హని
శిలభాండ వాసోద్వాసనకాలే గోదానాది దానాని కరిష్యే || గోదా
నాది దశదానాని బ్రహ్మణేభ్యోదద్వాత్ ||— శ్లో || శరీర స్థాశ్చయే
దోషాః యేదోషగర్భబీజయోః | తేసర్వేనాశ మాయాంతు కర్మ
ణానే నభోద్విజాః || ఇతి వాసస్త్రిధాచిత్యా || శిలాత్రయం సంవేప్య ||
శ్లో || యద్రత సంస్థితం భూతం స్థానమూశిత్య నర్వదా | స్థానం త్య
క్త్వాతు తత్సర్వం యత్రస్థం తత్రగచ్ఛతు || యావచ్ఛిలా మనుష్యా
ణాం గంగాతోయేషు తిష్ఠతి తావద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీ
యతే || జలమధ్యే విస్ఫుజేత్) శిలాదేవి నమస్తుభ్యం ప్రేత రూపం
విమోచయ || జలాంతే బ్రహ్మకల్పస్తా స్థాయినీ దేవరూపిణి || (ఇతి
నమస్కుర్యాత్) అథ తిలామలక స్నానమహంకరిష్యే || జ్ఞాతిభిస్సహ
తిలామలకస్నానం కుర్యాత్ || శుభ్రవస్త్రాణి ధృత్వా ||

* ఆ న ం ద హో మః . *

ఆనందహోమ ప్రయోగః వక్ష్యతే || ఆచమ్య శ్రీగోవింద...
ఏవంగుణ...తిథౌపితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య...మరణదినా...
హని.ఆశౌచ నివృత్త్యర్థం శేషాణా మాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం ఆనందా
వాప్త్యర్థం ఆనందహోమం కరిష్యే || (ఇతి సంకల్ప్య) శుద్ధ ప్రదేశే
అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య || తదగ్ని ప్రజ్వాల్య || ఇంద్రదాయనమః— ఈశా
నాయనమః || తూష్ణిం సమంతం పరిషిచ్య || (హోమం)

శ్లో॥ ఆయుర్బలం యశఃపుష్టిం సర్వరతుంచ వృద్ధిదః ఆనంద
మితి పుష్టించ అగ్నే రేకాహుతిర్భవేత్॥ అగ్నయే శుశయేనమః॥
సువమగ్నా ప్రహరతి॥ తూష్ణిం సమకతం పరిషిచ్య॥ సర్వేజ్ఞతయః
అశుచి పరిహారార్థం యవోదనం ప్రాశ్నంతి॥ అనేన ఆనందహోమేన
భగవాన్...రస్తు॥

* అధ తర్మణః పుణ్యాహవాచనమ్ *

ఆచారాగణపతి ప్రార్థనా॥ శ్లో॥ యశ్శివోనామ... తుహజనే
భ్యోనమః॥ శ్రీగోవింద... తిథౌపితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణ
దినా... హని శరీరశుభద్యర్థం కర్మాంతే కర్మణః పుణ్యాహవాచనం
కరిష్యామి (ఇతి సంకల్ప్య) అధగణాధిపతి పూజాం కృత్వా॥ (పుణ్యా
హం) అధసోదకం కలశం తండూల తాంబూలయుక్త పాత్రేనిధాయ॥
బ్రాహ్మణాన్నాన్వీర్థయేత్॥ కర్మణః పుణ్యాహం భవంతో బ్రువంతు॥
పుణ్యాహం కర్మణోఅస్తు॥ ఏవంత్రిః॥ శ్లో॥ స్వస్తివాక్పాపనాశాభ్యా
పుణ్య కల్యాణ వృద్ధిదా విరాచుక విరూనిత్యం తాం స్వస్తింభో
బ్రువంతునః॥ కర్మణోస్వస్తి భవంతో బ్రువంతు॥ స్వస్తికర్మణోఽస్తు॥
ఏవంత్రిః॥ శ్లో॥ నాగరస్య శుయాశుద్ధి ర్గ్రహాలక్ష్యోదిభిః కృత్వా॥
సంపూర్ణా పూర్ణచంద్రేయా తా మృద్ధింధో బ్రువంతునః॥ కర్మణః
వృద్ధిం భవంతోబ్రువంతు కర్మస్మర్యతాం॥ ఏవంత్రిః॥ శ్లో॥ సృధి
వ్యాముద్భృత యాంతు యత్కల్యాణం పురాకృతం ఋషిభిస్సిద్ధ గం
ధైర్వైస్తత్కల్యాణం బ్రువంతునః॥ కర్మాంతే శుభం భవంతో
బ్రువంతు॥ తథాస్తు॥ శ్లో॥ క్షీరోదధిసముద్భూతో మధ్యమా నేమహా
క్షధౌ విష్ణోశ్చైవ ప్రియూనిత్యం తాం శ్రియంభోబ్రువంతునః॥ మమ
గృహే శుభమస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ తథాస్తు॥ ఏతాకర్మ
సిద్ధిరస్తు॥ కర్మణః పుణ్యాహ సమృద్ధిరస్తు వర్షత సंपూర్ణమస్తు
గోత్రాభివృద్ధిరస్తు శివమస్తు॥ వంశాభివృద్ధిరస్తు॥ ప్రజాపతిః ప్రియ
తాం॥ శ్లో॥ సురాస్తామభిషించంతు—కామార్థసిద్ధయే॥ అధ మా
ర్జనం॥ శ్రీకాశ్యాంచ గయాప్రయాగ—స్వక్షేత్ర యోగ్యఫలం॥
ఇమేశ్రియే పద్మహస్తే... దీర్ఘమాయుః॥ ప్రాచ్యాం మార్జనంనమః
దక్షిణాయాం మౌజకనంనమః పశ్చిమాయాం... ఉదీచ్యాం నమః॥

ఉద్ధృతాం మార్జనం నమః || కర్మణః పుణ్యాహవాచన మంత్రే
జప దక్షిణాం—తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమః || శ్లో || స్తుతౌ పుణ్యా
హకాలేన | లక్ష్యాః పుణ్యస్యవర్థనం | పరితస్స్వస్తుభిస్తోత్రం శుభ
కర్మాణి వధతామ్ || అగ్నిరివ శుచిర్భవ — దీర్ఘమాయుః || ఇతి
ఆశీర్వాదః || జ్ఞాతిభిర్భంభుభిస్సహ గృహం గచ్ఛేత్ || ఇతి దశాహ
ప్రయోగ స్సమాప్తః

దశాహ ప్రయోగమునందు ఆనందహోమమును వ్రాసితిని.
కొన్ని దేశములందు చేయుటలేదు. దేశాచార వ్యవస్థలను ముఖ్య
ముగ యోచింపవలయును.

* అ ధ గృ హ శు ద్ధి : . *

శ్లో || ఆశోచాంతేతు సంప్రాప్తే గోమయాది విలేపనైః | గృహ
శుద్ధిర్విధాతీధ్యా పుణ్యాహంచైవవాచయేత్ || ఇతిగృహశుద్ధిసమాప్తా
తా || ఆశౌచ పరిసమాప్తి దినమునందు గోమయము మొద
లగు పవిత్రతరములైన వస్తువులచేత గృహశుద్ధిని చేయవలయును.
మఱియును పుణ్యాహవాచనమునుగూడఁ జేయవలయును.

* పు ణ్యా హ వా చ న మ్ . *

(కర్తా) సచేలంసాత్వా బ్రాహ్మణమాహవాయ || పవిత్రం
ధృత్వా || శ్లో || యశ్శివోనామరూపాభ్యాం యాదేవీ సర్వమంగళా ||
తయో స్సంస్మృతాత్పుంసాం సర్వతో జయమంగళం || శుక్లాంబర
ధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం | ప్రసన్నవదనంధ్యాయే తస్య
విఘ్నోపశాంతయే || తదేవలగ్నం సుదినం తదేవ సర్వేభ్యో మహా
జనేభ్యోనమః || ఆచమ్య—శ్రీగోవింద గోవింద— ఏనంగుణ విశే
షణ విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ (అవసరమైతే) పితు —గోత్రస్య—ప్రే
తస్య మరణదినా—హని నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధ కర్మకరిష్యమాణః
అంధత్వ మూకత్వ బధిరత్వ కాణిష్ఠపంగుష్ఠపిశాచత్వ నివారణార్థం
వృషోస్సర్జనాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణః— ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధ కర్మ కరిష్య
మాణః దిరావృత్త్యాద్యాది షోడశైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధ కర్మ కరిష్య
మాణః సపిండికరణ ఖ్యామశ్రాద్ధ కర్మకరిష్యమాణః గృహభూ

భాండ ఆత్మద్రవ్య దేహస్థల శరీశుధన్వార్థం మహాజనైస్సహస్వస్తి
పుణ్యాహవాచనం (సవ్యం) కరిష్యే॥ (ఇతి సంకల్ప్య) ఆదౌ నిర్వి
ఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతిపూజాం కరిష్యామి॥ విధి
ప్రకారేణ గణపతి మభ్యర్చ్య పుణ్యాహంకుర్యాత్॥ (విఘ్నేశ్వర
పూజ, పుణ్యాహవాచన ప్రయోగములు పురాణోక్త కర్మ ప్రకాశి
యందు పూర్వము వ్రాసియుంటిని. కనుక సుజనులు అచ్చట చూడ
వలయును. (గ్రంథవిస్తరణ భీతిచే నిచ్చట వ్రాయనైతి.)

* వృ షో త్స ర్జ న వి ష య : . *

హోమాదౌ॥ శ్లో॥ నకరోతి కృషోత్సర్గం సుతీర్థేనా జలాం
జలిం । సదదాతి సుతోయస్తు పితురుచ్ఛార ఏవసః । ఏష్టవ్యాబహవః
పుత్రాః యద్యేకోపి గయాం ప్రజేత్ । యజేతవాశ్వ మేధేన నీలం
వా వృషముత్సృజేత్ ॥

షట్ప్రింశన్మతే ॥ శ్లో॥ పతిపుత్రవతీనారీ భర్తురగ్రే మృతా
యది । వృషోత్సర్గం నకుర్వీతగాం దద్యాచ్చ పయస్వినీం । ఏకాద
శేహిం ప్రేతస్య యస్యనోత్సృజ్యతే వృషః । ప్రేతత్వం సుస్థిరం
తస్య దత్తేశార్థ శతైరపి ॥

తా॥ పుత్రులుగల స్త్రీ భతకంటే ముందు మృతినొందెవేని
వృషోత్సర్జనము చేయగూడదు. మంచిపాలుగల గోవును దానము
జేయవలెను భతక మృతిబాందినచో వృషోత్సర్జనము చేయని
యెడల నూలు, శార్దములు చేసినను వానికి ప్రేతత్వము పోనేరదు.
ఇతె ననేకవిషయములు ధర్మశాస్త్రమంగూఁ జూడఁదగును.

ఇతి వృషోత్సర్జన విషయ స్సమాప్తః.

* వృ షో త్స ర్జ న ప్ర యో గ : *

(కర్త) తతః ఏకహాయనంద్విహాయనంవా నీలవర్ణంవా యథా
సంభవవర్ణంవా, వృషభం సంపాద్య ఆనీయస్నాపయిత్వా ॥ అలం
కృత్య । తతో గోవత్సతరీశ్చ చతస్రః ఏకాంతిస్రః ద్వేవా ఆనీయ
స్నాపయిత్వా అలంకృత్య ॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణ
దినా...హనిః ప్రేతత్వ నివృత్త్యర్థం ఆంధత్వ...పై శాచిక బాధా
నివృత్తిద్వారా శాశ్వత రుద్రలోకావాప్త్యర్థం వృషోత్సర్జనాఖ్యం

కర్మకరిష్యే ॥ అథ నూతనవస్త్రేణ మంటపద్వయమాసాద్య ॥ తస్యో
పరి తండులాన్నిక్షిప్య ॥ మంటపద్వయే తామ్రనిర్మిత కలశద్వయం
నిధాయ ॥ తత్ర పంచపల్లవాని నారికేళంచ నిక్షిప్య ॥ నూతన వస్త్ర
మావేప్య ॥ తదంగత్వేన గోమిధునాష్ట దిక్పాలకపూజాం కరిష్యే ॥
శ్లో॥ కపిలంచ సువర్ణంచ రజితా దేహవాసుకః । ఆతిహితస్యామంచ
రుద్ర తేజస్వినేనమః ॥ మంటపే వృషభమావాహయామి ॥ శ్లో॥ నీలో
త్పలదళశ్యామాం ॥ దీర్ఘశృంగోప శోభితాం । మూర్ధజం పాశదం
డంచ । తస్మై దేవ్యై నమోనమః ॥ గామావాహయామి ॥ గోవృష
భదేవతాభ్యోనమః (ఇత్యావాహ్యా) ప్రాణప్రతిష్ఠాతనంకృత్వా ॥

కొందరు శక్తిలేనివారు వానికిఁ బ్రత్యాక్షాయము దర్శనము చే
రెండుకూర్చుంచి యావాహనముఁజేసి పూజజరిగించుచుందురు

(కర్త) తతః ఇంద్రదాద్యష్ట దిక్పాలకానావాహ్యా ॥ శ్లో॥ ఇం
ద్రోమరావతీనాథః శచీదేవ్యాస్తునాయకః । వజ్రాయుధశ్చ ప్రాచీశః ।
తస్య చైరావతోగజః ॥ ఇంద్రం లోకపాలక మావాహయామి స్థాప
యామి పూజయామి ॥ అగ్నిస్తేజోవతీవాసి । స్వాహాదేవ్యాః ప్రియః
పతిః । మేషారూఢ శక్తిధరః । దిశ్యాగ్నేయాం ప్రతిష్ఠితః ॥ అగ్నిం
లోకపాలకమా...మి ॥ శ్లో॥ యమస్సం యమనీనాథః శ్యామలాయా
మనః ప్రియః । దండ భృన్నహిషారూఢో దక్షిణస్యాం దిశిస్థితః ॥
యమం లోకపాలమా...మి ॥

శ్లో॥ కృష్ణాంగనా పురంధరస్య దీర్ఘభాగ్యా నరోహయః ॥
శస్త్రకుంతో నిర్మతిశ్చ । నైరృత్యాందిశి సంస్థితః ॥ నిర్ఋతిం లోక
పాలకమా...మి ॥ శ్లో॥ పురీశద్ధావతీయస్య । ప్రియభార్యాచకాళికా ।
నక్రీవాహః పాశధరో । వరుణః పశ్చిమేశ్వరః । వరుణం లోకపా...
మి ॥ శ్లో॥ వాయుర్గంధవతీనాథః । కించితస్యాం జనాప్రియా । సారంగ
వాహ్లో ధ్వజభృత్ । వాయువ్యాం దిశివర్తతే ॥ వాయుం లోకపా
...మి ॥ శ్లో॥ కుబేరశ్చాల్పకాయాంతు । చిత్రరేఖా ప్రియాంగనా ।
హయోవాహః ఖడ్గధరః । ఉదీచ్యాం దిశివర్తతే ॥ కుబేరం లోకపా
...మి ॥ శ్లో॥ యశోవతీశ ఈశానః । పార్వతీ పరమేశ్వరః । ఈశా
న్యాం దిశిసంభాతి । వృషారూఢ స్త్రీ శూలభృత్ ॥ ఈశానం లోక

పా...మి || శ్లో|| జ్వాలామాలా పరివృతం వహ్నిమండల మధ్యగం |
 ధ్యాయేత్కళా దళాయుతం | శక్తిధారిణ మిశ్వరం || రుద్రమా...
 మి|| శ్లో|| బ్రహ్మణం రక్తగౌరాంగం | చతుర్వక్త్రం జగత్ప్రభుం |
 అక్షస్రీకుండికాభీతి | వరపాణి విచింతయే || బ్రహ్మణం సాంగం
 ...మి || శ్లో|| మహావిష్ణుం శంఖపద్మం | సుదర్శనగదా ధరం | ధ్యాయేహం నీలగౌరాంగం || పద్మస్థకమలాపతిం || విష్ణుమా ... మి ||
 అచ్యుతమా...మి|| అనంతమా...మి|| గోవిందమా...మి || (ఇత్యా
 వాహ్యం ఏవంగుణ...ర్థం ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలకసహిత గోవృషభ
 పూజాం కరిష్యామి || తత్ర గోవృషభరాజాయనమః అథ షోడశోప
 చారైరభ్యర్చ్య ||

* వృషోత్సర్జన హోమ ప్రయోగః . *

ఇచ్చట కొందరు ప్రయోగము చేయించునప్పుడు గో వృష
 భము లేనప్పుడు దర్భలచే జరుపుదురు. దేశాచారములను తెలిసి
 కొని ప్రయోగముజరుపవలెను. (యథాచారస్తథాచరణీయః)

శ్రీగోవింద గోవింద... ఏవంగుణ... తిథౌపితుః... గోత్రస్య
 ... పేతస్య మరణదినా... హని అంధత్వ... పైశాచిక బాధానిన్మ
 త్తిద్వారా శాశ్వత రుద్రలోకా వాక్స్యర్థం మోక్ష వృషోత్సర్జన
 హోమం కరిష్యే|| అథ హోమార్థం ఏకాదశ ఋత్విగ్వరణం దద్యా
 త్ || తదంగ మగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యేనమః|| శ్వేతతండులచూర్ణేన
 ప్రాదేశమాత్రం స్థండిలం చతురశ్రమండలంవా కల్పయిత్వా|| ద్వా
 భ్యం దర్భాభ్యా ముల్లిఖ్య|| శ్లో|| ప్రాచీః పూర్వముదక్సం... లిఖేత్
 శ్లో|| మహాతేజం స్వర్ణవర్ణం తేజోవంతం హుతాశనం | ద్విశక్తిమ
 హితం దేవం | మండలేశాన సంస్థితం || ఇత్యగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య|| తద
 గ్నిం ప్రజ్వాల్య || ధ్యానం || శ్లో|| సప్తజిహ్వ ద్విశీర్షశ్చ || మేషా
 రూఢస్తద్దేవచ || శక్తిద్వయ సమేతశ్చ | విశ్వమూర్తిర్హుతాశనః ||
 త్రయస్త్రింశతి దేవాశ్చ || త్వన్ముఖే తృప్తిమానసాః || ప్రార్థనాం
 మనసావందే || క్షీప్రంమే సంప్రసాదయ | అభిముఖోభవ-సుముఖో
 భవ- సుప్రసన్నోభవ- వరదోభవ- అగ్నిం పరిసమూహ్య || అలం

కృత్య ॥ ఇంద్రదాయనమః... ఈశానాయనమః ॥ పూర్వ పరి స్తరణం
 నమః దక్షిణప... నమః॥ పశ్చిమప... నమః॥ ఉత్తరప... నమః అగ్ని
 ముత్తరదేశే ఉపరిపరి స్తరణంనమః॥ తస్యోపరి పటాంత్రాణినిక్షిప్య
 ద్వాదర్భా పవిత్రంకృత్వా సపవిత్రేణ ప్రోక్షణ పాత్రాది పటా
 త్రాణి జలంసంప్రోక్ష్య॥ ప్రోక్షణపాత్రీమాదాయ జలేన పూర్వ ॥
 పూర్ణపాత్రమాదాయ॥ తత్పాత్రే అక్షతాన్నిక్షిప్య॥ జలేనాపూర్వ॥
 ముఖసమముద్భృత్య ॥ ఉత్తలేణాగ్నిం తండులధాన్యస్యోపరి పూర్ణ
 పాత్రీంనిధాయ ॥ గంధాక్షతైస్సహ ఆచార్యం సంపూజ్య ॥ ఆజ్య
 పాత్రీమాదాయ ॥ ఆజ్యమాపూర్వ॥ త్రిః పర్యగ్నికరణం కృత్వా ॥
 పవిత్రగ్రింధిం విస్పృజ్య- ప్రోక్ష్య- అగ్నినిధాయ-॥ సుక్కున్సా
 వాదాయ॥ ప్రోక్ష్య- నిధాయ- ఇద్ధమాదాయ ॥ శ్లో॥ భూతప్రేత
 విశాచాద్యా ॥ రాక్షశా విఘ్నకారిణః ॥ రక్షణార్థం క్రియామాత్రి॥
 సమిధం దిక్తకేషిపేత్ ॥ త్రిః సరిధిం ప్రత్యేకం పశ్చిమ దక్షిణోత్త
 రేషు నిధాయ॥ తతః ప్రాగ్దేశే ఆఘార సమిదావాదధాతి॥ పూర్వపరి
 షేచనంనమః ॥ దక్షిణ... నమః॥ పశ్చిమ... నమః॥ ఉత్తర... నమః
 తతః ఇద్ధపూజాం కరిష్యేనమః ॥ శ్లో॥ మత్కర్మ సఫలంకుర్యాత్ ॥
 పావణో దేవహన్యవాత్ ॥ సర్వత్రా శుచిరవ్యక్తగా మేషా రూఢస్తు
 పావకః ॥ ఆజ్యం సమిద్భిస్సహ అగ్నినిధాయ- ఇద్ధప్రోక్షేపణం...
 అస్తు॥ వాయవ్యాది ఆగ్నేయపర్యంతం వైర్వత్వాది ఈశానాంతం
 ఆజ్యధారాం హుత్వా॥ ప్రధమముఖాహుతిః॥ శ్లో॥ వనస్పతే మహీ
 జాత సర్వాభీష్ట ఫలప్రద ॥ జహోమ్యద్వైవతే ప్రీత్యై ఆజ్యదిభిర
 తంద్రిత॥ వనస్పతేనమః ॥ ద్వితీయ ముఖాహుతిః ॥ శ్లో॥ సర్వప్రాణి
 హితాకార॥ వారిణాం తండులేనహి ॥ గృహిష్యామి మయాదత్తం ॥
 సం గాహక హుతాశనః॥ అగ్నేయేనమః॥ (తతఃకతః) అధాజ్య సం
 మిశ్రిత తండులైస్సహ హోమం కుర్యాత్ ॥ శ్లో॥ త్రిశూల ధారిణం
 దేవం వృషవాహనయోరపి ॥ శరాంజన కృతై దేవైర్గుద్రదాయ
 సహ తేనమః॥ (ఇతి హుత్వా) గుద్రదమృడాయనమః ॥ శ్లో॥ పర్జన్యశ్శ
 ర్మగుద్రాభ్యా గోమిధున్యాంచ వృద్ధయే॥ గుద్రదైవత్యతే ప్రేతిః ॥
 ప్రేతాత్వం విముచ్యతే॥ పర్జన్యాయనమః॥ శ్లో॥ ప్రజాపతిశ్చసోమశ్చ

అగ్నిరింద్రదానలేతధా | గవామిధుంచ సుప్రీత | స్సర్వదేవత తేజసే ||
 ఇంద్రదాయనమః || శ్లో || ప్రజాపతించ పితృభిః విశ్వేదేవాశ్చ తశ్చివః ||
 వృషభోమహిత్యష్టే || రుద్రలోకాయ తేనమః || ప్రజాపతయేనమః ||
 ఇతిహుత్వా || ధృత్యై నమః || విధృత్యై నమః || రంత్యై నమః || రమత
 యేనమః || (ఇతిహుత్వా) శ్లో || పశుం పశుపతిందేవం సర్వదేవస్వరూ
 పిణే | వృషభాయచ దేవాయ ప్రేతత్వవినివృత్తయే || ఉగ్రాయనమః |
 (ఇతిహుత్వా) ఆదిత్యాయనమః || అథ స్విష్టకృద్ధోమః || శ్లో || మంత్ర
 మధ్యే క్రియామధ్యే వీతిహోత్ర హుతాశన | క్షమస్వ వరదోదేవ
 శేషేణాహుతికంవహ || అగ్నేయేనమః || శ్లో || సర్వకామ సమృద్ధ్యర్థం
 సర్వాభీష్టప్రదాయక | క్రియామంత్ర సమృద్ధ్యర్థం శేషేణాహుతికం
 వహ || అగ్నేయే స్విష్టకృత ఇదంనమమ || (ఇతిహుత్వా) సమిధమిద్భ
 సన్నహనం అగ్నా ప్రహరతి || శ్లో || పృథివ్యాది ఘృభూతాని తుప్త్యర్థం
 పావకోనలః | వేదీ పూర్ణేన హోమేన దత్తమాజ్యం సమర్పయ ||
 రుద్రదాయనమః || (ఇతిహుత్వా) జలముపస్పృశ్య || కర్మ సమృద్ధ్యర్థం
 కేశవాదిహోమంకరిష్యేనమః || కేశవాయనమః ... శ్రీకృష్ణాయనమః
 అగ్నేయేనమః- వాయువేనమః- సూర్యాయనమః- అఘోర సవిధౌ
 ప్రహరతి || అస్మక్ పురాణోక్త వృషోత్సర్జనకర్మణి మంత్రవిపర్యాస,
 తంత్ర విపర్యాస కాలవిపర్యాస కర్మవిపర్యాస సమస్తదోష నిర్వహ
 నాథకం విశేషాజ్యాహుతిం కరిష్యేనమః || అగ్నేయేనమః- అగ్ని
 వసుణాభ్యాంనమః | ఇంద్రదాయనమః | శ్రీవిష్ణువేనమః | త్ర్యంబకాయ
 నమః | ఇంద్రాది ద్రేవతాభ్యోనమః | వస్వగ్నిభ్యాంనమః | ప్రజా
 పతయేనమః || పూర్వపరిషేచనంనమః || దక్షిణపరిషేచనంనమః || పశ్చి
 మ పరిషేచనంనమః || ఉత్తర పరిషేచనంనమః || పాగాది పరిషేచనం
 నమః, పూర్ణపాత్రోదక మార్జనం || శ్లో || సురాస్తా మభిషిచంతు ...
 సర్వకామాథకసిద్ధయే || (ఇతికర్త) శిరసిప్రోక్షణం కుర్యాత్ ||

* అథ రుద్రకలశపూజా *

ఆచమ్య ఏవం...పితుః... ..ర్థం రుద్రకలశపూజాంకరిష్యే ||
 రుద్రకలశం సంస్థాప్య || అస్మిన్ కలశే రుద్రమూవాహాయామీతి
 షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య || అథవృషభం సమానీయ | మార్జనం

కృత్వా॥ మూర్ధ్నేనమః, శంఖాంకేనమః, చక్రాంకేనమః, లలాటే
నమః, నేత్రయోఃనమః, నాసికాయాంనమః, ముఖేనమః, గ్రీవాయాం
నమః, హృదయేనమః, నాభ్యాంనమః, కట్యాంనమః, ఊరౌనమః,
జంఘయోఃనమః, జాన్వోనమః, ప్శంధేనమః, పృష్ఠేనమః, లింగే
నమః, ఉదరేనమః, పుచ్ఛేనమః, వీచంస్పృష్ట్యా నమస్కృత్వా॥ఆచ॥

* గో వృషభ వివాహ ప్రయోగః . *

గృహస్య ప్రాగ్భాగే యూపస్తంభం ప్రతిష్ఠాప్య, అలంకృత్య
నూతనవస్త్రచూపేష్ట్య ॥ అథ గణాధిపతిపూజాం, పుణ్యాహవాచ
నంచ కృత్వా॥ ఏవంగుణ...తిథౌ, లోకసంగక్షణసిద్ధ్యర్థం రక్షాబం
ధనం కరిష్యామః, రక్షాబంధన పూజాం కృత్వా ॥ శ్లో॥ బధామి
దక్షిణేపాదే నవసూత్రంచ కంకణం । లోకరక్షణ సిద్ధ్యర్థం వృష
భస్య సుఖప్రదమ్ ॥ రక్షాబంధనముహూ ... అస్తు ॥ శ్లో॥ బధామి
వామపాదేతు పంచసూత్రంచకంకణం । లోకరక్షణ సిద్ధ్యర్థం మమ
భీష్ట ప్రదోభవ । ఇతి బధ్నియాత్ ॥ బ్రాహ్మణేభ్యో, వృషభవివాహ
సమయే తాంబూల దక్షిణాదికం దద్యాత్ ॥ అథ మధుపరకదవ్యేణ
పూజయిష్యే॥ లక్ష్మీనారాయణస్వరూప వృషభస్య ఇదమాసనం
ఇదం పాద్యమ్ ॥ శ్లో॥ నయో స్త్వసంతాయ ...నమః । గంధార్థా
ఇమే అక్షతా...మస్తు॥

* అ థ వ త్స త రీ దా న మ్ . *

ఏవంగుణ...ర్థం, మమపితుః శాశ్వత పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం,
సర్వాభీష్టసిద్ధ్యర్థం, లోకసంగక్షణార్థం వత్సతరీదానం కరిష్యే॥ అత్ర
మహాసంకల్పం షతిత్వా॥ (మహాసంకల్పం బహుపాతము లుండుటచే
నిచ్చట వ్రాయలేదు) అస్య శ్రీమందాదినారాయణస్య (మహాసంక
ల్పం) సారభేయ గోత్రోద్భవస్య ప్రజాపతేః నప్తే- కాశ్యపపౌత్రా
య- ధర్మపుత్రాయ- లక్ష్మీనారాయణస్వరూప వృషభాయవరాయ-
చతుస్సగర...సారభేయ గోత్రోద్భవ గంగాయాఃనప్తీం- యము
నాయాః పౌత్రీం- సరస్వత్యా॥పుత్రీం- ఇమాం వత్సతరీం ధర్మప్రజా
సంతానార్థం హేవృషభరాజ వత్సతరీదానం తుభ్యమహం సంప్ర
దదే॥ అనేన వత్సతరీదానేన శ్రీ పరమేశ్వరఃప్రీయతాం॥ తతోలగ్న

ప్రకచూర్ణికాదీన్ పరేత్ || స్వస్త్వష్టాశీతి సహస్రాణాం ద్విజ గురు
దైవత్యానాం ... సుప్రీతా స్సుముహూర్తా ... భవంతు || లోక
సంరక్షణ సిద్ధిరస్తు ||

* మాంగల్యధారణమ్ . *

ఏవంగుణ...ప్రీత్యర్థం మాంగల్యపూజాం శరిష్యే || మాంగ
ల్య సూత్రార్చనం కుర్యాత్ | శ్లో | మాంగల్యతంతునానేన లోక
రక్షణహేతునా | కంఠేబద్ధామి సుభగే పూర్ణాష్టశ్వర్యవర్ధనీ || వత్స
తరీ గళే మంగళసూత్రం బద్ధా || మాంగల్యధా...అస్తు || తూష్ణీం
అర్ద్రాక్షతారోపణంకుర్యాత్ || ప్రజామేకామస్సమృద్ధ్యతాం | భక్త
ప్రజామేకా ... తాం || యజ్ఞోమేకామ... తాం || జగత్ప్రయోమే
కామ... తామ్ ||

* గో వృషభమార్జనమ్ . *

ఏవంగుణ...ర్థం వృషభమార్జనార్థం ఏకాదశ బ్రాహ్మణాన్
ఋత్విగ్వరణం దద్యాత్ || వృతోస్మి కరిష్యామితి ప్రతివచనమ్ ||

* అథ శ్రీకృష్ణాష్టోత్తరశతనామపారాయణమ్ *

శ్రీకృష్ణః కమలానాథో వాసుదేవ స్సనాతనః | వసుదేవా
త్మజః పుణ్యో లీలామానుష విగ్రహః ||౧|| శ్రీవత్స కౌంస్తుభధరో
యశోదావత్సలోహరిః చతుర్భుజాత్తచక్రాసి గదా శంఖా ద్యుదా
యుధః ||౨|| దేవకీనందనః శ్రీశో నందనోప ప్రియాత్మజః | యమునా
వేగసంహరీ బలభద్ర ప్రియానుజః ||౩|| పూతనా జీవితహర శృకటా
ఘరభంజనః | నందవజ్ర జనానంది సచ్చిదానందవిగ్రహః ||౪|| నవ
నీత విలిప్తాంగో నవనీత నటోఽనఘః | నవనీతనవాహగో ముచుకుంద
ప్రసాదకః ||౫|| షోడశశ్రీ సహస్రేశ శ్రీభంగి మధురాకృతిః | శుక
వాగమృతాబ్దిందు ర్గోవిందో యోగినాంపతిః ||౬|| వత్సవాటచరోఽ
నంతో ధేనుకాసుర మర్ధనః | తృణీకృత తృణావరో యమశార్జున
భంజనః ||౭|| ఉత్తాలత్తాల భేత్తాచ తమాల శ్యామలాకృతిః | గోః
గోపీశ్వరో యోగీ గోటిసూర్యసమప్రభః ||౮|| ఇళాపతిః పరంజ్యోతి
ర్యాదవేంద్రో యదూద్వహః | వసమాలీ పితవాసాః పారిజ తాపహరిః

కః ||౯|| గోవర్ధనాచలోద్ధర్తా గోపాల స్సర్వపాలకః । అజోనిరంజనః
కామజనకః కంజలోచనః || ౧౦|| మధుహా మధురానాథోద్వారకా
నాయకోబలీ । బృందావనాంత సంచారి తులసీదామ భూషణః ||౧౧||
శ్యామంతకమణేర్హర్తా సరనారాయణాత్మకః । కుబ్జాం కృష్ణాంబరధరో
మాయా పరమపూర్వకః ||౧౨|| ముష్టికాసుర చాణూర మల్లయుద్ధ
విశారదః । సంసారవైరీ కంసారిష్ణురారిర్నరకాంతకః ||౧౩|| అనాది
బ్రహ్మచారీచ కృష్ణా వ్యసనకర్మకః । శిశుపాల శిరచ్ఛ్రేతా దుర్యో
ధన కులాంతకః ||౧౪|| విదురాకూరవరదో వీశ్వరూప్ ప్రదర్శకః ।
సత్యవాక్సత్య సంకల్ప సత్యభామా రతోజయీ ||౧౫|| సుభద్రా
పూర్వజోవిష్ణు ర్భిష్ణు ముక్తిప్రదాయకః । జగద్గురుర్జగన్నాథోవేణు
నాద విశారదః ||౧౬|| వృషసురవిధ్వంసీ బాణాసుర కరాంతకః ।
యుధిష్ఠిర ప్రతిష్ఠాతా బర్హిబర్హా వసంతకః ||౧౭|| పార్థసారథిః గవ్యక్రో
గీతామృత మహోదధిః । కాళీయఫణి మాణిక్యరంజిత శ్రీపదాంబుజః
||౧౮|| దామోదరో యజ్ఞభోక్త్రో దానవేంద్రో వినాశకః । నారా
యణః పరంబ్రహ్మ పర్నగాశనవాహనః ||౧౯|| జలకీడాసమాసక్తః
గోపీవస్త్రాపహరకః । పుణ్యశ్లోక స్తీర్థచాదో వేదవేద్యో దయానిధిః ||
౨౦|| సర్వతీర్థాత్మక స్సర్వగ్రహరూపీ పరాత్పరః । ఏవం శ్రీ కృష్ణ
దేతస్య నామ్నీ మష్టోత్తరశతమ్ ||౨౧|| కృష్ణనామామృతం నామ
పనమానందకారకం । అత్యుపద్రవ దోషఘ్నం పరమాయుష్య వర్ధ
నమ్ ||౨౨|| శివో మహేశ్వరశ్శం... శతమ్ । శ్లో॥ సురాస్త్రామభిషిం
చంతు ... సిద్ధయే ||పూర్ణప్రాశ్నోదకేన అభిషించ్య ||

* గో వృ ష భ పూ జా . *

ఆచమ్య...పితుః...ర్థం గో వృషభపూజాం కరిష్యే॥ షోడ
శోపచారైరభ్యర్చ్య॥ అథాగ్నేః గోవృషభ ప్రదక్షిణంకారయిత్యా
ప్రదక్షిణ॥ శ్లో॥ గావో మమాగ్రతస్సంతు గావోమే సంతుపృష్ఠతః ।
గావోమేహృదయంసంతు గవాంమధ్యేవసామ్యహమ్ప్రార్థనంకృత్వా॥

♦♦ శంఖచక్ర పూజా . ♦♦

అగ్నేః పూర్వతః వస్త్రే తండులోపరి శంఖచక్రంనిధాయ ।
షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య॥ శ్లో॥ సుదర్శనమహాబాహు కోటిసూర్యసమ

ప్రభ! అజ్ఞానాంధస్యమే నిత్యం విష్ణోర్నాగ్నం ప్రదర్శయ! త్వంపుర
సాగరోత్పన్నః విష్ణునా విధృతఃకలే । సర్వదేవహితార్థాయ పాం
జన్య నమోస్తుతే॥ ఇతి నమస్కుర్యాత్ ॥ — ముద్రణ కాలే ఆజ
వస్త్రదానం కద్యాత్ ॥ (వృషభముయొక్క కుడిభాగమందు చక్ర
ము, పిమ్మట యెడమభాగమందు శంఖము ముద్రణము జరుపవలెను
ఇతి విష్ణుసాంప్రదాయము) శివసాంప్రదాయమెట్లనిన; (కేవలం శివ
మతస్థులు త్రిశూలమును కుడి భాగమందును, వామ పార్శ్వమందు
చక్రమును ముద్రణము జరుపవలెను) ఆగ్నే శంఖ చక్రం నిధాయ ।
అగ్నిం ప్రజ్వాల్య । చక్రముద్రణసశ్చాద్వామే శంఖముద్రణంవా
కార్యమ్ ॥ చక్రముద్రణ మంత్రః ॥ శ్లో॥ త్రిశూలందక్షిణే
పార్శ్వే వామే చక్రం ప్రదాపయేత్ । వృషస్య శివవిష్ణుశ్చ చిహ్నా
నాం దర్శనాత్సదా । సర్వపాపవిముక్తిస్సాన్వితస్సాత్తచ్చిహ్నధార్ణం
వృషస్యావశ్యకం సర్వం దేవసంతుష్టిసాధక । హేవృషభరాజప్రగ్ధే
శంగత్వా । ప్రాకర్పర్యతేషు తృణాని జగ్ధ్వా । ప్రాక్సముద్రోదకం
పీత్వా । తత్రత్యగవాం పతిరూభత్వా । దేవబ్రాహ్మణ క్షేత్రాణి
పరిహృత్య యథేష్టం విహర ॥ హే వృషభరాజ దక్షిణదేశంగత్వా
...విహర ॥ హేవృషభరాజ పశ్చిమదేశంగత్వా...విహర॥ హే వృ
షభరాజ ఉత్తరదేశంగత్వా...విహర॥ ఇతి పఠిత్వా॥ (ప్రా...తీ)
పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య ప్రేతత్వ విముక్త్యర్థం మరణాదినా...
హని అంధత్వ...పైశాచిక బాధానివృత్తిర్హ్యరా శాశ్వత రుద్రీలో
కావాప్తిరస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు॥ (ఏష వృషః మయోత్సృష్టః)
ఇతి పఠిత్వా॥ శ్లో॥ ప్రత్యక్షయోధి మారభ్య ప్రాగభై ర్గోధిపోభవ ।
తదైవ దక్షిణాంబోధిం సామ్యైర్బై రధిపోభవ ॥ శ్లో॥ హిత్వా దేవం
ద్విజక్షేత్రం యథేష్టం చంగోధిప । గవామధిపతిరూభత్వా ఆభీష్టఫల
దోభవ ॥ ఇతి వృషభం ప్రార్థయేత్ ॥ విస్మజేత్ ॥

♦♦ అథ అగ్ని బలి ప్రదానమ్ ♦♦

పరిస్తరణము త్రరే విస్మజేత్ । హోమశేష తందులానాదాయ
ప్రగాది అప్తదిక్షునిదధాతి । ఇదబలిందదామి । అగ్నిబలిం...మ్రుం ।
మమ...మి । నైర్ముతిం...మి । వరుణ...మి । వాయవ్య...మి ।

కుబేర...మి । ఈశాన...మి ॥ తతః పాగ్గాది తిలోదకం దత్వా(౮
తతః గోదానం కుర్యాత్ ॥ అథ బ్రాహ్మణేభ్యో యథాశక్తి దక్షి
ణాదీదద్యాత్ ॥ ఇతి వృషోత్సర్జనప్రయోగస్సమాప్తః.

* ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధవిధిః . *

ఈ శ్రాద్ధమందు యెనమండుగురినిగాని, యొకరినిగాని విపురిని
వరించి వసుగణశ్రాద్ధము, రుద్రగణశ్రాద్ధమందు పదకొండుగురికిగాని
శక్తిలేనియెడల యొకనికిగాని తనశక్తికొలది బియ్యము మొదలగు
భోజనపదార్థములను, వస్త్రములను, హిరణ్యములను బ్రాహ్మణునకు
సమర్పించునది. ఈశ్రాద్ధము ప్రేతప్రీతికరమని కొందరును, రుద్ర
ప్రీతికరమని కొందరును జెప్పుదురు దేశాచారాను సారముగఁ జేయ
వలెను. రుద్రోద్దేశపక్షమునందు తిలలను గ్రహింపగూడదు. అక్ష
తాదులచేతనే జరుపవలెను అప్పుడు అక్షతాదులనుగ్రహించి ఏకా
దశరుద్రల నుద్దేశించి ఆమ్రశ్రాద్ధము చేయవలెను. అశక్తుఁడు శక్త్య
నుసారముగ జేయవలయును. వసుగణమును గూడ ప్రేతోద్దేశము
చేనయినను, అష్టవసూద్దేశము చేతనయినను జేయవలయును, వసూ
ద్దేశమునంగు తిలలచే నేకోద్దిష్ట విధానములేదు. ఉపవీతులై యక్ష
తాదులచేత అష్టవసువుల నుద్దేశించి బ్రాహ్మణులకు భోజనద్రవ్యము
లను సమర్పింపవలయును. తక్కిన విషయములు ధర్మశాస్త్రమందు
జూడఁదగును. ఇత్యేకోద్దిష్టశ్రాద్ధవిధిః ॥

* ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధప్రయోగః . *

(కర్తాసాత్వా) సవిత్రంధృత్వా । శ్రీ గోవింద గోవింద ...
ఏవంగుణ ... తిథౌపితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని
ప్రేతత్వనివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం కరి
ష్యే ॥ అనుజ్ఞాం యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే ॥ సమస్త సంప
దమ్ ॥ పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని ప్రేతత్వ
నివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం కర్తుం అధి
కారసంపద స్తీతి భవంతోబ్రువంతు ॥ కర్తుం అధికారసంపదస్తు॥

ఆచమ్య । శ్రీగోవిందగోవింద ... ఏవంగుణ ... తిథౌ పితుః ...
గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని ప్రేతత్వనివృత్త్యా వస్వాది

రూపప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధ మామాదిదవ్యేణ ఏకోద్దిష్టామ
విధానేన ప్రేతోద్దేశేన సద్యః కరిష్యే ॥ పితుః... గోత్రస్య ... ప్రేత
స్య మరణదినా... హని ప్రేతత్వనివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం
ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థక్షణః కథవ్యః ॥ (శక్తికొలది బాహు
ణులకు క్షణములివ్వవలయును)

శ్లో॥ అగ్రోధనైశ్చౌచపరై స్సతతం బ్రహ్మవాదిభిః। భవిత
వ్యం భవద్భిశ్చ మయాచ శ్రాద్ధకర్మణి॥ తతః—పాద్యస్థానే గోమ
యేనలిప్య । పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య పాద్యస్థానేదర్శనాస్తీర్య
గంధాక్షతాన్నిక్షిప్య । సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు ॥ పితః ... గో
త్రస్య... ప్రేత... మరణదినా... హని ప్రేతత్వనివృత్త్యా వస్వాది
రూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతేపాద్యందదా
మి॥ (సర్వత్ర పాద్యందద్యాత్) శ్లో॥ నమోబ్రహ్మణ్య... నమః, అథ
కర్తా పాదా పక్షాశ్య । శ్రీకృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ ॥ బ్రాహ్మణా ఉద
జ్ముఖముపవేశ్య । పితః... గోత్ర... ప్రేత విష్టరార్థ మయం కుశః ।
అసనం దద్యాత్ । ఏవంగుణ... తిథౌ । పితుః... గోత్రస్య... ప్రేత
స్య మరణదినా... హని ప్రేతత్వ నివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం
ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధకర్మకరిష్యే॥ శ్లో॥ పుండరీకాక్ష గోవిందవాసుదేవ
జవార్ధన । మయార్చిత మిదంద్రవ్యం పవిత్రం కురు సర్వదా ॥ ఇతి
అమద్రవ్యాది సంప్రోక్షణం కుర్యాత్ ॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య
మరణదినా... హని ప్రేతత్వ నివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం
ఇదమాసనం దదామి॥ పితుః... క్షణందదామి॥ పితః... గోత్రస్య...
ప్రేతమరణదినా... హని ప్రేతత్వ నివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్య
ర్థం ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి॥ తిలైరభ్యర్చ్య॥ గందార్ధాగమే ఆపః ॥
పుష్పార్ధాగమే తిలాః ॥ శీతవాతోష్ణ... మే॥ వస్త్రద్వయం పత్యా ।
ప్రేతాయ సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు॥ యథాశక్తి అమద్రవ్యాది
పాత్రేనిధాయ॥ విష్ణో ఆమంరక్షస్వ॥ పితః... గోత్ర... ప్రేత మరణ
దినా... హని ప్రేతత్వ... ర్థం ఏతత్తై ఆమం సపరికరం సవ్యంజనం
సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం పిత్రే... గోత్రా
య... ప్రేతాయ ఇదమామం సపరికరం... కుంభం ఏకోద్దిష్టామశ్రా

ధే వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ ధారాదత్తమ్॥ పితుః
... శ్రాద్ధే పితరం ... గోత్రం ... ప్రేతముద్దిశ్య త్వయా క్రియమాణేన
మరణదినా ... హది ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేన పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేత
స్య ... బ్రువంతు॥ ప్రేత—రస్తు॥ అథ పిండప్రదానం॥ పితః—హని
ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే — పిండప్రదానంకరిష్యే॥ అథ గోమయేనాను
లిప్య॥ పిండస్యాధః ఏతద్దర్భాసనం దదామి॥ దర్భోపరి తిలోదకం
దదామి॥ పితే... గోత్రతాయ... ప్రేతతాయ మరణదినా... హని ప్రే
తత్వనివృత్త్యా వస్వాది... ర్థం॥ ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఏతం
పిండందదామి॥ (ఇతి పిండందత్వా) పిండోపరి తిలోదకం దదామి॥
అథ యథాశక్తిదక్షిణాందద్యాత్॥ పిండనైవేద్యం కుర్యాత్॥ ధారా
దత్తమ్॥ ఏవంగుణ... తిథౌ పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణ
దినా... హని ప్రేతత్వనివృత్త్యా వస్వాది... ర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయ
... పిండప్రదానే పితరం ... గోత్రం ... ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతేనా
నేన పితుః ... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని ఏకోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధీయ... పిండప్రదానే ప్రేతత్వవిముక్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువం
తు॥ ప్రేత... రస్తు॥ దత్తంశ్రాద్ధం అభిరమ్యంతాం॥ (ఇతికర్తావదేత్)
అభిరమతాస్మః॥ ఇతి బ్రాహ్మణోవదేత్॥ జలే పిండనిక్షేపణం
కుర్యాత్॥ (కర్తా స్నాత్వాఽచమ్య) కర్మణః పుణ్యాహవాచనం
కుర్యాత్॥ (ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధము గృహమునకు బైటకు వెళ్ళి, అగ్నిస్థాప
నముచేసి, జ్వాలచేసి, తదగ్ని నమీవంబున చేయుటగలదు, అగ్ని
సమీపే- ఏకోద్దిష్టవిధిగా జరుపుట యుక్తము. స్సమాప్తః.

* పోడశ శ్రాద్ధవిధిః *.

శ్లో॥ సపిండికరణాదత్వా కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధాని పోడశ ।

ఏకోద్దిష్ట విధానేన కుర్యాత్సర్వాణి తానితు ॥

తా॥ సపిండికరణముకంటే ముందుగఁ బదునాలుగు శ్రాద్ధంబు
లను ఏకోద్దిష్టవిధానంబులచేతఁ జేయవలయునని పై తీరసమునివచించె.

శ్లో॥ శ్రాద్ధాని పోడశాదత్వా నైవకుర్యాత్సపిండసమ్ ॥

తా॥ పోడశశ్రాద్ధములు చేయక సపిండికరణము జేయఁగూ
డదని లోకాక్షిస్మృతియందున్నది.

శ్లో॥ యస్య సంవత్సరాదర్వా క్షపిండికరణం కృతం ।

మాససికంచోద కుంభంచ దేయ తస్మాప్యవత్సరమ్ ॥

తా॥ సంవత్సరములోపల సపిండికరణమైనచో తిఱుగ మా
కము ఉదకుంభశ్రాధకమును వర్షపర్యంతము జేయవలెను.

గాలవః॥ శ్లో॥ సపిండికరణాదర్వాగప కృష్యకృతాన్యపి ।

పునరప్యవకృష్యంతే వృధుక్యత్తర నిషేధనాత్ ॥

తా॥ సపిండికరణములోగా నపకర్పించి మాసకములు చేసిన;
వృధిశ్రాధకముపైన నిషేధింపఁబడినందున తిఱుగ మాసకముఁ
చేయవలెను విశేష మేమనిన, సపిండికరణమునకు ముందు ఏకొద్ది
విధిచేతను, అటుపైన పార్వణ విధిచేతను జేయవలయును. తక్కి
విషయములు ధర్మశాస్త్రమందుఁ జూడవలెను.

కాత్యాయనః॥ శ్లో॥ ద్వాదశ ప్రతిమాసాని ఆద్యషాణ్మాసకే తథా

సపిండికరణంచైవ ఇత్యేతచ్ఛ్రాధకపోడశం ।

త్రిషష్టి కాబ్దికేచేతి శ్రాధాన్యేతాని షాడశేతి

జాతూకర్ణపాఠః ॥ ఇతి షోడశశ్రాధకవిధిః.

తా॥ పండ్రెండు మాసకములు, ఆద్య షాణ్మాసకములును
సపిండికరణము నివి పదియాఱుశ్రాధకములు త్రైషష్టి కాబ్దికములఁ
జాతూకర్ణపాఠము. ఆద్యమనఁగా ఊనయాసిము, షాణ్మాసకమనఁ
గా ఊనవష్టము, ఆబ్దికమనఁగా ఊనాబ్దికము అని తాత్పర్యము.

* అ ధ షో డ శ శ్రా ధ క ప్ర యో గ ః . *

బ్రాహ్మణ నామాయ॥ కర్తా సాత్వాఽచమ్య ॥ పవిత్రం
ధృత్యా॥ శ్రీగోవింద... ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ॥
(అపసవ్యం) పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య ...
హని ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం ఆద్యాది షోడశైకొద్ది
ష్టామశ్రాధకంకరిష్యే॥ కాలే అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తం
కరిష్యే॥ శ్లో॥ సమస్త సంవత్సరమవాప్తి ...పదం । (అపసవ్యం) పితుః
... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని ప్రేతతృప్తి ద్వారా
ప్రేతత్వ విముక్త్యర్థం ఆద్యాది షోడశైకొద్దిష్టామశ్రాధకం కర్తుం
అధికార సంపద స్త్వితి భవంతో బ్రువంతు ॥ అధికార సంపదస్తు ।

శ్రీ గోవింద గోవింద ... పూర్వోక్త ఏవంగుణ ... తిథౌ (అపసవ్యం) పితృః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ... హని దేశకాల దేహధర్మ వైపరీత్యశంకయాశ్వ స్సపిండికరణం కర్తుకామస్సౌ ఊన మాసిక, ద్వితీయమాసిక, త్రైపతీక, తృతీయ, తురీయ, పంచమ, షాణ్మాసిక, ఊనభాణ్మాసిక, సప్తమ, అష్టమ, నవమ, దశమ, ఏకాదశ, ఆబ్దిక, ఊనాబ్దికమాసికాత్యుని పంచ దశైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధాని దేశకాల విపరీతశంకయా స్వేస్వేకాలే కర్తవ్యాని స్వకాల విహితే నాద్యమాసికేన సహవక్రమ్య ప్రేతోద్దేశేన వసుగణాఖ్య శ్రాధం రుద్రగణాఖ్య శ్రాధం వృషోత్సర్జనాఖ్య శ్రాధం అవశిష్ట బ్రాహ్మణంచ ఆమద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన సమానతంత్రేణ ప్రేతోద్దేశేన అద్య (ఉపవీతి) కరిష్యే (ఇతి సంకల్ప్య) అథ తుణాని దద్యాత్ || యథా (అపసవ్యం) పితృః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని అద్యమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే తుణందదామి || ఏవమూనాది మాసికేషు వసుగణాఖ్య శ్రాద్ధేషు చ పృథక్పృథక్ తుణాని సర్వత్రదద్యాత్ || అథ మండలపూజా || పాగ్భగే పాద్యస్థానే గోమయేన మండలముపలిప్య || తత్ర దర్భాస్తీర్య | గంధాన్నిక్షిప్య | తిలాన్నిక్షీర్య | సకలారాధనైస్సర్పిరీతమస్తు | (ఇతి తిలోదకం త్యజేత్) కుశతిలోదక మంజలినాగృహీత్వా || పితృః ... గోత్ర ... ప్రేత మరణదినా ... హని అద్యమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ఇదంతే పాద్యందదామి || శ్లో || నమో బ్రహ్మణ్య ... నమః || ఏవమూనాద్యవశిష్టాం తశ్రాద్ధేషు సర్వేషాం తత్తదబ్రాహ్మణానాం పృథక్పృథక్ పాద్యందద్యాత్ || కర్తా పాదా ప్రక్ష్యాళ్య || ఆచమ్య || • అథ విష్టరః • సర్వత్రదద్యాత్ యథా || (అపసవ్యం) పితృః ... గోత్ర ... ప్రేత మరణదినా ... హని అద్య మాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేరార్థే ఇదంతే విష్టరందదామి (ఇతి విష్టరం దత్వా) ఏవం ప్రకారేణ సర్వేషాం బ్రాహ్మణానాం ఊనాద్య వశిష్టాంతేషు శ్రాద్ధేషు ప్రత్యేక ప్రత్యేకం ఆసనం దద్యాత్ || శ్రీ గోవింద గోవింద ... ఏవంగుణ ... తిథౌ (అపసవ్యం) పితృః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ... హని || ఆద్యాదిపోడశైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధేషు రుద్రగణాఖ్య వసుగణాఖ్య వృషోత్సర్జనాఖ్య వశిష్టోకో

ద్విష్టామశ్రాధేః ఘృతం భవదనుజ్ఞయా ప్రకాంతం శ్రాధేః కర్మకరిష్యే॥
 శ్లో॥ పితృస్థానే పితృచత్వం రాక్షసానాం విముక్తయే । తత్ర స్థావే
 నివృత్యర్థం తిలోదక ముపస్పృశేత్ ॥ ఇతి తిలోదకం సంప్రోక్ష్య ।
 మృదమాదాయ । తిలాన్నికిరేత్ ॥ శ్లో॥ తిలాహి రక్షం త్వసురాత్
 దర్భారక్షంతు రాక్షసాత్ । పంక్తింవై శ్రోతియోగత్ దతిథి స్సర్వ
 రక్షకః॥ ఇతి తిల దర్భాన్నిక్షిప్య । శ్రాధేః సంపాదనద్రవ్యాది సం
 ప్రోక్షణం కుర్యాత్ । పుండరీకాక్ష పుండరీకాక్ష॥ శ్లో॥ శ్రాద్ధ కాలే
 గయాంధ్యాత్వా ధ్యాత్వా దేవం గదాధరం । తాభ్యాంచైవ నమ
 స్కృత్య తత శ్రాధేః ప్రవర్తయే॥ పితృః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య
 మరణదినా... హని । ఆద్యాది షోడశై కోద్విష్టామశ్రాధేః ప్రేతార్థే
 ఇదంతే ఆసనందదామి ॥ (ఇతి వామభాగే ఆసనందత్వా) పితృః ...
 గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని । ఊనమాసిక... ప్రేతార్థే
 ఇదంతే ఆసనందదామి॥ పృథక్పృథక్ సర్వేషాం దద్యాత్ ॥ పితృః
 ... ప్రేతార్థే ఇదంతే క్షణందదామి॥ ఏవ మూనాదిమాసికేషు వసు
 గణాభ్యాది శ్రాధేః ఘృతం పృథక్పృథక్ క్షణాని సర్వత్ర దద్యాత్ ॥

* అర్ఘ్య పాత్రా సా ద న మ్ . *

బ్రాహ్మణస్య పుత్రతః దర్భానాస్తీర్య । తత్ర అర్ఘ్య పాత్రం
 నిధాయ । తిలావికీర్య । పాత్రే ఉదకంవిసీయ॥ శ్లో॥ ఆపోదేవీధవం
 తుప్తం ప్రేతార్థే సర్వదేహీనాం । అభిస్రవంతు యేదేవి సర్వ తీర్థ
 నమోనమః ॥ పితరం... గోత్రం... ప్రేతార్ఘ్యపాత్రే తిలాదత్వా॥
 అర్ఘ్యపాత్రే అయంగంధః । పుష్పాల్లం తిలందదామి । ఆయంకుశః
 ప్రేతాయ స్వర్చితమస్తు ॥ పునః ఉదకం పూరయిత్వా, ప్రేతపాత్రం
 సంపన్నం । అస్తు॥ ఇతి బ్రాహ్మణోపదేత్ ॥

* అర్ఘ్య దా న మ్ . *

యజమానస్య... పితః... గోత్రం... ప్రేతమరణదినా... హని
 ఆద్యాది షోడశై కోద్విష్టామశ్రాధేః ప్రేతార్థే ఇదంతే అఘన్య
 దదామి । అర్ఘ్యందత్వా) ఏవమూనమాసికాదిషు వసుగణాభ్యాద్య
 విశిష్టాంతేషుచ త త్తన్నాసికముక్త్యా । ఆపోదాన పూర్వకం సర్వ
 షాం బ్రాహ్మణానాం హస్తే అర్ఘ్యం దద్యాత్ ॥ శ్లో॥ ఇహలోక

పరిత్యజ్య గతోసి పరమాం గతిం మనసావాయురూపేణ కువే(విప్రే)
త్వాం యోజయామ్యహమ్ ॥ అర్ఘ్యపాత్రాశీ విస్మజేత్ ॥

* అ ర్చ న మ్ . *

అథ తిలైరభ్యర్చ్య | గంధార్థం పుష్పార్థం అలంకరణార్థం
తిలైరభ్యర్చ్య ॥ శ్లో॥ శీతవాతోష్ణ... ప్రియచ్ఛమే ॥ పితః... గోత్ర
...ప్రేత మరణదినా... హది ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టామశ్చాద్ధే ప్రే
తార్థే వస్త్రయుగ్మం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥ ఇతి సర్వత్ర
ప్రీత్యేకం వస్త్రద్వయం దద్యాత్ ॥ అథ కర్ణాభరణ కట్యాభరణ
అంగుళ్యాభరణాని సర్వత్రదద్యాత్ ॥ సకలారాధనైస్సర్వర్చితమస్తు ॥
తతః యథాసంభవ భోజనపదార్థాన్ పాత్రేషు నిధాయ ॥ ఆమం ద్వి
గుణంవా చతుర్గుణంవా దద్యాత్ ॥

బ్రాహ్మణులయొద్ద విస్తృతముగా బియ్యము, పెసలు, మినుము
లు, నేయి, విర్చి మొదలగు భోజనపదార్థములను వడ్డించి తిలలతో
గూడిన యదకుంభమును, తాంబూలమును, దక్షిణను బ్రాహ్మణుల
కండటికి తన శక్తికొలది ద్విగుణముగగాని, చతుర్గుణముగగాని సమ
ర్పించవలెను)

శ్లో॥ పుండరీకాక్ష గోవింద వాసుదేవ జనార్దన! మయార్చిత
మిందంద్రన్యం పవిత్రం కురు సర్వదా॥ (ఇత్యామాదికంసంప్రోక్ష్య)
(అపసవ్యం) బ్రాహ్మణ హస్తం గృహీత్వా॥ విష్ణో ఆమం రక్షస్వ॥
(ఇత్యామద్రన్యం ద్విజాంగుష్ఠేన స్పర్శయిత్వా) పితః... గోత్ర...
ప్రేత ఏతస్తే ఆమం సపరికరం, పితా... గోత్రః... ప్రేతో దేవతేద
మామం సపరికరం బ్రాహ్మణస్తు ॥ తత్సర్వం గమేయం భూర్గదా
థరో విప్రః రాజతం పాత్ర మక్షయ వటచ్ఛాయేయం, పిత్రే... గో
త్రాయ... ప్రేతాయ ఇదమామం సోపస్కరం సదక్షిణాకం సతాం
బూలం సతిలాపిధానోదకుంభం పితః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణ
దినా... హని ఆద్య మాసికైకోద్దిష్టామశ్చాద్ధే ప్రేతార్థే సంప్రదదే
నమమ॥ ప్రేతతృప్తిరస్తు ॥ (తిలోదకం త్యజేత్)

(కర్త) ఈలాగున నితరములైన ఊనమాసికము మొదలగు
శ్రాద్ధములయందు విష్ణో ఆమంరక్షస్వ అనునది మొదలుకొని తృప్తి

రస్తు అనువలకు ఆయా శ్రాద్ధములయందుఁ జెప్పి దత్తముఁజేసి తిలో
దకము విడువవలయును.

స్త్రీకై తే—మాతా... గోత్ర... ప్రేతే ఏతత్తే ఆమం సవరి
కశం మాతా... గోత్ర... ప్రేతా దేవతేదమామం సవరికరం బ్రా
హ్మణస్తు । తత్సర్వం గయేయం భూర్బహుధరో భోక్తా రాజతంపాత్ర
మక్షయ వటచ్చాయేయం మాత్రే... గోత్రాయై... ప్రేతాయై ఇద
మామం సోపస్కరం సదక్షిణాం సతాంబూలం... నమమ ॥

* ధా రా ద త్త మ్ . *

పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని ద్విరా వృ
త్తాద్యమాసికా ద్యవశిష్టాం త్రైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేషు, పితరం... గోత్ర
—ప్రేతముద్దిశ్య మయా క్రియమాణై రేభిః మరణదినా—హని ఆ
ద్యమాసిక, ఊన, ద్యుతీయ, త్రైపక్షిక, తృతీయ, చతుర్థ, పంచమ,
షాష్ఠాసిక, ఊనషాష్ఠాసిక, సప్తమ, అష్టమ, నవమ, దశమ, ఏకా
దశ, ఆబ్దిక, ఊనాబ్దికమాసికాభ్యై షోడశై కోద్దిష్టామశ్రాద్ధేః స్వస్త్వే
కాలే కర్తవ్యైః దేశకాల వైషలీత్యా శంకయాశ్చ స్పిండికరణం
కర్తుం ఆమాది ద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన స్వకాలహితే నాద్యమా
సికేన సహసమానతంత్రేణాపకృష్యకృతైః వసుగణాభ్య శ్రాద్ధేన
రుద్రగణాభ్య శ్రాద్ధేన వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాద్ధేనచ పితుః —గో
త్రస్య—ప్రేతస్య ప్రేతత్వప్రద్యారా ప్రేతత్వ విముక్తిరస్తిభవం
తోబ్రువంతు॥ (తిలోదకం త్యజేత్) ప్రేతత్వ విముక్తిరస్తు ॥ ఇతి
బ్రాహ్మణాః వదేయః ॥

* అ థ పిం డ ప్ర కా న మ్ . *

పూర్వోక్త ఏవంగుణ—తిథౌ । పితుః—గోత్రస్య—ప్రేత
స్య మరణదినా—హని ఆద్యాది షోడశై కోద్దిష్టామశ్రాద్ధేషు వసు
గణాభ్య శ్రాద్ధే రుద్రగణాభ్య శ్రాద్ధే వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాద్ధేచ
పిండప్రదానం కరిష్యే॥ ఇతిసంకల్ప్య॥ ఆమేన ఏకోనవింశతి పిండా
కృత్వా॥ గోమయేనానులిప్య॥ తత్ర దక్షిణాగ్రే దర్భానిషధాయ॥
దర్భోపరి ఏత త్తిలోదకందదామి ॥ ౧౯॥ పిత్రే—గోత్రాయ—ప్రే
తాయ మరణదినాదారభ్య—హని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే

ప్రేతార్జే ఏతం పిండందదామి || ౧ || పితే... గోత్రాయ... మరణ
 దినా... హని ఊనమాసిక్తై గో... ఏతం పిండందదామి || ౨ || పితే...
 గోత్రాయ... ప్రేతాయ మరణదినా... హని ద్వితీయమాసిక్తై... ద
 దామి || ౩ || పితే... గోత్రాయ... ప్రేతాయ మరణదినా... హని
 త్రైషక్షిక మాసిక్తై గో... దదామి || ౪ || పితే... గోత్రాయ... ప్రే
 తాయ మరణదినా... హని తృతీయ మాసిక్తై... దదామి || ౫ || పితే
 ... గోత్రాయ... ప్రేతాయ మరణదినా... హని చతుర్థమాసిక్తై...
 దదామి || ౬ || పితే... గోత్రాయ... ప్రేతాయ మరణదినా... హని
 పంచమమాసి... దదామి || ౭ || పితే... షాణ్మాసిక్తై... దదామి || ౮ ||
 పితే... ఊనషాణ్మాసి... దదామి || ౯ || పితే... సప్తమమాసి... ద
 దామి || ౧౦ || పితే... అష్టమమాసి... దదామి || ౧౧ || పితే... నవమ
 మాస... దదామి || ౧౨ || పితే... దశమమా... దదామి || ౧౩ || పితే
 ఏకాదశమాసి... దదామి || ౧౪ || పితే... ఆబ్దికమాసి... దదామి || ౧౫ ||
 పితే... ఊనాబ్దికమాసి... దదామి || ౧౬ || పితే... వసుగణాఖ్య...
 దదామి || ౧౭ || పితే... రుద్రగణాఖ్య... దదామి || ౧౮ || పితే... వృ
 షోత్సర్జనాఖ్య—దదామి || ౧౯ || ఇతి ఏకోనవింశ పిండాః దత్వా ||
 పిండస్యోపరి ఏన తిలోదకందదామి || ౨౦ || (ఇతి తిలోదకాని దత్వా)
 తతః గోదానంచ కృత్వా || అంజనాభ్యంజనందదామి || (అంజనం
 దత్వా) భోగనిష్పత్సర్థం తాంబూలం దక్షిణాంచ దత్వా || అథ
 ధారాదత్తం || పూర్వోక్త—తిథౌ, పితుః—గోత్రస్య — ప్రేతస్య
 ప్రేతశ్శిష్యము క్షృద్ధం మరణదినా—హని ఆద్యమాసిక ఊనాబ్దిక
 పర్యంతేషు వసుగణాఖ్య రుద్రగణాఖ్య వృషోత్సర్జనాంగశ్రాద్ధాదేచ
 పితరం—గోత్రం—ప్రేతముద్దిశ్య మయాదత్తైః పిండైః పితుగోత్రస్య
 —ప్రేతస్య మరణదిశా—హని ఆద్యమాసిక — వృషోత్సర్జనాంగ
 ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానైశ్చ పితుః—గోత్రస్య
 —ప్రేతస్య ప్రేతశ్శిష్యముక్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతుః (ఇతితిలో
 దకం త్యజేత్) ప్రేతస్య ప్రేతశ్శిష్యముక్తిరస్తు || ఇతి బ్రాహ్మణాః
 వదేయుః || దత్తాని శ్రాద్ధాని అభిగమతామితి కర్తవ్యదేత్ || అభిగమ
 తాస్మః || ఇతి బ్రాహ్మణాః వదేయుః || తతః జలే పిండ నిక్షేపణం

కుర్యాత్ || తత స్సాత్వాచమ్య || (కర్తా) గృహమాగత్య | పుణ్య
హం వాచయేదితి కేచిత్ || ఇతి షోడశశ్రాద్ధప్రయోగ స్సమాప్తః ||

* ప్రేత స పిండికరణ ప్రయోగః *

అథ నిమంత్రణం || బ్రాహ్మణాణాం నిమంత్రయేత్ | విశ్వే
దేవార్థం చ్ఛా | ప్రేతార్థమేకం | తత్ప్రతాదీనాం త్రిణాం | విష్ణ్వర్థమే
కంచ | క్రమేణ నిమంత్రయేత్ | కర్తాస్సాత్వా | పవిత్రంధృత్వా |
శ్లో || అపకామస్తుభూతాని పిశాచా సర్వతోదిశం | సర్వేషామవిరో
ధేన ప్రేతకర్మసమారభే || గృహే తిలాన్వికీర్య | శ్రీగోవిందగోవింద
పూర్వోక్త—తిథౌ (అపసవ్యం) పితుః—గోత్రస్య—ప్రేతస్య మర
ణదినా దారభ్య—హని సపిండికరణాఖ్యామ శ్రాద్ధకర్మ కరిష్యే |
(ఇతి సంకల్ప్య) కాలే అనుజ్ఞార్థం యథాసంభవ త్రాప్తయశ్చిత్త మా
చరిష్యే || శ్లో || సమస్త సంపత్సమ—పదమ్ || (అపసవ్యం) పితుః—
గోత్రస్య—ప్రేతస్య మరణదినా దారాభ్య—హని ప్రేతస్య ప్రే
త్య విముక్తిద్వారా వస్వాది పితృలోకావాప్యర్థం మరణదినా దా
భ్య—హని దేశకాల దేహధర్మ వైపరీత్య శంకయా ఆద్య సపిండి
కరణాఖ్యామశ్రాద్ధం కర్తుం అధికారసంపద స్త్వితి భవంతోబ్రువంతు
కర్తుం అధికారసంపదస్తు || సర్వే ఆమద్రవ్య పదార్థా శ్శుచయో
భవంతు || పూర్వోక్త—తిథౌ (అపసవ్యం) పితుః—గోత్రస్య—ప్రే
తస్య మరణదినా దారభ్య—హని సపిండికరణాఖ్యామశ్రాద్ధే పితుః
—గోత్రస్య—ప్రేతస్య తత్ప్రతాదీనాం పితామహ ప్రపితామహౌః —
గోత్రైః ... ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపైస్సహ సమానోఽ
క సాపిండ్య సిద్ధిద్వారా వస్వాది పితృలోకావాప్యర్థం పితుః ... గో
త్రస్య ... ప్రేతస్య ఏకోద్దిష్ట విధానేన ప్రేతోద్దేశేన తత్ప్రతాదీనాం పితా
మహ ప్రపితామహానాం ... గోత్రాణాం ... ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ
వాసుదేవరూపాణాం అమ పార్వణవిధానేన ఏవముభయాత్మకం ఉభ
యతో దైవికం కాలకామసంజ్ఞం విశ్వేదేవపూర్వకం విష్ణ్వంత
పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య .. హని సపిం
కరణా ఖ్యామశ్రాద్ధం ఆమ పార్వణవిధానేన ఆమాదిద్రవ్యేణ సమా
తంత్రేణ సద్యఃకరిష్యే | పితుః ... శ్రాద్ధే దర్భచ్ఛేదనంకృత్వా || కా

సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే త్మణః కర్తవ్యః కామసంజ్ఞ
 క విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే త్మణః కర్తవ్యః ॥ ద్వా బ్రాహ్మణౌ
 దై వేని మంత్ర్య ॥ (అపసవ్యం) పితః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మర
 ణదినా ... హని సపిండికరణాభ్యుద్యోగద్విష్టామశ్వాదే ప్రేతార్థే త్మణః
 కర్తవ్యః ॥ ఇతి ప్రేతార్థమేకం నిమంత్ర్య ॥ తత్పితః ... గోత్రస్య
 ... ప్రద్యుమ్న రూపస్య స్థానే త్మణః కర్తవ్యః ॥ (ఇతి పితృర్థమేకం
 నిమంత్ర్య) తత్పితామహస్య ... గోత్రస్య ... సంకర్షణరూపస్య స్థానే
 త్మణః కర్తవ్యః ॥ (ఇతి పితామహార్థమేకం నిమంత్ర్య) తత్పితామ
 హస్య ... గోత్రస్య ... వాసుదేవరూపస్య స్థానే త్మణః కర్తవ్యః ॥ (ఇతి
 ప్రపితామహార్థమేకం నిమంత్ర్య) (సవ్యం) శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీ మహా
 విష్ణోః స్థానే త్మణః కర్తవ్యః ॥ (ఇతి విష్ణ్వర్థమేకం నిమంత్ర్య) కేచిత్
 స్థానే త్మణం నమః ఇతి పాఠాంతరః ॥ శ్లో॥ అగ్రోధనై శ్చౌచపరై స్స
 తతం బ్రహ్మవాదిభిః ॥ భవితవ్యం భవద్భిశ్చ మయాచ శ్రాద్ధకర్తృణి॥
 ఆధ గోమయేన మండలత్రయంకృత్వా ॥ విశ్వేదేవార్థం విష్ణ్వర్థం చ
 ప్రధమమండలం ॥ ప్రేతార్థం మధ్యమమండలం ॥ తత్ప్రేతార్థార్థం
 తృతీయం ॥ (సవ్యం) కాలకామక సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం
 విష్ణోశ్చ పాద్యస్థానే సాక్షతా ఇమేకుశాః, పుష్పసహిత ఇమే అక్ష
 తాః, అయంగంధః- ఇమేకుశాః- సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు ॥
 (అపసవ్యం) పితః ... ప్రేతపాద్యస్థానే ఇమేకుశాః ఇమేతిలా॥ అయం
 గంధః ॥ సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు ॥ తత్పితృపితామహ ప్రపితా
 మహానాం పాద్యస్థానే సతిలా ఇమేకుశాః- పుష్పసహిత ఇమే తిలాః-
 అయంగంధం- ఇమేకుశాః- సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు ॥ (సవ్యం)
 కాలకామక సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః స్వాగతంనమః ॥ కాలకామక సం
 ... పాద్యస్థానే ఇదమాసనం నమః ॥ కాలకామకసంజ్ఞక విశ్వేదేవాః
 ఇదంవః పాద్యంనమః ॥ సుపాద్యం ॥ పవిత్రం త్యక్త్వా॥ పాదాగ్రే
 ఆద్య పూతంనమః ॥ శ్లో॥ యదీచ్ఛసి మహారాజక సర్వతీర్థాన్మగా
 హనం విప్రపాద వినిర్ముక్తతోయం శిరసిధారయ ॥ పవిత్రంధృత్వా॥
 కాలకామక విశ్వేదేవ బ్రాహ్మణయోర్ద్వయోః పాదౌ ప్రత్యక్షనం
 కృత్వా ॥ (అపసవ్యం) పితః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ...

హని సపిండికరణాభ్యైకోద్దిష్టామశ్రాధేః ప్రేతాధేః ఇదంతేపాద్యం
 దదామి || శ్లో|| నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ...నమోనమః || ఇతిపా
 దౌ ప్రత్యాశ్య || (సవ్యత) తత్త్విత్పితామహా ప్రపితామహః || స్వాగ
 తం నమః || (అపసవ్యం) తత్త్విత్...ఇదమాసనంసమః సుఖాసనం ||
 తత్త్విత్...మహా...గోత్రా...ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవ రూ
 పాః ఇదంవః పాద్యంనమః || సుపాద్యం|| పవిత్రంత్యక్త్వా|| పాదాగ్రే
 ఆజ్యంపూతంనమః || (సవ్యం) శ్లో|| యదీచ్ఛసిమహారాజ...ధారయే
 పవిత్రీంధృత్వా || విప్రీపాదోదకం శిరసిధృత్వా|| (సవ్యం) శ్రాద్ధసం
 రక్షక శ్రీమహావిష్ణోః స్వాగతంనమః || శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః
 ఇదమాసనం నమః || సుఖాసనం || శ్రాద్ధసం...పాద్యం నమః || సు
 పాద్యం || పవిత్రం త్యక్త్వా || పాదాగ్రే ఆజ్యపూతం నమః || నమో
 బ్రహ్మణ్యదేవాయ.. నమః|| పవిత్రీంధృత్వా|| విష్ణుపాదోదకం శిరసి
 ధృత్వా|| (కర్తా) ఈశాన్యభాగే పవిత్రం విస్పృజ్య || కర్తా పాదౌ ప్ర
 త్యాశ్యాచమ్య || పునః పవిత్రం ధృత్వా || విశ్వేదేవాప్రాజ్ఞుభా
 ఉపవేశయేత్ || ప్రేతం సృత్యజ్ఞుఖ ముపవేశయేత్ || తత్త్విత్ పితా
 మహా ప్రపితామహా ఉదజ్ఞుభా విష్ణుప్రాజ్ఞుఖం ఉపవేశయేత్ ||
 (సవ్యం) కాలకామక విశ్వేదేవాః విష్ణురంనమః || (అపసవ్యం) పితుః
 గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణదినాదారాభ్య...హని సపిండికరణాభ్యైకో
 ద్దిష్టామశ్రాధేః ప్రేతార్థే ఇదంతే విష్ణురంనమః || తత్త్విత్పితామహా
 ప్రపితామహాః...గోత్రాః...ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాః
 విష్ణురంనమః || (సవ్యం) శ్రాద్ధసం—విష్ణురంనమః || శ్లో|| శ్రాహ్మ
 ణాస్సంతుమే శాంతాః పాపాత్పాతు సమాహితాః || దేవానాంచైవ
 దాతార స్త్రీతార స్సర్వదేహినాం || శ్రాద్ధకాలే గయాంధ్యాత్వా
 దేవం జనార్దనం || ప్రద్యుమ్నాది పితౄంధ్యాత్వా తతశ్శ్రాద్ధం ప్ర
 వర్తయే || పూర్వోక్త...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణదినా...హని
 సపిండికరణాభ్యైకోద్దిష్టామశ్రాధాకర్మకరిష్యే || (అపసవ్యం) శ్లో||
 అపకామస్తు భూతాని పిశాచా స్సర్వతోదిశం|| సర్వేషామపిరోధేన
 పితృకర్మసమారభే || ఇతి తిలాన్వికీర్య || ప్రేతస్థానే తూష్ణీం వర్తుల
 మండలం కృత్వా || తత్త్విత్రాది స్థానేషు భూమింసమృజ్య|| తూష్ణీం

మండలత్రయం కృత్వా || (స్వం) విశ్వేదేన విష్ణుస్థానేషు భూమిం
సమృజ్య || తత్ర చతురశ్రమండలం కృత్వా || అథామాదిద్రవ్యేషు
తూష్ణీ సంప్రోక్ష్య || కాలకామక ... ఆవాహనం నమః || కాలకామక
...దదామి || ౨ || అథ క్షణందదామి || విశ్వేదేవస్థానే భువి దర్శనా
స్తీర్య | పాత్రద్వయం నిక్షిప్య | ఉదకం పూరయిత్వా | దర్శైః
శ్రీచ్ఛాద్య | యర్వావికీర్య | గంధాధకం పుష్పాధకం ఇమేకుశాః |
స్వర్చితమస్తు | కాలసంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ఇదంవో అఘ్నయం ... మి ||
కామ సం ... ఇదంవో అఘ్నయం ... మి || యవైతభ్యగచ్ఛ | కాలకామ
సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః గంధం దదామి | అలంకరాణాధకం అక్షతాన్
దదామి || శ్లో || శీతవాతో ... చ్చమే || విశ్వేదేవాః ... వస్త్రద్వయం
తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ || (వస్త్రద్వయం దద్యాత్) అథ
కర్ణాభరణ కట్యాభరణ అంగుళ్యాభరణాని దద్యాత్ || అథావేయధా
శక్తి సువర్ణంవా- హిరణ్యంవాదద్యాత్ | సకలారాధనై స్వర్చితమస్తు
అథ ప్రేతపితృర్చనంకరిష్యే || శ్లో || ఆయాహిప్రేతగంభీరైః పూర్వై
సౌమ్యపథో తమైః | ప్రజామస్మభ్య మాయశ్చ రయిం దీర్ఘాయుగే
వచ || పితరం ... గోత్రం ... ప్రేతనూవాహనం నమః || (ఇతి ప్రేత
నూవాహ్య) శతృత్పితౄణామహా ప్రపితౄణామహా ... గోత్రాన్ ... ప్ర
ద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాన్ ఆవాహనం నమః || అస్తు ||
పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ... సపిండికరణాభ్యై కోద్ది
ష్టామశ్లాఢే ప్రేతార్థే ఇదంతే ఆసనందదామి || తత్పితుః ... గోత్ర
స్య ... ప్రేతస్య ప్రద్యుమ్న రూపస్య పితృర్థే ఇదమాసనందదామి ||
తత్పితౄణామహస్య ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య సంకర్షణ రూపస్య పితౄణా
మహాథే ఇదమాసనం దదామి || తత్రపితౄణామహస్య ... గోత్రస్య ... ప్రే
తస్య వాసుదేవరూపస్య ప్రపితౄణామహాథే ఇదమాసనం దదామి ||
(ఇత్యాసనందద్యాత్) పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతార్థే ఇదంతే క్షణం
దదామి || తత్పితుః సపిండికరణాభ్యామశ్లాఢే క్షణం దదామి || తత్పి
తౄణామహా సపిండికరణాభ్యామశ్లాఢే క్షణందదామి || తత్రపితౄణామహా
సపిండి ... దదామి || ఇతి క్షణానిదద్యాత్ || ప్రేతార్థం బ్రాహ్మణాగ్రే
కుశాన్ పరిస్తీర్య || తత్రపాత్రం సంపన్నం సుసంపన్నం || తత్పితౄ

ద్యుర్థం బ్రాహ్మణాగ్రే దర్భా పరిస్తీర్య ॥ తేషు తత్త్వితాద్యుర్థం
త్రీణివత్రాణినిధాయ । తిలాన్వికీర్య । త్రిషుపా తేషు ఉదకంనినీయ ॥
శ్లో॥ పితృస్థానే పరేభాగే రాక్షసా విఘ్నకారిణః । తత్త్రిస్థానే విశు
ద్భుధాన్ తిలోదక ముపస్పృశేత్ । తత్త్వితరం... గోత్రం ... ప్రద్యు
మ్నరూపం తిలాక్షిప్త్వా ॥ తత్త్వితామహం... గోత్రం... సంకర్షణ
రూపం తిలాక్షిప్త్వా ॥ తత్త్వపితామహం... గోత్రం... వాసుదేవ
రూపం తిలాక్షిప్త్వా ॥ ప్రేతపాతే మధుం కించిన్నినీయ ॥ తత్త్వితృ
పితామహ ప్రపితామహ పాతేషు మధుంనిధాయ ॥

శ్లో॥ పితృలోక నివాసిభ్యః పితృభ్యోస్తునమోనమః । ప్రద్యు
మ్నరూప పితరః ప్రసీదంతు సదామయి ॥ కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ ॥ పూ
ర్వోక్త ఏవం... తిథౌ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా ...
హని సపిండికరణాభ్యైకోద్దిష్టామశ్రాధే ఉదక సంయోజనం కరిష్య
ఇతి సంకల్ప్య పరిషద్గీతాం గృహీత్వా ॥ శ్లో॥ సమ స్తసంప... నమః
పితుః గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని సపిండికరణాభ్యైకో
ద్దిష్టామశ్రాధే ఉదకసంయోజనం కర్తుం అధికార సంపద స్వీతి
భవంతోబ్రువంతు ॥ ఉదకసంయో... సిద్ధిగస్తు ॥ అథ కృచ్ఛత్రయాశీ
దద్యాత్ ॥ భీగోవింద గోవింద... ఏవం... తిథౌపితుః... గోత్రస్య...
ప్రేతస్య మరణదినా ... హని సపిండి రణాభ్యైకోద్దిష్టామశ్రాధే తత్త్వి
తృపితామహ ప్రపితామహైః... గోత్రైః... ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ
వాసుదేవరూపైస్సహ సమానోదకసాపిండ్యసిద్ధిద్వారా వస్వాది. పితృ
లోకావాద్యుర్థం పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య... పాత్రస్థోదకం
ప్రధమ ద్వితీయ తృతీయాంశం తత్త్వితృ పితామహ ప్రపితా మహా
నాం... గోత్రాణాం... ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాణాం
పాత్రస్థోదకైస్సహ సంయోజయిష్యే ॥ సంయోజయ ॥ తతః సంయో
జనకాలే గోదానం దద్యాత్ ॥ అథ ప్రేతపాత్రస్థోదకం కించేత్ ఏకాం
శమాదాయ ॥ తత్త్వితః... గోత్ర... ప్రద్యుమ్నరూప... సహ సంయో
జయేనమః ॥ తత్త్వితృపాత్రేంనినీయ ॥ శ్లో॥ అయోధ్యా మధు గా
మాయా కాసీకాంచీ న్యవంతికా । పురీద్వారావతీచైవ సప్తతేమో
క్షదాయకాః ॥ కృష్ణస్తరణంకృత్వా ॥ పునరపి ప్రేతపాత్రోదకం కిం

చిత్ (ద్వితీయాంశం) ఆదాయ || అయోధ్యా...పితృభ్యోస్తు నమో
నమః || పితః ... గోత్ర... ప్రేత తత్పాత్రోదకం తత్పితామహైః ...
గోత్రైః... సంకర్షణరూపేస్సహ సంయోజయేనమః || ఇతి పితామహ
పాత్రేనినీయ || నారాయణ నారాయణ || పునరపి ప్రేతపాత్రోదకం కిం
చిత్ (తృతీయాంశం) ఆదాయ || అయోధ్యా...పితృభ్యోస్తు నమో
నమః || పితః ... గోత్ర... ప్రేత తత్పాత్రోదకం తత్పితామహైః
... గోత్రైః... వాసుదేవరూపేస్సహ సంయోజయే నమః || ప్రేత పా
త్రోదకం ప్రపితామహ పాత్రేనినీయ || నారాయణ నారాయణ ... ||

* స్త్రీ విషయే సంకల్ప విశేషః. *

(స్త్రీయః) మాతః... గోత్రాయాః... దాయ్యాః ప్రేతాయాః
పాత్రోదకం తన్నాత్మ పితామహీ ప్రపితామహీనాం... గోత్రాణాం
... దాయీనాం... రూపాణాం పాత్రోదకై స్సహ సంయోజనంకరిష్య
ఇతి సంకల్ప్య || తతస్సర్వం సమానమ్ ||

ప్రేతార్ఘ్యదానం || పితః... గోత్ర... ప్రేత మరణదినాదా
రభ్య... మాని సపిండికరణభ్యేకోద్దిష్టామశ్నాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతే
అఘ్న్యం దదామి || అఘ్న్యం దత్వా తత్పితః... గోత్ర... ప్రేతార్థ
మనూష ఇదంతే... దదామి || తత్పితామహ... గోత్ర... సంకర్షణ
రూప... దదామి || తత్ప్రపితామహ... గోత్ర... వాసుదేవరూప
... దదామి || ఇతి బ్రాహ్మణ హస్తే అఘ్న్యందద్యాత్ || శ్లో || ఇహ
లోకం పరిత్యజ్య గతోసి పరమాంగతిం । మనసా వాయురూపేణ
విప్రీతాం యోజయ్యామ్యహమ్ || ఇహి అర్ఘ్యపాత్రాణి విస్మజేత్ ||
అథ తిలైరభ్యర్చ్య || పితః... ప్రేతార్థే గంధం దదామి || అథాంగు
ళ్యాభరణ కర్ణాభరణ కట్యాభరణాని దదాత్ || తద భావే యథా
శక్తి హరిణ్యంనా దద్యాత్ || అంకరణార్థం తిలైరభ్యర్చ్య || శ్లో ||
శీతవాతోష్ణ... ప్రేతార్థే చ్చ || పితః... గోత్ర... మరణదినా... ప్రే
తార్థే వస్త్రద్వయం దదామి || సకలారాధనైస్సర్వచ్ఛితంనమః అస్తు ||
తత్పితృ పితామహ ప్రపితామహార్చనంకరిష్యే || తిలై రభ్యర్చ్య ।
తత్పితృపితామహ ప్రపితామహః గంధం దదామి || అంగుళ్యా భర
ణాది దద్యాత్ || ఇమాని పుష్పాణి || శ్లో || శీతవాతోష్ణ... చ్చమ్ ||

తత్త్విత్పితామహా ప్రపితామహానాం... వస్త్రయుగ్మంతుభ్యమహం
 ... నమమే ॥ వస్త్రద్వయం ప్రత్యేకం ప్రత్యేకందద్యాత్ ॥ సకల
 రాధ ...నమః ॥ అస్తు ॥ (సవ్యం) విష్ణోరాధనంకరిష్యే ॥ శ్రాధా సం
 త్క శ్రీమహావిష్ణోః ఇదమావాహనంనమః ॥ శ్రాద్ధసంరత్క శ్రీమహా
 విష్ణోః ఇదమాసనందదామి ॥ త్కణందదామి ॥ కుశా పరిస్తీగ్య ॥ ఆ
 ఘ్య పాత్రం నిధాయ ॥ ఉదకంపూరయిత్వా ॥ వరైభిఃప్రచ్ఛాద్య
 యవాన్వికీర్య ॥ గందార్ధం పుష్పార్ధం ఇమేకుశాః ॥ స్వర్చితమస్తు ॥
 శ్రాధాసం ...ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి ॥ యవైరభ్యర్చ్య ॥ శ్రాధా
 సం ...గంధందదామి ॥ అలంకరణార్ధం అంగుళ్యాభరణాదిదద్యాత్ ॥
 ఇమాని పుష్పాణి ॥ శీతవాతోష్ణ ...చ్ఛమే ॥ శ్రాధా సంరత్క ...
 వస్త్రయుగ్మం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమే ॥ సకలరాధనైస్వర్చి
 తంనమః ॥ అస్తు ॥ అథ మండలోద్వర్తనం కరిష్యే ॥ అథ సర్వత్ర
 అమసాత్రేష్వభిఘ్న ॥ కృష్ణకృష్ణ ॥ సర్వత్ర సమస్త ఆమ ద్రవ్య
 పదార్థాని పాత్రేషు నిధాయ ॥ అనఁగా బిమ్యం పప్పు- మిర్చి- కూ
 రలు మొదలగు సమస్తము సమర్పించవలయును) ద్విగుణంవా చతు
 గ్గుణంవా దద్యాత్ ॥ కాలసంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ఇదంవః ఆనుం సపరి
 కతం సవ్యంజనం సతాంబూలం సడక్షిణాకం సతిలాపి ధానోదకుంభం
 కాలసంజ్ఞక విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః అక్షయతృప్త్యర్థం ఇదమామం సోప
 స్కర మమృతరూపేణ సంపద్యంతాం హవ్యం నమః ॥ గయాయాం దత్త
 మస్తు ॥ కామసంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ఇదంవః ఆనుం సపరికరం సవ్యంజ
 నం సతాంబూలం సడక్షిణాకం సతిలాపి ధానోదకుంభం కామ సంజ్ఞక
 విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః ॥ అక్షయ తృప్త్యర్థం ఇదమామం సోపస్కర
 మమృతరూపేణ సంపద్యంతాం హవ్యం నమః ॥ గయాయాం దత్త
 ... బ్రువంతు ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥

(అపసవ్యం పితః ...గోత్ర) ...ప్రేత మరణదినాదారభ్య ...
 హని సపిండికరణాభ్యేకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ఏతత్తే ఇదమామంసపరికరం
 ... కుంభం పిత్రే ...గోత్రాయ ...ప్రేతాయ ఇదమామం సపరికరం
 ... కుంభం సంప్రదదేనమమే ॥ ప్రేతత్వప్రద్యాగా ప్రేతత్వవిముక్తి

ర స్తితి భవంతోబ్రువంతు ॥ ప్రేతతృప్తిభస్తు ॥ ఇతి సదద్భుతిలోదకం
భూమకా విస్మయేత్ ॥ తత్పితః... గోత్ర... ప్రద్యుమ్నరూప ఏతత్తే ఆ
మం సపరికరం తత్పితః... గోత్రః ప్రద్యుమ్నరూపో దేవతే ఇదమా
మం తత్పితే... గోత్రాయ... ప్రద్యుమ్నరూపాయ ఇదమామం సప
రి... కుంభం అక్షయతృప్తిర్థం సంప్రదదేనమమ ॥ అమృతరూపేణ
సంప్రద్యంతాం కవ్యం నమః ॥ గయాయాం దత్త... బ్రువంతు ॥ గయా
యాం దత్తమస్తు ॥ తత్పితామహ... గోత్ర... సంకర్షణరూప ఏతత్తే
ఆమం సపరికరం తత్పితామహః... గోత్రః... సంకర్షణరూపో దేవతే
ఇదమామంతత్పితామహాయ... గోత్రాయ... సంకర్షణరూపాయ ఇద
మామం సపరికరం... అక్షయతృప్తిర్థం సంప్రదదేనమమ ॥ అమృత
రూపేణ సంప్రద్యంతాం కవ్యం నమః ॥ గయాయాం దత్త... బ్రు
వంతు ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥ తత్ప్రపితామహ—గోత్ర—వాసు
దేవరూప ఏతత్తే ఆమం సపరికరం తత్ప్రపితామహః—గోత్రః—వాసు
దేవరూపో దేవతే ఇదమామం తత్ప్రపితామహాయ—గోత్రాయ—
వాసుదేవరూపాయ ఇదమామం సపరికరం—నోదకుంభం అక్షయ
తృప్తిర్థం సంప్రదదేనమమ ॥ అమృతరూపేణ సంప్రద్యంతాం కవ్యం
నమః ॥ గయాయాం దత్తమస్త్వితి—బ్రువంతు ॥ గయా—మస్తు ॥
(సవ్యం) శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే ఏతత్తే ఆమం సపరికరం శ్రాద్ధ
సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే శంఖచక్ర గదాధరాయ లక్ష్మీసమేతాయ
గరుడవాహనాయ ఇదమామం—నోదకుంభం అక్షయ తృప్తిర్థం
సంప్రదదేనమమ ॥ అమృతరూపేణ సంప్రద్యంతాం హవ్యం నమః ॥
గయాయాం శ్రీవిష్ణుశాదే దత్తమక్షయస్త్వితి భవంతో—మస్తు ॥

* ధా రా ద త్త మ్ . *

(అపసవ్యం) పితః—గోత్రస్య—ప్రేతస్య మదణదినాదారభ్య
—హని ॥ సపిండికరణాభ్యేకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే పితరం—గోత్రం —
ప్రేతం తత్పితృ పితామహా—గోత్రా—ప్రద్యుమ్న సంక్షణ
వాసుదేవ రూపా కాలకామ సంజ్ఞికా విశ్వా దేవా శ్రాద్ధ
సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణుంచ ఉద్దిశ్య మమూక్రియమాణేనానేన పితస్స
పిండికరణాభ్యేకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేన పితః — గోత్రస్య — ప్రేతస్య

తత్త్విత్తపితామహ ప్రపితామహానాం—గోత్రాణాం—నాం ప్రద్యు
 మ్న సంకర్షణ వాసుదేవ రూపాణాం కాలకామసంజ్ఞక విశ్వేషాం దే
 వానాం శ్రాద్ధకసంరతుక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ పితుః—గోత్రస్య—ప్రే
 తస్య తత్త్విత్తపితామహ ప్రపితామహైః—గోత్రైః... ప్రద్యుమ్న
 సంకర్షణ వాసుదేవరూపైస్సహ సమానోదక సాపిండ్య సిద్ధిద్వారా
 పితౄలోకావాప్తిరస్తి భవంతోబ్రువంతు ॥ ఇతి తిత్తోదక ముత్సృ
 జేత్ ॥ పితౄలోకావాప్తరస్తు ॥ ఏవంగుణ...తిథౌ, పితుః...గోత్రస్య
 ...ప్రేతస్య మరణదినాదారాభ్య...హని సపిండీకరణాభ్యై కోద్దిష్టా
 మశ్రాద్ధే తిత్తోదక పిండప్రదానం కరిష్యే ॥ అథ శాలీచూర్ణం తిల
 మధ్వాద్యక్షిరేణ మిశ్రయిత్వా । ప్రేతస్య ఏకపిండంకృత్వా । తత్త్వి
 త్రాదేః పిండత్రయం కుర్యాత్ ॥ అథ గోమయేనో పలిష్య । తత్ర
 దర్భానాస్తీర్య । దర్భోపరి ఏత త్తిత్తోదకం దదామి ॥ పితే ... గో
 త్రాయ...ప్రేతాయ మరణదినా...హని సపిండీకరణాభ్యై కోద్దిష్టా
 మశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఏతపిండం దదామి । పిండందత్వా । పిండోపరి
 ఏత త్తిత్తోదకందదామి । ప్రేతపిండస్య పశ్యమతః గోమయేనానులిష్య
 తత్రదర్భానాస్తీర్య । దర్భోపరి ఏత త్తిత్తోదకం దదామి ॥ తత్త్వితః...
 గోత్ర...ప్రద్యుమ్నరూప తత్త్వితే...గోత్రాయ...ప్రద్యుమ్నరూ
 పాయ ఏష తే పిండో నమమ ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥ తత్త్వితా
 మహ...గోత్ర... సంకర్షణ రూప తత్త్వితా మహాయ...
 గోత్రాయ... సంకర్షణ రూపాయ ఏష తే పిండో నమమ ॥ గయా
 యాం దత్తమస్తు ॥ తత్త్వితామహ...గోత్ర... వాసుదేవరూప తత్త్వి
 పితామహాయ...గోత్రాయ... వాసుదేవరూపాయ ఏష తే పిండో
 నమమ ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥ పితాచిపిండే ప్రేతపిండేచ మధుం
 నిధాయ ॥ శ్రీ గోవిందగోవింద...ఏవంగుణ...తిథౌ . (అపసవ్యం)
 పితుః...గోత్రస్య...మరణదినాదారాభ్య...హని సపిండీకరణాభ్యామ
 శ్రాద్ధే తత్త్విత్తమహ ప్రపితామహైః...గోత్రైః...ప్రద్యుమ్న సం
 కర్షణ వాసుదేవరూపైస్సహ సమానోదక సాపిండ్య సిద్ధిద్వారా పితౄ
 లోకావాప్త్యర్థం పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య ప్రేతస్యపిండ (ప్రేథ
 మ ద్వితీయ తృతీయాంశం) తత్త్విత్తపితామహ ప్రపితామహానాం

గొత్రాణాం...రూపాణాం పిండైస్సహ సంయో యిష్యే || ఇతి సం
కల్ప్య || అథ కృచ్ఛత్ర త్రియం దద్యాత్ || అథ పిండ సంయోజ
నాంగ గోదానం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ : తతః ప్రేతపిండం ప్రే
థావిభజ్య || ఏకభాగమాదాయ || పితః...గోత్రః... ప్రేత ప్రేత
పిండం (ప్రథమాంశం) త్వత్ప్రేతభిః...గోత్రైః ప్రద్యుమ్నరూపై
స్సహ సంయోజయేనమః || కృష్ణకృష్ణకృష్ణః || ప్రేతస్య ద్వితీయపిండ
భాగ మాదాయ || పితః...గోత్ర...ప్రేత ప్రేతపిండద్వితీయాంశం
త్వత్ప్రేతామహైః... గోత్రైః...సంకర్షణరూపైస్సహ సంయోజయే
నమః || కృష్ణకృష్ణ || ప్రేతస్య తృతీయ పిండభాగమాదాయ || పితః
... గోత్ర...ప్రేతపిండం తృతీయాంశం త్వత్ప్రేతామహైః... గో
త్రైః...వాసుదేవరూపైస్సహ సంయోజయేనమః || కృష్ణకృష్ణకృష్ణ ||
ఏవం సంయోజయేత్ || శ్లో || ఏషవోనుగతః ప్రేతః పితృ సామాన్య
వాప్తవాన్ | శివంభవతు శేమాణాం జాయంతాం స్థిరజీవనః || ఇతః
పరం ప్రేతశబ్దోనాస్తి ||

స్త్రీ సపిండినే విశేషః || శ్లో || ఏషవోను గతా ప్రేతా పితృ
సామాన్య మీయుషి | శివంభవతు శేమాణాం జాయంతాం స్థిరజీవ
నః || ఇతః పరం ప్రేతశబ్దోనాస్తి || చతుర్థోపి నివర్తతే ||

* అ థ వై త ర ణే గో దా న మ్ . *

పితృః...గోత్రస్య...ప్రద్యుమ్నరూపస్య సుఖేన వైతరణేన
ద్యు త్తరిణార్థం శ్రీమహావిష్ణు ప్రీత్యర్థం మహావైతరణేసంజ్ఞికగోదానం
కరిష్యే || తదంగ బ్రాహ్మణపూజాం కరిష్యే || శ్రీ మహావిష్ణు స్వ
రూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనం || ఉభాభ్యా మిదం పాద్యం ||
శ్లో || నమో స్త్వసంతాయ...యుగధారిణేనమః || అయంవో గంధః |
అలంకారార్థా ఇమే అక్షతాః...మస్తు | అథ గోపూజనంకృత్వా ||
ప్రదక్షిణం కారయేత్ || శ్లో || యమద్వారే మహాభూరే తిష్త్వా వై
తరణేనదీం | గాం కర్తుం గాం ప్రదాస్యామి ఉత్తగాయ సుఖేనతాం
గవామంగేఘ...చ్ఛమే || అస్మై బ్రాహ్మణాయ...పితృః... గోత్ర
స్య...ప్రద్యుమ్నరూపస్య సుఖేన వైతరణే నద్యుత్తరిణార్థం వైతరణే
సంజ్ఞిక గోదానం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమాన స్తుభ్యయమాం

సంప్రదదేనమమ ॥ ఇతి ధేనుపుచ్ఛం గృహీత్వా ॥ సకుశ తిలోదకం
త్యజేత్ ॥ శ్లో॥ దేవస్యప్రీతయోదానం గృహ్లామ్యర్యమ తుష్టయే ।
బాహుభ్యాం పుష్ట పాస్తాభ్యాం పుణ్యకర్మ ప్రసూతయే ॥ గోదానం
దద్యాత్ ॥ గోదానసాద్గుణార్థం దక్షిణం తుభ్యమహం సంప్రదదే
నమమ ॥ ఏవం...ప్రీత్యర్థం త్వయాకృతేన వైతరణీసంజ్ఞిక గోదా
నేన భగవాన్...పితుః... గోత్రస్య... ప్రద్యుమ్నరూపస్య సుఖేనఃవై
తరణీనద్యుత్తరణం కరోతు ॥ అభావే గౌమూల్యంవా దద్యాత్ ॥
అథ దశదానాని విశేషదానానిచ కుర్యాత్ ॥ అతిఃపరం మనోద్దిష్ట
దానానిచ కుర్యాత్ ॥ (దశదానాది మంత్రములు అష్టోత్తరశతదాన
కల్పమందు జూడఁదగినవి)

* స్వర్గ పాధేయమ్ . *

ఆచమ్య । ఏవంకుణ...తిథౌ వృద్ధ ప్రపితామహస్య ... గౌ
త్రస్య...వాసుదేవరూపస్య స్వర్గలోకప్రాప్త్యర్థం స్వర్గపాధేయ ఆమ
దానం కరిష్యే ॥ ఇత సంకల్ప్య ॥ అథ బ్రాహ్మణపూజాం కరిష్యే॥
అస్మత్ వృద్ధ ప్రపితామహాయ... గౌత్రాయ... వాసుదేవరూపాయ
ఇదమామం సపరికరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం అక్షయత్ప పృథ్వి
సంప్రదదేనమమ ॥ ఇతి స్వర్గపాధేయం దద్యాత్ ॥ యథాశక్తి దక్షి
ణం దద్యాత్ ॥ తూష్ణిం పిండశేషం నిధాయ ॥ పిండోఽరి తిలోద
కందదామి ॥ 3॥ సవ్యేన పిండపార్వణపూజాం కరిష్యే ॥ పిండ పితృ
దేవతాభ్యోనమః ॥ దర్భపత్ర కుశతిలాక్షతాం త్సమర్పయామి ॥
పిండనైవేద్యం కుర్యాత్ ॥ దక్షిణందద్యాత్ ॥ పితుః... గౌత్రస్య
...ప్రద్యుమ్న రూపస్య సపిండికరణాఖ్యామ శ్రాద్ధే యజమానస్య
పితృపితామహ ప్రపితామహాన్... గౌత్రాన్... ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ
వాసుదేవ రూపాన్ ఉద్దిశ్య త్వయాకృతేన తిలోదక పిండదానేనపితృ
పితామహ ప్రపితామహానాం... గౌత్రాణాం... ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ
వాసుదేవ రూపాణా మక్షయత్ప స్తిహృత్వా । పితుః...పితృలోక ప్రా
ప్తిర స్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ (తిలోదకంత్యజేత్) పితృలోకావా
ప్తిరస్తు ॥ పిండానుద్వాసయిష్యే ॥ ఉద్వాసయ ॥ శ్లో॥ అయోధ్యా
మధుగా మామా కాశీకాంచీహ్యవంతికా పురీద్వారవతీచైవ సప్తైతే

మోక్షదాయకాః । అహం కాశీం గమిష్యామి తత్త్రైవ శివ సామ్య
హం । ఇతి బ్రువాణ సతతం కాశీవాస ఫలంభేత్ । యావత్పిండం
మనుష్యాణాం గంగాతోయేషుత్థితీ । తావద్వర్ష సహస్రాణి పుణ్య
లోకే మహియతే ॥ పిండస్థానే శాంతిరస్తు... గృహే ధనధాన్య
సమృద్ధిరస్తు ॥ అథ బ్రాహ్మణాణాం సంతుష్టయేత్ ॥ అథ కర్తాస్మాత్త్వా
కర్మణః పుణ్యాహవాచనం కారయిత్వా । ఊనమాసికం కుర్యాత్ ॥
తతః బంధుభిస్సహ భోజనంకుర్యాత్ ॥ తతః నూతన వస్త్రధారణా
నంతరం సువర్ణ స్పర్శనం కృత్వా । తతః బ్రాహ్మణాశీర్వాచనం కా
ర్యమ్ ॥ ఇతి ప్రేతసపిండికరణప్రయోగ స్సమాప్తః ॥

(ఈ శ్రాద్ధ ప్రయోగమందు ఉదక సంయోజనము పిండ సం
యోజనము చేర్చితిని. దేశాచార శిష్టాచారముల ప్రకారము జటి
పించవలయును. కోందలు ఉదక సంయోజనము షూనివేసిరి.)

* మా తు స్స పిండికరణమ్ . *

ఏవం... మాతుః... గోత్రాయాః... ప్రేతాయాః మరణదినా
దారభ్య... హని సపిండికరణాఖ్యామ శ్రాధం కరిష్యే ॥ అనుజ్ఞా
ర్థం ప్రాయశ్చిత్తం కుర్యాత్ ॥ ఏవం... మాతుః... గోత్రాయాః...
ప్రేతాయాః మరణదినా... హని సపిండికర... శ్రాద్ధే తద్భర్తృ మా
తృపితామహీ ప్రపితామహీభిః... గోత్రాభిః... దాయాభిః ప్రద్యు
మ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాభిస్సహ సమానోదకత్వ సాపిండ్య సిద్ధి
ద్వారా పితృలోకా వాప్యర్థం మాతుః... గోత్రాయాః... ప్రేతా
యాః ఏకోద్దిష్టవిధానేన తద్భర్తృమాతృ పితామహీ ప్రపితామహీ
నాం... గోత్రాణాం... నాం ప్రద్యుమ్న... ణాం ఆమ పాత్యణ విధా
నేన ఏవ ముభయాత్మకం కాలకామసంజ్ఞక విశ్వేదేవ పూర్వకం
విష్ణ్వంతం మాతుః... గోత్రాయాః... ప్రేతాయాః సపిండికరణా
ఖ్యామశ్రాధంకరిష్యే ॥ (ఇతి సంకల్ప్య) బ్రాహ్మణ నిమంత్రణాది
సర్వం పూర్వవత్ ॥

(పితృసపిండికరణమువలెనే మాతృసపిండికరణమునుగూడ జేయ
వలయును. అందు మాతృసపిండికరణమున పితామహీ మొదలగు

వానితోగూడ స్త్రీలింగముగా నూహఁజేసి ప్రయోగ మంతయును పూర్వమువలెనే జలుపనలయును. గ్రంథవిస్తరభీతిచే చేర్చినైతిని)

* గ ర్భిణీ మ రణ ప్ర యో గ : . *

గర్భిణీ మృతాచేత్ శ్మశానం నీత్వా || గర్భిణీస్త్రీ ప్రసవించ లేక బిడ్డను కడుపుననుంచుకొని చచ్చినట్లయిన నా ప్రేతను శ్మశాన మునకుఁ దీసికొనిపోయి-

తత్ర దక్షిణశిరసం నిధాయ | పిమ్మట దక్షిణశిరస్సుగానుంచి
 పాశ్చాత్యసామూర్ధ్వచేత్తస్యా నాథే ర్వామభాగే చతురంగుళ
 ప్రమాణే నోదరం లాంఛయిత్వా || (గర్భము ఆఱునెలలకు పైఁబడె నేని యా ప్రేతయొక్క నాభికిఁగడిప్రక్క కడుపున నాలుగంగుళముల ప్రమాణము గురుతుచేళి) నారాయణమం తేణ గర్భించిత్వా | శిశు మాదాయ | ప్రత్యౌశ్య | భూమానిక్షిపేత్ || (నారాయణ నామో చ్ఛారణము ను జెప్పుచు గర్భముఁదేదించి శిశువును దీసికొని కడిగి భూమియందుంచవలయును.) శిశుర్జీవేద్యది- జీవంతం పుత్రమభి మం త్ర్యే || (శిశువు బ్రతికియుండినట్లయిన జీవించియున్న శిశువును యభి మంత్రించి) శ్లో || సర్వతీర్థ సముద్యాతాః పావనాః పాపహారిణాః | అప శ్మరీర సంశుద్ధిం కుర్వంతు ద్విజసన్నిధౌ || ఇతి స్నానయిత్వా || (ఈ మంత్రమును జెప్పుచు నాశిశువునకు స్నానముఁజేయించి) భూమా సువర్ణం నిధాయ- తత్ర శిశుంనిక్షిప్య || (భూమియందు బంగారము నుంచి ఆబంగారముమీద నాశిశువునుంచి) పృథివ్యాప్రస్తేజో వాయు రాకాశాద్వైః శిశుం పంచప్రాణా ఆభిమం త్యే || (పృథివ్యా ... శిశువును పంచప్రాణముల నభిమంత్రించి) అన్యస్త్రీయాః స్తనం ప్రతి ధాప్య | శిశుం గ్రామం ప్రావయిత్వా || (ఇతర స్త్రీ వలన చనున నిప్పించి ఆశిశువును గ్రామమునకుఁబంపించి) తతః గర్భచ్ఛేదనదేతే ఆజ్యబిందూన్నిధాయ || (గర్భమును ఛేదించినచోట నేతిబొట్టునుంచ వలెను.) అచ్యుతాయనమః- అనంతాయనమః- గోపిందాయ నమః- గ్రీష్ణాయనమః ... హేమంతాయనమః- వసంతాయనమః- షరమా త్మనేనమః | (అచ్యుతాయనమః అనునది మొదలు షరమాత్మనేనమః అనువఱకు గర్భమందు హోమమునుజేసి అనఁగా ఆజ్యబిందువుల

నుంచి) అథ కేశవాది హోమం కేచిత్కుర్వంతి॥ కొందఱు కేశవా
యనమః అనునది మొదలు కేశవనామములచేతనే చేయుచున్నారు.)
ఛేదప్రదేశం సూత్రేణ సంగ్రంధ్య ॥ (గర్భమును ఛేదించిన స్థలము
నూలుతో కుట్టవలెను.) ఏవం...ర్థం ఉదరఛేద ప్రాయశ్చిత్తార్థం
గోదానం హిరణ్యదానంచ కుర్యాత్ ॥ (గోదాన హిరణ్యదానము
లను జేయవలయును.) శిశుః మృతశ్చేత్ ఖననం కుర్యాత్ ॥ శిశువు
మృతిఃబొందినట్లాయెనా భూమియందు పాతిపెట్టవలెను.

ఇతి గర్భణీ మృతి ప్రయోగ స్సమాప్తః.

* అథ సూతికా (రజస్వలా) మృతి ప్రాయశ్చిత్త ప్రయోగః *

ప్రథమం శుద్ధజలేన స్నాపయిత్వా॥ కర్తా స్నాత్వా॥ పూర్వ
వస్త్రం పరిత్యజ్య । నూతనవస్త్రంధృత్వా । శ్రీగోవింద గోవింద ।
ఏవంగుణ...తిథౌ మాతుః...గోత్రామూః...దాయాః ప్రేతా
యాః జాతసూతకమధ్యే (రజోమధ్యే) మరణేసతి తద్గోషపరిహారార్థం
సూతికామరణ (రజస్వలామరణ) ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే ॥ ఇతి సంక
లప్య॥ ప్రేతం శుద్ధజలేన స్నాపయిత్వా ॥ శుద్ధవస్త్రంధృత్వా ॥
ప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా॥ కృచ్ఛత్రయాణి గోదానానిచకుర్యాత్ ॥
తద్గోషపరిహారార్థం తిలపాత్రదానం కుర్యాత్ ॥ అథ ప్రాగ్దేశోమ
యేనానులిప్య । నూతనవస్త్రేణ మంటపం నిర్మాదాయ । తత్ప్రేతం
మలాన్నిక్షిప్య ॥ చతుర్దిక్షు కలశాన్ ప్రతిష్ఠాప్య॥ తీర్థరాజాయనమః
ఇతి ఉదకం నిధాయ । తత్కలశేషు పంచపల్లవాన్ పంచామృతాన్
నిక్షిప్య । నూతన సూత్రమావేప్య ॥ శ్లో॥ మృత్తికే బ్రహ్మరూపే
త్వం మృత్తికే విష్ణురూపిణి । సుకృతం దుష్కృతంచైవ మాం ప్రా
పయ పరాంగతిమ్ ॥ కలశేషు మృత్తికాం నిధాయ । ఋత్విగ్వరణం
కృత్వా ॥ అథవరుణపూజాం సమాచరేత్ ॥ శివో మహేశ్వరశంభుః
...శతమ్ ॥ సురాస్త్యా మభిషిం...సర్వకామార్థ సిద్ధయే ॥ అయో
ధ్యా మధురా...దాయకాః ॥ ఇతి కలశోదకైః సూతికాయాః (రజ
స్వలాయాః) శిరసి మార్జయిత్వా॥ శ్వేతవస్త్ర మాచ్ఛాద్య॥ బ్రాహ్మ
ణేభ్యో దక్షిణాంసద్యాత్ ॥ రజస్వలమరణేషు ఏవం కుర్యాత్ ॥ నారా
యణ నారాయణ ॥ (పసుపు పుండలతో ౧౦౮ మాఱులు ఆప్రేతకు

మృత్తికాస్నానములు చేయించవలెను. పిమ్మట మార్జనము చేయవలెను. కొందరు జల్లెడ ప్రేతమీఁదనుంచి మృత్తికా స్నానములు జరుపుదురు. ఇతి సూతికా (రజస్వలా) మృతి ప్రాయశ్చిత్తః ॥

* వి థ వా ప్రాయశ్చిత్తమ్ . *

స్నాత్వా ॥ పూర్వాంక్ష...ర్థం ॥ అముకగోత్రాయాః అముకనామ్నాః జన్మాభ్యాసాది జన్మ ప్రభృత్యే తత్క్షణపర్యంతం సంభావితానాం పాపానాం ఆస్నాన భోజన, తాంబూలచర్వణ, మలిన వస్త్రధారణ, దేహరక్షణ, పుణ్యతీర్థరాహిత్య, గంధ పుష్ప పరిమళాది ద్రవ్యధారణ, ఏకాదశ్యుపవాసరాహిత్య, బృందావన తులసీ తీర్థరాహిత్య, తిష్ఠన్తాత్ర విసర్జన పాపకర్మనిరీక్షణ, రహసి పరపురుష సంభాషణ, నానావిధ చుక్కర్మయుక్త, మాతా పిత్రాది దూషణ, శ్వశురాదినాం శిశూహ రాహిత్య, సదా పరదూషణ, నే వ బ్రాహ్మణ గురుతిరస్కార, పరస్త్రీదోషనిరూపణ, ఆత్మవిక్రయ, శిశు హనన, గోహనన, పక్షిదవ్యాపహరణ, మిత్రద్రోహ, భోజనసమయే పంక్తి భేదన, అజ్ఞానతో రజస్వలాన్యోన్య స్పర్శాది సంపాదిత మహాపాపానాం, కాయిక వాచిక మానసిక పాతివ్రత్య ధగ్గలోపానాం, అజ్ఞానత స్సవృత్కృతానాం. అజ్ఞానతోభ్యస్తానాం, ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకచతుష్టయ వ్యతిరిక్తానాం, ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకాఽతిదిష్టరూప మహాపాతక వ్రతాఽతిదేశిక రూపాఽతిపాతకానాం, ప్రకాశకృత మహాపాతక సమరూపాఽను పాతకానాం, ఉపపాతకానాం, సంకలీకరణానాం, మలినీకరణానాం; అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరణాం. అవికీర్ణకానాం, ప్రకీర్ణకానాం, రహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం, ఉపపాతకానాం, ఏవం బహూనాం బహువిధానాం, సర్వేషాం పాపానామపనోదక ప్రాయశ్చిత్తంని శ్చిత్త్య ॥ మా మనుగృహ్యంతు ధవంతః॥ అథ కృచ్ఛత్రయాణిచ గోదానంచ కుర్యాత్ ॥ శేషం సర్వప్రాయశ్చిత్తపత్ ॥

* అ థ సు వా సి నీ ప్రాయశ్చిత్తమ్ . *

ఆచమ్య॥ ఏవం...ర్థం జన్మాభ్యాసా జన్మ ప్రభృత్యే తత్క్షణపర్యంతం నిర్హరణార్థం సర్వ ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే ॥ దక్షిణం

గృహీత్వా । అముకగోత్రాయాం అముకనామ్నాః జన్మాభ్యాసా
జన్మ ప్రభృత్యే తత్తణవర్యంతం మధ్యవర్తినీకాలే సంభావితానాం
పాపానాం, స్వార్థక్రియాపరత్వ, హీనజాతి పరపురుషసహవాస, దేవ
బ్రాహ్మణ దూషణ, గురుతిరస్కార, ఆత్మవిక్రయ, రసద్రవ్యాది
విక్రయ, పతివంచన, నిరాకరణ, పరదూషణ, పరస్త్రీదోషనిరూపణ,
ఆరంభవ్రతత్యాగ, సదాదుర్భాషణ, అన్యగృహవాస, సదాకోపస్వ
భావ, శిశునానన, గోహనన, పరద్రవ్యాపహరణ, మిత్రద్రోహ,
భర్తృశ్వశుర శిశూషరాహిత్య, భర్తరి దేశాంతరగతే దేహాలంక
రణ, కన్యావిక్రియ, విశ్వాసఘాతుక, విషదాయకత్వ, పంక్తిభేదన,
శిశువధ, గృహస్థద్రవ్యాదీనాం చార్యవిక్రయ, సదామలినత్వ, అజ్ఞా
నతః రజస్వలాభాండ పుర్ణానాం సర్వేషాం పాపానాం, మహాపాత
కానాం, ఉపపాతకానాం, సంకిలీకరణానాం, మలినీకరణానాం, అపా
త్రీకరణానాం, జాతిభ్రంశకరణాం, అవకీర్ణకానాం, ప్రకీర్ణకానాం,
రహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం, రహస్యకృత మహాపాతక సమ
రూపాఽతి పాతకానాం, ఉపపాతీకానాం, ఏవం బహూనాం బహు
విధానాం, సర్వేషాం పాపానా మపనోదకం యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తం
నిశ్చిత్వ । ఉపదిశంతు మామనుగృహ్లాంతు భవంతః ॥ అనుగృహాణ ॥
అథ కృచ్ఛత్రయం కుర్యాత్ ॥ గోదానానిచ కుర్యాత్ ॥ శేషం
పూర్వవత్ ॥ ఇతి సువాసినీ ప్రాయశ్చిత్తప్రయోగస్సమాప్తః ॥

* దుర్మరణ ప్రాయశ్చిత్తమ్ . *

ఏవంగు...తిథౌ యజమానస్య పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య
ప్రమాదాచ్ఛండాలాద్యైర్హతస్య దుర్మరణ...ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే
పరిషద్ధక్షిణాం గృహీత్వా ॥ సమస్తసంప...పదమ్ ॥ పితుః...దుర్మ
రణ ప్రాయశ్చిత్తాధికార...సిద్ధిరస్తు ॥ అథ కృచ్ఛత్రయంకుర్యాత్
ఆదౌ మహానదీస్నానం ధేనుదానాది యథాశక్త్యాచరిష్యే ॥ తతః
సర్వప్రాయశ్చిత్తాదిసర్వంపూర్వవత్ ॥ గ్రంథవిస్తరభయాన్నలిఖ్యతే ॥

* దుర్మరణ నారాయణ బలిప్రయోగః . *

పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య పూర్వసంచిత ఇహజన్మనిదుర్మ
రణజనిత పైశాచిక నివృత్తిద్వారా శాశ్వత పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం

దుర్మరణ నారాయణబలాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణస్తదంగత్వేన తదా
 జౌ...పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే || ఆదా గణపతిపూజాం కరిష్యే ||
 గణపతిపూజం పుణ్యాహంకృత్వా || పవిత్రంధృత్వా || శ్రీ గోవింద
 గోవిందః పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః... గోత్రస్య...స్య పూర్వసంచిత
 ఇహజన్మని దుర్మరణజనిత వైశాచిక నివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకా
 వాప్త్యర్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే || పరిపద్మక్షణం గృ
 హీత్వా || సమస్తసంప...కృత్య || పితుః...గోత్రస్య...స్య దుర్మ
 రణజనిత వైశాచిక బాధా నివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకా వాప్త్యర్థం
 నానారాయణబల్యధికార...సిద్ధిరస్తు || అథ కృచ్ఛత్రయం దద్యాత్ ||
 అథ వదీతీరే గోమయేన చతురశ్రమండలంకృత్వా || తన్నధ్యే రంగ
 పల్లిం కృత్వా || నూతన వస్త్రుద్వయం పరిస్తీర్య || తత్ర పంచ ప్రస్థ
 పరిమిత తండులాన్నిక్షిప్య || పంచకళానిధాయ ||

శ్లో|| అయాహి ప్రేతగంభీరైః పూర్వైస్సామ్యపథోత్తమైః ||
 ప్రజామస్మభ్యమాణాచ్ఛ రయిం దీర్ఘాయురేవచ || ఇతి మంత్రేణ
 మధ్యకలశే ప్రేతమావాహ్య ||

శ్లో|| పూషాతోషా యమేభూయా తస్య పాపాప నుత్తయే ||
 షమాసృకర సంవీత సమస్తా శాంత రాంతరః || ఇతి పూర్వ కలశే
 నారాయణ మావాహ్య ||

శ్లో|| వృషాధిరూఢం దేవేశం సర్వలోకైక కారకం | ధ్యామే
 ద్భహ్మోదిభిస్తుత్యం మమ పాపం వ్యపోహను || ఇత్యుత్తరకలశే దుగ్ర
 మావాహ్య ||

శ్లో|| విరించిక వాక్పతిం శ్వేత పద్మస్థం పద్మసన్నిభం | అక్ష
 సృక్కుండికా భీతి దానహస్తం విభావయే || ఇతి పశ్చిమకలశే బ్ర
 హ్మణ మావాహ్య ||

శ్లో|| రక్తదృష్టిం పాశహస్తం యమం మహిష వాహనం |
 కరాశవదన నీలాంగం భీషణం భజే || ఇతి దక్షిణకలశే యమమా
 వాహ్య || అథ ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలకా నావాహ్య || శ్లో|| ఇంద్రో
 మహావతీనాథః శచీద్యేస్తునాయకః | వజ్రాయుధశ్చ ప్రాచీనః తస్య
 చైరానతోగజః | ఇంద్రం సంగం...స్థాపయామి పూజయామి ||

శ్లో॥ అగ్నిస్తేజోవతీవాసి స్వాహాదేవ్యాః ప్రియఃపతిః । మేషా
రూఢశ్శక్తిధరః దివ్యాగ్నేయాం ప్రతిష్ఠితః ॥ అగ్నిం లోకపాలక
మావాహయామి ॥

శ్లో॥ యమస్సంయమనీనాథః శ్యామలాయా మనః ప్రియః ।
దండభృన్మహిషారూఢో దక్షిణస్యాందిశి స్థితః ॥ యమంలోకపా ... ॥

శ్లో॥ కృష్ణాంగనా పురం యస్య దీర్ఘా భార్యా సరోజాయః ।
శస్త్రకుంతో విరృతిశ్చనైరృత్యాం దిశిసంస్థితః ॥ నిర్ఋతి లోక ... ॥

శ్లో॥ పురీశ్రద్ధావతీ యస్య ప్రియభార్యాచ కాళికా । సక్ర
వాహః పాశధరో వరుణఃపశ్చమేశ్వరః ॥ వరుణం లోక ... మి ॥

శ్లో॥ వాయుర్గంధవతీనాథః కించతస్యాంజనాప్రియా । సారంగ
వాహోధ్వజభృత్ వాయువ్యాం దిశివర్తతే ॥ వాయుంలోక ... మి ॥

శ్లో॥ కుబేరశ్చాలకాయాంతు చిత్రరేఖా ప్రియాంగనా । హ
యోవాహః ఖడ్గధరః ఉదీచ్యాం దిశివర్తతే ॥ కుబేరం లోక ... మి ॥

శ్లో॥ యశోవతీశ ఈశానః సార్వతీపతిరీశ్వరః । ఈశాన్యాందిశి
సంభాతి వృషారూఢ స్త్రీ శూలభృత్ ॥ ఈశానం లోక ... మి ॥

శ్లో॥ శుద్ధస్ఫటికసంకాశం సహస్రదిత్య పర్చసం । నీలజీమూత
సంకాశం నీలాంజన సమప్రభం ॥ తేత్రపాలకమా ... మి ॥

శ్లో॥ మహావిష్ణుం శంఖపద్మ సుదర్శన గదాధరం । ధ్యాయే
హం నీలగౌరాంగం పద్మస్థ కమలాపతిమ్ ॥ విష్ణుమావాహయామి ।

అచ్యుతమావాహయామి । అనంతమావాహయామి । గోవిందమా
వాహయామి ॥ అథ కలశేషు పంచామృతాని పంచరత్నాని పంచ

త్వ క్పంచపల్లవానిచ నిధాయ ॥ అథ కలశపూజాం కరిష్యే ॥ శ్లో॥
కలశస్యమూఖే ... సమాశ్రితాః ॥ గంగేచయమునే కృష్ణే ... కురు ॥ ఆ

యాంతు ... సంప్రోక్ష్య ॥ శ్లో॥ శిరః శ్రోత్రం తథానాసా మోక్షం
ఽహోం తథేవచ కంఠం కుక్షిం చ హృదయం కటింబాహుం తథాం

గుళీం ॥ ఊరూ జానూచ పాదాంతం తత్తన్యాసం వినిర్దిశేత్ ॥ స్థిగో
భవ ... స్థిరాసనంకురు ॥ అథ ఊడశోపచారపూజాం తస్మాదపయేత్ ॥

అథ కేశవాది చతుర్వింశతి నామపూజాం కుర్యాత్ ॥ క్షీరాన్నం
నివేద్య ॥ పితుః దుర్మరణజనిత పైశాచిక విముక్తిద్వారా పుణ్యలో

కావాప్తిరస్తు । అథ హోమ విషయో వై కల్పికః ॥ తత్కరణే బ్రా
హ్మణైః కార్యమ్ ॥ హోమార్థం ఋత్విగ్వరణం కుర్యాత్ ॥ ఏవం
గుణ... తిథౌపితుః... గోత్రస్య... స్య శాశ్వతపుణ్యలోకావాప్త్యర్థం
అంధత్వ మూకత్వ కాణత్వ బధిరత్వ పై శాచికబాధా నివృత్త్యర్థం
తదుక్తహోమం కరిష్యే ॥ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది హోమ ప్రయోగాం
తం బ్రాహ్మణైః కార్యమ్ ॥ అత్ర తిలాజ్య తండుల కుశసహితహో
మం కుర్యాత్ ॥ య మానస్య పితే... గోత్రాయ... ఇదం నమమ ॥
బ్రహ్మణే నమః । రుద్రాయ నమః । యమాయ నమః । వైవస్వతాయ
నమః ॥ శ్లో॥ పూషతోషా యమే భూయా త్సర్వ పాపాను త్తయే ।
సహస్రకర సంవీత సమస్తాశాంత రాంతరః ॥ శ్రీ. నారాయణాయ...
ఇదం నమమ ॥ శ్లో॥ శంఖచక్ర గదాపద్మ రాజమాన కరాంబుజం ।
సువర్ణవర్ణ పురుషహూతిం హృదివిభావయే ॥ నారాయణాయ నమః ।
ఇతి అష్టోత్తరశత హోమం కుర్యాత్ ॥ ౧౦౮ ॥ అథాష్టదిక్పాలక హో
మం కరిష్యే ॥ ఇంద్రదాయనమః... ఈశానాయ నమః । ఊర్ధ్వ పురుషా
య నమః । పృథివ్యై నమః । అగ్నేయే నమః । రుద్రదాయనమః ॥ అస్మిన్
కర్మణి మంత్రవిషయాన కాలవిషయాన కర్మవిషయాన సమస్తప్రాయ
శ్చత్యర్థం కేశవాదిహోమం కరిష్యే ॥ కేశవాయ నమః... శ్రీకృష్ణా
య నమః ॥ అథ శుద్ధోదక మార్జనం కుర్యాత్ ॥ ఆచార్యాయ బ్రహ్మ
త్వ దక్షిణాం దద్యాత్ । తతో బలిప్రదానార్థం దక్షిణభిముఖో
భూత్వా ॥ గోమయేన అష్టదిక్షు మండలాని కృత్వా ॥ తత్ర దత్తార్థ
పరిస్తీర్య ॥ దవ్యోపరి తిలోదకం దదామి ॥ ౧౦౯ ॥ ఏవం గుణ... తిథౌ
పితుః... గోత్రస్య... స్య దుర్మరణజనిత పై శాచికబాధా నివృత్త్యర్థం
నారాయణ బలిప్రదానాని కరిష్యే ॥ నారాయణాయ ఇమం పిండం
దదామి । రుద్రదాయ ఇమం పిండం దదామి ॥ వైవస్వతాయ ఇమం
పిండం దదామి ॥ తతః తతః సంకర్షణాది కృష్ణాంతం పిండం దదా
త్ ॥ ఏతేషాం తిలోదకాని కుర్యాత్ ॥ అథ గోదానాని దశదానా
ని చ కుర్యాత్ ॥ అనేక దుర్మరణజనిత పై శాచిక బాధా నివృత్త్యర్థం
దుర్మరణ బలిప్రదానైః... పితుః... గోత్రస్య... స్య శాశ్వత విష్ణులో
కావాప్తిరస్త్వితి భవంకోబ్రువంతు ॥ శాశ్వత... రస్తు ॥ నారాయణ

బ్రహ్మ- రుద్ర-యమ కలశోదకాని మధ్యమకలశే కించిన్నిక్షిప్యః
 కర్తా శేషోదకేన ఆత్మానం మార్జయేత్ । బలిపిండా నుద్వాస్య ।
 మంటపదానం ఆచార్యాయ దద్యాత్ । మధ్యమకలశోదకం దహన
 దేశే అధవా అన్యదేశేవా విస్ఫుజేత్ । కర్తాస్మాత్వా శుద్ధవస్త్రాణి
 ధారయేత్ । బ్రాహ్మనాహూయ । పవిత్రంధృత్వా ఏవంకుణ...
 తిథౌ పితుః... గోత్రస్య... స్య మర్మరణ నారాయణబలి శ్రాధణం
 కరిష్యే ॥ పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా సమస్తసంఘ... కర్తుం అధికార
 సంపదస్తు ॥ ఏవం... ర్థం పితుః... గోత్రస్య... స్య మర్మరణ నారా
 యణబలిశ్రాధణం ఏకోద్దిష్టవిధానేన సదై వమద్యకరిష్యే । పితుః...
 స్య నారాయణబలిశ్రాద్ధే కుశచ్ఛదనంకుర్యాత్ । విష్ణు సానుగస్థానే
 క్షణః కథంప్యః క్షణందదామి ॥ బ్రహ్మసానుగస్థానే క్షణందదామి
 రుద్ర... దదామి యమ... మి ॥ వై వస్వత... మి ॥ పితః... గోత్రస్య
 ... స్య స్థానే క్షణందదామి ॥ అగ్రోధనై శ్చౌచ... శ్రాద్ధకర్మకరిష్యే ॥
 అథ గోమయేన పణ్డండలాని కృత్వా ॥ పాద్యస్థానే సాక్షతా ఇమే
 కుశాః । పుష్పసహిత ఇమే అక్షతాః । అయంగంధః । ఇమేకుశాః ॥
 సకలారాధనై... మస్తు ॥ ఏవం పణ్డండలాన్యభ్యర్చ్య ॥ పితౄ మం
 డలే తిలేనకార్యం ॥ విష్ణుసానుగ స్వాగతంసమః ॥ స్వాగత మిదంతే
 పాద్యంసమః ॥ నమోబ్రహ్మణ్య... నమోనమః ॥ ఏవంక్రమేణ పాదౌ
 ప్రక్షాళనంకుర్యాత్ ॥ కర్తా స్వయంచ పాదౌప్రక్షాళ్య ॥ అథ సర్వ
 త్ర విష్టరందద్యాత్ ॥ ఏవం... పితుః... గోత్రస్య... స్య నారాయణ
 బలిశ్రాద్ధకర్మ కరిష్యే ॥ తిలావికిరేత్ ॥ సర్వే ఆమద్రవ్యపదార్థా
 శ్శుచయో భవంతు ॥ అథ సర్వత్రాఽవాహనాఽసనక్షణాని దద్యా
 త్ ॥ అధార్ఘ్యం ॥ విష్ణుసానుగ ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి ॥ బ్రహ్మ
 ... మి ॥ రుద్ర... మి ॥ యమ... మి ॥ వై వస్వత... మి ॥ పితః... గోత్ర
 ... ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి ॥ ఇతి ప్రత్యేక ప్రత్యేకం బ్రాహ్మణహస్తే
 అర్ఘ్యందద్యాత్ ॥ సర్వత్వ గంధందద్యాత్ ॥ అలంకారార్థం అక్ష
 తాదద్యాత్ ॥ శీతవాతోష్ణ... ప్రయచ్ఛమే ॥ సర్వత్ర వస్తుదానం
 దద్యాత్ ॥ తదభావే ఇమేకుశాః ॥ ఇతి అర్చనంసంపూర్ణం... స్తు ॥

(బ్రాహ్మణులవద్ద విస్మయము వేసి బియ్యము, పెసలు, మినుములు నేయి, మిరిచ్చి మొదలగునవి తన శక్తికొలది సమర్పింపవలయును.)

శ్లో॥ పుండరీకాక్ష గోవింద వాసుదేవ జనార్దన । మయార్పిత
మిదంద్రవ్యం పవిత్రం కురు సర్వదా ॥ విష్ణుసానుగ ఇదమామం సోప
స్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం విష్ణుసానుగ ప్రీత్యర్థం సంప్రదదే
నమమ॥ బ్రహ్మసానుగ ఇద...నమమ॥ రుద్రసానుగ ఇద...నమమ॥
వైవస్వతసానుగ ఇద...నమమ ॥ పితే...గోత్రాయ ... య ఇద
...నమమ ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥ ఏవంగుణ...తిథౌ పితుః...
గోత్రస్య...స్య నారాయణబలిశ్రాద్ధే పితరం...గోత్రం ... ఉద్దిశ్య
త్వయాకృత నారాయణబలిశ్రాద్ధేన పితుః...గోత్రస్య...స్య దుర్మరణ
జనిత పైశాచిక బాధానివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్తిరస్త్వితి
భవన్తోబ్రువంతు ॥ దుర్మరణ...రస్తు ॥ (తిలోదకం త్యజేత్) ఆమ
పాతే అమృతభో నే తృప్తిరపీతి కర్తా, తృప్తోభవ ॥ ఇతి బ్రాహ్మ
ణాః వదేయుః ॥ ఏవం...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య...స్య దుర్మరణ
జనిత పైశాచిక బాధానివృత్త్యర్థం పిండప్రదానానికరిష్యే ॥ పూర్వ
భాగే విష్ణుపిండం, పశ్చిమభాగే బ్రహ్మపిండం, ఉత్తరభాగే రుద్రపిం
డం, దక్షిణభాగే యమపిండం, పురోభాగే వైవస్వతపిండం, మధ్యే
శ్రేతపిండందధ్యాత్ ॥ అథ గోనుయేనానులిప్య । దర్భాన్ పరిస్తీర్య
దర్భోపరి తిలోదకం దదామి ॥ విష్ణుసానుగప్రీతయే ఏష తే పిండో
నమమ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥ బ్రహ్మసానుగ...మస్తు ॥ రుద్రసా
...మస్తు ॥ యమసా...మస్తు॥ వైవస్వతసా...మస్తు॥ పితే...గో
త్రాయ...య ఏష తే...మస్తు॥ తూష్ణిం పిండశేషం నిధాయ ॥ పిం
డోపరి తిలోదకం దదామి॥ పిండపూజాంకృత్వా॥ గోదానంకృత్వా॥
పితుః...గోత్రస్య—స్య దుర్మరణజనిత నారాయణబలిశ్రాద్ధ పిండ
ప్రదానేన పితుః—దుర్మరణజనిత పైశాచిక — బ్రువంతు ॥ యజ
మానస్య పితుః—దుర్మరణ—గస్తు॥ తిలోదకం త్యజేత్ । ఆంధత్వ
మూకత్వ కాణత్వ బధిరత్వ పైశాచికబాధానివృత్తి—రస్తు॥ గయా
యాం పిండసదృశాభవంతు । పిండానుద్వాసయిష్యే ॥ ఉద్వాసయ॥
(నవ్యం) అయోధ్యా మధురా—లభేత్ ॥ పిండస్థానే శాం తిరస్తు

పుష్టిరస్తు । తుష్టిరస్తు । వృద్ధిరస్తు । గృహే ధనధాన్య సమృద్ధిరస్తు ।
తతః బ్రాహ్మణాశీర్వాదః । గోత్రాభివృద్ధిరస్తు । వంశాభివృద్ధిరస్తు ।
అస్యగృహే శ్రీమహా—రస్తు । ఏవం నారాయణ బలిశాద్ధం పూ
ర్వాహే కార్యమ్ ॥ దుర్మరణ — బాధా విముక్తిం కరోతు ॥ ఇతి
దుర్మరణ నారాయణబలిప్రయోగ సమాప్తః.

(కొందఱు కేశవాది పదిరెండు నామంబులచేత పన్నిద్దఱు
బ్రాహ్మణులను, ప్రేతోద్దేశంబుగా నొంవిపురినిన్ని మొత్తము గతి
గురిని నియమించుచుందురు. ప్రేతశబ్దములు వసుశబ్దములు మొద
లగునవి దేశాచారముల పనుసరించవలయును.

* అ ధ నా రాయణ బలి కాల పరిమితి :

వాక్యం॥ దుర్మృతస్య పురుషస్య సంస్కారాత్సూర్యం వత్స
రాంతే షాణ్మాసే త్రిమాసేవా త్రిపక్షేవా సద్యోవా యథోక్తప్రా
యశ్చిత్తంకృత్వా నారాయణబలిం కృత్వా మంత్రే సంస్కారం
కుర్యాత్ ॥

కేచిత్పక్షః ॥ ప్రేత తంత్రం నిర్వర్త్య తతః ఏతన్నియమేన
నారాయణబలిం కార్యమితి కేచిత్ ॥

* పు న ర్ద హ న క్రి య . *

సృష్ట్యంతరే ॥ శ్లో॥ దేశాంతర మృతానామతు రాజభిగ్వా
విషాదిభిః । తేషామంగం పలాశాద్యైః కృత్వాదేహం పునర్దహేత్ ॥

తా॥ దేశాంతరమందు మరణమునొందిన వానియొక్కయు,
రాజదండనచే మృతినొందిన వానియొక్కయు, విషాదులచే మరణము
నొందినవానియొక్కయు శరీరమును పలాశాదులచే నిర్మించి పు న ర్ద
హన సంస్కారమును జేయవలెను.

* అ ధ వి షూ చీ మ శూ చీ జా డ్య మృ తి :

శ్రాద్ధమయాభే మార్కండేయః ॥ శ్లో॥ మారీతుద్భివిధాప్రో
క్తా తంత్రేషు వివిధేష్వపి । మశూచికరేమగదం విషూచిరపరేవిదు॥
ఏతద్వ్యాధి మృతాయేచహ్యై సంస్కార్యా నరై స్తదా । ఖననం కా
ర్య మిత్యాహు ద్మునయః కాలకోవిదైః । పంచమేచ్ఛైవ పక్షేతు కా
ర్యాచౌత్తరికీక్రియా॥ నియమం చైతదుల్లంఘ్య కామదజ్ఞానతోపివా

కుర్వంతి యేనరాస్తేకుహ్యశుభం ప్రాపునంతిహి! ప్రేతస్య చాంధ
నరకప్రాప్తిరేవవ సంశయః । ప్రేతతంత్రం ప్రకుర్వస్తే స్వస్వవర్ణాను
సారతః ।

తా॥ కలరావ్యాధులచేతగాని, మశూచి బాధలచేతగాని ప
జలు మృతిబొందినప్పుడు వెంటనే ఖననముచేసి ఐదవపక్షమందు ప్రే
తకు జరుపవలసిన మంత్రకలాపముమొదలగు ప్రేతశాస్త్రములన్నియు
జరుపవలెను. కొందఱు యీమార్గమును ఆవలంబించక వెంటనే
శాస్త్రములుచేయుదురు. ఆ పక్షమందు ప్రేతకు నరకప్రాప్తియు,
కర్తలకశుభమును వాటిల్లునని శాస్త్రమయూఖమందు చెప్పబడెను.

* ద ర్భ ప వి త్ర ని ర్ణ య : *

లిఖితధర్మశాస్త్రే॥ శ్లో॥ చతుర్భిద్భిర్భ పుంజైస్తు బ్రాహ్మణస్య
పవిత్రకమ్ । ఏకైకంన్యూనముతస్సృజ్య వర్ణానాంతు పవిత్రకమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణునికి నాలుగుదర్భలచేతను, క్షత్రియునికిమూడు
దర్భలచేతను, వైశ్యునికి రెండు దర్భలచేతను, శూద్రునికి నొకదర్భ
చేతను పవిత్రమును కట్టవలయును.

శ్లో॥ కుశమూలే స్తితోబ్రహ్మ కుశమధ్యే జనార్దనః॥ కుశాగ్రే
శంకర స్తిష్ఠీ త్రయోదేవ వ్యవస్థితాః ॥

తా॥ కుశమొదలు బ్రహ్మ- కుశమధ్యమందువిష్ణువు, కుశాగ్ర
మందు శంకరుఁడు నుందురు. కాబట్టి ఈ ముగ్గురుదేవతలు పవిత్ర
దర్భయందు వ్యవస్థితులైరి.

శ్లో॥ జపాదానేచ హోమేచ స్వాధ్యాయే జలతర్పణే । యజ్ఞో
పవీతే మాంజ్యంచ తథాకుశ పవిత్రకే । బ్రహ్మగ్రంధిం విజ నీయా
దన్యత్రతు యథారుచి ।

తా॥ జపకాలమందు, హోమకాలమందు, దానకాలమందు,
అధ్యయన కాలమందు, జలతర్పణ కాలమందు, యజ్ఞోపవీతమందు,
మాంజ్యమందు అటువలెనే కుశోచేయబడిన పవిత్రమందు బ్రహ్మ
ముడి వేయవలయునని తెలిసికొనవలయును. ఇతర కర్మలయందు
ఇష్టమయిన ముడి వేయవలయును.

శ్లో॥ అంగుష్ఠమూలేచ తథా ప్రాజ పత్యం విచక్షణైః । అంగుశ్యక్తే స్మృతం దైవం పితృంతర్జనిమూలకే ॥

తా॥ బొట్టనవ్రేలడుగున బ్రహ్మతీర్థము, వ్రేళ్ళ కొనయందు దైవతీర్థము, తర్జని వ్రేలడుగున పితృతీర్థము, చెప్పబడినది.

ఇతి పవిత్రనిర్ణయ స్సమాప్తః.

* అథ మంధలవిధానమ్ . *

లిఖితస్మృతౌ పంచమోఽధ్యాయే ॥ శ్లో॥ చతురశ్రం బ్రాహ్మణస్య త్రికోణం క్షత్రియస్యచ । వర్తులంచైవ వైశ్యస్య శూద్రస్యాభ్యక్షణం స్మృతమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణునకు చౌకము, క్షత్రియునకు ముక్కోణము, వైశ్యునకు గుండము, శూద్రునికి నీరుచల్లుట చెప్పబడియున్నవి.

కించ॥ లఘు అత్రిసంహితాయాం పంచమోఽధ్యాయే॥ శ్లో॥ బ్రహ్మ విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ శ్రీ హుతాశన ఏవచ : మండలాన్యపభుంజంతే తస్మాత్కుర్వంతి మండలమ్ ॥ శ్లో॥ యాతుధానాః పిశాచాశ్చ క్రూరాశ్చైవతు రాక్షసాః । హరంతి రసమన్నస్య మండలేన వివర్జితే ॥ గోమయం మండలంకృత్వా భోక్తవ్యమితినిశ్చితమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణుని మండలమునకు బ్రహ్మయు, క్షత్రియుని మండలమునకు విష్ణువును, వైశ్యునిమండలమునకు రుద్రుడును, శూద్రునిమండలమునకు శ్రీ హుతాశనుడును నధిదేవతలై యా మండలము ననుభవింతురు. కావున మండలముల నెల్లప్పుడు చేయవలయును. అట్లుచేయనియెడల రాక్షసులు, పిశాచాదులు, కూర్మలైన యసురులు ఆన్నరసమునపహరించెదరు. ఇతి మండలవిధిస్సమాప్తః.

* అథ ఉదకుంభశ్రాద్ధమ్ . *

హేమాద్రా స్మృతి సముచ్చయే ॥ శ్లో॥ ఏకాదశా హతప్రభృతి ఘటస్తోయాన్న సంయుతః । దినేదినే ప్రదాతవ్యో యావత్సంవత్సరం సుతైః ॥

తా॥ ౧౧ వ దినముమొదలు నుదకుంభముతో గూడిన ఆమద్రవ్యములను ప్రతినిత్యము సంవత్సరమువఱకు నొక విప్రుకి దానము చేయవలయును.

మదనరక్షే, గాతమః॥ శ్లో॥ అదైవం పార్వణశ్రాద్ధే సోద
కుంభ మధర్మకం । కుర్యా త్ప్రత్యాబ్ధికా చ్చాచ్ఛా త్సంకల్ప విధి
రన్వహమ్ ॥

తా॥ ప్రత్యాబ్ధిక పర్యంతము పార్వణశ్రాద్ధ ధర్మములన్నియు
నక్కఱలేకుండగ దైవహీనముగ సంకల్పవిధిచే నుదకుంభ శ్రాద్ధము
మాత్రము ప్రతిదినము జేయవలెననుట.

ఉదకుంభ శ్రాద్ధమందు పిండము వైకల్పికము. “అహరహ
రన్నమస్మై బ్రాహ్మణా యోదకుంభంచ దద్యా త్పిండమప్యే కేని
గృహ్ణంతి” యని హేమాద్రిలో పారస్కర వచనమున్నది. తక్కిన
విశేషములు నిర్ణయసింధువునఁ జూడఁదగును.

దేవదాసీయే, గరుడః ॥ శ్లో॥ ప్రత్యహం దీపకోదేయో మా
ర్గేతు విషమేనరైః । యావత్సంవత్సరంచాపి ప్రేతస్య సుఖలిప్సయా
కుర్యాద్యామ్యే సుఖంపితృ మద్భిస్సంకల్ప్వ సుస్థితమ్ ॥

తా॥ సంవత్సరపర్యంతము ప్రతిదినమును విషమమార్గమందు
ప్రేత సుఖమునకుగాను సంకల్పించి దక్షిణాభిముఖముగ దీపదానముఁ
జేయవలయును. ఇతి ఉదకుంభశ్రాద్ధం సమాప్తమ్.

* శ్రాద్ధ భోక్తృ సంఖ్యా విషయః . *

బృహత్పరాశరీయే పంచమోఽధ్యాయే ॥ ప్రాజ్ఞభౌదైవికౌ
విప్రో పితృశ్రుయ ఉదజ్ముఖాః । ఏకైశ్చోభయత్రిస్యాదసంపత్తా
వితక్రిమః । పాత్రంచా దైవికంకృత్వా విష ఏకస్తుపైతృకే ॥

తా॥ విశ్వేదేవస్థానమందు తూర్పుముఖముగ నిద్దటిని, పితృ
స్థానమునందు త్తరముఖముగ ముగ్గుటిని లేక ఉభయస్థానములయందు
ఒకరొకరయినను భుజింపఁజేయవలయును లేదా పితృస్థానమందొక
బ్రాహ్మణునినియమించి విశ్వేదేవస్థానమందుపాత్రనుంచిపూజింపవలె.

కించ, యల్లాజియ్యే ॥ శ్లో॥ శుచీన్నిమంత్రద్యౌ దైవేత్రిన్
విప్రాన్ పితృకర్మణి । దైవేప్రిత్యేథవైకైకం సపిండికరణంవినా ॥

తా॥ సపిండికరణమునందుతప్ప ప్రతిసంవత్సరముచేయు శ్రాద్ధ
మునందు విశ్వేదేవ స్థానమున పరిశుద్ధులగు బ్రాహ్మణుల నిద్దటిని,
పితృస్థానమున ముగ్గుటిని లేక ఒకరొకరినిగాని నియమింప వలయును.

కొందరు విష్ణు స్థానమునుగూడ నుంచుదురు. దేశాచారముల ననుసరింపవలయును. ఇతి శ్రాద్ధభోక్తృ సంఖ్యావిషయసమాప్తః.

* అథ వైతరణీగోదానవిషయః . *

శ్లో॥ పిండ సంయోజనాదూర్ధ్వం ప్రేతత్వస్య నివృత్తయే ।
మూర్జనాదిషు సర్వేషు చతుర్థోపి నివతయే । ఏతస్మిన్ కా లే వా
బ్రాహ్మణ విసర్జనాంతేవా వైతరణీ గోదానం కార్యమ్॥ స్మృతినారే॥
శ్లో॥ ప్రేతలోకా త్పితృలోక గమనార్థంచ వైతతః । నద్వావైతరణీ
నామన్యై గాందద్యోత్తరణాయవై ॥

తా॥ ప్రేత తన నివాసస్థానమునుంచి పితృలోకమునకుఁ బోవు
నప్పుడు వైతరణీనదినిదాటుటకుగాను వైతరణీగోదానం చేయవలెను.

ఇతి వైతరణీగోదాన విషయసమాప్తః.

* అథ పాలాశవిధిః . *

యది పితృర్మరణకాలే దేశకాలాదిభిష్పంస్కార కృత్యం నకు
ర్వీతచేత్ । తదా సంవత్సరమధ్యే గురుశుక్రమాధ్య మలమాస చా
తుర్తాస్యాది దోషరహితకాలే భద్రతిథి త్రిపదర్ష భృగ్వంగారార్కార్క
వార ధనిష్ఠాపంచక వృతిరిక్తశుద్ధదినే చంద్రతారా బలాన్వితే పున
స్సంస్కార ముపక్రమేత్ । యద్యధ్యస్తిచేత్తదా అస్థిభిరేవ పునర్దాహః
అస్థ్యభావశ్చేత్తదా పలాశవృంతైః శరీరాకృతిం కృత్వా పునర్దాహ
యేత్ ॥

తా॥ తం సియొక్క మరణకాలమువందు దేశకాలాది వైపరీ
త్యములచేత సంస్కారకృత్యమును జేయనియెడల సంవత్సరకాల మతి
మించకమునుపే గురుశుక్రమాధ్యముల మాసాది దోషరహిత మైనది
యును త్రిపదర్షాది దుష్టనక్షత్ర వృతిరిక్త దినమునందు తారాబల
చంద్రబలములు గలిగియుండఁగా మఱల సంస్కారమును జేయునట్టి
విధమా నుపక్రమించవలయును. అప్పు డస్థులున్నయెడల మంత్ర
ములతో ఆ అస్థులచేత పునర్దాహమును జేయవలయును. అస్థులు
నష్టమైనయెడల పలాశవృంతములచేత శరీరాకృతినిజేసి మంత్రవిధిగా
దాహము జేయవలయును. పాలాశవిధికి సంచయనములేదు. క్షీర
ములుజల్లి పిండప్రదానము చేయవలెను.

* దేశాంతరగతమృతినిర్ణయః . *

దేశాంతరమునకుఁ బోయిన వానియొక్క వృత్తాంతము గగ్గ సంవత్సరములలోఁగలఁ దెలియఁబడకపోయెనేని పుత్రుఁడు ౧౬ వ సంవత్సరమందు ఔర్ధ్వదైహిక క్రియలను జేయవలయునని జాతూకర్ణ్యుఁడు వచించెను. పితృ వ్యతిరిక్తులకు ౧౨ సంవత్సరములు గడచిన పిమ్మట పైతృమేధిక కర్మలను జేయవలయునని బృహస్పతివచించెను

* అధకర్తాంతరేపితుః సజీవత్వమ్ *

కర్తాసంతతమందు తండ్రి జీవించియున్నాఁడని తెలిసినను, లేక తండ్రి స్వయముగ గృహమునకు వచ్చినను చేయఁదగిన విధిని జెప్పుచున్నాను. అప్పుడా వచ్చినవానిని ఘృతకుంభమునందుఁబెట్టి జ్యోతిశాస్త్రముచే నిర్దుష్టమైన లగ్నమునందు లేవఁదీసి జాతకర్మ మొదలు చూడా కర్మాది సంస్కారంబులనుజేసి యేదైన నొకపర్వతమునందు ౧౨ దినములు ఉపవాసములను జేయించి పూర్వము పరిణీతయైన భార్యనుగాని, యట్టిభార్యలేనప్పుడు వేరొకభార్యనుగాని పాణిగ్రహణము వారివారి విధిచేచేసి గ్రహించవలయునని వృద్ధమునుపువచించె. ఘృతకుంభాదున్మగ్నం పునర్జాతకర్మణా సద్యస్తాలం సమస్కరిష్యే || ఇతి సంతలప్య || తక్కిన ప్రయోగము అచార్యునియొక్క అనుమతి ప్రకారము జలుపవలెను. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయనైతి.

* అధరజస్వలాకంతసూత్రవిసర్జనమ్ *

శ్లో॥ దశాహభ్యంతరే దైవాప్రేతభార్యా రజస్వలా || తదా శ్రాద్ధాదికం కార్యం సాత్వా సూత్రం విసర్జయేత్ ||

తా॥ పదిదినములలోపల ప్రేతభార్య రజస్వల యయ్యెనేని అప్పుడు శ్రాద్ధమునుమాత్రమునిలుపకచేసి సానానంతరమందు కంఠ సూత్రాదికమును విసర్జించవలయును.

* అధజ్ఞాతిభోజనమ్ *

శ్లో॥ సపిండా భోజయేత్సర్వా సాదశాహం స్వశక్తితః | విషమాహస్సువాన్యాంశ్చ పుణ్యంప్రేతస్య దుర్లభమ్ ||

తా॥ మరణాది పదిదినముల వఱకును కర్తయగువాఁడు జ్ఞాతులతోఁగూడ భోజనము జేయవలెను. లేదా బేసిదినములయందైనను

సోజనమును జేయించవలయును. సపిండులు తృప్తిని బొందినయెడల ప్రేతకు సర్వోత్తమమైన తృప్తిగలుగును.

* అథ సపిండికరణే ముఖ్యకర్తారః *

శ్లో॥ పితుస్సపిండికరణం బంధుభిస్తుకృతం యది । పునః ప్రేతత్వ ముక్త్యర్థం సుతః కుర్యాత్సపిండనమ్ ॥

తా॥ తండ్రికి సపిండికరణము బంధువులచే జేయఁబడెనేని ప్రేతత్వవిముక్తికొఱకు పుత్రుఁడు మఱలసపిండికరణము చేయవలెను.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠపుత్రస్య సద్భావే కనిష్ఠః కురుతేక్రియాం । ప్రేతత్వాన్న విముచ్యేత పితృత్వం నచగచ్ఛతి ॥

తా॥ జ్యేష్ఠపుత్రుఁడుండఁగ కనిష్ఠుఁడు ప్రేత కృత్స్యంబులను జేసినయెడల తండ్రికి ప్రేతత్వముపోదు. పితృలోకంబునుగలుగదు.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠోవాథ కనిష్ఠోవా జ్యేష్ఠభార్యా సుతోదహేత్ । అగ్నికార్యే ప్రధానత్వాత్ జ్యేష్ఠభార్యా సుతోగ్రజః ॥ అనేకపత్ని పుత్రాణాం యస్తు జ్యేష్ఠస్స ఏవహి । పితు స్సపిండికరణం కుర్యాదిత్యాహః కాశ్యపః ॥

తా॥ జ్యేష్ఠుఁడయినను, కనిష్ఠుఁడయినను జ్యేష్ఠ భార్యా సుతుఁడు అగ్నికార్యమునందుఁ బ్రధానుఁడు. అనేకపత్నులయొక్క పుత్రులలో జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు తండ్రికి సపిండికరణమును జేయవలయును.

ఇతి సపిండికరణ కర్తృవిషయ స్సమాప్తః.

* అథ కర్తృపత్నీ రజోదర్శన విషయమ్ *

స్మృతిసంగ్రహే॥ శ్లో॥ దశాహభ్యంతరే దైవాత్ప్రేతభార్యారజస్వలా । తదాశ్రాద్ధాదికం కార్యం సాత్వాసూత్రం విసర్జయేత్ ॥ శ్లో॥ దశాహమధ్యేతు రజస్వలాచే ప్రేతస్య భార్యా యదివా ప్రసూతా । తత్సూతకాంతే విధిరత్రసర్వం తదుక్తకాలేపి సపింసం స్యాత్ । ప్రేతస్య భార్యా యదివా రజస్వలా కర్తుశ్చ భార్యత్వథవారజస్వలా । సపిండనం నైవ విధీయతేత్ర స్వాద్వాపరేషాం విధిరేష ఉక్తః ॥ కించ ॥ శ్లో॥ ఏకాదశేహి సప్తాపై కర్తృభార్యారజస్వలా । అద్యశ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత దానాదీంశ్చ విసర్జయేత్ ॥ రజస్వలా పతిశ్చైవ సూతికాయాః పతిస్తథా । భాండస్పర్శన పర్యంతం భర్తుః

రేవ నశుద్ధ్యతా ॥ ఉపరాగే, పరదినే సూతావేకాదశే స్మృతాః ।
మృతాహేషుత్రయోదశ్యా మార్తవే ప్రథమేహని ॥

తా॥ ప్రేతకృత్యము మధ్యయందు కర్తృ ప్రేతల యొక్క భార్యలు రజస్వలైనను, ప్రసవించినను అప్పుడు శ్రాద్ధాదికంబును వదలివేసి పిమ్మట భార్య స్నానముజేసినవెనుక మిగిలిన కృత్యంబుల నన్నింటిని జేయవలెను. శుద్ధిదినంబున కతఁడొక్క భార్య రజస్వల యైనను, ప్రసవించినను ఆద్యశ్రాద్ధంబును మాత్రము చేయవలెను. శుద్ధిదినంబున మిగిలిన కృత్యములను జేయవలయును. ఉపరాగము నందు పరదినంబునందును, ప్రసూతియందు శుద్ధిదినమునందును, రజస్వల యందై దని దినమునందును, మరణంబునందు పదమూడవదిన మునందును శుద్ధిదినంబులు. మఱియొకవిషయము- ఒక స్త్రీ ఋతు దినమునకు నాలుగవదినంబున తనభతఁడొక్క మృతతిథి సంప్రాప్తమైనప్పుడు మృతవినంబుననే భతఁడొక్క ప్రత్యాబ్ధికము తిథితప్పించకుండా ఆదినమందే జటిపించుట కొంచరినుతము.

ఇతి కర్తృ ప్రేతయోః భార్యాణాం రజోవిషయస్సమాప్తః.

* ఆ త స ర్ప హ త శ్రా ద్ధ ప్రి యో గ : *

ఈ శ్రాద్ధమునే కొందఱు సర్పశాంతియని చెప్పుదురు. భార్యకు గర్భోత్పత్తికాకున్నను, మృతాపత్యము గలిగినను అట్లు ప్రేతి బంధకమైన ప్రేతోపద్రవము నిర్వృతికంచుటకై నారాయణబలియు, నాగబలియు జేయవలయును. అందు నారాయణబలి శుక్లకాదశి యందుగాని, పూర్ణిమయందుగాని చేయవలెను. ఇంక నాగ బలి దర్శయందుగాని, పూర్ణిమయందుగాని, పంచమియందుగాని. ఆశ్వేషతోగూడిన నవమియందుగాని చేయవలెను. శ్రతాయం ప్రయోగః ॥ ఏవం... శ్థం బ్రాహ్మణసఖాయాం మమ ఇహజన్మని జన్మాంతరేవా సంజాత సర్పవధదోష పరిహారార్థం ప్రాయశ్చిత్త ముపదిశేతు భవంతః ॥ (బ్రాహ్మణులతో మనవిచేయవలెను) పిమ్మట సభయందు గోమూల్యము నుంచి ప్రార్థించునది. “సర్వేధర్మవివక్తారః”

అని ప్రార్థింపఁగా సభ్యులు చతుర్దశకృచ్ఛప్రాయశ్చిత్తే నాముకపి
త్యామ్నాయద్వారా పూర్వోత్తరాంగసహితేనా చరితేన తవశుద్ధిర్భ
విష్యతి ॥ అని యుపదేశించినవైన దేశకాలములుచ్చరించి పరిషదుప
దిష్ట చతుర్దశకృచ్ఛప్రాయశ్చిత్త మముస ప్రత్యామ్నాయేనాహ
మాచరిష్యే ॥ యని సంకల్పించి త్వేరము మొదలగునవి జేసికొన
వలెను. అథ సర్వవధదోషపరిహారార్థంబోహ దండదానంకుర్యాత్ ॥
శాలిచూర్ణేన సర్వప్రతిమాంకృత్వా ॥ తతః పార్థనం ॥ శ్లో॥ ఏహి
పూర్వమృతస్సర్వ అస్మిన్ పిష్టే సమావిశ । సంస్కారార్థం మహం
భక్త్యా ప్రార్థయామి సమాహితః ॥ ఇత్యావాహ్య ॥ సంపూజ్య ॥
అథ బలిః ॥ భోసర్వఇనుం బలింగృహాణ మమాభ్యుదయంకురు ॥ ఇతి
బలింకుర్యాత్ ॥ కర్తా పాదాప్రక్షాళ్య ॥ ఏవం... ..ర్థం సభార్యస్య
మమేహజన్మని జన్మాంతరేవా జ్ఞానాదజ్ఞానాద్వా సంజాత సర్వవధ
దోష పరిహారార్థం సర్వసంస్కార కర్మకరిష్యే ॥ ఇతి సంకల్ప్య ॥
అథాగిదిం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ ప్రజ్వల్య ॥ అస్మిన్ సర్వసంస్కార కర్మణీ
దేవతా పరిగ్రహార్థ మన్వాధానం కరిష్యే ॥ అథ సర్వముఖే ఆజ్యం
నిధాయ ॥ శ్లో॥ త్రాహిత్రాహి మహాభోగిన్ సర్వోప్రదవ దుఃఖితః ।
సంతతందేహిమే పుణ్యాన్య నిర్దుష్టాం నీర్ఘ్న దేహినీమ్ ॥ ప్రసన్నం హహి
మాం భక్త్యాకృపాశోదీనవత్సల ॥ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతోవాపి కృతస్సర్వ
వధోమయా ॥ జన్మాంతరే తద్దేతస్మిన్ మత్పూర్వైర్దధవావిభో ।
తత్ప్రాపం నాశయ క్షిప్ర మపరాధం క్షమస్వమే ॥ ఇతి సంప్రార్థ్య
నాగేంద్రం స్నాత్వాఽగత్యతతః పునః ॥ అగ్నేయేనమః ఇతి సర్వ
దహనం కార్యమ్ ॥ (సర్వము హుతముకాఁగానే జలముచే చల్లార్ప
వలయును.) సవ్యముచేతనే సర్వసంస్కారకర్మయు జేయవలయును.
అస్థిసంచయన ముక్కుటలేదు స్నానముఁజేసి గృహమునకురావలెను.
భార్యతోగూడ తనకు త్రిరాతమాశౌచము. రవ దినమందు సచేల
స్నానముఁజేసి- ఏవం... ..ర్థం సర్వస్వరూపిణే బ్రాహ్మణాయ యథా
శక్తి ఉమదానం కరిష్యేనమః ॥ అథ ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా ॥ ఏవం
...ర్థం సర్వశాస్త్రం సద్యః కరిష్యేనమః ॥ సర్వ- అశంశ- శేష-
కపిల- నాగ- కాలిక- శంఖపాల- భూధర- ఇత్యుష్ట బ్రాహ్మణాన్

నిమంత్ర్య || త్షణం దద్యాత్ || మండలం కుర్యాత్ || సర్పస్వరూపిణే
 బ్రాహ్మణాయ ఇదం పాద్యందదామి || అనంతస్వరూ...మి || శేష
 స్వరూ...మి || కపిలస్వరూ...మి || నాగస్వరూ...మి || కా లి క
 స్వరూ...మి || శంఖపాలమి || భూధరమి || సర్వత్ర
 పాదాప్రక్షాళ్య || నమో బ్రహ్మణ్య...నమ, || శ్లో|| య థే చ్చ సి
 మహారాజ...నమోనమః || తోయం శిరసిధారయేత్ || కర్తా పాదా
 ప్రక్షాళ్య | సర్పస్వరూపిణే బ్రాహ్మణాయ ఇదమాసంనందదామి |
 సర్వత్ర ఆసనందద్యాత్ || అథావాహనంకుర్యాత్ || త్షణానిదద్యాత్ ||
 భోసర్ప ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి|| అనంతాయ...దదామి|| శేషాయ
 ...మి || కపిలస్వరూపాయ...మి || నాగస్వరూపాయ...మి || కాలి
 కస్వ...మి || శంఖపాల...మి || భూధర...మి || గంధాక్షత ధూప
 దీప వస్త్రాదిదానం సర్వత్రకార్యమ్ || (పిమ్మట బియ్యము మొదలగు
 నవి బ్రాహ్మణులకు సమర్పించవలెను.) సర్పాయ ఇదమామం సపరి
 కరం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం
 బ్రాహ్మణాయ సంప్రదదేనమమ|| అనంతాయ...నమమ|| శేషాయ
 ...నమమ || కపిల స్వరూపాయ...నమమ || నాగ ...నమమ|| కాలిక
 ...నమమ|| శంఖపాల...నమమ|| భూధర...నమమ|| బ్రాహ్మణాన్
 సంతుష్టయేత్ || ఏవం...ర్థం సర్పబలి పిండప్రదానాని కరిష్యేనమః||
 గోమయేనానులిప్య || దర్భాన్ పరిస్తీర్య || యవోదకం దదామి ||
 సర్పాయ ఇమం పిండందదామి || అనంతాయ...దదామి|| శేషాయ
 ...మి || కపిలస్వరూపాయ...మి | నాగ... ..మి | కాలిక
 మి || శంఖపాల... ..మి | భూధర... ..మి || తూష్ణీం పిండశేషం
 నిధాయ | పిండానాముపరి యవోదకందదామి||౮|| అథ పిండపార్వణ
 పూజాం కరిష్యేనమః || పిండే వస్త్రం సిధాయ || దర్భప్రతాంతసమ
 ర్పయామి || ధూపమాఘాపయామి || దీపం దర్శయామి || ధూప
 దీపానంతరం శుద్ధాచమనం సమర్పయామి || అథనై వేద్యంకుర్యాత్ ||
 యథాశక్తి దక్షిణాం దద్యాత్ || అథ గోదానం బ్రాహ్మణాయ
 దద్యాత్ || అనేన సర్పబలి పిండప్రదానేన భగవాన్ తస్యా...భో
 సర్ప పుణ్యలోక ప్రాప్తిరస్తు || మమ వంశవృద్ధింకురు || అయోధ్యా

మధురా...లభేత్ ॥ పిండానుద్వాసయేత్ ॥ కర్తా పాదాప్రక్షాళ్య ॥
 పాగ్భాగే నూరసవస్త్రం పరిస్తీర్య ॥ తత్ర తండులం పూరయిత్వా ॥
 ఏకం కలశం నిధాయ ॥ తదుపరి వస్త్రం నిక్షిప్య ॥ నాగ స్వరూప
 సువర్ణ ప్రతిమాం నిధాయ ॥ సర్వస్వరూప మావాహయామి | అనం
 త...యామి | శేష...యామి | కపిల...యామి | నాగ...యామి |
 కాలిక...యామి | శంఖపాల...యామి ॥ భూధర...యామి ॥ కేచి
 త్యప్త కలశస్థాపనం కుర్యుః ॥ అథ షోడశోపచారై రభ్యర్చ్య ॥ అథ
 పార్థనా ॥ శ్లో ॥ బ్రహ్మలోకేచయే సర్వాశ్చేష నాగపులోగమాః |
 సమోస్తుతేభ్య స్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతుతే సదా ॥ విష్ణులోకేచ
 యేసర్వాః వాసుకి ప్రముఖాశ్చయే | నమోస్తుతేభ్య స్సుప్రీతాః
 ప్రసన్నాస్సంతుతేసదా ॥ రుద్రలోకేచయేసర్వాస్తక్షక ప్రముఖా
 శ్చయే | నమోస్తు—సదా ॥ ఖండవస్య తథాదాహే స్వర్గంయేచ
 సమాశ్రితాః | నమోస్తు—సదా ॥ సర్వసత్రేచయేసర్వా అస్తికే
 నచ రక్షితాః | నమోస్తు—సదా ॥ మలయేచైవయేసర్వాః కర్కో
 టక ముఖాశ్చయే | నమోస్తు...సదా ॥ ధర్మలోకేచయేసర్వావైత
 రణ్యాం సమాశ్రితాః | నమోస్తు...సదా ॥ యేసర్వాః పార్వతీయేషు
 దరీ సంధిషు సంస్థితాః | నమోస్తు...సదా ॥ గ్రామేవాయదివారిణ్యే
 యేసర్వాః ప్రచరంతిహి | నమోస్తు...సదా ॥ పృథివ్యాంచైవయే
 సర్వా యేసర్వా బలిసంస్థితాః | నమోస్తు...సదా ॥ రసాతలేచయే
 సర్వా అనంతాద్యా మహాబలాః | నమోస్తు—సదా ॥ తతః ఆచా
 ర్యం సంపూజ్య ॥ ఏవం— త్థం కృతస్య సంసకార కర్మణ స్సద్గతి
 సిద్ధ్యర్థమిమం నాగం శౌవర్ణం సకలశం సవస్త్రం దక్షిణాకం తుభ్య
 మహం సంప్రదదేనమమ ॥ అనేన స్వర్ణనాగదానేన అనంతాదయో
 నాగదేవతాః ప్రియతామ్ ॥ యస్య స్మృత్యాచ నమోక్త్యా—మయా
 కృతం సర్వసంసకారాఖ్యం కర్మ తద్భవతాం విప్రాణాం వచనాత్పర
 మేశ్వర ॥ ప్రసాదాత్సర్వం పరిపూర్ణమస్తు ॥ తథాస్తు | ఇతి విప్రాః
 వదేయుః ॥ బ్రాహ్మణేభ్యో దక్షిణాం దద్యాత్ ॥ ఆశీర్వాదః ॥ నూ
 తన వస్త్రాణి ధారయేత్ ॥

శ్లో॥ కృత్వా సర్వస్య సంస్కారమనేన విధినానరః । నిరోగో
జయతే క్షిప్రం సంతతిం లభతే శుభామ్ ॥

ఈ పూర్వోక్తప్రకారముగ సంస్కారము జేయువానికి మహా
రోగమైనను శీఘ్రముగ నిర్వర్తించును. శుభమైన సంతతియు గలు
గును. సూర్యప్రార్థనం కుర్యాత్ ।

ఇతి సర్వసంస్కారవిధి స్సమాప్తః.

* మృతా శౌచాంతర్గత శ్రాద్ధవిషయమ్ . *

యాజ్ఞవల్క్యః॥ శ్లో॥ మాతుర్దశాహ మధ్యేతు పితుః ప్రత్యా
బ్దికం యది । రుద్రాహేషోడ శాత్పూర్వంపితుశ్శ్రాద్ధంసమాచరేత్ ॥
పితుర్దశాహమధ్యేతు మాతుః ప్రత్యాబ్దికంయది । రుద్రాహేషోడ శా
త్పూర్వం మాతుశ్శ్రాద్ధం సమాచరేత్ ॥ (షోడ శా త్ స పి ం డీ
కరణ్యాదిత్యర్థ ॥)

తా॥ తల్లియొక్క మరణదినము మొదలుకొని దశాహమునా
పల తండ్రియొక్క ప్రాతిసంవత్సరిక శ్రాద్ధము సంభవించినేని గంభీర
దినమునందు శ్రాద్ధహోమమైన పిమ్మట షోడశమునకు పూర్వము
నందు ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధమును జేయవలయును ఆ ప్రకారముగానే
తండ్రియొక్క మరణదినము మొదలుకొని పదిదినముల లోపల పల్లీ
యొక్క ప్రాతిసంవత్సరిక శ్రాద్ధ మంశితమైనయెడల గంభీర దినము
నందు షోడశ శ్రాద్ధమైన పిమ్మట తల్లియొక్క ప్రాతిసంవత్సరిక శ్రా
ద్ధమును జేయవలయునని యాజ్ఞవల్క్యమునివగుడుచెప్పి ఇచ్చిరి
షోడశముశతసంగా సపిండికరణమునకని యర్థము. ఇతి మృతాశౌ
చాంతర్గత శ్రాద్ధవిషయ సమాప్తః.

* దశదానమంత్రాః . *

దేశకాలా సంకీర్త్య॥ మమ పితుః పాపక్షయార్థం దశదానాని
కరిష్యేనమః । ఇహిసంకల్ప్య ॥ ప్రత్యేకం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య॥

నోదానం॥ శ్లో॥ గవామంగేభు నిష్ఠంతి భువనాని చతుర్దశ ।
యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమే స్యాదతశ్శాంతిం ప్రియచ్ఛమే ॥ ఇతి నోదా
నం దద్యాత్ । భూగానం ॥ శ్లో॥ సర్వసస్య శ్రయూభూమి ర్వైగా
హేణ సమర్థతా । అనంత పుణంఫలదా అతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥

భూదానం దద్యాత్ || తిలదానం || శ్లో || తిలాః పాప హరాన్నిత్యం
విష్ణోరేహ సముద్భవాః | పాపం హరంతుమే త్రిప మతశ్శాంతిం ప్ర
యచ్ఛమే || తిలదానం కుర్యాత్ || హిరణ్యదానం || శ్లో || హిరణ్య
గర్భ గర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః | అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాం
తిం ప్రయచ్ఛమే || హిరణ్యదానం కుర్యాత్ || ఆజ్య దానం || శ్లో ||
కామధేనోస్సముద్భూతం సర్వక్రితుషు సంస్థితం | దేవానా మాజ్య
మాహార మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే || ఆజ్యదానం కుర్యాత్ || వస్త్ర
దానం || శ్లో || శీతవాతోష్ణ సంత్రాణం లజ్జాయా లక్షణంపరం | దేనా
లంకరణం వస్త్ర మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే || వస్త్రదానం కుర్యాత్ ||
ధాన్యదానం || శ్లో || ధన్యం కరోషిదాతార మిహలోకే పరత్రచ ||
యస్మాత్తస్మా చ్ఛివంమేస్యాదత శ్శాంతి ప్రయచ్ఛమే | ధాన్యం
దద్యాత్ || గుడదానం || శ్లో || ఇక్షుఖండ సముద్భూతోగృహో మధు
విరాజితః | యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ||
గుడందద్యాత్ || రజితదానం || శ్లో || పితృస్మృతి కరత్వం హిరౌప్య
చంద్రసమద్యుతే | త్వద్దానాది హచాముత శ్రేయస్సాస్యద్ర జితం
మమ || రజితందద్యాత్ || లవణదానం || రసానామగ్రజం శ్రేష్ఠం
లవణం బలవర్ధనం | యస్మాత్తస్మా చ్ఛివంమేస్యాదతశ్శాంతిం ప్రయ
చ్ఛమే || ఇతి దశదానాని బ్రాహ్మణేభ్యో దద్యాత్ ||

ఇతి దశదానాన మంత్రా స్సమాప్తాః

* అ థ వి శేష దా నా ని . *

హిరణ్యదానం || శ్లో || హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభా
వసోః | అనంతపుణ్య ఫలదమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే || హి ర ణ్య
దానం దద్యాత్ || తిలపాత్రదానం || శ్లో || తిలాః పాపహరాన్నిత్యం
విష్ణోరేహ సముద్భవాః | తిలపాత్ర ప్రదానేన ప్రియతాంకమలాపతేః |
తిలపాత్రం కుర్యాత్ || ఛత్రదానం || శ్లో || ఇహముతాశ పాత్రాణాం
కురు కేశవమే ప్రభో | ఛత్రం తృప్తితయేద త్తం బ్రాహ్మణాయ
మయాశుభమ్ || ఛత్రదద్యాత్ || పాదుకదానం || శ్లో || కంటకోచ్చిష్ట
పాపాణ వృశ్చికాది నివారణే | పాదుకే సంప్రయచ్ఛామి శృహణ
త్వం ద్విజోత్తమ || పాదుకదానందద్యాత్ || కటదానం || శ్లో || కటం

దాస్యామి విప్రేంద్ర । గృహాణత్వం సుఖప్రదం । అనేన కటదానేన
 ప్రియతాం పితరస్సదా ॥ కటం దద్యాత్ ॥ చందన ఖండదానం ॥
 శ్లో॥ మలయావాస మందార సుఖ బృందారకార్చిత । చందనత్వ
 త్ప్రసాదేన్న సాంద్రదానందం ప్రవర్ధయ ॥ చందనం దద్యాత్ ॥ దీప
 దానం ॥ శ్లో॥ దీపం దాస్యామి విప్రేంద్ర తుభ్యం ధ్యాంతనివారం ।
 ఆస్య ప్రదానాశ్శకలాన్ దోషాన్ నాశయకేశవ ॥ దీపందద్యాత్ ॥
 ఘంటాదానం ॥ శ్లో॥ దేవానామిష్టదాఘంటా సర్వదైత్య నివాసినీ ।
 తస్మాదాస్యామి తేఘంటాం తదానేన సుఖంకురు ఘంటా...కుర్యాత్
 చామరదానం ॥ శ్లో॥ శళాంక కరసంకాశ హిమడిండిర పాండుర ।
 ప్రోత్సారయాశు గురితం చామరామర వల్లభ ॥ చామరందద్యాత్ ॥
 శయ్యాదానం ॥ శ్లో॥ యథానకృష్ణశయనం శూన్యంసాగరజాతయా ।
 శయ్యామసూప్యశూన్యాస్తు తథా జనన్మనిజ్జని ॥ శయ్యా దానం
 దద్యాత్ ॥ సప్తధాన్యాని ॥ శ్లో॥ తృప్తిం కరోతిభూత ని ఇనాలోకే
 పరత్రచ । తస్మాత్తృప్తీయతే ధాన్య మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥
 ఇతి సప్తధాన్యాని దద్యాత్ ॥ సువర్ణం ॥ శ్లో॥ సర్వపాప క్షయకరం
 సువర్ణం లోకభూషణం । అగ్నేర్భజం ప్రదాస్యామి తస్మాచ్ఛాంతిం
 ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇతి సువర్ణందానం దద్యాత్ ॥ తండులదానం ॥ శ్లో॥
 జీవనం సర్వభూతానాం బలపుష్టి వివర్ధనం । తండులందీయతేయస్మా
 దతశ్శాం...మే ॥ ఇతి తండుల...త్ ॥ సరస్వతీ ... ॥ శ్లో॥ సర
 స్వతీ జ్ఞానధాత్రీ విద్యానా మధిదేవతా । విద్యాసాధక కౌశస్య దా
 నాన్ముక్తిం సమాపునయాత్ ॥ పుస్తక...త్ ॥ వేణు... ॥ శ్లో॥
 వేణుదండ శ్శుభకరో దశావస్థా సురక్షకః । వేణుదండస్య దానేనతృ
 ప్తిర్దండ ధరస్యవై ॥ వేణు...త్ ॥ యజ్ఞోపవీత ॥ శ్లో॥ యజ్ఞోప
 వీతం పరమం పవిత్రం కర్మసాధకం । యజ్ఞోపవీతదానేన తుష్టాస్స
 ర్వా మరాస్సభా ॥ యజ్ఞోపవీత...మ్ ॥ అతః మహాసోద్దిష్ట దానాని
 కుర్యాత్ ॥ విశేషదానమంతా స్సమాప్తాః.

(౧౦౮ దానమంత్రములు అష్టోత్తర శతదానకల్పమందు వ్రా
 సి యున్నాను. ఆ గ్రంథమందు జూడఁదగును,

* అ థ షో డ శ మ హా దా నా ని . *

ప్రాచీన గ్రంథే॥ శ్లో॥ కన్యాజాచ సువర్ణంచ శకటాశ్చ గజా
గృహం ॥ లాంగలం సస్యధాత్రీచ కాలచక్రం తథా క్షీతిః ॥ మేష
శ్చ మహిషశ్చైవ అజినం శయనం తథా ॥ సాలగ్రామశ్చ విజ్ఞేయా
మహాదానాని షోడశ ॥

తా॥ ౧ కన్యాదానము, ౨ గొట్టెదానము, ౩ సువర్ణదానము,
౪ బండిదానము, ౫ అశ్వదానము, ౬ ఏనుగు దానము, ౭ గృహ
దానము, ౮ నాగలిదానము, ౯ పైరుతోనున్న సస్యభూదానము,
౧౦ కాలచక్రదానము, ౧౧ భూదానము, ౧౨ మేకదానము, ౧౩
దున్నపోతుదానము, ౧౪ కృష్ణాజినదానము, ౧౫ శయ్యా దానము,
౧౬ సాలగ్రామదానము. ఈ ౧౬ ను మహాదానములు.

కేచిత్ ॥ శ్లో॥ కన్యాకనకదాసీచ శకటాశ్చ గజా గృహం ॥
లాంగలం కాలపురుషః కాలచక్రం తథాక్షీతిః ॥ మేషశ్చ మహిష
శ్చైవ బార్యాచో భయతోముఖి ॥ తిలపర్వత విజ్ఞేయామహాదానాని
షోడశ ॥ ఏవం కేచిత్పాఠః ॥

దానకాలే విశేషః ॥ శ్లో॥ అశ్వం కర్ణేగజందంతే దాసీంకేశే
అజాంగుళే ॥ గృహస్తంభే వృషంస్కంధే గాంపుచ్ఛేకన్యకాంకలే ॥
స్పృష్ట్యాచై తాని దానాని తిష్ఠన్దద్యాన్న సంశయః ॥

ఈ షోడశమహాదానములు చేయుటవలన మహావి శే ష ము
గలదు. గ్రంథ విస్తరభీతిచే సీగ్రంథమందు వానివాని ఫలములు
వ్రాయనైతిని ఇతి షోడశమహాదానా స్సమాప్తాః.

* మృ తా హ స్సు దే లి య ని చో ని ర్ణ య ము . *

దేశాంతరమందు మృతుడగుటచే మాసముమాత్రము దెలిసి
మృతిదినము దెలియనిచో నామాసముం దమావాస్యాయం దయినను,
శుక్ల కృష్ణే కాదశులయందయినను పృథివార్షిక శ్రాద్ధముఁజేయవలెను
మృదిదినము దెలిసి మాసము దెలియనిచో మాగ్ధశీర్షి ము, చూషుము,
భాద్రపదము, ఆషాఢము- వీనిలో నొకదానియందా తిథిలో వార్షిక
శ్రాద్ధమును, మాసము తిథియు రెండును దెలియనిచో యింటివండ్రి
బయలుదేరిన తిథియు మాసము గ్రహించునది. మఱియు పృథుగ

మందలి తిథిమాసములు దెలియనిచో మృతవార్త వినిపించిన తిథిమాసములు గ్రహించునది. ప్రయాణమందును, మృతవార్తయందును మాసముదెలిసి తిథితెలియనిచో నామాసమందలి దర్శాదికమందు వార్షికము. ప్రయాణాదులయందు తిథిమాత్రము దెలిసి మాసము దెలియనిచో పైసఁజెప్పిన మార్గశీర్వాదులలో నొకమాసమందా తిథియందు వార్షికము. పస్తాన మరణచ్ఛ, సణములలో దినము మాసము నెఱుగనియెడల మాఘమందుగాని, మార్గశీర్షమందుగాని, దర్శయందుగాని వాషికముజేయునది దేశాంశరమృతి మొదలగునవి సంభవించిన పాలాశవిధిచే శ్రాద్ధమును జేయవలయును. అప్పుడు దాహదినమందే వార్షికముజేయునది ప్రతిసంవత్సరమందు ఒకటిపే శ్రాద్ధాదులలో నొకవేళ మృతాహస్సుకు విఘ్నంబుగలిగినను, మృతదినము దెలియఁబడకపోయినను కృష్ణపక్షకాదశియందు శ్రాద్ధంబును జేయవలెనుగాని నానఁగూడదు. జాతశౌచ మృతాశౌచములు సంభవించినచో శుద్ధిదినంబుననే కర్తవ్యము.

ఇతి మృతాహనిర్ణయ స్సమాప్తః.

* అథ మృతి కా స్నాన ప్రయోగః . *

శ్లో॥ విష్ణుశక్తి సమత్పన్నే శ ఖివణ్ణే మహీతలే । అనేకరత్న సంపన్నే భూమిదేవి నమోస్తుతే ॥ (కతః) నూతనవస్త్రం ధృత్వా ॥

ఆదౌ భూప్రార్థనం కృత్వా ॥ ఏనం... తథా పినుః... గోత్రస్య... స్య మమ సమస్త పాపక్షయార్థం పిశ్యాణం పుణ్యలోకానాం ప్రార్థనం అష్టోత్తరశత మృత్తికాన్నానాంగ కూర్చప్రతిష్ఠాపనం కిరిష్యే నమః ॥ అనుజ్ఞాధానం పరిషత్ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా ॥ క్రిచ్ఛత్రయం దద్యాత్ ॥ కూర్చం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ ఆవాహ్నం ఏనం... ర్థం మృత్తికాన్నానార్థం ఋత్విగ్వరణం యథాశక్తిశాహ్మణాదుదద్యాత్ ॥ తతః శాహ్మణేభ్యో నూతనవస్త్రాణి దద్యాత్ ॥ అథ మంత్రాః ॥

శ్లో॥ మృన్నేహర కృతంపాపం మృన్నేభవ శుభప్రదా । మూర్ధ్నిత్వ స్తోత్రనాదేవి పరమాస్తు గతిర్మమ ॥౧॥ మృత్తికే బ్రహ్మ రూపేత్వం మృత్తికే విష్ణురూపిణి । సుకృతం దుష్కృతంచైవ మాం ప్రాపయ పరాంగతిమ్ ॥౨॥ మయేదానీం పురాయత్తు మృత్తికే కృతమంజసా ।

పాపనాశయమే పుష్టిం ప్రయచ్ఛాశు వసుంధరే ॥ ౨ ॥ ఓజస్తేజః ప్ర
కాశశ్చ దేహి విశ్వంభరేసదా । విహికాముష్మికసుఖం తవమే ధార
ణాదభవేత్ ॥ ౩ ॥ పృథిత్వయా ధృతాలోకా దేవిత్యం విష్ణునాధృతా ।
త్వచధారయచూందేవి పవిత్రం కుసుమాంసదా ॥ ౪ ॥

స్వాత్వా ॥ ఆచమ్య ॥ ఏవం...ర్థం యజమానస్య పితుః... గో
త్రస్య...స్య అంధత్వ మూకత్వ కాణత్వ బధిత్వ పంగుత్వ పిశాచ
త్వ నివారణార్థం అన్యోన్య సహాయేన ప్రథమ మృత్తికాస్నానమహం
కరిష్యే ॥ స్వాత్వా ॥ తే బ్రాహ్మణాః జలమాదాయ ॥ కూర్చే
నిధాయ ॥ ఏవం...ర్థం యజమానస్య పితుః... గోత్రస్య...స్య అం
ధత్వ...ర్థం అన్యోన్య సహాయేన ద్వితీయ మృత్తికాస్నానమహం
కరిష్యే ॥ అవతేమృదం గృహీత్వా ॥ ఆదిత్యాయ మృత్తికాం దర్శ
యిత్వా ॥ శ్లో ॥ మృన్నేహర కృతం...ర్థమ ॥ మృత్తికే బ్రహ్మ...
పరాంగతిం ॥ మయేదానిం... వసుంధరే ॥ ఓజస్తేజః ప్రకా... దభవే
త్ ॥ పృథిత్వయా... సదా ॥ స్వాత్వా ॥ కూర్చే జలం నిధాయ ॥
ఏవం అష్టాతరశత మృత్తికాస్నానాని కుర్యాత్ ॥ యజమానస్య పిత
రం... గోత్రం... మయాకృతైః అంధత్వ మూక...ర్థం మృత్తికా
స్నానైః యజమానస్య పితుః... గోత్రస్య... అంధత్వ... వైశాచిక
బాధా నివృత్తిరస్తితి భవంతోబ్రువంతు ॥ అంత్య...రస్తు ॥ త్వయా
నిమిత్తేన మయాకృతేన అనేన పుణ్యేన పుణ్యవాక్ భవ ॥ బ్రాహ్మ
ణభ్యో దక్షిణాదికం దద్యాత్ ॥ దశచానాని కుర్యాత్ ॥ కేచిత్ ఆమ
శాన్ధ్యం కుర్వంతి ॥ శ్లో ॥ సర్వపాపహరం దేవం సర్వాభరణసూషితం ।
సర్వాయుధ ధరం ధ్యాయేత్సర్వలోక మహేశ్వరమ్ ॥ బ్రాహ్మణాః
పతిత్వా మృత్తికాస్నాన దోషపరిహారార్థం మహాస్నాన మహం
కరిష్యే ॥ (లెక్కిన స్నానాదివిధులు వారివారి వర్ణాచారములనుబట్టి
తెలియదగినవి.) (కథ) తిరిగి స్నానముజేసి పితృదేవతల కర్పూర
మిచ్చి శ్నానముజేసి సూర్యుని కఘ్నమిచ్చి స్నానముచేయవలెను.
లెక్కిన విషయములు పురాణోక్తకర్మ ప్రకాశికయందూఁ జూడవలెను.

ఇతి మృత్తికాస్నాన ప్రయోగస్సమాప్తః

* గ యా శ్రాద్ధ ఫ ల మ్ . *

శ్లో॥ పితౄదేర్భహుమాన కర్మఫలదం తృప్తిప్రదం సర్వదం ।
సాయుజ్య ప్రదమేవవా తదపి యత్కించి ద్దయాపార్వణమ్ ॥ సాయా
త్రాప్యథవా మహాసుఖకరీ దైవాచ్చ కర్తుర్మృతిః । స్యాదత్రైవహి
ముక్తిదైవసహ తత్కర్తా పితౄణాం భవేత్ ॥

తా॥ గయయందు స్వల్పముగనైన పిండప్రదానము చేసిన
వాని పితౄదేవతలకు పోడశ మహాదానాది కర్మలవలన గలిగెడి ఫల
మును సంతృప్తియు సర్వంబును మోక్షంబును గలుగుననియు, గయా
యాత్రవలన యపారమగు నానందములు గలుగజేయుననియు, దైవ
వశమువలన గయకు బోవుచుండఁగ మార్గంమధ్యంబున దేహత్యాగ
ము సంభవించినను గయయందు పిండదానము చేసినఫలము సంభవిం
చును. గయాశ్రాద్ధఫలం సమాప్తమ్.

* ఆ థ సు వా సి నీ త్వ ని ర్ణ యః . *

దక్షః ॥ శ్లో॥ అస్థిసంచయనాత్పూర్వం మృతాస్త్రీ యదినా
పునాన్ । తేనాగ్నినా దహేత్తామనైధవ్యమితి స్త్రీయాః ॥ దశాహ
మధ్యే యదివాస్థి సంచయ స్తదాపి మాతామియశేసుతస్య । పుణ్యాం
గనాం జ్ఞాప్య సువాసినినాం శౌగంధ పుష్పాణ్యఖిలాని దద్యాత్ ॥
చితిభేదేన దాహశ్చేతత్కర్మాంతం పృథక్క్రియాః । భర్తుర్దశాహ
మధ్యేతు తద్భార్యాచ మృతాయది । సువాసినితివిజ్ఞేయా పుణ్యస్త్రీ
పూజనం క్రియాత్ ॥ ... సుమంతుః ॥ శ్లో॥ భర్తృసూతక ప్రాగస్థి
చయనాత్పూర్వమేవవా । తద్భార్యాతు మృతా పూజ్య సానైసా
వాసినిభవేత్ ॥ ... అత్రసిద్ధాంతపక్షః ॥ శ్లో॥ అస్థిసంచయనాత్పూ
ర్వం ప్రేతపత్నీ మృతింగతా । సువాసినితి ఖ్యాతాపి వగం వైధవ్య
మాపునయాత్ ॥ భర్తృసంచయనా త్పూర్వం భార్యాయది విషద్య
తే । సువాసినిత్వం తస్యాస్థి అన్యథానిధనాభవేత్ ॥ స్సమాప్తః.

* ఆ థ క ర్మ ని రూ ప ణ మ్ . *

శ్లో॥ పుత్రః పౌత్రః ప్రపౌత్రశ్చ పుత్రీకాపుత్ర ఏవచ । పత్నీ
భార్యితాచ తత్పుత్రః పితామాతా స్నుమాతధా ॥ భగినీభాగినీయశ్చ
పిండదోహనహార్యపి । పూర్వంపూర్వం పరఃకర్తా తదభావే పరఃపరః ॥

తా॥ పుత్రుఁడు, పౌత్రుఁడు, ప్రపౌత్రుఁడు, పుత్రికాపుత్రుఁడు, భార్య, భాతయు, అతని పుత్రుఁడును, తండ్రియు, తల్లియు, కోడలును, చెల్లెలును, మేనల్లుఁడును, సపిండుఁడును, ధనహర్తయు వీరు పూర్వ పూర్వాభావమునం దుత్తరోత్తర కర్తృత్వముగలవారు.

మరీచిః॥ శ్లో॥ స్త్రీకర్త్రీ భర్తృకృత్యేషు పితోః కర్మణ చోద్యది । దశాహభ్యంతరే దైవాద్రజో దోషేణదూషితా ॥ తత్కర్మ వ్యర్థతామేతి సాసాత్వా పంచమేహని । నగ్నశ్రాద్ధం సమారభ్య పునః కర్మసమారభేత్ ॥

తా॥ భతయొక్క- ప్రేతకృత్యంబులయందు భార్యయే కర్తయైయుండి పదిదినములలోఁగల రజోదోషితురాలయ్యేని అదివఱకు చేసిన కర్మయంతయును వ్యర్థమగును. కావున పంచమదినమునందు సాసంబుజేసి నగ్నశ్రాద్ధంబును ప్రారంభించి మఱల కర్మను జేయవలయునని మరీచి వచించెను

శ్లో॥ జ్యేష్ఠావాఽథ కనిష్ఠావా జ్యేష్ఠభార్యా సుతోదహేత్ । అగ్నికార్యే ప్రధానత్వాత్ జ్యేష్ఠభార్యా సుతోఽగజః॥ అనేకపత్నీ పుత్రాణాం యస్తు జ్యేష్ఠస్స ఏవహి । పితృస్సపిండికరణం కుగ్యాది త్యాహ కాశ్యపః ॥

తా॥ జ్యేష్ఠుఁడైనను, కనిష్ఠుఁడైనను జ్యేష్ఠభార్యా సుతుఁడు అగ్నికార్యమునందుఁ బ్రధానుఁడు అనేకపత్నులయొక్క పుత్రులలో జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు తండ్రికి సపిండికరణమును జేయవలయునని కాశ్యపుఁడు వచియించెను.

శ్లో॥ ఔరసః క్షేత్రజశ్చైవ పుత్రికాపుత్ర ఏవచ । భ్రాతావా భ్రాతృపుత్రోవా సపిండికరణంచరేత్ ॥ అత్ర భ్రాతా కేవల సోదరః । ఏషామ భావే పత్నీచ ధనహత్యపివా భవేత్ ॥

కేచిత్ ॥ శ్లో॥ పుత్రాభావేతు పత్నీస్యా త్పత్న్యభావేతు సోదరః । పత్న్యభావేతు సాపత్న్యః పుత్రవప నియుజ్యతే । తదభావేతు తత్పుత్రః ఆసన్నో న్యస్తః పరం । ఆద్యశ్రాద్ధ మశుద్ధోపి కుర్యా దేకాదశేహని ॥

తా॥ జౌరసపుత్రుడు లేనప్పుడు తేత్రజాతులును, పుత్రికయును పుత్రికాపుత్రుడును, సోదరుడును, తత్పుత్రుడును సపిండికరణమును జేయవలయును. వీరు లేనప్పుడు భార్యయును, ధనహతయును జేయవచ్చును. కొంతమంది పుత్రభావమందు పత్నీయనిన్ని, పత్నీ అభావమందు సోదరుడును- అట్లుగాక భార్యా భావమందు సవతితల్లియును, ఆమె లేనప్పుడు ఆమె పుత్రుడును, వీరు లేనప్పుడు వీరి పుత్రుడును, పిమ్మట దగ్గట సంబంధులును కర్తృత్వముగలవారు ఆద్యశ్రాద్ధము ౧౧ వ దినమునందు జేయవలెను. ఇందు వలన కర్తకు శుద్ధిగలదు. తక్కిన విషయములు ధర్మశాస్త్రములయందు జూడఁదగును: గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయనైతిని.

ఇతి కర్తృనిరూపణం సమాప్తమ్.

* అథ కర్తృ భార్యారజస్వలా విషయః *

శ్లో॥ ఏకాదశేహిం సంప్రాప్తే కర్తృ భార్యారజస్వలా | ఆద్యశ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత ఊనాద్యాది విస్ర్జయేత్ | శ్రాద్ధకర్తృర్యదా భార్య ఆశౌచాంతే రజస్వలా || శ్రాద్ధశేషం ప్రకుర్వీత వర్జయిత్వా సపిండనమితి || శ్రాద్ధశేషం ప్రకుర్వీత్యనేనవాక్యేన ఏకాదశేహిని విహిత మాద్యమాసికం రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధం వృషోత్సర్జనాఖ్యశ్రాద్ధంచ కుర్యాత్ || నర్జయిత్వా సపిండనమితి తదర్థ మపకృష్య పంచదశై కోద్దిష్టశ్రాద్ధాని వర్జయేత్ || కేచిత్పంచమదినే శుద్ధిం సంపాద్య | ఆద్యాది షోడశై కోద్దిష్టశ్రాద్ధం సపిండికరణశ్రాద్ధం కుర్వ్యుః ||

తా॥ పదనొకండవ దినము సంప్రాప్త మగుచుండఁగా కర్తయొక్క భార్యారజస్వలయ్యేనేని ఆద్యశ్రాద్ధంబును జేయవలయును. ఊనాద్యాదులను వదలయును. శ్రాధకర్తయొక్క భార్య ఆశౌచాంతమునందు రజస్వలయ్యేనేని సపిండనమును వరలి శ్రాధశేషమును జేయవలయును. అనఁగా ౧౧ వ దినమునందు శాస్త్రోక్త ప్రకారముగ జేతాఁదగిన పుణ్యాహవాచనము, ఆహ్నికము, గుద్రగణాఖ్య శ్రాధము, వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాధంబును జేయవలెను. షోడశశ్రాధములలో ఆద్యశ్రాధముతప్ప పంచదశై కోద్దిష్ట శ్రాధము మాత్రము వదలవలెను. కొందఱు ఆద్యశ్రాధము గూడ

భార్యరజస్వలయైన యెదవదినంబున స్నానముచేసినపిమ్మట ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టశ్రాధము సపిండికరణశ్రాధము ఒకదినమునందే ఆచరింపుచున్నారు. తక్కిన విషయములు దేశాచారములనుబట్టి జటుపవలయును.

ఇతి కర్తృ భార్యా రజస్వలా విషయ స్సమాప్తః.

* ఏకాదశాహ దినంబున జ్ఞాత్యాశౌచమ్ *

కాలామృతే || శ్లో || త్యక్త్వా బాంధవసూతకేతు సకలం చాద్యాది పశ్యాచ్ఛరే | త్కార్యంతర్లఘు సూతకేతువిహితం చాద్యాదియచ్ఛోదితమ్ | సాపిండికార్థ మథాపకృష్యమఖిలం శ్రాధం పరిత్యజ్యత | త్సాపిండికాద్విశ్వాతోద కుంభమథవా పూసంచ పశ్యాచ్ఛరేత్ ||

తా|| దశాహదినమునైనను, ఏకాదశాహ దినమునైనను జ్ఞాతి సంబంధ దశరాత్రాశౌచము సంభవించెనేని ౧౧ వ దినంబున నేకాదశాహ శ్రాధముచేసి ఆశౌచము నివృత్తియైన పిమ్మట తక్కిన కృత్యముల జేయవలయుననియు, తిర్రాత్రాశౌచము సంభవించెనేని అయ్యేకాదశాహ శ్రాధముతోడ నప్పుడు చేయఁదగిన అన్ని శ్రాద్ధములు జేయవచ్చుననియు ౧౨ వ దినంబున సపిండికరణము చేయనిచ్చగల పురుషుఁడాదినంబున చేయఁదగిన సోదకుంభశ్రాధమును వదలి తక్కిన ౧౩ వ ఏకోద్దిష్టశ్రాధమునందుచేర్చి ౧౧వ దినంబున చేయవలెను. సపిండికరణంబైన పిమ్మట మఱల నాయాకాలము లందు ఊనాది మాసశ్రాధములను తక్కిన సోదకుంభశ్రాధములను జేయవలయును.

వా|| మధ్నే ప్రత్యాబ్ధికే ప్రాప్తే ఏకాదశేహని ఆద్యాదీని శ్రాద్ధాదీని కృత్వా | తదహరేన ప్రత్యాబ్ధిం కుర్యాత్ || ఇతి బ్రాహ్మణవిషయః || క్షత్రియ వైశ్యశూద్రాణాం శుద్ధిసినే కర్తవ్యం |

తా|| ఆశౌచ దినంబుల లోపల శ్రాధంబు సంభవించిన యెడల పదునొకండవ దినమునందు ప్రత్యాబ్ధికశ్రాధమును జేయవలెను. ఇది బ్రాహ్మణవిషయము, క్షత్రియులకు శుద్ధి ౧౩ వ దినమునందును, వైశ్యులకు ౧౬ వ దినమునందును, శూద్రులకు

న్యాయవిధి ప్రకారము 3౧ వ దినమునందును శుద్ధిగలదు. కొన్ని స్మృతులలో “త్రింశద్దివాని శూద్రస్య తదర్థం న్యాయవర్తనః” అని చెప్పియుండెను. కాబట్టి దేశాచారప్రకారము ౧౫ వ దినమువఱకు ఆశౌచము నవలంబించ ౧౬ వ దినంబున శుద్ధిస్నానముచేసి పిమ్మట ఆబ్దికము జటుపవలయును.

* త్రైపక్షికాది శ్రాద్ధ కాలః *

తిథిదర్పణే || శ్లో || కుర్యాత్త్రైపక్షికం శ్రాధ్నం త్రిపక్షే విషమేహని । అపరః || త్రిపక్షే ద్వాదశేపక్షే చతుర్వింశతిపక్షే । పక్షత్రిపంచకం కృత్వా ఆది మధ్యాంత్య పంచకే ||

తా|| త్రైపక్షిక శ్రాధ్నమును మూడవపక్షములో విషమ దినమందు జేయవలయునని తిథిదర్పణమును గ్రంథమునందుఁ జెప్పఁబడియె. మూడవపక్షంబున నాదియందు ౧౦ దినములకు పిమ్మట ౫ దినములలో నొకదినంబున త్రైపక్షిక శ్రాధ్నము చేయవలెను. అనఁగా మృతదినమునకు ౪౦ రోజులకు పిమ్మట ౪౫ దినములకు లోగా- అట్లుగాక కొందరు ఒకనెలమీఁద అయిదు దినముల లోగా జరుపుచున్నారు. ఆజవమాసమున యిటువది దినములు మొదలు యిరువది ఐదుదినములకులోపుగా శుధ్ధిగల యొకదినంబున ఊనమాణ్మాసికంబును, పండ్రెండవ మాసంబున యిరువది ఐదు దినములకు పై నొక శుద్ధిగలదినమునందు ఊనాబ్దిక శ్రాధ్నంబును జేయవలెను.

* ఊనత్రయముల్లకు నిషిద్ధ కాలములు *

కాలామృతే || శ్లో || నందాదర్శ చతుర్దశీ భృగుశశి ష్టగిత్రి పూర్వాసురే । షూనాన్యే ననహిత్రి పుష్కరదినే ష్వన్యేషు వజ్రేష్వప్యపి । కుర్యాదుత్తరమాసికేనసహ తద్వాఙ్మాసికంచాకృణం । న త్రైపక్షిక మూనకర్మచ తథా పశ్చాచ్ఛరే దేవతత్ ||

తా|| పాడ్యమి, షష్ఠి, ఏకాదశి, యీ నందతిథులును, అమావాస్యయు, ఉభయపక్ష చతుర్దశీ తిథులును శుక్ర శనివారంబులును కృత్తిక- పూష- పూష- పూర్వా- మూల- ద్విపాత్రిపానక్షత్రంబులును, పూర్వము తిథ్యాది శాంతిప్రకరణమునందు యీ గ్రంథములలో వ్రాయఁబడిన త్రిపుష్కర దినంబులును ఊన త్రయమునకు

నిషిద్ధంబులనియు, ప్రతిమాసంబున జేయవలసిన మాసికములు అనుప
పత్తిచేత నిలిచియున్నయెడల ఆమాసికములు పైమాసికముతో జేర్చి
చేయవచ్చుననియు, ఊన త్రైపక్షికమాసికము లెట్లు చేయగూడదు.

శ్లో॥ త్రైపక్షికోనమాణ్మాసికోనాబ్దిక మధాచరేత్ । ఏతేషా
మన్యకాలేతు నపునః కరణం స్మృతమ్ ॥

తా॥ త్రైపక్షికోన మాణ్మాసికోనాబ్దిక శ్రాధకములనుట యీ
శ్రాధకములకు విద్యుక్తకాల మతిక్రమించకమునుపే జేయవలయును
గాని అతిక్రమించినపిమ్మట జేయఁగూడదని యభిప్రాయము. విశ్వా
దర్శమునందును నీయర్థమే ప్రతిపాదింపఁబడినది

స్మృత్యంతరే ॥ శ్లో॥ గణశః క్రియమాణేతు మాసికే ష్వను
భావిషు । తీణిస్యరర్ఘ్యపాత్రాణి పిండాన్ త్రీన్యేవనిర్వపేత్ ॥

తా॥ అనేకములగు మాసికముల నొక్కతూరి చేయు నెడల
అఘ్నపాత్ర పిండములు మూడేసి యేయని యెఱుఁగవలెను.

వ్యాసః ॥ శ్లో॥ నాసపిండికృతే ప్రేతే పితృత్వ ముపపద్యతే ।
అకృతస్యతుప్రతస్య శుభం కించిన్నవిద్యతే । నచనైమిత్తికంకామ్య
మిష్టాపూర్తాదికంచన నా సపిండికృతేప్రేతో రన్యేషాంశ్రాద్ధమేవచ॥

తా॥ సపిండికరణము చేయనియెడల ప్రేతత్వము విడిచిపోదు,
చేయని పుత్రులకు శుభము కొంచెమైనను లేదు. తల్లి దండ్రులకు
సపిండికరణమును జేయకమునుపు యితరులకు శ్రాధకములను జేయఁ
గూడదని వ్యాసుఁడు వచియించెను.

ఇతి త్రైపక్షికాది శ్రాధకకాలా స్సమాప్తాః.

* అథ స్నానోదకనిర్ణయః . *

శ్లో॥ మృతౌజన్మని సంక్రాంతౌ శ్రాద్ధే పర్వణిపర్వణి । అస్పృ
శ్య స్పృశ్యేచైవ నస్నాయాదుష్ణవారిణా । జాసన్ననా పదితదా య
స్నాయా దుష్ణవారిణా । సనోహత్యా కృతం పాపం ప్రాప్నోత్యేవ
నసంశయః ॥ (తాశ్చాప్నోనద్యాది తీర్థేషు పవిత్రతమాః ॥ అలాభే
మంత్రపూతా, ఇతి)

తా॥ జనన మరణములయందును, సంక్రమణమునందును, శ్రా
ధకమునందును, దర్శ మొదలగు పర్వములయందును, అస్పృశ్య స్పృ

ర్మయందును ఉష్ణోదకముచేత స్నానమును జేయఁగూడదు. రోగ
హీతుడై యుండియు నీకార్యములయం దుష్ణోదకముచేత స్నానముఁ
జేయువాఁడు గోహత్యకుఁ దుల్యమైన పాపమును జేసిన వాఁడగును.
నద్యాది తీర్థములయందు స్నానముజేయుటయు త్రమము. అవిలభిం
చనియెడల మంత్రపూతోదకములచే స్నానము జేయవలయును.

ఇతి స్నానోదకనిర్ణయః.

* జీ వ త్పి తృ న కు శ్రా ధ్ధ ని షే ధ మ్ *

తండ్రి) జీవించియున్న ఇతరులగు జ్ఞాతులుమాత్రము తిలోదా
దుల నీయఁగూడదు. జ్ఞాతులతోగూడ నాశౌచ దినంబుల యందు
సహవాసంబును జేయఁగూడదు. తండ్రి) బ్రతికియున్నను తల్లి శ్రా
ధము మాత్రము యధావిధిగా వారి వారి కులాచారములను బట్టి
తప్పక చేయవలెను. తండ్రి జీవించియుండఁగా జ్యేష్ఠభ్రాతయైనను
కనిష్ఠభ్రాతయైనను మృతినొందినయెడల తిలోదకాది ప్రేతకృత్యము
లన్నిటిని తన తండ్రియే చేయవలెను. కర్తృత్వము వహించినను
తల్లిదండ్రుల కాయుర్వృద్ధినిగోరు పుతుఁడు ప్రేత కృత్యంబులను
జేయఁగూడదని తెలియవలయును. ఇతి శ్రాధనిషేధ స్సమాప్తః.

* అ ధ తి ల త ర్పణ ని షే ధః *

స్మృతీసార సంగ్రహే॥ శ్లో॥ తీర్థశ్రాధేగయాశ్రాధే ప్రేత
శ్రాధేనుమాసికే । సపిండికరణేచైవ సకుర్యాత్తిలతర్పణమ్ । వృద్ధి
శ్రాధే పిండ్యాఽఽచ మాసికే చానుమాసికే । ఆబ్ధికే ప్రథమేచైవ
సకుర్యాత్తిలతర్పణమ్ । దర్శే తిలోదకంపూర్వం పశ్చాద్దద్యా న్మహా
లయే । ప్రత్యజ్ఞేనా పరంపూర్వం పరేహని తిలోదకమ్ । ప్రత్యజ్ఞాం
గం తిలందద్యాన్నిషిధేవి పరేహని । వర్గేశస్య వచోయేషామన్యే
షాంతు విసర్జయేత్ ॥

తా॥ తీర్థ శ్రాధమునందును, గయా శ్రాధమునందును,
ప్రేత శ్రాధమునందును, అనుమాసిక శ్రాధమునందును, పృథ
మాబ్ధికశ్రాధమునందును, సపింకరణ శ్రాధమునందును, వృద్ధి
శ్రాధమునందును, సాపిండ్యమునందును, మాసిక అనుమాసికము

నందును తిలతర్పణమును జేయఁగూడదు. దర్శ శ్రాద్ధమునందు శ్రాద్ధకర్మాచరణమునకు ముందుగాను మహాలయ శ్రాద్ధమునందు పిమ్మటను తిలతర్పణమును జేయవలయును. ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధమునందు సద్యస్కాలమునందే తిలతర్పణమును జేయఁగూడదు. పరదిన ప్రాతఃకాలమునందు తిలతర్పణమును జేయవలయును. పరదిన మందు తిలతర్పణముజేయుటకు నిషిద్ధమైనను తిలతర్పణమునుజేసియో తీరవలయును. శ్రాద్ధమునందలి వర్గత్రయమునకే తిలతర్పణమును జేయవలయునుగాని యితరులకు తిలతర్పణమును జేయఁగూడదు.

స్మృంత్యంతరే॥ శ్లో॥ సజీవ పితృకః కుర్యాత్త్రాచ్ఛ్రాద్ధాంగ తిల తర్పణం । శ్రాద్ధామాత్రం ప్రకుర్వీత తర్పణంతు పితాచరేత్ ।

తా॥ జీవపితరులుగలవాఁడు శ్రాద్ధమును మాత్రంబుసర్ప వలయునుగాని శ్రాద్ధాంగ తిలతర్పణము జేయఁగూడదు, ఆ తర్పణంబును తండ్రి చేయవలయునని స్మృతికారులు వచించిరి. అనఁగా తన తండ్రి జీవించియుండఁగా కుమారుడు తన తల్లి శ్రాద్ధమునుజేసి తర్పణము మాత్రము తండ్రి చేయవలెననుట.

ఇతి తిలతర్పణనిషేధస్సమాప్తః.

* ద ర్శ తి త ర్ప ణ ఫ ల మ్ . *

శ్రీభారతే అనుశాసనికపర్వణి శతోత్తర పంచవింశాధ్యాయే॥ పితర ఊచుః ॥ శ్లో॥ అమావాస్యాంతు యేమర్త్యాః ప్రయచ్ఛంతి తిలోదకం । కృతం భవత్యై శ్రాద్ధం సరహస్యం యదార్థవిత్ । హృష్టపుష్ట మనాస్తేషాం ప్రజాభవతి నిత్యతా । కులవంశస్య వృద్ధిరస్తు పిండదస్య ఫలంభేత్ । శ్రీధ్ధాయతస్తు యఃకుర్యాత్పితౄణా మన్మ ణోభవేత్ ।

తా॥ పితృదేవతలు చెప్పుచున్నారు. ఏ మనుజులైనా అమావాస్యా దినమునందు మధుమిశ్రమగు బొందుంబరవాత్రలో, తిలోదకము పితరుల నుద్దేశ్యముగా యిచ్చునెడల వారలు యదార్థజ్ఞానము కలవారు ధర్మపు రహస్య మెఱిగినవారుగా నుందురు వారలకు హృష్ట పుష్టలుగా నుండు సంతానము ముక్తి ప్రదమైనదై యుండును. కులము వంశము యభివృద్ధియగును. పిండదానము చేసిన ఫలము

లభించును. శ్రద్ధతో తిలతర్పణము జేయువాఁడు పితృఋణములో నుండి ముక్తుఁడు కాఁగలడు.

కించ॥ అనుశాసనికపర్వణి శతోత్తరః పద్వింశధ్యాయే॥ దేవా ఊచుః ॥ శ్లో॥ బలిం భిక్షాంతథార్హ్యంచ పితౄణాంచ తిలోదకం । తామ్రపాత్రేణ దాతవ్య మన్యథాల్పఫలం భవేత్ । గుహ్యమే తత్స ముద్దిష్టం యథాతువ్యంతి దేవతాః ॥

తా॥ దేవతలు చెప్పుచున్నారు. బలిప్రదానము, భిక్షమొసఁ గుట, అర్ఘ్యమిచ్చుట, పితరులనుద్దేశ్యముగా తిలోదకమిచ్చుట, ఆవి యావత్తు తామ్రపాత్రంబున జఱుపవలెను. లేనియెడల అల్పఫలము కలుగును. ఏకార్యముచే దేవతలు సంతసించురో ఆ రహస్యమును జెప్పఁబడెను. మాతా పితరుల శ్రాధాదినములలో బ్రహ్మయజ్ఞ- నిత్యతర్పణములను శ్రాద్ధాత్పూర్వమునందే కొందఱును, శ్రాధా త్పరమునందు కొందఱును ఆచరింపుచున్నారు. వానిలో సమీచి సమేదని శోధింపఁగా శాఖాభేదములచేత ఆయాచారభేదములు కలవు.

శ్లో॥ ఆదౌ నైమిత్తికం కుర్యాత్పశ్చాన్నిత్యం సమాచరేత్॥

అను ప్రమాణము ననుసరించి ఋక్సాఖిలు శ్రాద్ధానంతరమే బ్రహ్మయజ్ఞ- నిత్యతర్పణములు జఱిగించుటయును, యజుశ్సాఖిలు శ్రాద్ధాత్పూర్వమునందే ఆచరించుటయునుగలదు.

ఇతి దర్శే తిలతర్పణఫలం సమాప్తమ్.

* కర్తు తాంబూల చర్వణమ్ , *

ప్రయోగపారిజాతే ॥ శ్లో॥ పక్షశ్రాద్ధే తథాదర్శే యుగ మ-
న్వంతరాదిషు । శ్రాధం నిర్వర్త్యభుక్త్వా తాంబూలం ఖాదయే-
ద్విజః ॥ మోహద కృత్వా య శ్రాధం తాంబూలం యదిఖాద-
యేత్ । శ్రాధహంతా భవేత్కర్తారావం నరకగ్రజేత్ ॥ వా॥
పితోః ప్రత్యాబ్ధికే శ్రాధే దివారాత్రౌ తాంబూల చర్వణం నిషి-
ధమ్ ॥ అంగతిలతర్పణస్య పరేద్ముః ప్రాతర్ద్విహితత్వేన నాంగపితృ-
కర్మాని వృత్తేః ॥

తా॥ పక్ష దర్శ యుగ మన్వంతరాదులయందు శ్రాధకర్మ నాచరించ పిండప తాంబూల చర్వణాదికమును జేయవలయును. ఒక

వేళ శ్రాధము నాచరింపక తాంబూలచర్వణాదికమును జేసినేని
రారవావాది నరకములనుబొందును. తల్లిదండ్రులయొక్క ప్రత్యా
బ్ధిక శ్రాధములయందు పరదిన ప్రాతః కాలమునందు తిలతర్పణము
జేయువలకు తాంబూలచర్వణాదికమును జేయఁగూడదు.

శ్లో॥ మృతాశౌచే తథాశ్రాధే మాతాపితౄ ర్మృతేహని ।
ఉపవాసేచ తాంబూలం దివారాతౌ విసర్జయేత్ ॥

తా॥ మృతాశౌచమునందును, శ్రాధదివసమునందును, తల్లి
దండ్రులయొక్క ప్రత్యాబ్ధిక శ్రాధమునందును, ఉపవాస వ్రతదిన
ములయందును తాంబూల చర్వణంబును జేయఁగూడదు.

శ్రాధదర్పణే ॥ శ్లో॥ భక్ష్యంచ పిండనైవేద్యం వికిరా
న్నంచ స్పర్శనం । తాంబూల చర్వణం కృత్వా పునశ్శ్రాధం
సమాచరేత్ ॥

తా॥ మాషముతోవండిన భక్ష్యమును పిండనైవేద్యము జేసి
నను వికిరాన్నము భోజనపాత్రకు స్పర్శతగిలినను, కర్త తాంబూలము
భక్షించినను తిరిగి శ్రాధము చేయవలయునని శ్రాధదర్పణము
ఘోషింపుచుండెను. ఇతి తాంబూలచర్వణం సమాప్తమ్.

* మాతుర్దశామధ్యంబుపితృమృతి *

స్మృత్యంతరే ॥ శ్లో॥ మాతుర్దశాహ మధ్యేతు పితాయస్య
ప్రమీయతే । పైతృకంతు యథాకాలం పితుస్సర్వం సమాపయేత్ ।
తతో మాతుస్త్రీ యదా శేషం కర్మసమాపయేత్ ॥

తా॥ తల్లి మృతిబొందిన దశాహమధ్య తండ్రిమృతిబొందిన
యెడల తండ్రికి శ్రాధము సంపూర్తిచేసి పిమ్మట 3 వ పక్షములో
ఆదియందు అనఁగా పదిదినములకు పిమ్మట అయిదు దినములలో
తల్లికి లోగడచేసిన క్రియలుగాక తక్కిన శ్రాధమంతయు సమాప్తి
జేయవలయును.

శ్లో॥ మాతుర్దశాహ మధ్యేతు మృతశ్చేద్యదివైపితా । పితు
ర్మరణ మారభ్య దశాహం సూతకం భవేత్ ॥

తా॥ తల్లి దశాహమధ్యమందు తండ్రి మృతినొందిన యెడల
మృతిబొందినది మొదలు ౧౦ దినములు సూతకము.

ధర్మప్రవృత్తైః । శ్లో॥ మాతాపిత్రో ర్యథాశౌచం దశాహం
విహితంబుధేః । వైతృకాదూర్ధ్వమేవస్వా న్మాతాశౌచంతుపక్షిణి॥

తా॥ తల్లి తండ్రి మొదలగువారి మృతులయందు ౧౦ దినము
లాశౌచము. తండ్రియొక్క శ్రాద్ధము చేయుచుండఁగా ఊర్ధ్వభాగ
మునందు తల్లిచనిపోయినయెడల మాతాశౌచము ఒకటిన్నరదినము.

శ్లో॥ ఆద్యశ్రాధణ మశుద్ధోపి కుర్యాచ్చైకాదశేహని । కర్తు
స్తాత్కాలికాశుద్ధి రశుధిః పునరేవసః ॥

తా॥ ఆద్యశ్రాధణంబును అపరిశుద్ధుడై చేయవలెను. ఈ
శ్రాద్ధముజేయుటవలన కర్తకు తత్కాలంబునందు పరిశుద్ధి గలుగును.

శ్లో॥ పితరాశౌచమధ్యేచ న్మాతుశ్రాద్ధం పతేద్యది । రుద్రా
హే షోడశాత్పశ్చ న్మాతుశ్రాధణం విధీయతే ॥ మాతురాశౌచ
మధ్యేచేత్పితృశ్రాద్ధం పతేద్యది । రుద్రాహే షోడశాదర్వాక్తచ్ఛా
ధణంతు విధీయతే ॥ ఇతి ఆశౌచనిండే శాతాతపః ॥

అస్యార్థః ॥ ఏకాదశాహే పితుః షోడశాది శ్రాద్ధం కృత్వా ॥
తతః మాతుః ప్రత్యాబ్దికం కతవ్యం ఏకాదశాహే ఆద్యశ్రాధణం
నిర్వర్త్య ॥ పితుః మృతాహశ్రాధణం కృత్వా అథ ఆద్యాది షోడశ
శ్రాద్ధాని కారయేదిత్యర్థం॥ మాతుర్దశాహమధ్యే పితృమృతసమాప్తః

* అధికమాసప్రకరణమ్ . *

అధికమాసములో మృతిబొందినవానికి తిరిగి ఆమాసము యె
ప్పుడైనా అధికమాసము వచ్చినయెడల ఆమాసమునందే ప్రత్యాబ్ది
కము. శుద్ధమాసములో జేయనక్కరలేదు. శుద్ధమాసమునందు
మృతులైనవారికై తే అధికమాసమునందు అవసరములేదు. మాసిక
ముని మాత్రము అధికమాసమునందుగూడ శ్రాద్ధముచేయ వలెను.
అధికమాసములో మృతులైనవాటికి నిజమాసములో మృతతిథియందు
అన్వాద్యశ్రాద్ధముచేసి అక్కడనుంచి ౨౮ న దినమందు ఊన మాసి
కము పెట్టి అదిమొదలు ముప్పదవ దినమందు ద్వితీయ మాసికము
పెట్టి, అక్కడనుంచి ౫ దినములలోగా ఆదిపంచకమునందు త్రైపక్షిక
శ్రాధణముచేసి క్రమముగా సంవత్సరాంతము జరిగించవలెను. సంవ
త్సరముమధ్య అధికమాసము సంభవించే యెడల శుద్ధాదికములకు

కఙ్కటే సంకల్పముచేసి అధికమాసమందే శ్రాధకము పెట్టవలయును సంవత్సరాంతమందు అధికము వచ్చేపక్షమున ఊనాబ్దితమును, సంవత్సర విమోకమును, ఆబ్దికమును ఈ మూడును అధికమాసములోనే పెట్టవలయునుగాని శుద్ధమాసంబున నాచరింపఁగూడదు. మధ్యాధికమువచ్చిన ప్రథమాబ్దికానికి లోగడమాసానికే 3౬౦ దినములగును కనుక లోగడ మాసములో ఊనాబ్దిక విమోకములు జటిగించవలెననే మాట యుక్తముగాదు. ఆరెండుమాసములు 3౦ దినముల సంక్షేపమునందు మృతులైనవారికి ప్రథమాబ్దికము మలమాసమందు వచ్చినచో నప్పుడే చేయవలయును ద్వితీయాబ్దికాదులు మాత్రము శుధకమాసమునందే జలుపవలెను.

కించ॥ గ్గః ॥ శ్లో॥ అగ్న్యధానం ప్రతిష్ఠాంభ యజ్ఞ దాన వ్రతానిచ । దేవవ్రత వృషోత్సర్గ చూడాకరణ మేఖలాః ॥ గమనం దేవతీర్థానాం వివాహమభిషేచనం । యానంచ గృహకర్మాణి మల మాసే వివర్జయేత్ ॥

తా॥ అగ్న్యధానం, ప్రతిష్ఠ, యజ్ఞదాన వ్రతములు, దేవ వ్రతములు, కామ్య వృషోత్సర్గము, చూడాకరణము, మేఖల, దేవక్షేత్ర తీర్థాటనము, వివాహము, అభిషేచనము, యాచనము, గృహకర్మాలు అనువానిని మలమాసమునందు విమవవలెనని గర్హించుచున్నది.

శ్లో॥ అవస్య కర్మసూసాఖ్యం మలమాసమృతాబ్దికం । తీర్థేభ చ్ఛాయయో శ్రాధకం మఖకర్మ పితృక్రియాః ॥ కుర్యాన్మలిష్టుచే వర్షమధ్యేచేత్స తదాధికం । తత్రస్యా న్మాసికం మృత్యు మాసాత్స ద్వాదిశోయది ॥ ప్రేతక్రియా సమాప్త్యాత్ర కుర్వీతాభ్యుదయంతథా । శ్యామాకాగ్రయణం కృచ్ఛత్రయ వర్జమతోన్యథా ॥

తా॥ మలమాసమునందు అవస్యముగా జేయుఁదగినమాసికాది కర్మాలును, ఆబ్దికములను, తీర్థ శ్రాద్ధములను, యజ్ఞకర్మాములను, పితృక్రియలను చేయవచ్చునని యెఱుఁగవలయును. మఱియును వర్షమధ్యమందుమలమాసమువచ్చేనేని అప్పుడధికమాసములు గ్రహించవలయును. మలమాసము మొదలుకొని పదిరెండవమాసము మల

మాసమయ్యేనేని దానియందు ప్రేతకర్మలను సమాప్తిని బొందించి
పిమ్మట అభ్యుదయ కర్మములను జేయవలయునని సూర్యోదయమను
గ్రంథమునందు జేప్పబడియె.

కించ॥ శ్లో॥ కామ్యారంభం వృషోత్సర్గం పర్వోత్సవ ముపా
కృతిం । మేఖలా చౌలమాంగల్యా అగ్న్యధానోద్యాపన క్రియా ॥
వేదవ్రత మహాదానా అభిషేకా న్వర్థమాసికం । ఇష్టం పూర్తం
తథాయస్య విద్యలోపో న్యధాకృతౌ । తత్సర్వ మష్ట కాదన్య దధి
మాసేవివర్జయేత్ । సూతకేపిచక ర్తవ్యం స్నానాద్యం రాహుదర్శనే ॥

తా॥ కామ్యారంభము, వృషోత్సర్గము, పర్వోత్సవము, ఉపా
కర్మము, మేఖలము, చౌలము, మాంగల్యము, అగ్న్యధానము, ఉ
ద్యాపనక్రియ, వేదవ్రతము, మహాదానము, అభిషేకము అనువానిని
అధికమాసమునందు విడువవలయును, గ్రహణకాలమునందు జనన
మరణశౌచములు గలిగియున్నప్పటికిని గ్రహణప్రయుక్త స్నానాది
కమును జేయవలయుననియును సూర్యోదయ మను గ్రంథమునందుఁ
జెప్పబడియె. మరియును,

శ్లో॥ గ ర్భేవార్ధుషికే భృత్యే ప్రేతకర్మణి మాసికే । సపిండి
కరణే నిత్యే నాధిమాసంతు వర్జయేత్ ॥

తా॥ గర్భమునందును, వడ్డి యందును, భృత్యుని యందును,
ప్రేతకర్మమునందును, మాసికమునందును, సపిండికరణము నందును,
అధికమాసము విడువవలనుపడదని పరాశరస్మృతియందుఁ జెప్పబడె.

గ్రంథాంతరే॥ శ్లో॥ మాసద్వయేబ్ద మధ్యేచ సంక్రమోన
భవేద్యదా । ప్రాకృత స్తత్రపూర్వస్సాన్య దుత్తరస్తు మలిష్టుచః॥

తా॥ సంవతర మధ్యమందు రెండధికమాసములు తటస్థించె
నేని మొదటిమాసమును ప్రాకృతమాసమునుగాను, రెండవమాస
మునుమలిష్టుచః- అధికమాసముగాను గ్రహింపవలయునని గ్రంథాం
తరమందుఁ జెప్పబడియె. అధికమాస సృకరణం సమాప్తమ్.

* ప్రేతశవాను గమనేనియమః *

శ్లో॥ ప్రేతస్య పార్శ్వయోరగ్రే నగచ్ఛేయుః కదాచన । తస్మా
దగ్రేతు గంత్యాణా మాయుఃక్షీణం పదేపదే॥ మృతస్య పశ్చాద్గమనే

ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే । కిల్బిషాదగ్రగమనే నిష్కృతిరోప
పద్యతే ॥ ఇతి దోషశ్రవణాత్ స్మృత్యంతరే విశేషః ॥ శ్లో॥ సంస్కా
రోప క్రమాత్పూర్వం కామం స్నాత్వా విశుద్ధ్యతి । ప్రారబ్ధేపిహి
సంస్కారే సమాప్తేస్నానమాచరేత్ ॥ ఏతదన్యవిషయం ॥ ఆరంభా
త్ప్రకృతస్నాయాత్తస్య శుద్ధిర్భవిష్యతి ॥

తా॥ ప్రేతమునకు పార్శ్వమునందుగాని, పశ్చాద్భాగంబు
నందుగాని పోవలయును. అట్లుగాక ప్రేతమునకు ముందుభాగము
నందు నడచినయెడల ఆయువు క్షీణించిపోవునని యభిప్రాయము. పా
ర్శ్వ పశ్చాద్భాగంబులయందు నడచినవానికి ప్రాయశ్చిత్తముగలదు
అగ్రభాగమునందు నడచినవానికి ప్రాయశ్చిత్తములేదు. కావున
నగ్రభాగమందు బోగూడదని యభిప్రాయము, దహనసంస్కారం
బుల నుపక్రమించుటకు మునుపు స్నానంబుజేసినయెడల పరిశుద్ధి గలు
గును. దహన సంస్కారంబుల నుపక్రమించినపిమ్మట దహన మగు
వఱకును స్నానంబుచేసినయెడల శుద్ధిగలుగదు. కావున సగోత్రుఁడు
సంస్కారంబు నుపక్రమించుటకు పూర్వంబునందు స్నానంబునుజేయ
వలయునని స్మృత్యంతర వచనాభిప్రాయము.

ఇతి శివానుగమనే నియమస్సమాప్తః.

* శ్మశానే ప్రేతపునర్జీవః *

శ్మశానంబునకు ప్రేతమును తీసికొనిపోయిన పిమ్మట నా శవ
మునకు ప్రాణంబులు వచ్చినయెడల మఱల నామనుఁడు గృహమునకు
వచ్చెనేని యాగృహంబునకుఁ గీడువాటిల్లును. కావున నాకీఁడు
దొలగిపోవుటకొఱకు క్షీరమిశ్రిత సమిధశ్శతమును, ఆజ్యంబును, హో
మమును జేయవలెను. బ్రాహ్మణులకు గోదానాది మహాదానములు
జేసి సావిత్రిష్ట శతంబులచేత క్షీరంబులతో శాంతినిజేయవలయును.
కపిలధేనువును, తిలలను, సువర్ణమును, వస్త్రమును ఆయుర్వృద్ధికొఱకు
కర్త దానముచేసి బ్రాహ్మణశీర్వాదము గ్రహించవలయును. ఇది
యముని మతమని నారదమునివరుఁడువచించె. కొందఱు ఇతరజంతు
వును ఇతనిమీదదిగతుడిచి ఆ గామమంతయు ద్రిప్పిపారవేయుదురు-

ఇతి శ్మశానానీత శవజీవన విచార స్సమాప్తః.

* ప్రేత శిలా నష్టమ్ . *

దశాహముతోగా జరుపు నిత్యకర్మ ప్రారంభించిన పిమ్మట దశాహములోపల ప్రమాదంబువలన శిలనష్టమైనయెడల అన్య శిల నుంచి పూర్వమువలె ఆవాహనముజేసి మఱల తొలుతయిచ్చిన మృత్తికాస్నాన వాపోదక తిలోదకాదులు పిండప్రదానంబులు మొదటి రోజునుంచి యథాక్రమముగా జరుపవలెను నష్టమైనశిల మరల లభించినయెడల విధ్యుక్తముగ వాపోదకాదుల నీయనక్కరలేదు. స్థల భ్రంశమునందును, శిలాపాత కర్తృద్రవ్యంబులు నశించినను ప్రాజాపత్యత్రయంబునుజేసి పిండోదక దానంబులను మఱల యథా విధిగా చేయవలయునని స్మృత్యంతరమందుఁ జెప్పఁబడియె. తక్కిన విషయములు ధర్మశాస్త్రములందు జూడవలయును.

ఇతి శిలానష్ట విషయ స్సమాప్తః.

* సంవత్సర విమోకే తిథి ద్వయ శ్రాద్ధ నిర్ణయః *

గౌతమః ॥ శ్లో॥ తిథిద్వయేపి సంప్రాప్తే విమోకం ప్రథమాబ్ది కమ్ । తస్మిన్నేవ క్రమాత్కుర్వాత్పూర్వాష్టాచాపరాష్టాకే ॥

తా॥ సంవత్సర విమోకదినమందు తిథిద్వయము తటస్థించినేని సంవత్సరవిమోక ప్రథమాబ్దికములు రెండును ఆదినమందే నాచరింపవలెను. ఎట్లనిన పూర్వాష్టామందు సంవత్సరవిమోక శ్రాద్ధంబును అపరాష్టామందు ఆబ్దికశ్రాద్ధంబు నాచరించవలయునని శ్రీ గౌతముల వారి యభిప్రాయము.

కించ॥ పరాశరాది యుషిభిః రత్నావశ్యాం విష్ణుస్మృతౌ ॥

శ్లో॥ విమోకాదిద్వయంకుర్యాద్విజ్రేష్ఠ స్తిథిద్వయే॥ విమోకం పూర్వతఃకృత్వా ఆబ్దికం తదనంతరం । తిథిద్వయే తథాకార్యం అన్యథా దోషభాగ్భవేత్ ॥

తా॥ తిథిద్వయ దినమునందు విమోకము ప్రథమాబ్దికము వచ్చినయెడల పూర్వాష్టామమునందు విమోకముజరిపి అపరాష్టామందు ప్రథమాబ్దికము చేయవలెను. అలా చేయనియెడల దోషము చేసిన వాడగును.

కించ॥ శ్లో॥ సంవత్సరవిమోకాఖ్యం శ్రాద్ధంకుర్యాద్విచక్షణః।
తథాబ్దికం వినాపూర్వం ఊనాబ్దికమధాపివా । ఊన త్రైపక్షికంచైవ
సకుర్యాన్మాసికంవినా। ఊనాంత్య మాసికం త్యక్త్వా విమోకం నైవ
కారయేత్ ॥

తా॥ కర్మనిష్ఠగలవాఁడు సంవత్సరవిమోకమును జేయ వలసి
నది. ఊనాబ్దికమును జేయకుండ ప్రత్యాబ్దికమును జేయఁగూడదు.
త్రైపక్షికమును విడిచి మాసికమును పెట్టకూడదు. ఊన మైన తరు
వాత మాసికమును విడిచి సంవత్సరవిమోకమును జేయఁగూడదు.

ఇతి సంవత్సరవిమోకే తిథిద్వయ శ్రాద్ధనిర్ణయ స్సమాప్తః.

* మృత తిథి నిర్ణయః . *

సిద్ధాంతసార సంగ్రహే॥ శ్లో॥ సాయంతన్యపరత్రచే నృతతిథి
పైవ్యాబ్దికే మాసికే । సాగ్రాహ్యాద్వ్యపరాహ్ణయో ర్యదితదాయ
త్రాధికా సామతా । తుల్యాచేదుభయ పరాహ్ణసమయే పూర్వానచే
త్తద్వయోః । పూర్వైవత్ర ముహూర్త గాస్త సమయే నో చేత్సరై
వోచితా ॥

తా॥ అహః ప్రమాణ ఘటికలను ఆయిదుపాళ్ళు చేయునది.
వానిలో మొదటిభాగము ప్రాతఃకాలము. ౨ వ భాగము సరిగమ
కాలము. ౩ వది మధ్యాహ్నము. ౪ వది అపరాహ్ణము. ౫ వది
స్నాయాహ్నము. ఈ ఆయిదుకాలములలో ౪ వ అపరాహ్ణ కాల
మున నేతిథి ఘటికలు వ్యాపించియుండునో ఆ తిథి శ్రాద్ధాది పైతృ
కము మొదలగు సత్కర్మలకు ముఖ్యము. ఒకతిథికి రెండుదినముల
లో వ్యాప్తిగలిగియుంటే దేదినమున అధికముగానుండునో దాని నా
చరింపవలయును. రెండుదినములలో అపరాహ్ణ వ్యాప్తి సమముగా
నుండిన పూర్వమనఁగా మొదటి దినమే ముఖ్యము, రెండు అపరా
హ్ణములలోను వ్యాపింపకపోయిన పూర్వదినమున పాయాహ్న వ్యాప్తి
చక్కగానుండిన నాడేముఖ్యము. రెండు అపరాహ్ణములలోను సమ
ముగా నుండినప్పుడు తిథి వృద్ధిపక్షమున రెండవనాఁడును, క్షయపక్ష
మున మొదటినాఁడును కర్తవ్యము. దీనినెఱిగి శిష్టులందఱును ఆచ
రికపుచున్నారు, ఇంక సంకల్ప స్నాన దాన వ్రత దేవపూజాదుల

లో విశేష విధులు గలుగునవి తప్ప తక్కినవన్నియు సత్కర్మలకును సూర్యోదయకాలమున నేతిధి గలిగియుండునో ఆతిధియే సంకల్పము నకు ముఖ్యము.

కించ॥ శ్లో॥ యాంతిధిం సమనుప్రాప్య ఉదయం యాతి భాస్కరః । సాతిధి స్సకలాజ్ఞేయా స్నానదాన వ్రతాదిషు ॥

తా॥ సూర్యుడు యేతిధియందుదయించునో ఆ తిధి స్నాన దాన వ్రతములు మొదలుగాగల సకలకార్యములకు ప్రాముఖ్యము. ఆతిధియందే సంకల్పము. ఇతి మృతతిధినిర్ణయ స్సమాప్తః.

* శ్రాద్ధ స మ యే త్యా జ్య వి ష య : *

జ్యోతిస్సంగ్రహే ॥ శ్లో॥ స్నానే దానే జపే హోమే వైశ్వదేవే సురార్చనే । ప్రాయశ్చిత్తే తథాశ్రాద్ధే ప్రశస్తావిషనాడికాః ॥

తా॥ స్నానకాలమునందు, దానకాలమందు, జపకాలమందు, హోమకాలమందు, వైశ్వదేవకాలమందు, దేవతార్చనకాలమందు, ప్రాయశ్చిత్తాదులయందు, శ్రాద్ధకాలమందు, త్యాజ్యము వచ్చినప్పటికిని వైకార్యములు చేయవచ్చును

కించ॥ ప్రాచీనగ్రంథే॥ శ్లో॥ ఆసనే శయనే భోజ్యే మలమూత్రోత్సృజేతథా । ఉగ్రకర్మణ్యస్త్రవథా ప్రశస్తా విషనాడికాః ॥

తా॥ కూర్చుండుటయందు, నిద్రించుట, భోజనకాలము, మల మూత్రములు విడుచుట, చెడుపనివిషయమై, అస్త్ర ప్రయోగాదులయందును విషఘడియలు నింద్యములుగావు.

ఇతి శ్రాద్ధసమయే త్యాజ్యవిషయ స్సమాప్తః

* దా నా ది ఫ ల ని రూ ప ణ మ్ *

అయ్యా, ౮౪ లక్షల జీవరాసులలో నీమనుష్యజన్మము లభించుట బహుదుర్లభము. ఇట్టిజన్మము లభించియు దాన ధర్మాదులు చేయకయుండు మనుష్యుడు మటుజన్మమునందు దరిద్రుడై పుట్టునని స్మృతులు ఘోషింపుచుండెను. లోకమందు మనమురు జూచుచుంటిమి. మనుష్య జన్మమునందు దరిద్రుడై పుట్టి పాపకార్యములఁ జేయుచు అందునలన నరకముఁజెంది సమస్తబాధల కోర్వలేక దుఃఖంపుచు మఱల దరిద్రుఁడుగా పుట్టును. తత్ప్రమాణము-

శ్లో॥ అదానదోషేణ భవేద్దరిద్రో దారిద్ర్య దోషేణ కరోతి
పాపం । పాపాదవశ్యం నరకం ప్రయాతి పునర్దరిద్రః పునరేవ పాపీ ॥
అన్నట్లు దానముచేయని దోషమువల్లనే వాఁడు దరిద్రుఁడుగా బుట్టు
చు మఱల గిట్టుచు యీ ప్రకారము సంసార సాగరమునందగిలి అల్లా
డుచుండును గాని ఒకప్పుడయినను ముక్తిపొందజాలఁడు.

శ్లో॥ దరిద్రదాయ కృతందానం శూన్య లింగస్య పూజనం । అ
నాథ ప్రేత సంస్కార మశ్వమేధసమం విదుః ॥

తా॥ దరిద్రునికొఱకు చేయఁబడిన దానమును, పూజలేనిగుళ్ళ
కు పూజగలుగఁజేయుటయు, దిక్కులేని పీనుగనెత్తికాల్పుటయు ఈ
మూఁడును అశ్వమేధయాగము చేయుటవలన గలుగు ఫలమునకు
సమానమగు ఫలమునిచ్చునని బహుగంధములు చెప్పుచున్నవి.

శ్లో॥ అనిత్యాని శరీరాణి విభవోనైవ శాశ్వతః । నిత్యం సన్ని
హితో మృత్యుః । కర్తవ్యో ధర్మసంగ్రహః ॥

తా॥ ఈ శరీరము నిత్యముకానిది. సంపదలు నిలుకడలేనివి.
మృత్యుదేవత దగ్గరనే కాచియున్నది. కాఁబట్టి మనము పితృమా
తృ కర్మలందయినా తనశక్తికొలఁది దానధర్మములు చేయుటచే ఈ
జన్మము వచ్చినందున తన పితరులు సంహోషిండమేగాక తనకు రాఁ
బోవు జన్మమందు మహా భాగ్యవంతుఁడై జ్ఞానముగలవాఁడై ధనము
గల గృహదులందు జన్మించును. ఇదియునుఁగాక-

శ్లో॥ చలాలక్ష్మీశ్చలః ప్రాణాశ్చలో దేహోపి యావనం ।
చలం చలశ్చ సంసారః కీతిర్ధర్మశ్చ నిశ్చలౌ ॥

తా॥ సంపదలు, ప్రాణము, దేహము, యావనము, సంసారము
యివియన్నియును నీటిబుగ్గలరీతిగా అస్థిరములైనవి. అయితే సత్య
ముగా కీతియు ధర్మమును యీరెండుమాత్రమే స్థిరముగానుండును.

శ్లో॥ అర్థాః పారదచేంచలాః గిరినదీ వేగోపమంజీవితం । ధర్మం
యోగకరోతి నిశ్చలమతిః స్వర్గార్గళోద్భూతనం । పశ్చాత్తాప యతో
జరాపరిణత శ్మోకాగ్నినా దహ్యతే । తస్మా న్మాతృ పితృ క్రియాది
సమయే దానం ప్రశస్తం స్మృతమ్ ॥

తా॥ సంపదలు పాదరసమునలె నిలకడగానివి, కొందమీంద నుండి క్రిందికి ప్రవహించునదులు యెంత శీఘ్రముగా ప్రవహించునో అంత శీఘ్రముగా జీవితము పారిపోవును. సముద్రమునందలి అలల యందు బుట్టిన నీటితుంపరలు యెట్లునిలకడలేకపోవునో అట్లు మానవ జన్మము నిలకడలేనిదాను. సముద్రమునందలి నురుగురీతిగా మన జీవితకాలము అస్థిరమైసది కాఁబట్టి స్వర్గద్వారమునకు ఆడ్డముగా మూసియుండెడు తలుపును దెఱచి మనలను స్వర్గమునజేర్చి నకల సౌఖ్యములను బొందునట్లుజేసెడు ధర్మము నెవ్వఁడు చేయఁడో వాఁడు మరణకాలమువ శోకాగ్నిచేత తపించును. కాఁబట్టి తల్లి దండ్రుల శ్రాద్ధాది దినములయందయినను దానముజేయుట ప్రశస్తము.

శ్లో॥ ధర్మః శర్మ భుజంగపు గవపురీ సారం విధాతుంక్షమో! ధర్మః ప్రాపిత మర్త్యలోక విపుల ప్రీతి స్థానంసినా! ధర్మస్వర్గం గరీ నిరంతరసుఖా స్వాదోదయస్యాస్పదం । ధర్మః కిం నకరోతి ముక్తి వనితా సంభోగ భాగ్యాంతరమ్ ॥

తా॥ ధర్మము నాగేంద్ర పట్టణమునందలి స్థిరమైన సుఖము ననుభవించునట్లు చేయును. భూలోకమున ధర్మముఁ జేయువానికే మంచి కీర్తియు, జనులవలన ప్రీతియు కలుగును. మఱియు ధర్మము స్వర్గలోకమునందలి దేవామృతము పానముచేసి చావు పుట్టుకలు లేక సదా దేవేంద్రభోగముల ననుభవించునట్లుచేయును. ధర్మమువలన సకలసుఖములుకలుగును. ధర్మము ముక్తికాంతతోభోగించునట్లుజేయును.

శ్లో॥ ఏవం త్యాగదుణశ్లాఘ్యః సర్వేషు గుణరాసిషు । త్యా గా జ్జగతి పూజ్యంతే పశు పాషాణ పాదపాః ॥

తా॥ దానము చేయునట్టి గుణమే సకల గుణములలోపల సద్గుణము. దానముచేయువాఁడే గుణవంతుఁడు- పశువులలో కామధేచువును, వృక్షములలో కల్పవృక్షమును, శిలలలో చింతామణియను శిలయును యెవరెవరు యేదియడిగినను తడవులేక నిచ్చునట్టి గుణమును కలిగియుండుటవల్లనేగదా అవి దేవతలు, మనుష్యులు మొదలయిన వారిచేత సదా పూజింపఁబడుచున్నవి. ఇంతియేగాదు-

దాన మాహాత్మ్యమందు- శ్లో॥ సాలగ్రామ శిలాం పృథ్వీం
కన్యాం విద్యాంచ వైదికిం । యోదతేయశ్చగృహ్ణాతి తావుభాస్వర్గ
గామినౌ ॥ అని చెప్పబడినది.

ఆదిత్యపురాణమందు- శ్లో॥ జ్ఞానదాదధికం కించిద్దృశ్యతే భువ
నత్రయే । దానేన ప్రాప్యతే స్వర్గః ॥ అని చెప్పబడినది. యస్య
విత్రం నధర్మాయ నోపభోగాయ తస్యవిత్రం నిరర్థకమ్ ॥

గరుడపురాణమందు- శ్లో॥ పితౄ శృతగుణం దానం సహస్రం
మాతురుచ్యతే । భగిన్యాం దశసహస్రం సోదరే దత్తమక్షయమ్ ॥

తా॥ దానాదులవలన స్వర్గ పశు పుత్ర విత్తాదులును, కీర్తి-
యును గలుగుచున్నవి. అందువలన దానమునకన్ననధికమైన దైక్త
డను మూఁడులోకములయం దేదియునులేదు. ఎవ్వనియొక్క ద్రా
వ్యము ధర్మము కొఱకై నను, తాననుభవించుట కొఱకై నను ఉప
యోగించునో అతని ద్రవ్యము స్థావరములేకున్నచో నిరర్థకము.

కించ॥ మనుస్మృతౌ॥ శ్లో॥ వారిదస్తృప్తిమాప్నోతి సుఖ మ
క్షయమన్నదః । తిలప్రదః ప్రజామిష్టం రీపదశ్చక్షు రుత్తమమ్ ॥

తా॥ జలమునిచ్చినవాఁడు క్షుత్పిపాసలులేని తృప్తినిబొందును
అన్నదాత యక్షయసుఖమునొందును. తిలలనిచ్చువాఁడు తనకిష్ట
మగు సంతానముగలవాఁడగును. దేవ బ్రాహ్మణాదుల కుపయోగ
ముగ దీపించినవాఁడు తత్తమములగు చక్షుస్సుల నొందును.

శ్లో॥ భూమిదో భూమిమాప్నోతి దీర్ఘమార్హిరణ్యదః । గృహ
దోగ్ర్యాణివేశ్మాని రూప్యదో రూపముత్తమమ్ ॥

తా॥ భూదాత భూపతియగును- సువర్ణము దానమిచ్చువాఁడు
దీర్ఘాయుష్యము నొందును- గృహప్రదుఁడు మంచి గృహములుగల
వాఁడగును. వెండి నిచ్చినయతఁడందఱికంటె నెక్కుడు సౌంద
ర్యము గలవాఁడగును.

శ్లో॥ వాసోద శ్చంద్రసాలోక్య మశ్వినాలోక్య మశ్వదః । అన
దుత్పదశ్చయం పుష్టాం గోదోబ్రధ్యస్య విష్టమ్ ॥

తా॥ వస్తుదాత చంద్రలోకమును, గుప్తమునిచ్చినవాఁడశ్వీ
నీదేవతల లోకమును, యెద్దునిచ్చేనేని సంపూర్ణనుగుసంపత్తిని, గోవు
నిచ్చినయతఁడు సూర్యలోకమును నొందును.

శ్లో॥ యాన శయ్యాప్రదో భార్యా మైశ్వర్య మభయప్రదః ।
ధాన్యద శ్శాశ్వతంసౌఖ్యం బ్రహ్మదో బ్రహ్మసాక్షీతామ్ ॥

తా॥ రథాదియానములు శయ్యలు నొసఁగినవానికి భార్యా
లాభమగును. ప్రాణుల కభయమిచ్చునతఁడు- ప్రాణహింస చేయని
వాఁడు గొప్ప మైశ్వర్యమును బొందును. ధాన్యముననఁగా శాలి
యవ గోధూమాదుల నిచ్చువాఁడు శాశ్వత సుఖమునొందును. వేద
మును జెప్పినను- తదర్థమును దెలిపినను బ్రహ్మ లోకమునందు
ముక్తుఁడగును.

శ్లో॥ సర్వేషామేవ దానానాం బ్రహ్మదానం విశిష్యతే । వా
ర్యన్న గోమహీవాస స్తిలకాంచన సర్పిషామ్ ॥

తా॥ అన్నోదక గోమహీ తిల కాంచనాది దానము. లేవి
గలవో వాని యన్నింటిలోను వేద వేదాంగములను బ్రాహ్మణునికిఁ
జెప్పట యుత్కృష్ట ఫలప్రదంబగును.

శ్లో॥ యేనయేనతు భావేన యద్యద్దానం ప్రయచ్ఛతి । తత్త
త్తేనైవ భావేన ప్రాప్నోతి ప్రతి పూజితః ॥

తా॥ ఎవరు యేయే అభిప్రాయముచే స్వర్గా ద్యపేక్షచేగాని,
ముముక్షువైతే నిష్కామనచేగాని యేదియేది దానముచేయునో ఆ
యా భావముచే నాయా దానముల ఫలముగా జన్మాంతరమందు
పూజితుఁడై దానిదాని ఫలమును బొందుదురు.

శ్లో॥ ధర్మం శనైస్సంచినుయా ద్వల్క్ష్మీకమివ పుత్రికాః । పర
లోక సహాయార్థం సర్వభూతాన్యపీడయన్ ॥

తా॥ భూతపీడ లేనుండ పరలోక సహాయార్థమై ధర్మమును
చెదలపురుగులు పుట్టఁబెట్టినట్లు మెల్లమెల్లగా వృద్ధి నొందించవలెను.

శ్లో॥ నాముత్రహి సహాయార్థం పితా మాతావతిష్ఠతః । నపు
త్ర దారా నజ్ఞాతి ర్ధర్మస్తిష్ఠతి కేవలః ॥

తా॥ పరలోకమునందు సహాయులు తల్లి- తండ్రి- భార్య- పుత్రుడు- జ్ఞాతి- వీరెవ్వరును గాగు. ధర్మమొక్కటియే పరలోక సహాయమై యుండును. సకల చుట్టములు తనతోఁగూడ వచ్చు వారుగారు. వాఁడుచేసిన పాపముగాని పుణ్యముగాని వానివాని వెంటనంటిపోవును ఒక మనుష్యుఁడు యెంత ధనవంతుఁడైనను దానమూలముగా నిచ్చినది తప్ప తక్కిన ద్రవ్యమంతయు తనకు చెందునదిగాదు, పూర్వజన్మమందు విశేషముగ ద్రవ్యమార్జించి దానిని సత్కర్మలయందును, దానాది క్రియలయందును ఉపయోగించిన వాఁడే యీజన్మమున మహాభాగ్యవంతుఁడగును, అట్టివాఁడీ జన్మమున విశేష భక్తిశ్రద్ధలతోడ సత్కర్మములఁజేసినేని యింకొకజన్మమున మిగుల భాగ్యవంతుఁడై ధర్మార్థ కామమోక్షముల కర్హుఁడగును. భక్తిశ్రద్ధలులేక ధర్మముఁజేసినను ఆధనమువ్యర్థము- భక్తిశ్రద్ధలతో నొనర్చిన ధర్మము కొంచెమైనను కొండంతయగును. ఎట్టి కార్యమునకుగాని మనస్సు నిర్మలముగా నుండవలయును. మనో నిశ్చయములేక చేసిన తపముగాని, దానముగాని, ధర్మముగాని నిరర్థకంబగును. ప్రతిమానవుఁడును తనకు రోగమువచ్చుననియు, వృద్ధత్వము వచ్చుననియు, బలముతగ్గుననియు చక్కఁగాదెలిసికొని అంత్య కాలమందు సద్గతిఁబొందుట శాల్యములో వివేకము దెలిసినవిమొదలు సత్కార్యములుచేయుచు రావలెను. సత్కర్మములను రేపుచేయుదము, తర్వాతచేయుదమను తలంపుకూడదు. ఏలననఁగా, దేహమనిత్యము కనుక నాధ్యమైనమట్టుకు తలచిన పని తలచినట్లు చేయవలయును. ప్రపంచమందు పుణ్యాత్ములుచేసిన స్థిరమగు యేర్పాట్లు యెన్ని జీవరాసులు బ్రతుకుచున్నవో చూడుడు. మనము యెన్నఁగ్గూ బ్రతికినను మరణము స్థిరమని తలచువారు బహు అరుదుగానుండెదరు. లోకమందు ఒకవంశములో నొక పుణ్యాత్ముఁడు సత్రము, వనము, తటాకము, ధతనిక్షేపము, శివాలయము, కూపము, గ్రంథము మొదలగు నిట్టి మహాపకారములలో నొకదానిని ప్రతిష్ఠించి సంధున అశేషజనులు అట్టివారిని నిత్యము స్మరింపుదురు. అట్టివారు మృతిఁబొందినను బ్రతికియున్నవారితో సమానులే. వారికి స్వర్గమే

నిశ్చయము. మన జీవితకాలము విచారింపఁగా రేపో మాపో అన్నట్లుండెను. ఇంతలో త్రోవదోచుట, తప్పస్పృష్టులు జేయుట, హత్యఁ జేయుట మొదలగు తప్పకార్యములఁజేసి సంపాదించి దారాపుత్రులు మొదలగు బంధువులకుఁ బెట్టును. అందువలన యీ జీవునకు ఫలము కలదా ? లేదు. ఎవ్వఁడైతే పాపకార్యములను జేయునో వాఁడు మాత్రమే దానిఫలము ననుభవింపవలెను. అనఁగా నరకకూపమందు బడి చాలాకాలము నాబాధకోర్వలేక యేడ్చుచుందును. తిటిగి అట్టి మహాపాపనివృత్తికొఱకు మఱుజన్మంబున తానుచేసిన పాపమునకే అట్టి దుష్కృతశేషము ననుభవించుటకు నీచజన్మమందు మహారోగ వంతుడై పుట్టుచు గిట్టుచు నుండును కాని ఒకప్పుడయినను భగవద్భక్తియు, నేనప్రబాహ్మణ గురుపూజయు, విద్యానానది మహాదాసములు మొదలగు మహాపకారములను తాను జేయుటకు శక్తిలేక పోయినను చేయువారికయినా తాను సహాయభూతుడై ఆధర్మములను వృద్ధిజేసినట్లయినా యితనికికూడ ఫలముగలదు. కాని దానప్రదాతకు మాత్రము ఇహలోక పరలోకములయందు బహుకీర్తియు, ప్రతిష్ఠయు అందువలన స్వర్గము నిశ్చయముగా కలుగునని గ్రంథములు ఘోషింపుచున్నవి. కనుక అటువంటివానిజన్మము సార్థకము. లేకున్నచో నిరర్థకము పట్టిమాటలతో నేమిప్రయోజనము- తన శక్తికొలది తాను జీవించియుండఁగానే గోదానాది మహాదాసములు తక్షణమే జఱుపవలయును. దేహమనిత్యముగనుక పుణ్యకార్యముల విషయమై తలఁచినపని తలఁచినట్లు చేయుట ప్రథమకర్తవ్యము.

* కారుణ్య విషయః *

శ్లో॥ ఆదౌ పితా తథా మాతా సాపత్నీ జననీతథా | మాతా మహాస్సపత్నీకా ఆత్మపత్నీ త్వనంతరమ్ || సుత బ్రాతృ పితృవ్యాశ్చ మాతులాస్సహ భార్యకా | దుహితా భగినీచైవ దౌహిత్రోభాగినేయకః || పితృష్వసా మాతృష్వసా జామాతా భావుక స్సూమా | శ్వశుశస్సాస్యలకశ్చైవ స్వామినో గురురర్థినః || కించ || (జనక పితృ మాతృణాం తర్పణం విశేషః)

తా॥ ముందు తల్లి దండ్రులు, పిదప సవతితల్లి, అటు పిమ్మట మాతామహా మాతుః పితామహా మాతుః ప్రపితామహులు, మాతామహీ మాతుః పితామహీ మాతుః ప్రపితామహీలు, తనభార్య, కుమారుడు, అన్నదమ్ములు, పినతండ్రి, పెదతండ్రి, మేనమామ, మేనమామభార్య, కుమార్తె, తోడబుట్టువు. మనుమడు, మేనల్లుడు, మేనత్తలు, పినతల్లి, పెదతల్లులు, అల్లుడు, లోబుట్టువుల భర్త, కోడలు, భార్యయొక్క తండ్రి, భార్యయొక్క సోదరుడు, గురువు, యాచకులు వీరలు క్రమముగ కారుణ్యములోనివారని తెలియవలెను.

అక్క (జ్యేష్ఠభగిని)
అత్త (శ్వశ్రీవు)
అన్న (జ్యేష్ఠభ్రాతృ)
అన్నకూతురు (జ్యేష్ఠభ్రాతృపుత్రి)
అన్నకొడుకు (జ్యేష్ఠభ్రాతృపుత్రః)
అప్పకూతురు (జ్యేష్ఠభగినీపుత్రి)
అప్పకొడుకు (జ్యేష్ఠభగినీపుత్రుడు)
అప్పమగడు (భావుకుడు)
అమ్మమ్మ (మాతామహి)
అల్లుడు (జామాత)
తమ్మునికొడుకు (కనిష్ఠభ్రాతృపు॥)
తల్లిచెల్లెలు (కనిష్ఠమాతృభగిని)
తల్లి అప్పకూతురు (జ్యేష్ఠమాతృభగినీ పుత్రిక)
కూతురు (దుహిత)
కొడుకు కూతురు (పౌత్రి)
చెల్లెలు (కనిష్ఠభగిని)
చెల్లెలుకూతురు (కనిష్ఠభగినీపుత్రి)
చెల్లెలికొడుకు (క॥ భ॥ పుత్రుడు)
చెల్లెలిమగడు (భావుకుడు)
తండ్రి (పిత)

తండ్రి తండ్రి (పితామహుడు)
తమ్ముడు (కనిష్ఠభ్రాతృ)
తమ్మునికూతురు (క॥ భాతృపుత్రి)
పినతల్లికొడుకు (క॥ మా॥ భ॥ పు॥)
పెదతండ్రి (జ్యేష్ఠపితృవృద్ధుడు)
పెదతండ్రి కూతురు (జ్యేష్ఠ పితృవృద్ధ పుత్రి)
తల్లి అప్పకొడుకు (జ్యేష్ఠ మాతృభగినీ పుత్రుడు)
నాయనమ్మ (పితామహి)
పినతండ్రి (కనిష్ఠపితృవృద్ధుడు)
పినతండ్రి కూతురు (క॥ పి॥ పుత్రి)
పినతండ్రి కొడుకు (క॥ పి॥ పు॥)
పినతండ్రిభార్య (క॥ పి॥ పత్ని)
పినతల్లికూతురు (క॥ మా॥ భ॥ పుత్రి)
పెదతండ్రికొడుకు (జ్యేష్ఠ పితృవృద్ధ పుత్రుడు)
పెదతండ్రిభార్య (జ్యే॥ పి॥ పత్ని)
భార్యసోదరుడు (స్వామికుడు)
మగని తమ్ముని కూతురు (భర్తృకనిష్ఠ భ్రాతృ పుత్రి)

మనుమరాలు (దాహితీ) | మేనత్తకూతురు (పితృభగినీపుత్రి)
 మేనత్త (పితృభగిని) | మేనత్తకొడుకు (పితృభాపుత్రుడు)
 కాత్యాయనః॥ శ్లో॥ సంకల్పాసనయోష్ణస్త్వి ద్వితీయావాహనే
 తథా । అన్నదానే చతుర్థీస్యా చ్ఛేషాస్సంబుద్ధయస్త్వతాః ॥
 పారస్కరః॥ శ్లో॥ అర్ఘ్యదానేచ సంకల్పే పిండదానే తథాక్ష
 యే । గోత్ర సంబంధనామాని తథా శత్రుతిపాదయేత్ ॥

ఇతి కారుణ్య విధి స్సమాప్తః.

* కారుణ్య శబ్దములు . *

ఋకారాంతః- పుంలింగః-పితృశబ్దః-(తండ్రి)

విభక్తిః.	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	పితా	పితరా	పితరః
సం	హేపితః	హేపితరా	హేపితరః
ద్వి	పితరః	పితరా	పితౄణా
తృ	పిత్రా	పితృభ్యాం	పితృభిః
చ	పిత్రే	పితృభ్యాం	పితృభ్యః
పం	పితుః	పితృభ్యాం	పితృభ్యః
ష	పితుః	పిత్రోః	పితౄణాం
స	పితరి	పిత్రోః	పితృషు

ఏవం భ్రాతా- జామాతా- ఇత్యాదయః.

ఋకారాంత - స్త్రీలింగో - మాతృశబ్దః - (తల్లి)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	మాతా	మాతరా	మాతరః
సం	హేమాతః	హేమాతరా	హేమాతరః
ద్వి	మాతరం	మాతరా	మాతౄః
తృ	మాత్రా	మాతృభ్యాం	మాతృభిః
చ	మాత్రే	మాతృభ్యాం	మాతృభ్యః
పం	మాతుః	మాతృభ్యాం	మాతృభ్యః
ష	మాతుః	మాత్రోః	మాతౄణాం
స	మాతరి	మాత్రోః	మాతృషు

ఏవం దుహితా- ఇత్యాదయః.

ఈకారాంత స్త్రీలింగో జననీ శబ్దః (జనకతల్లి)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	జననీ	జనన్యా	జనన్యః
సం	హేజనని	హేజనన్యా	హేజనన్యః
ద్వి	జననీం	జనన్యా	జననీః
త్వ	జనన్యా	జననీభ్యాం	జననీభిః
చ	జనన్యై	జననీభ్యాం	జననీభ్యః
పం	జనన్యాః	జననీభ్యాం	జననీభ్యః
ష	జనన్యాః	జనన్యోః	జననీనాం
స	జనన్యాం	జనన్యోః	జననీషు

ఏవం భగినీ- పితృభగినీ- మాతృభగినీ- దేవీ- దాసీ- ఇత్యాదయః.

ఆకారాంతః పుంలింగో మాతామహా శబ్దః (తల్లితండ్రి)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	మాతామహః	మాతామహౌ	మాతామహాః
సం	హేమాతామహ	హేమాతామహౌ	హేమాతామహాః
ద్వి	మాతామహం	మాతామహౌ	మాతామహాన్
త్వ	మాతామహేన	మాతామహభ్యాం	మాతామహైః
చ	మాతామహాయ	మాతామహభ్యాం	మాతామహేభ్యః
పం	మాతామహాత్	మాతామహభ్యాం	మాతామహేభ్యః
ష	మాతామహస్య	మాతామహయోః	మాతామహానాం
స	మాతామహే	మాతామహయోః	మాతామహేషు

ఏవం దౌహిత్ర- భాగినీయః- భావుకః- ఇత్యాదయః

ఈకారాంత స్త్రీలింగో మాతామహీ శబ్దః (తల్లి తల్లి)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	మాతామహీ	మాతామహ్యౌ	మాతామహ్యః
సం	హేమాతామహి	హేమాతామహ్యౌ	హేమాతామహ్యః

ద్వి	మాతామహీం	మాతామహ్యా	మాతామహీః
త్వ	మాతామహ్య	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభిః
చ	మాతామహ్యై	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభ్యః
పం	మాతామహ్యః	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభ్యః
ష	మాతామహ్యః	మాతామహ్యః	మాతామహీనా
స	మాతామహ్యం	మాతామహ్యః	మాతామహీషు

ఈకారాంతః స్త్రీలింగో పత్నీశబ్దః- (భార్య)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	పత్నీ	పత్నౌ	పత్నయః
సం	హేపత్నీ	హేపత్నౌ	హేపత్నయః
ద్వి	పత్నీం	పత్నౌ	పత్నీః
త్వ	పత్నయ	పత్నీభ్యాం	పత్నీభిః
చ	పత్నై	పత్నీభ్యాం	పత్నీభ్యః
పం	పత్నయః	పత్నీభ్యాం	పత్నీభ్యః
ష	పత్నయ	పత్నౌ	పత్నీనాం
స	పత్నయం	పత్నౌ	పత్నీషు

ఏవం దేవీ- దాసీ- ఇత్యాదయః

అకారాంతః పుంలింగో సుతశబ్దః- (పుత్రుడు)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	సుతః	సుతౌ	సుతాః
సం	హేసుత	హేసుతౌ	హేసుతాః
ద్వి	సుతం	సుతౌ	సుతాన్
త్వ	సుతేన	సుతాభ్యాం	సుతైః
చ	సుతాయ	సుతాభ్యాం	సుతేభ్యః
పం	సుతాత్	సుతాభ్యాం	సుతేభ్యః
ష	సుతస్య	సుతయోః	సుతానాం
స	సుతే	సుతయోః	సుతేషు

ఏవం మాతులః- భావుకః- శ్వశురః- న్యాలకః- గుప్త-
దాసః- ప్రేతః- ఇత్యాదయః.

అకారాంత స్త్రీలింగో సుషా శబ్దః (కోడలు)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	సుషా	సుషే	సుషాః
సం	హేసుషే	హేసుషే	హేసుషాః
ద్వి	సుషాం	సుషే	సుషాః
త్వ	సుషయా	సుషాభ్యాం	సుషాభిః
చ	సుషాయై	సుషాభ్యాం	సుషాభ్యః
ఁ	సుషాయాః	సుషాభ్యాం	సుషాభ్యః
ష	సుషాయాః	సుషయోః	సుషాణాం
స	సుషాయాం	సుషయోః	సుషాః

ఏవం గుప్త - ప్రేత - ఇత్యాదయః,

ఉకారాంత స్త్రీలింగో శ్వశూ శబ్దః (అత్త)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	శ్వశూః	శ్వశ్వా	శ్వశ్వః
సం	హేశ్వశు	హేశ్వశ్వా	హేశ్వశ్వః
ద్వి	శ్వశూం	శ్వశ్వా	శ్వశూః
త్వ	శ్వశ్వా	శ్వశూభ్యాం	శ్వశూభిః
చ	శ్వశ్వై	శ్వశూభ్యాం	శ్వశూభ్యః
ఁ	శ్వశ్వః	శ్వశూభ్యాం	శ్వశూభ్యః
ష	శ్వశ్వః	శ్వశ్వా	శ్వశూణాం
స	శ్వశ్వాం	శ్వశ్వా	శ్వశూః

ఉకారాంతః పుంలింగో గురు శబ్దః (గురువు)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	గురుః	గురూ	గురువః
సం	హేగురురో	హేగురూ	హేగురువః

ద్వి	గురుం	గురూ	గురూన్
త్వ	గురుణా	గురుభ్యాం	గురుభిః
చ	గురువే	గురుభ్యాం	గురుభ్యః
పం	గురోః	గురుభ్యాం	గురుభ్యః
ష	గురోః	గుర్వోః	గురూణాం
స	గురౌ	గుర్వోః	గురుషు

వకారాంతః పుంలింగో స్వామి శబ్దః (స్వామి)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	స్వామి	స్వామినౌ	స్వామినః
సం	హేస్వామిన్	హేస్వామినౌ	హేస్వామినః
ద్వి	స్వామినం	స్వామినౌ	స్వామినః
త్వ	స్వామినా	స్వామిభ్యాం	స్వామిభిః
చ	స్వామినే	స్వామిభ్యాం	స్వామిభ్యః
పం	స్వామినః	స్వామిభ్యాం	స్వామిభ్యః
ష	స్వామినః	స్వామినోః	స్వామినాం
స	స్వామిని	స్వామినోః	స్వామిషు

ఏవం శర్మా - వర్మా - ఇత్యాదయః.

గ్రంథవిస్తరభయంబున కొన్ని శబ్దము ల్లిగంధమం చేర్చవలె తిని.

* శ్రాద్ధాదు లవలన పితృదేవతలు సంతోషించుట. *

అయ్యా, యీ కలికాల మహిమనలన కొందఱు పుత్రులు మాతా పితరులను సదా దూషింపుచు వారుమృతులైనవెనుక వారికి సకాలములయందు శ్రాద్ధములఁజేయక మా తల్లిదండ్రులు తినవచ్చి నారా, పురోహిత బ్రాహ్మణులకొఱకు యీ శ్రాద్ధము లేర్పడినవనే అభిప్రాయము గలవారలగుచున్నారు.

శ్లో॥ పున్నామో సరకద్యస్మా త్పితరం త్రాయతే సుతః ।
తస్మాత్పుత్ర ఇతిప్రోక్తస్స్వయమేవ స్వయంభువా॥ అనఁగా పుత్రుఁడు పుట్టుటచేత తండ్రికి సద్గతి నిచ్చుచున్నాఁడుగదా? పుత్రుఁడుపుట్టుట

చేత తండ్రియొక్క దుఃఖము నివర్తించును. ధర్మ ప్రజా సంతతి పరంపరను తనతో పోనియ్యక పెంచినదగుటచే తండ్రికి దుఃఖనివృత్తి యగును.

శ్లో॥ జీవతో వాక్యకరణాత్ ప్రత్యబ్ధంభూరిభోజనాత్ । గయా యాం పిండదానాచ్చ త్రిభిః పుత్రస్య పుత్రతా ॥ నా స్తిమాతృసమం నా స్తిపిత్రోసమోగురుః । తయోర్నిత్యం ప్రియం కుర్యాత్కర్మణా మనసాగిరా ॥ అయ్యా, తల్లితో సమానమైన దైవమును, తండ్రితో సమానమైన గురువును లేరు. ఎల్లప్పుడు మనోవాక్కాయములనెడు త్రికరణ శుద్ధిగా వారికిఁ బ్రియముగా నడుచుకొనుచు వారిని సేవింపు చుండుటయే పుత్రలక్షణము. శ్లో॥ భూపదక్షిణవత్కేన కాశీమా త్రాయుతేనచ । సేతుస్నాన శతైర్యచ్చ తత్ఫలం మాతృవందనే ॥

తా॥ భూమండలమంతయు నాటునాటులు తిటుగుటచేతను, పదివేలమార్లు కాశీక్షేత్రమునకు పోవుటచేతను, నూరుపర్యాయములు సేతుస్నానము చేయుటచేతను యెంతపుణ్యముగల్గునో అంతపుణ్యము సూక్ష్మముగ కలుగును. ఎట్లనఁగా- తనతల్లిగారికి ఒకతూరి ప్రదక్షిణముజేసి భక్తితో నమస్కరించిన ఆఫలము తప్పకకలుగును.

శ్లో॥ అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి స్వర్గోనైవచనైవచ । తస్మాత్పుత్రి ముఖిందృష్ట్వా భవేత్పశ్చాద్ధితాపసః ॥

తా॥ పుత్రసంతానము లేనివానికి స్వర్గాది భోగములు లేవు. కనుక పుత్రసంతానము కలిగినవెనుకనే తండ్రి సన్యసించితపస్సుజేయ వలెను. ఈవిషయమై అనేక ప్రమాణములుగలవు. గ్రంథవిస్తర భీతిచే వ్రాయనైతిని. పుత్రుడైనవాఁడు తల్లి దండ్రుల వద్దనుండి సమస్తమైన ఉపచారములు చేయుచు పిదప వారుగతించినచో వారికి సకాలములయందు దహపోది కర్మలు మొదలగునవిజటిపి తన శక్తికొలది దానధర్మములఁ జేయుచురావలెను. పిదప ప్రతిమాసమందును జలుపు మాసికాది శ్రాద్ధములొనర్చి సంవత్సరవిమోక శ్రాధము, ఆబ్దికశ్రాద్ధము వఱకును వారివారి కులాచార ప్రకారముగాజలుపుచు రావలెను. పితృస్థానంబునకిచ్చిన ఆమముగాని, అన్నముగాని పిత్రాదులు దేవరూపులై యుండిరేని మంత్రబలముచేత వారికి చెందుచున్న

వని శాస్త్రములు జెప్పుచున్నవి. అట్లుగాక వారు గంధర్వులై జన్మించియుంటే భోగ్యరూపమైచెందును, పశువులై జన్మించితే తృణరూపమైచెందును. సర్పజన్మమైతే వాయురూపమై యాహారమగును. రాక్షసాది జన్మమైతే అది మాంసరూపమగును. లేక ప్రేతరూపులైతే రక్తమై తృప్తిగలుగును. లేక మనుష్య జన్మము సంభవించితే అన్నాదిరూపముచే జీవుఁడు సంతోషించును. ఆకారణముచేతనే పూర్వులు బంధువులను జ్ఞాతులను బిలచి వారి కందఱికి భోజనములు పెట్టుటకలదు. ఇప్పటికిని ఈయాచారము లోకమందు జలుగుచునేయున్నది. ఈ విషయమై యనేక ప్రమాణములుగలవు వాని నన్నిటిని ఈ గంధనుందు చేర్చనై తిని. శ్రాద్ధదర్పణే విశేషః ॥ శ్లో॥ తస్య తే పితరశ్శుత్వా శ్రాద్ధకాల ముపస్థితం అన్యోన్యం మనసా ధ్యాత్వా సంపతంతి మనోజనాః । తైర్రాబహ్మణైస్సహ శ్నంతి పితరో వాయురూపిణః ॥

తా॥ పితృదేవతలు శ్రాద్ధకాలమారాగానే మనస్సుచే నన్యోన్యము ధ్యానించి యందఱు వాయురూపముచే మనోవేగమున వచ్చి యావాహనముచేసిన బ్రాహ్మణులతో శ్రాద్ధమందు భుజింతురని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి గనుకనే శ్రీరామచంద్రమూర్తి శ్రాద్ధముఁ జేయునప్పుడు సీతాదేవి బ్రాహ్మణులయందు దశరథాదులదు జూచెనని కథ వినఁబడుచున్నది. మరియు కలియుగమునందు శాపము సంభవించినందున పితృదేవతలు దృశ్యముకానేరరు.

శ్లో॥ ప్రావృష్యంతే యమః పేతాః పితౄంశ్చాపి యమాలయేత్ । విసర్జయతి భూలోకం కృత్వా శూన్యం స్వకం పురం ॥ తే పుత్రాదేః ప్రకాంక్షంతి సాయసం మధుసంయుతం । కన్యాగతే సవితరి పితరో యాంతివై సుతాః ॥ అమావాస్యా దినే ప్రాప్తే గృహద్వారం సమాశ్రితాః । శ్రాద్ధాభావే స్వభవనం శాపందత్వావ్రజంతితే ॥ అతో మూలైః ఫలైర్వాపి తథా పృథకతర్పణైః పితృ తృప్తిం ప్రకృర్వీతనై వశ్రాద్ధం విసర్జయేత్ ।

తా॥ వర్షాకాలము తుదిని యమఁడు ప్రేతలను పితృదేవతను దనపురమునుండి భూలోకమునకు బంపును. అప్పుడు వారు

పుత్రాదులిచ్చు పాయస మధువులఁగ్రోలి సూర్యుఁడు కన్యయందు ప్రవేశించినదిమొదిలు పుత్రుల గృహద్వారము నాశ్రయించి అమా వాస్యలోగా శ్రాధము జఱుగనిచో శపించి వెళ్ళిపోదురు. గనుక తనశక్తికొలఁది మూలములు ఫలములు మొదలగువానిచే నయినను, జలతర్పణములచేనయినను వారికిఁ దృప్తిచేయవలెననియున్నది. ఇంతి యేకాదు. బ్రహ్మమొదలుగ తృణము పర్యంతం భూతములకుఁదృప్తి యగునని జెప్పఁబడుచున్నది. ఎట్లనిన పిశాచాది స్వరూపులకు వికిరా న్నముచేతను తృప్తి. వృక్షాది రూపములకు స్నాన వస్త్రోదకాదుల చేతను, మఱి కొందఱికిఁ డచ్చిష్ఠపిండాదికముచేతను పితరులు తృప్తు లగుచున్నారు.

ప్రాచీనగ్రంథే ॥ శ్లో॥ అగ్నిహోత్రేణ దేవస్థాః స్వర్గస్థా విప్ర భోజనే । యమస్థాః పిండదానేన వికిరం నరకం తథా । దక్షిణామర్త్య లోకేషు అసురాభూరి భోజనాత్ ॥

తా॥ పితృదేవతలు దేవలోకమునందుండునప్పుడు అగ్నిహో త్రముచేతను, అట్లుగాక పితృదేవతలు స్వర్గమందుండునప్పుడు బ్రా హ్మణ భోజనము పెట్టుటచేతను పితరులు యమలోకమందు నప్పుడు పిండ ప్రదానముచేతను, నరకమందుండు నప్పుడు వికిరముచేతను, మర్త్యలోకమందు దక్షిణచేతను, రాక్షసజన్మమందు భూరిభోజనము పెట్టుటచేతను, పితృదేవతలు సంతోషింపుచున్నారు. వారుసంతో షించుటచే కర్తయొక్కవంశము క్రమముగా వృద్ధిబొందును.

శ్లో॥ మృతాహంతు పరిత్యజ్య చండాలః గోటిజన్మసు ॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల మృతతిథులు పరిత్యజించినవానికి గోటిజన్మ ములెత్తినప్పటికిని వానికి చండాలత్వము పోనేరదని శాస్త్రములు ఘోషింపుచున్నవి, పితృకర్మలను జేయుటకు సమ్మతించక దురా త్ముడై యుండెనేని యనేక జన్మంబులయందు మాలవాఁడై పుట్టునని విష్ణుపురాణము జెప్పుచున్నది. పితృదేవతాత్మప్తి విచారసమాప్తః.

* అ ధ ప ం చ గ వ్య పా శ న మ్ .

పరాశరః॥ శ్లో॥ గోమూత్రం గోమయంక్షీర దధిసర్పి కుళోద కమ్ । నిర్దిష్టం పంచగవ్యంతు పవిత్రం పాపశోధనమ్ ॥ గోమూత్రం

కృష్ణవర్ణాయా స్వేత్తాయాశ్చైవ గోమయమ్ । పయశ్చ తామ్ర
వర్ణాయా రక్తాయా గృహ్యతేదధి ॥ కపిలాయా ఘృతం గ్రాహ్యం
సర్వం కపిలమేవవా । మూత్రమేక ఫలందద్యా దంగుష్ఠార్థంతు గోమ
యం ॥ క్షీరం సప్తఫలందద్యా ద్దధిత్రిఫల మిష్యతే । ఘృతమేకఫలం
దద్యా త్పలమేకం కుశోదకమ్ ॥

వృద్ధపరాశరః ॥ శ్లో॥ గోమూత్రం మాషకాణ్యష్టే గోమయ
స్యతు షోడశ । క్షీరస్య ద్వాదశప్రోక్తా దధన్తు దశకీర్తితాః ॥ గో
మూత్రే వద్భృతస్యాష్టే తదర్థంతు కుశోదకమ్ ॥ ఏతదశక్త బాలాది
పిషయం ద్రష్టవ్యమ్ ॥ మాషప్రమాణం పూర్వముక్తమ్ ॥ పంచ
గవ్య మృతాపూతం స్థాపయేద్ద్విజసన్నిధౌ । గోమూత్రం స్థాపయే
త్పూర్వే గోమయం దక్షిణేన్యసేత్ । క్షీరంతు పశ్చిమేస్థాప్యం దధి
చైవోత్తరేణతు । ఘృతసాత్రం తథాగ్నేయ్యా మైశాన్యాంతు కుశో
దకమ్ ॥ స్థాస్యపశ్చా దేకప్రతే తన్నంత్రే స్తానియోజయేత్ । బ్ర
హ్మకూరో దహేత్సర్వం ప్రదీప్తాగ్నిరి వేంధనమ్ ॥ పవిత్రం త్రిషు
లోకేషు దేవతాభిరధిష్ఠితమ్ ॥ ప్రయోగః ॥ ఏవం... ర్థం మమ సమ
స్తపాపక్షయార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం పంచగవ్య ప్రాశనాఖ్యంకర్మకరిష్య
మాణః... పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే ॥ ఆదౌ గణాధిపతి పూజాం
కరిష్యే ॥ అథ గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంకృత్వా ॥ నారా
యణేతి మంత్రేంత్రేణ పంచగవ్యం నిధాయ ॥ గోమూత్రం గోమ
యం క్షీరం దధిసర్పిః కుశోదకం ॥ అత్రినారాయణేతి మంత్రేణ
షోడశోపచారై రభ్యర్చ్య ॥ కూర్చం కృత్వా ॥ ఏకస్మిన్ పాత్రేపంచ
గవ్యమేళనం కృత్వా ॥ అథ ప్రాశనం కరిష్యామితి సంకల్ప్య ॥ శ్లో॥
యత్త్వగస్థిగతంపాపం దేహేతిష్ఠతిమామకే । ప్రాశనం పంచగవ్యస్య
దహత్యగ్నిరి వేంధనమ్ ॥ ఆచమ్య ॥ సూర్యావలోకనం కుర్యాత్ ॥
తతః గోదానాది బ్రాహ్మణేభ్యో దద్యాత్ ॥ పంచగవ్య ప్రాశనం
విప్రద్వారా కార్యమ్ ॥ స్వయంతూష్ణిం పిబేత్ । తతః విష్ణుతీర్థప్రాశ
నమ్ ॥ శ్లో॥ ఓం నమోవాసుదేవాయ నమస్సంకర్షణాయచ । ప్రద్యు
మ్నాయానిరుద్ధాయ శ్రీధరాయచ విష్ణవే । శ్రీ విష్ణవేనమః ॥ శుద్ధ
జలం పిబేత్ ॥ ఇతి పంచగవ్య ప్రాశనవిధి స్సమాప్తః.

ఆ శౌ చ ధ ర్మ శా స్త్ర మ్ .

* ముందు రజస్వలాశౌచము వ్రాయుచున్నాను. *

స్త్రీలకు రజోదర్శనమైన దినము మొదలు ౪ వర్ణములవారికి మూడుదినములాశౌచము. నాలుగవదినమునందు స్నానముజేసి ఐదవ దినంబున గృహకృత్యములుచేయుట కుపయోగమగును.

రజోదర్శనమైన దినము మొదలు ౧౭ దినములలోఁగా తిటిగి రజోదర్శనమయ్యేనేని స్నానము. ౧౮ వ దినమునందై తే ౧దినము. ౧౯ వ దినమునందై తే ౨ దినములు. ఆ పైన తిటిగి రజోదర్శనమయ్యేనేని ౩ దినములు.

ద్రావిడాచార మెట్లనిన; ఆడుదానికి రజోదర్శనమైన దినము మొదలు ౩నములు ఆశౌచము. రజోదర్శనమైనది మొదలు ౧౨ దినములలో తిటిగిరజోదర్శనమయ్యేనేని మూత్రమునందువలెనే శౌచమున శుద్ధియగును. ౧౮ దినముల వఱకు స్నానము. ఆపైని ఆశౌచము మూడుదినములు.

* జా తా శౌ చ ప్ర క రణ ము . *

జాతాశౌచము- స్నానము, పాతము, ప్రసూతియని మూడు విధములు. స్నానమనగా గర్భధారణమయినది మొదలు ౪ మాసములలోఁగా గర్భలోనిది చెడి పైకి నీరుగా కారుట.

స్నానము- మృదుస్నానము, కఠినస్నానముని రెండువిధములు. పాతమనఁగా ౫ వ నెలలోను, ౬ వ నెలలోను గర్భములోనిపిండము చెడిపోవుట, ౭ వ నెలమొదలు ప్రసూతి. అనఁగా ప్రసవము.

* మృ దు స్నా న శౌ చ ము . *

అందు తండ్రికి స్నానము- జ్ఞాతులకు స్నానమైన నక్కరలేదు. తల్లికి మూడుమాసములలోఁగా ౩ దినములు- నాలుగవ మాసమున నాలుగు దినములు ఆశౌచము.

* క ఠి న స్నా న శౌ చ ము . *

తండ్రికి ౩ దినములాశౌచము- సోదరులకు జ్ఞాతులకుస్నానం.

* పాతాశౌచము . *

తండ్రికి ఆశౌచము 3 దినములు- జ్ఞాతులకు 3 దినములు- తల్లికి విదవమాసమున ౫ దినములు- ఆవివాహమాసమున ౬ దినములు. ప్రాచీనపడశీతిలో మృదుస్నానమునకును, కఠినస్నానమునకును వివేచనములేకయే తండ్రికిని జ్ఞాతులకును 3 దినములు పురుడు చెప్పబడి ది.

* ప్రసవాశౌచము . *

మాతామహుని యింటిలో పిల్ల పుట్టినయెడల మాతామహి మాతామహులకు 3 దినములు పురుడు- తల్లి సోదరుల కొక్కదినము భర్తయింట పిల్ల పుట్టినయెడల మాతామహులకు పురుడులేదు- ఒక్క మగపిల్లయైనను ఒక్కమాటిద్దరు మగపిల్లలైనను పుట్టినయెడల తల్లికి ౨౦ దినములు పురుడు- ఒక్కమాటు పుట్టినయిద్దరనఁగా సవలవారు (సంస్కృ) యమళులు || ... (పిల్లచనిపోయి పుట్టినను, బొడ్డుకోయఁ బడినతెలువాత పదిదినములలోపున చనిపోయినను దలిదండ్రులకును, జ్ఞాతులకును ౧౦ దినములు పురుడుతప్పదు. మైలలేదు బొడ్డుకోయకమునుపు పిల్ల చనిపోయినను తల్లికి ౧౦ దినములు తండ్రికిని జ్ఞాతులకును మూడదినములు పురుడు మైలలేదు. (ఆంధ్రాచారము) బొడ్డు కోయకమునుపు శిశువు చనిపోయినయెడల తల్లితోపాటు తండ్రి మొదలగు జ్ఞాతులు ౧౦ దినములు పురుడు పట్టుదురు. సమానోదకులకు త్రిపురుషులవఱకు 3 దినములు, జ్ఞాతులనఁగా కూటస్థుఁడు మొదలు ౭ పురుషులవఱకు నుండువారు సమానోదకులనఁగా ౮ న పురుషుఁడు మొదలు ౧౪ క పురుషుఁడు వఱకు నుండువారు. (ద్రావిడాచారము) కాశ్వపః || శ్లో|| రాత్రింభాగత్రయంకృత్వా ద్వాభాగా పూర్వవాసరే| ఉత్తరార్థం పరదినే మృతౌతుమృతసూతయోః||

తా|| రాత్రియందు రజోదర్శనము, జాతము, మృతము సంభవించినయెడల ఆరాత్రికాలమును 3 వంతులు చేయవలయును మొదటి రెండువంతుల కాలములోను రజోదర్శనాదులు స్థంభవించినయెడల పూర్వదినము. మూడవ వంతులో సంభవించిన పరదినమని చెప్పదగును.

* మృ తా శౌ చ ము . *

పరదిములు వెళ్ళిన పిమ్మట నామకరణము జేయక మునుపు శిశువు మరణించెనేని సపిండులు స్నానముచేతనే పరిశుద్ధులగుదురు. తల్లిదండ్రులకు 3 రాత్రులాశౌచము. కన్యకయైతే ఒక్క దినము. నామకరణమునకు ముందు ఖననమేగాని ఉదక దానాదికము లేదు. నామకరణము చేసినపిమ్మట సంవత్సరమువఱకు దాహఖననములలో నే దైన చేయవచ్చును.

నామకరణానంతరం దంతోత్పత్తికి ముందు పుత్రమరణము కలిగితే దహనముచేసిరేని సపిండుల కొకదినమాశౌచము ఖనన పక్ష మునందు స్నానముచేతనే పరిశుద్ధి. తల్లిదండ్రులకు దహన ఖనన ముల రెంటియందును మూడు దినములు కన్యా మరణమునందు త్రి పురుష సపిండులకు దహన ఖననముల రెంటియందును స్నానముచేత శుద్ధికలుగును. తల్లిదండ్రులకు ఒకదినమాశౌచము దంతోత్పత్తి నంతరం పుత్రమరణము గలిగినేని దహన ఖననములయందు సపిండుల కొకదినమాశౌచము. తల్లిదండ్రులకు మూడు రాత్రులు, కన్యక యైతే త్రిపురుష సపిండులకు స్నానముచేతనే శుద్ధి తల్లి దండ్రులకు మూడు దినములు. మొదటి సంవత్సరమునందు కృతచూడుడగు పుత్రుడు మరణించెనేని పిత్రాది సపిండులకు మూడు దినములు తానూము నియతము మూడుసంవత్సరములు వెళ్ళినపిమ్మట చూడా కర్మయైనను కాకున్నను ఉపనయనమునకు ముందు మరణముకలిగినేని పిత్రాది సపిండులకు మూడుదినము లాశౌచము. దాహము నియ తముగ చేయవలయును, ఉదకతానాదికము మంత్రరహితముగ చేయ వలయును చూడాకర్మయైనవానికి మంత్రరహితముగ పిండదానము చేయవలెను.

కన్యకకు మూడుసంవత్సరములైన పిమ్మట వాగ్దానమగుటకు ముందు మరణము కలిగినేని త్రిపురుషసపిండుల కొకదినము- తర్లదం ద్రులకు మూడుదినములు- దాహోదక దానాదులు మంత్ర రహిత ముగ జేయవలెను.... వాగ్దానానంతరమందు వివాహ మగుటకు ముందు కన్యలు మరణించిరేని భర్తృకుల పితృకులములయందలి సప్త

పురుష సపిండులకును పితృతాదులకును అందఱకును 3 దినములు- దాహోద దానాదికమును మంత్రరహితముగ జేయవలయును.

ఉపసయనమైనపిమ్మట మరణించిన పురుషునకు బ్రాహ్మణులలో పదిదినములాశౌచము- క్షత్రియులకు ౧౨ దినము లాశౌచము వైశ్యులకు పదునైదుదినములు- శూద్రులకు ఉపసయనములేదు- స్త్రీ శూద్రయోస్తు వివాహస్యోపసయన స్థానాపన్నత్వేన వివాహోత్తరమే వాశౌచాధికారః । స్త్రీశూద్రులకు వివాహ ఉపసయనస్థానము నందుంచబడినదిశనుక వివాహానంతరమే పూర్ణాశౌచము- ఈపూర్ణాశౌచము రెండువిధములు- శూద్రాణాం మాసం. సచ్ఛూద్రాణాం మాసాం । అనఁగా శూద్రులకు 3౦ దినములు, సచ్ఛూద్రులకు ౧౫ దినములు) సోదకులకు మూడు దినములు, గోత్రజులకు స్నానము వలన శుద్ధి కలుగును.

* పితృగృహమునందు కన్యమృతి . *

వివాహాంతరమందు కన్య పితృగృహమందు మృతిఁ బొందిన యెడల తల్లిదండ్రులకు సోదర భ్రాతలకు 3 దినములు- పిన తండ్రి మొదలగువారి కొకదినము- అట్లుగాక భర్తృగృహమందు మరణము సంభవించినప్పటికిని తల్లిదండ్రులకు 3 దినములు ఆశౌచముతప్పదు.

* మాతా పితృమృతి . *

తల్లిదండ్రులయొక్క మరణమునందు వివాహితులగు పుత్రికలకు పదిదినముల వఱకును మూడుదినములాశౌచము- దళాహానంతరమందు సంవత్సరము వఱకును పక్షిణ్యాశౌచము- “ అత్రైవ అతిక్రాంత్యాచం బ్రాహ్మణ వచనాద్భవతి నాన్యత్ర ” అనఁగా యిక్ష్వాకుదనే అతిక్రాంతాశౌచము బ్రాహ్మణ వచనమువలన కలుగుచున్నదిగాని మఱియొక స్థలమునందు లేదని యెఱుంగవలయును.

♦ భాతృ భగినీలమృతి . ♦

భాతృ భగినీలయొక్క పరస్పరగృహములయందు మరణము కలుగుచుండఁగా పరస్పరమును మూడుదినములు, గృహాంతరమందు మరణము కలుగుచుండఁగానే పరస్పరము పక్షిణ్యాశౌచము.

♦ మే న మా మ మృ తి . ♦

మేనమామయొక్క మరణమునందు భగినీపుత్రునకు పక్షిణ్యా శౌచము - ఉపనయనమైన మేనమామయొక్క మరణమునందు మూడు దినములాశౌచము.

♦ మే న మా మ భా ర్యా మృ తి . ♦

మేనమామ భార్యయొక్క మరణమందు భర్తృ భగినీలయొక్క పుత్రులకు పక్షిణ్యాశౌచము.

♦ ఉ ప న య న మై న మే న ల్లు ని మృ తి . ♦

ఉపనయనమైన భాగినీయునియొక్క మరణమందు మేనమామకును, మాతుల భగినీకిని మూడుదినములు. అనుపనీతుడగు మేనమామమరణమునందు మేనల్లునికి మాతులభగినీకిని పక్షిణ్యాశౌచము.

♦ మా తా మ హు ని యొ క్క మ రణ ము . ♦

మాతామహునియొక్క మరణమునందు పుత్రికా పుత్రునకు మూడుదినము లాశౌచము.

♦ అ ను ప నీ తుఁ డ గు దౌ హి త్రు ని మరణ ము . ♦

అనుపనీతుడగు దౌహిత్రుని మరణమునందు మాతామహునకును మాతామహికిని పక్షిణ్యాశౌచము - ఉపవీత దౌహిత్రమరణమునందు మూడుదినములని కొందఱు చెప్పుచున్నారు.

♦ మా తా మ హి యొ క్క మ రణ ము . ♦

మాతామహి మరణమందు దౌహిత్రునకు పక్షిణ్యాశౌచము.

♦ భా ర్య యొ క్క తల్లి దండ్రు ల మరణ ము . ♦

భార్యయొక్క తల్లిదండ్రుల మరణమునందు జామాత సన్నిధి యందున్నయెడల 3 దినములు - అసన్నిధియందు పక్షిణ్యాశౌచము - గ్రామసంతరమందైనయెడల యొకరాత్రి యాశౌచము.

♦ అ ల్లు డి మృ తి . ♦

అల్లుడు మృతుడైన అత్తమామలకు స్నానమునలన శుద్ధి కలుగును - ఒక్కదినమాశౌచమని కొందరు చెప్పుచున్నారు.

♦ స్వా ల కు డి మృ తి . ♦

స్వా లకుఁడు మరణమునుబొందెనేని భగినీభర్తకునొక్కదినము స్వా లకసుత మరణమందు స్నానమువలన శుద్ధికలుగును.

♦ పి తృ భ గి నీ ల మృ తి . ♦

తండ్రి శోఁబుట్టువగు నాడుది మరణమునుబొందిన దగుచుం డఁగా మేనల్లుడికి సక్షిణికాలమాశౌచము.

♦ పి తృ మా తృ బాంధ వ్య ము . ♦

ఆత్మనః పితృష్వస్య మాతృష్వస్య మాతులపుత్రాః ఆత్మ బాంధవాః । పితుః పితృష్వస్య మాతృష్వస్య మాతులపుత్రాః పితృ బాంధవాః । మాతుః మాతృష్వస్య పితృష్వస్య మాతుల పుత్రాః మాతృబాంధవాః । ఏతే త్రివిధా బాంధవాః ॥ బంధుత్రయే యేతే షు మృతేషు పక్షిణి । పితృష్వస్యాది కన్యనా మూఢానాం మరణే ఏకాహాః । దత్తక మృతౌతు పూర్వాపరపితౌ స్త్రిరాత్రం । సపిండా నా మేకాహాః ॥

తా॥ పితృష్వస్య మాతృష్వస్య మాతులపుత్రులు ఆత్మబంధు వులు- తండ్రియొక్క పితృష్వస్య మాతృష్వస్య మాతుల పుత్రులు పితృబంధువులు- తల్లియొక్క మాతృష్వస్య పితృష్వస్య మాతుల పుత్రులు మాతృబంధువులు- ఈ మూఁడువిధములగు బంధువులును మరణమును బొందినప్పుడు పక్షిణ్యాశౌచము. పితృష్వస్యాదుల యొక్క కన్యకలు వివాహమైన పిమ్మట మరణమునుబొందిరేని యొక దినమాసౌచము దత్తకునిమరణమునందు పూర్వాపరులగు తలిదండ్రు లు మూడుదినము లాశౌచం. సపిండుల కొక్కదినము.

♦ జ న క త లి దండు ల మ గణ ము . ♦

పూర్వాపరులగు తల్లి దండ్రులయొక్క మరణమునందు దత్త కునకు మూఁడుదినము లాశౌచము. దత్తకునియొక్క పుత్రపౌత్రు దుల మరణమందును, జననమందును సపిండుల కొకదినము.

♦ ద త్త కు డి మృ తి . ♦

దత్తత జటిగిన తఱువాత మరణముబొందెనేని దత్తతవంశము నందు సపిండులకు వారివారి వర్ణాచార ప్రకారము పూర్ణాశౌచము.

♦ ఆ చా ర్య మ ర ణ ము . ♦

ఆచార్య మరణమునందు శిష్యునకు 3 దినములు, తత్పుత్ర పత్నులయొక్క మృతియందొకదినము- ఉపనయనమును జేసి వేదమును జెప్పినవాఁడు ఆచార్యుఁడనఁబడును. వేదమునందు కొంత భాగమును జెప్పినవాఁడు ఉపాధ్యాయుఁ డనఁబడును. అట్టి యుపాధ్యాయుని మరణమునందు శిష్యున కొకదిన మాశౌచము. ఉపవీతుఁడయిన శిష్యుని యొక్క మరణమందు గురువునకు మూఁడు దినము లాశౌచము పరులచేత నుపవీతుఁడగు శిష్యునియొక్క మరణమునందొకదిన మాశౌచము. ఏకగ్రామవాసులును, అనూచానశ్రోత్రియులును నయిన సహాధ్యాయులయొక్క మృతియందొక దినము సాంగవేదాభ్యాసియు అనూచానుఁడనఁ బడును. వేద మాత్రాధ్యాయి శ్రోత్రియుఁడనఁబడును. అధ్యయమనఁగా అర్జున సహితముగ వేదమును జదువుట యని గ్రహించవలయును

వానప్రస్థులు, యతులు మరణమును బొందిరేని సపిండులకు స్నానముమాత్రము.

♦ అ తి క్రాంతా శౌ చ ము . ♦

అతిక్రాంతాశౌచములో జననము అతిక్రాంతమయ్యనేని అతిక్రాంతాశౌచములేదు- తండ్రికిస్నానముమాత్రము- మరణాశౌచమునందయితే అనుపవీత మరణాదినిమిత్తక త్రి రాత్రాదుల యందును భగినీమాతులాది మరణనిమిత్తక త్రి రాత్రాదులయందును అతిక్రాంతాశౌచములేదు. మతియమనిన, అతిక్రాంతాశౌచము దశాహాది మృతాశౌచ విచయమేయని గ్రహింపవలయును.

* ద శా హ మ ధ్య (బు న శ్ర) వ ణ ము . *

జనన మరణములు పదిదినములలోపలఁ దెలిసెనేని పుత్రాదుల కందఱకును మిగిలిన దినములచేతనే సమాప్తియగును.

* మూఁ డు ది న ము ల లో ప ల . *

మొదటి మూఁడుదినములలోపల సమానోదక మరణము తెలియబడెనేని సమానోదకులకు మిగిలిన దినములచేతనే శుద్ధికల్గును. త్రి రాత్రముల నతిక్రమించి పదిదినములలోపల తెలియఁ బడినప్పటికిని

అశౌచము లేదనియును, మఱియేమనిన- స్నానమాత్రముచేతనే శుద్ధి కలుగును. ఈ నియమమే మాతులాది త్రిరాత్రుల యందుఁగూడ తెలియవలయును

* మా తా పి తృ మ రణ ము . *

తల్లిదండ్రులయొక్క మరణము దూర దేశము నందైనప్పటికిని సంవత్సర కాలముకూడ అతిక్రమించినప్పటికిని విన్నదిమొదలు పుత్రు నకు పదిదినములు- ఇది బ్రాహ్మణవిషయము. తక్కినవారు వారి వారి వర్ణాచారము ననుసరించి పూర్ణాశౌచము పట్టవలయును- స్త్రీ పురుషులయొక్క పరస్పరమునందు పరస్పరమును, దేశాంతరమందు సంవత్సరాంతమైనను పూర్ణముగ పదిదినములాశౌచము. సవతులకు పరస్పరమరణమందు పరస్పరంబును, దేశకాలంబుల నపేక్షింపకయే పదిదినంబులాశౌచము పూర్ణముగ నుండును. సావత్సర మాతృ మరణమందు సంవత్సరాంత మందుగూడ దేశాంతర మైనప్పటికిని 3 దినములు.

♦ జౌ ర స పు త్ర మ రణ ము ♦

జౌరస పుత్రుని మరణము సంవత్సరానంతరమందుఁ దెలిసినను తల్లిదండ్రులకు మూఁడుదినము లాశౌచము.

* ప ది ది న ము లు గ డ చి న పి మ్మ ట . *

పదిదినములు గడచినపిమ్మట బదునొకండవదినము మొదలు కొని మూఁడు మాసములవఱకును దశరాత్రాశౌచముకలవారి మరణ మందు మూడుదినములు. అటు మాసముల వఱకును పక్షిణ్యాశౌచము. తొమ్మిది మాసములవఱకును ఒకదినమాశౌచము. అటు పిమ్మట స్నానమాత్రమని వృద్ధవసిష్ఠుఁడు చెప్పెను. మూఁడు పక్షముల వఱకును మూఁడు దినములనియును, అటు మాసములవఱకును పక్షిణియనియును- సంవత్సరము వఱకొక దినమనియును- అనంతర మందు స్నానమాత్రమనియును పరాశర మాధవీయమను గ్రంథ మంగు దేవలుఁడు వచించె. ఇక్కడ నిది యాపద్విషయమునుగాఁ దలచి వ్యవస్థను దెలిసికొనవలెను.

* జ్ఞా తి మ రణ ము . *

పదిదినములు గడచిన పిమ్మట దేశాంతరమందలి జ్ఞాతి మరణము తెలియఁబడినదగుచు నుండఁగా మూఁడు పక్షములవఱకును మూఁడుదినములు, అది మొదలుకొని యాఱుమాసములవఱకును యొకదినము, అది మొదలుకొని సంవత్సరమువఱకును పగలు మృతవార్త వినఁబడేనేని ఆపగలంతయును, ఆరాత్రి వినఁబడేనేని రాత్రియంతయు ఆశౌచమని యెఱుంగవలయును సంవత్సరానంతరమందు స్నానంబువలన శుద్ధికలుగును. ఈ అతిక్రాంతాశౌచమంతయును సర్వవర్ణ సాధారణమని యెఱుంగవలయును. ఈవిషయములో దేశాంతరమందలి జ్ఞాతి మరణము తెలియఁబడినదగుచుండఁగా స్నానంబువలననే శుద్ధియని కొందఱు చెప్పుచున్నారు. ఆ మాధవో దాహృత విష్ణుస్మృతి తెలియకపోయిన దోషముచేత యిట్లు చెప్పఁబడెనని యెఱుంగవలయును. బ్రాహ్మణునకు దేశాంతరము ౨౦ యోజనముల అంతరము కలదనియు, క్షత్రియునకు ఇఱువదినాలుగు యోజనంబుల అంతరము కలదనియు, వైశ్య-శూద్రులకు ముప్పది యోజనముల అంతరంబు కలదనియు, సచ్చాచార్యునకు అఱువదియోజనముల అంతరము కలదనియును తెలియవలయును. పక్షాంతరములు యిప్పుడు చెప్పఁబడిన పక్షంబుల ననుసరించి తెలిసికొనవలయును. ఇక్కడ నీవిధముగా నిష్కర్షను జేసికొనవలయును ఎట్లనిన- ఏవచనములు ఏకగోత్రవిషయక జననమరణాంతి క్రాంతాశౌచ విషయంబులలో ఖానిని భార్యాభర్తల నిఱువురచేతను సమానంబుగా అనుష్ఠింపఁదగినవని యెఱుంగవలయును. ఏవచనంబులు భగినీ మాతులాది భిన్నగోత్రాశౌచ విషయంబుతో ఆ వచనములయందు భార్యా భర్తల మధ్యయందు యేసంబంధముకలదో ఆసంబంధముచేతనే అనుష్ఠింపవలసిన దనియును- పూర్వ సంబంధముచేతను కాదనియును తెలియవలయును.

* ఆ శౌ చ సంపాత ము . *

ఆశౌచ సంపాతము కలుగుచుండఁగా చేయఁదగిన విషయము తెలుపఁబడుచున్నది. ఎట్లనిన- దశాహాశౌచ మధ్యమందు పది

దినంబు లాచరింపఁగగిన యాశౌచముగాని, అంతకుతక్కువదినంబుల చేత నాచరింపఁదగిన యాశౌచముగాని సంప్రాప్తమయ్యెనేని మొదటి దానిచేతనే పరిశుద్ధి. తక్కిన యాశౌచంబుల నవలంబింప నక్కఱ లేదని తెలియవలయును. పదిదినముల పురుడు నచ్చియుండఁగా వే తొక పదిదినంబుల పురుడుగాని, దానికి తక్కువ పురుడుగాని వచ్చె నేని మొదటి పురుడుచేతనే శుద్ధియగును. పురుడు, వచ్చియుండఁగా పదిదినంబులకు తక్కువ మృతాశౌచంబుగాని, దశాహ మృతాశౌచం బుగాని వచ్చెనేని మృతాశౌచంబునే అవలంబింపవలెను. ఆ విషయ ములో సూతకము అనఁగా పురుడు మిగిలియున్నను మృతాశౌచము చేతనే పరిసమాప్తియగునని యెఱుంగవలయును. మూడు దినముల చేత పరిసమాప్తిని బొందింపఁదగిన మృతాశౌచమైనను, జననాశౌచ మైనను వచ్చియుండఁగా పదిదినంబులచేత పరిసమాప్తిని బొందదగిన మృతాశౌచమైనను, జననాశౌచమైనను సంప్రాప్తమయ్యెనేని పూర్వాశౌచముచేత పరిశుద్ధి కానేరదని యెఱుంగవలయును. మృతా శౌచమునందు సమ న్యూనమగు జననాశౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని పూర్వాశౌచంబుచేతనే పరిశుద్ధికలుగునని యెఱుంగవలయును.

పురుడు అధికమైనను మృతాశౌచముచేతనే శుద్ధియని శుద్ధి వివేకకారుఁడు చెప్పెనని యెఱుంగవలయును పూర్వాశౌచమధ్య మందు పుట్టినప్పటికి పూర్వాశౌచానంతరమందు తెలియఁ బడెనేని యుత్తరకాలపుదానినే యాచరింపవలయును. పదిదినంబు లాచరిం పదగిన యాశౌచంబును అవలంబించి యుండఁగా పదియవదినము యొక్క రాత్రియందు పదిదినంబు లాచరింపఁదగిన యాశౌచము సం ప్రాప్తమయ్యెనేని తొలుతటి పదిదినంబులుకాక రెండుదినములు ఆ శౌచంబును అవలంబింపవలయును. ఆ రాత్రియును, పదిదినమును అని యెఱుంగవలెను.

పదియవదినంబు యొక్క రాత్రియందలి నాల్గవ యామమందు పదిదినంబులుగల యాశౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని అప్పుడు అది మొదలుకొని మూడుదినములు ఆశౌచముగలవాడగును. మూడు దినములు అట్లుగాక ఒకటి రెండుదినములు అవలంబింపఁబడిన యా

శౌచములోపల యిట్టి యాశౌచమే సంప్రాప్తమైనప్పుడు రాత్రి మానము మిగిలియుండెనేని పూర్వాసౌచంబుచేతనే శుద్ధియగుననియును ద్వ్యహాద్యాసౌచమును అవలంబింప నక్కరలేదనియును తెలియవలయును. రెండుమూడు దినంబులు అవలంబింపఁదగిన యాసౌచమధ్యమందు ఆసౌచాంతరము తటస్థించెనేని అధికాసౌచమునకు పూర్వాసౌచంబుచేత శుద్ధిలేదని యెఱుంగవలయును. సమన్యూనములయందు పూర్వాసౌచముచేతనే శుద్ధియని యెఱుంగవలయును. సపిండాసౌచంబుచేత మాతృ పితృ భ్రాతృలకు ఆసౌచంబు తొలగి పోదని యెఱుంగవలయును. మాత్రాసౌచమధ్యమందు పిత్రాసౌచమధ్యమందు పిత్రాసౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని పూర్వాసౌచముచేతనే శుద్ధియని యెఱుంగవలయును. తండ్రికి (లేక) తండ్రియొక్క యాసౌచముచేతనే శుద్ధియని కొందఱందురు. వానియొక్క శేషపదమునకు పూర్ణ పరత్వంబు లాక్షణికార్థమని యెఱుంగవలయును. పిత్రాసౌచమధ్యమందు మాతృమరణము సంప్రాప్తమయ్యెనేని పిత్రాశౌచము సమాప్తినిబొందించి పక్షిణీకాల మధికముగ నాసౌచమునవలంబింప వలసినదని యెఱుంగవలయును. ఇది పదిదినముల పిమ్మట నాచరింపదగినదని యెఱుంగవలయును పదియవ రాత్రి యందలి నాల్గవ గూమమునందు మాతృమరణము సంప్రాప్తమయ్యెనేని రెండు దినములయినను, మూడుదినములయినను ఆసౌచము నవలంబింపవలయునేగాని పక్షిణీకాలముకాదని యెఱుంగవలయును. తల్లికి తండ్రితోగూడ అన్వారోహణము కలిగినయెడల పక్షిణీకాలముకూడ అధికముగ నాసౌచము లేదనియును, పూర్వాసౌచముచేతనే శుద్ధియనియు తెలియవలెను

* సూ త క ము న ం దు *

సూతకమునందు మృతాసౌచము సంప్రాప్తమగుచుండఁగా పిండదానమందు ప్రతిబంధములేదని యెఱుంగవలయును. మృతాసౌచమందు పురుడు సంప్రాప్తమయ్యెనేని జాతకర్మాదికమును అప్పుడైనను ఆసౌచాంతమందైనను చేయవలసినదని తెలియవలెను. తల్లికి ఆచరింపఁదగిన యధికాసౌచములోపల తండ్రికి పదునొకండవ దినము

నందు చేయవలసిన వృష్ణోత్సర్జనాది శ్రాద్ధమును, ఆద్యాది షోడశ శ్రాద్ధములను జేసియే తీరవలెను.

* శ వ స్ప ర్శ ము . *

శవస్పర్శము పగలు అయ్యేనేని నక్షత్రదర్శనమైనపిమ్మట శుద్ధి యనియును, రాత్రియందయ్యేనేని సూర్యదర్శనమైన పిమ్మట శుద్ధి యనియును తెలియవలయును ఆశౌచాన్న భక్షణమును ఆశౌచ గృహవాసము నంతకాలముకలిగియుండునో అంతవఱకును ఆశౌచము కలిగియుండునని తెలియవలయును.

* ధ ర్మార్థ ము . *

ధర్మార్థముగ అనాథ సవర్ణ శవమును వహించినను, అపరక్రియలను జేసినను, అగ్నిదానము చేసినను అనంతఫలము కలుగునని ప్రాణయామాగ్ని స్పర్శములచేతనే శుద్ధికలుగును.

ఆశౌచదర్మశాస్త్రం సమాప్తమ్.

♦♦ పై తృ మే ధి క కా రి క లు . ♦♦

అత్రాదా శ్రాద్ధకాలే కార్యకార్యాణి

♦ శ్రాద్ధ దినే గృహం లంకా క ని షేధః *

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ గోమయేనో పలేపంచ సర్వశ్రాద్ధే ప్రకీర్తితమ్ । గృహం లంకరణం నాస్తి ఇతి శాతాతపోబ్రవీద్ ॥౧॥

తా॥ సమస్తశ్రాద్ధదినంబులయందును గోమయంబుచే భూమి నలుకవలెనుగాని మ్రుగ్గులు మొదలగునవి పెట్టఁగూడదని శాతాతపుడు చెప్పెను.

♦ అ ధ ఉష్ణ వా రి ని షేధః ♦

శ్లో॥ మృతేజస్మిని సంక్రాంతౌ శ్రాద్ధే జన్మదినేతథా । అస్పృశ్యే స్పర్శనేచైవ న స్నాయా దుష్ణవారిణా । స గోహత్యా కృతం పాపం ప్రాప్నోత్యేవ నసంశయః ॥౨॥

తా॥ మరణాశౌచమునందును, జాతాశౌచమునందును, సంక్రమణదినమందును, శ్రాద్ధదినమందును, జన్మదినమందును, తాకఁగూడనివస్తువులు తాకినప్పుడును వేడినీళ్ళస్నానము జేయఁగూడదు. అట్లు చేసినవాఁడు గోహత్యఁ జేసినంత పాపమును బొందును.

♦ అ థ దే వ తా ర్చ న ని షే థ : ♦

శ్లో॥ దానాధ్యయన దేవార్చా ఉపహోమ వ్రతాదికం । న
కుర్యాత్తచ్ఛ్రద్ధ దివసే ప్రాగ్విపాణాం విసర్జనాత్ ॥ 3 ॥

తా॥ శ్రాద్ధదినమందు భోక్తలు భుజింపక పూర్వము దానము
అధ్యయన, దేవతాపూజ, ఉపహోమ వ్రతములు చేయఁగూడదు.

♦ అ థ ఆ చ మ న కా లా : ♦

శ్లో॥ ఆదావంతేచ పాచ్యేచ విష్టరేచ విశేషతః । ఉచ్చిష్టే
పిండదానేచ షట్సుచాచమనం స్మృతిమ్ ॥ ౪ ॥

తా॥ ప్రారంభమందును, అంతమందును, పాదప్రక్షాళన మం
దును, ఆసనమిచ్చినప్పుడును, ఉచ్చిష్టాన్న విసర్జనమందును, పిండప్ర
దానమందును ఈ ఆరుసమయములందును ఆచమనము జేయవలెను.

♦ ఆశ్వలాయనానాం గోత్రాద్యుచ్చారణ క్రమః : ♦

శ్లో॥ సపి డీకరణత్పూర్వ మాస్వలాయన శాఖినాం । గోత్రం
బ్రూయీత్ప్రథమతః పశ్చాన్నామూదికం వదేత్ ॥ ౫ ॥

తా॥ ఆశ్వలాయనశాఖివాగు సపిండికరణము చేయక పూర్వం
ముందుగా గోత్రమునుజెప్పి పిమ్మట పేరు చెప్పవలయును.

♦ అ థ వి స్త్య ర్చ న వి థి : ♦

నక్ష॥ శ్లో॥ యత్కించిత్పూర్వణం శ్రాద్ధం తత్ర సర్వత్రచ
ద్విజే । పూజయే ద్విష్ణుమిత్యేవమితి ప్రాహపితామహః ॥ ౬ ॥

తా॥ పూర్వాయుక్తమైన యే శ్రాద్ధమును జేసినను బ్రాహ్మ
ణునియందు విష్ణుమూర్తి నావాహనముఁజేసి పూజింప వలయునని
బ్రాహ్మ చెప్పెను

భారతే॥ శ్లో॥ యచ్ఛ్రాద్ధం పూర్వణం ప్రోక్తం తచ్ఛ్రాద్ధం
వైష్ణవంవినా । కృతం నశ్యతి కౌంతేయ పతితే నక్షీతంయథా ॥ ౭ ॥

తా॥ ఏశ్రాద్ధము పూర్వణ సహితముగా సాచరింపఁబడునో
అట్టి శ్రాద్ధము విష్ణు దైవత్యములేకుండ చేసినయెడల వర్ణభ్రష్టునిచే
జూడఁబడిన శ్రాద్ధవలెనేచెడిపోవునని భారతమందుఁ జెప్పఁబడెను.

శ్లో॥ దర్శే మహాలయే తీర్థే సపిండికరణేతథా । వృథాంభవతి
తచ్ఛ్రాద్ధణం వాసుదేవం వివాక్మణమ్ ॥ ౮ ॥

తా॥ దర్శనశాధనము, మహాలయము, తీర్థశాధనము, సపిండి కరణము ఈ శాధనములయందు విష్ణుస్థానము లేకుండాచేసినయెడల ఆశాధనములు వ్యర్థమగును.

♦ పాదప్రత్యక్షనే కర్తృః పశ్చిమాభిముఖత్వ నియమః. ♦

వ్యాసః॥ శ్లో॥ ప్రాతఃకాలేచ మధ్యాహ్న సాయాహ్న నిశి సంధ్యయోః । పశ్చిమాభిముఖశాధే విప్రపాదాభిషేనచమ్ ॥౯॥

తా॥ శాధనదినమందు ప్రాతఃకాలమునందు గాని, మధ్యాహ్నమునందుగాని, సాయంకాలమందుగాని, రాత్రియందుగాని సంధ్యాకాలమందుగాని బ్రాహ్మణుల పాదప్రత్యక్షనము పశ్చిమముఖముగా కూర్చుండి చేయవలయును అని వ్యాసుడుచెప్పెను.

♦ పాదప్రత్యక్షనే కర్తృభోక్త ఉపవేశనవిధిః. ♦

యల్లాజీయే । శ్లో॥ విప్రప్రత్యక్షనకాలేతు దాతాభోక్తా ద్విజోత్తమః । సుఖాసినో భవేచ్ఛాచ్ఛేదే త్వన్యథా నరకం నృజేత్ ॥౧౦॥

తా॥ శాద్ధంబునందు, పాదప్రత్యక్షనము జేయునప్పుడు కతయు భోక్తయు కూర్చుండవలయును. లేనియెడలనరకమునబొందును.

♦ భోక్తు రాశౌ చమ్ ♦

వా॥ భోక్తు స్తృతీయ నిమంత్రణ ప్రభృత్యాశౌచాభావః । తత్పూర్వమాగతం చేత్ ఆశౌచ మస్త్యేవ ॥౧౧॥

తా॥ భోక్తకు మూడవపర్యాయము నిమంత్రణమైనది మొదల శౌచములేదు. అంతకుపూర్వము వచ్చినయెడల ఆశౌచముండును.

♦ కర్తు రాశౌ చమ్ . ♦

వా॥ కర్తుస్తు ప్రాగంభానంతర మాశౌచాభావః । తత్పూర్వం చేదాశౌచమస్త్యేవ ॥౧౨॥

తా॥ కర్తకు ప్రారంభముమొదలు ఆశౌచములేదు. ప్రారంభించకపూర్వము వచ్చినయెడల ఆశౌచముకలదు.

♦ ప్రారంభ వివరణమ్ . ♦

వా॥ పాకసమాప్తిః ప్రారంభ ఇత్యేకః పక్షః । సంకల్పో ప్రారంభ ఇత్యేకఃపక్షః । పాకప్రక్షణమారంభ ఇత్యేకఃపక్షః । తృతీయ నిమంత్రణ ఇత్యేకఃపక్షః ॥ ఏతేషు పాకపరిసమాప్తిపక్షః । ఆపద్విష

యే, అశక్తవిషయశ్చ । ఇతరేషు వక్షేషు తత్తదేశ శిష్టాచారోను
వర్తనీయః ॥ ఏతేషు చతుర్షు పక్షేషు ఆశౌచసంప్రాప్తే కర్తా సద్యః
స్నాత్వా స్వయమేన శ్రాద్ధం కుర్యాత్ । పక్వాన్నమన్యేన ఆశౌచ
రహితేన పరివేషయేత్ । భోజనపాత్రస్థ మన్నం భోక్తా ప్రోక్షేత్ ।
కర్తా తద్భోజనపాత్ర మస్పృశన్నేవ అన్నత్యాగం కుర్యాత్ ॥౧౩॥

తా॥ వంటచేయుట పూర్తియగుట ప్రారంభమని యొక పక్షము సంకల్పముచేయుట ప్రారంభమని యొకపక్షము, వంటపదార్థము మీద ప్రోక్షించుట ఆరంభమని యొకపక్షము, మూడవపర్యాయం నిమంత్రణముచేయుట ప్రారంభమని యొక పక్షము. ఈ నాలుగు విధములలో వంటచేయుట పూర్తియగుటయే ప్రారంభమనునది యావత్తు సంభవించినప్పుడు శక్తిలేనప్పుడు చెప్పఁ తగినది మిగిలిన విధములలో ఆయా దేశములలో శిష్టులయాచారప్రకారముగా నాచరించివలయును. ఈనాలుగు పక్షములయందును ఆశౌచమురాగానే కర్త తత్కాలమందే స్నానముజేసి తానే శ్రాద్ధము పెట్టవలయును. అప్పుడు ఆశౌచములేని మఱియొకనిచే పదార్థమును వడ్డించునట్లు చేయవలెను. పిమ్మట భోక్తయే పదార్థమును ప్రోక్షించవలయును. కర్త భోక్తయొక్క భోజనపాత్రమును స్పృశింపకుండా శ్రాద్ధమునంతయు చేయవలయును.

♦ జా ను ని క్షే ప వి ధి : .

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ నిక్షిప్య దక్షిణంజాను దేవాన్ పరిచరే
ద్భుధః । భూమో తథాపరంజాను పితౄన్ పరిచరేత్సదా ॥౧౪॥

తా॥ తెలిసినట్టివాఁడు దేవతాపూజఁ జేయునప్పుడు కుడిమోకాలును, పితృపూజఁ జేయునప్పుడు యెడమ మోకాలును భూమియందు ఆనించవలయును.

♦ ఘృ త పా త్ర ని ధా న మ్ . ♦

శ్లో॥ సూపేనా పరమాన్నేనా ఘృతపాత్రం న నిక్షిపేత్ ।
తద్భోజ్యమాహరం ప్రాహుర్నదాత్స్వగ్గరతాకికమ్ ॥

తా॥ నేతిదొన్నెను పప్పుయందును, పరమాన్నమునందు నుంచగూడదు. అట్లు చేసినయెడల ఆభోజనము రాక్షసభోజనమనియు, శ్రాద్ధమునకు సుతములేదనియు చెప్పిరి.

♦ చిత్రగుప్తబలినిషేధః . ♦

శ్లో॥ దత్తేనాప్యథవాదత్తే భూమాయోనిక్షిపేద్బలిం । తదన్నం విఫలం యాంతి నిరాశాః పితరోగతాః ॥

తా॥ త్యాగము చెప్పకపూర్వమునందుగాని, చెప్పిన పిమ్మటగాని భూమియందు చిత్రగుప్తబలినుంచినయెడల ఆయన్నము వ్యర్థమగుచున్నది. పితృదేవతలు ఆశనుపదలుకొని తిటిగిపోవుచున్నారు అనఁగా శ్రాద్ధమునందు చిత్రగుప్తబలిని విడువవలయును.

♦ సువాసి నీ భోజనవిధిః . ♦

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ సువాసిన్యాం మృతాయాంతు బ్రాహ్మణైస్సహ భోజనే । సువాసినిం తతః పశ్చాదనుశ్రీక మధార్ఘ్యయేత్ ॥

తా॥ ముత్తైదువ మృతినొందినయెడల బ్రాహ్మణులతోఁగూడ ముత్తైదువకు భోజనము పెట్టవలయును. ముత్య విధ్యుక్తముగా ముత్తైదులను పూజించినక్కఱలేదు.

♦ అధిశ్రవణవిధిః . ♦

శ్లో॥ అధిశ్రవణ హీనంతు శ్రాద్ధం కుర్వీత మూఢధీః । తదన్నం మాంసశుల్యంచ తద్భృతం సురయాసమమ్ ॥

తా॥ ఏ మూఢుఁడైనను అధిశ్రవణము లేకుండా శ్రాద్ధము న్నాచరించినయెడల ఆ యన్నము మాంసముతో సమానమనియు నెయ్యి కల్లుతో సమానమనియు చెప్పఁబడెను.

♦ పితృసూక్తనిషేధః . ♦

శ్లో॥ షోడశే మౌసికేచైవ తీర్థేచైవ సపిండినే । నిత్యశ్రాద్ధోదకుంభేచ పితృసూక్తాని వర్జయేత్ ॥

తా॥ షోడశమునందును, మౌసికమునందును, తీర్థశ్రాద్ధమునందును, సపిండికరణమునందును, నిత్యశ్రాద్ధములందును, ఉదకుంభ శ్రాద్ధమునందును పితృసూక్తములను విడువవలయును.

♦ పిండదూషణే. ♦

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ మార్జాల మూషికస్పర్శే పిండేచ ద్విదశీ
కృతే । పునశ్శ్వాద్ధం విధాతవ్యం తేనపాకేన తక్షణాత్ ॥ వాక్యం ॥
పునశ్శ్వాద్ధం నామ పునః పిండదానమిత్యర్థః ॥

తా॥ పిండములను పిల్లి యెలుక మొదలగునవి ముట్టుకొన్నను
పిండము విడిపోయినను తక్షణి శ్వాద్ధము జేయవలయును. అనఁగా
తిరిగి పిండములను జేయవలయును.

♦ కర్తుః శ్వాద్ధ శేషాన్న భోజనవిధిః ♦

శ్లో॥ ప్రదక్షిణమునువ్రజ్య భుంజీత పితృసేవితమ్॥ మాధవీయే॥
శ్లో॥ శ్వాద్ధం కృత్వాతు యో విప్రో సభుంజైతు కదాచన । దేవా
హవ్యం నగృహ్లాంతి కవ్యంతు పితరస్తథా ॥

తా॥ బ్రాహ్మణులకు ప్రదక్షిణముజేసి వారిని సంపించి శ్వాద్ధ
శేషాన్నమును కతఁ భుజించవలయును. ఏ బ్రాహ్మణుడైనను
శ్వాధమునాచరించి పితృశేషమును భుజింపకుండా విడిచినేని దేవ
తలు హవ్యమును గ్రహింపరు. పితృదేవతలు కవ్యమును గ్రహిం
పరు. అని మాధవీయమునందు జెప్పఁబడెను.

♦ ఉపవాసేశ్వాద్ధ శేషాన్న భోజననిషేధః ♦

నిర్ణయసింధౌ॥ శ్లో॥ ఉపవాసో యదానిత్య శ్వాధం నైమి
త్తకం భవేత్ । ఉపవాసం తదాకుర్యా దాఘాయ పితృసేవితమ్ ॥

తా॥ నియతముగా తా నుపవాసము చేయుదినమందు శ్వాద్ధ
ము సంభవించినయెడల శ్వాద్ధమాచరించి కణమునాఘ్రాణించి పిమ్మట
నుపవాసము చేయవలయునని నిర్ణయసింధువునందు జెప్పఁబడెను.

♦ భిన్నగోత్రాణాం పితృశేషాన్నభోజన నిషేధః. ♦

శ్లో॥ పిత్రాదీనాం తథాన్యేషాం శ్వాధశేషాన్న భోజనం ।
వృతినాం విధవానాంచ యతీనాంచ నిగర్హితమ్ ॥ అన్యే భిన్న గో
త్రాయాః వృతినో బ్రహ్మచారిణః ॥ సగోత్రాణాం పితృశేష భోజ
నానుమతిః ॥

తా॥ ఇతర గోత్రీకుల శ్వాద్ధ శేషాన్నమును భుజించుట బ్రహ్మ
చారులకు, విధవలకు, యతీశ్వరులకు నిందితమైనది.

శ్లో॥ శ్రాద్ధావశిష్టభోక్తార స్తేవైనిరయ గామినః । సగోత్రా
ణాం సకుల్యానాం జ్ఞాతీనాంచ నదోషకృత్ ॥ అన్యగోత్రాణాంక్వచి
త్పితృశేష భోజనానుమతిః ॥

తా॥ శ్రాద్ధశేషాన్నమును భుజించినవారు నరకమును బొం
దుదురు సగోత్రులకు, సకుల్యులకు, జ్ఞాతులకుమాత్రం నిషేధములేదు.

శ్లో॥ శ్వశురస్య గురోర్వాపి మాతులస్య మహాత్మనః । జ్యేష్ఠ
భ్రాతృశ్చ పుత్రస్య బ్రహ్మనిష్ఠస్య యోగినః । ఏతేషాం శ్రాద్ధశేషా
న్నం భుక్త్వా దోషో నవిద్యతే ॥

తా॥ సూమ, గురువు, మేనమామ, జ్యేష్ఠుడు, అన్న, కుమారుడు,
బ్రహ్మజ్ఞుని, యోగీశ్వరుడు యీ మొదలగు వారియొక్క
పితృశేషమును భుజించినను దోషములేదు.

♦ శూద్రస్య పితృశేషాన్నదాననిషేధః . ♦

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ నశూద్రం భోజయేత్తస్మిన్ గృహేయ
త్నేన తద్దినే । శ్రాద్ధశేషం నశూద్రాయ దదాతిచ బలేష్వపి ॥
శూద్రంతు భోజయేత్వా యో దద్యాత్తచ్చాద్ధేషుమానవః । శ్రాద్ధ
నిష్పీడితాయాంతి శ్రాద్ధం దేవాచ తక్షణాత్ ॥

తా॥ శ్రాద్ధదినమందు శ్రాద్ధమాచరింపబోవు గృహము
నందు శూద్రునకు భోజనము పెట్టఁగూడదు. పితృశేషమును శూ
ద్రునకు పెట్టఁగూడదు. మఱి యెచ్చోటనయినను తానుముందుగా
శూద్రునకు భోజనము పెట్టఁగూడదు. ఇందుకు భిన్నముగా నాచ
రించినయెడల శ్రాద్ధము భంగమైరదానినిగా నెంచి శ్రాద్ధ దేవ
తలు తక్షణమునందే వెళ్ళిపోవుదురు.

♦ ఆశౌచమధ్యేపాప్తప్రత్యాబ్దికస్య తద ♦

నంతరం శూన్యతిథౌనిషేధః .

పసిష్ఠః శ్లో॥ ఆశౌచమధ్యేపిత్రోశ్చ భవేన్నతతిథిస్తదా ।
ఆతిథిం వర్జయిత్వాంతే ప్రత్యబ్దం కారయేత్సుతః ॥

తా॥ శల్లివండుల మృతతిథులు ఆశౌచాక్రాంతములైనప్పుడు
శూన్యతిథియందు శుద్ధియగునేని యాదినమువిడిచి మఱునాడు పెట్ట
వలయును- అని వసిష్ఠుడు జెప్పెను.

దక్షః॥ శ్లో॥ ఆశౌచమధ్యే పితౄశ్చ యథామృతతిథిర్భవేత్ ।
ఆశౌచాంతే శూన్యతిథౌ నకుర్వంతి తిథిం బుధాః ॥

తా॥ ఆశౌచ నడుమ తల్లిదండ్రుల మృతదినంబులు సంభవించినయెడల శుద్ధిదినము శూన్యతిథియగునేని యాదినంబున శ్రాధమును తెలిసినవారు విసర్జింతురని దక్షుడు చెప్పెను

♦ శూన్యతిథ్యంతరదినే కర్తవ్యత్వవిధిః ♦

శ్లో॥ శూన్యతిథ్యా ముపోష్యైవ శ్రాధం కుర్యాత్పరేహని ।
కృత్వా సమ్యగ్విధానేన బంధుభిస్సహ భోజయేత్ ॥

తా॥ ఆశౌచ శుద్ధిదినము శూన్యతిథి యగునేని యాదినంబున నుపవాసముండి మఱుసటిదినంబున యథావిధిగా శ్రాధము నాచరించి బంధువులతోగూడ భుజింపదగును.

♦ సూతకాంతరితశ్రాద్ధనిర్ణయః . ♦

శ్లో॥ శుచిభూతే నదాతవ్యా యాతిథి ప్రతి పద్యతే । సాతిథి
స్త్రస్య కర్తవ్య నచాన్యంవైకదాచన ॥ ఇతి ఋష్యశృంగః ॥

తా॥ జాతాశౌచ మృతాశౌచ దినములలో ఆబ్దికము సంభవించినయెడల శుద్ధిదినమునందు ఆబ్దికము పెట్టవలయునుగాని మఱి యొక దినమునందు పెట్టఁగూడదని ఋష్యశృంగుడు చెప్పెను. దేశాచారము సర్వత్రా యిట్లే జరుగుచుండెను.

♦ సంవత్సరవిమోకశ్రాద్ధవిధిః . ♦

శ్లో॥ వత్సరాంతే విమోకఖ్యం శ్రాధం పార్వణవద్భవేత్ ।
మృతస్య తృప్తయే కార్యం యద్యాకాశ దినేపివా ॥ (ఆకాశ దినం నామ శూన్యతిథిః)

తా॥ మృతినొందినవాని తృప్తి సమిత్తమై సంవత్సరంతమందు శూన్యతిథి యైనప్పటికిని సంవత్సరవిమోకమును పార్వణసహితముగా యథావిధిగా నాచరించవలయును.

శ్లో॥ అబ్దన్యాంతే విమోకఖ్యం శ్రాధం ప్రథమవత్సరే ।
కుర్యాత్పార్వణ వచ్చైవ శ్రాధహీన తిథౌ యది ॥ శ్రాధహీన తిథి శూన్యతిథిః ॥

తా॥ సంవత్సరాంతమునందు సంవత్సరవిమోక్షమును, శ్రాద్ధమును- పిమ్మట వత్సరారంభమునందు ప్రథమాబ్దికమును, శూన్యతిథి సంభవించినప్పటికిని పార్వణసహితముగా శ్రాద్ధమును యథావిధిగా నాచరింపవలయును.

శ్లో॥ మృశస్యవత్సరాంతేతు యదిశూన్యతిథిర్భవేత్ । తస్మిన్ దినే విమోక్షాఖ్యం కర్తవ్య మవిచారతః ॥ సంవత్సరవిమోక్షాఖ్యమకృత్వా ప్రథమాబ్దికం । యచ్ఛ్రాద్ధం కురుతే మోహాత్కృతం కర్మవి నిష్ఫలమ్ ॥

తా॥ సంవత్సరాంతమునందు శూన్యతిథి సంభవించినప్పటికిని యాదినమందు మృతినొందినవానియొక్క తృప్తికొఱకు సంవత్సరవిమోక్షము, శ్రాద్ధముజేయవలయును. నాలోచింప నక్కఱలేదు.

స్మృతిదీపికాయాం॥ శ్లో॥ ఆశౌచాది నిమిత్తైశ్చ విమోక్షాఖ్యమతిక్రమేత్ । తదాయది విమోక్షాఖ్యం నకర్తవ్యమీతిరితమ్॥

తా॥ సంవత్సరవిమోక్షమును శ్రాద్ధము నాచరింపక అజ్ఞానముచే ప్రథమాబ్దికమునుబెట్టినయెడల ఆచేసినకర్మ నిష్ఫలమగును.

♦ దేశాంతరగత భ్రాతృణాం ప్రత్యాబ్దికాఽనుమాసికా ♦

౭ మా వా స్యా ది వి ధిః .

శ్లో॥ విభక్తోవా౭విభక్తోవా దేశాంతర గతస్సుతః । పృథక్ శ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత మాతాపితౄర్మృతేహని॥ అవిభక్తా౭విభక్తావా దేశాంతరగతాయది । కర్తవ్యం తైరమావాస్యా ప్రత్యబ్ది మనుమాసికమ్ ।

గ్రంథాంతరే॥ శ్లో॥ అవిభక్తసుతాః కుర్యా దేకః పితౄర్మృతాహికం । స్థానాంతరే పృథక్కుర్యా ద్దర్శశ్రాద్ధానుమాసికే ॥

తా॥ కుమారుఁడు విభక్తుఁడయినను, విభక్తుఁడు కాకున్నను దేశాంతరము వెళ్ళినప్పుడు తల్లితండ్రుల శ్రాద్ధాదినంబులు సంభవించినేని యాదినంబున తాను శ్రాద్ధము తప్పక నాచరింపవలయును. తనయులు విభజించుకొన్నను, విభజించుకొనకపోయినను, దేశాంతరము వెళ్ళినప్పుడు ప్రత్యాబ్దికము డర్శశ్రాద్ధము అను మాసికము వేరుగా నచ్చట నాచరింపవలయును. అన్న దమ్ములు వేరు పడక

పోయినను వారిలోనొకఁడు దేశాంతరము వెళ్ళినప్పుడు తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధములను, అనుమాసికమును, దర్శశ్రాద్ధమును తాను ప్రత్యేకముగానైనను జేయవలయును.

శ్రాద్ధనిమంత్రితస్య గాయత్రీజపసంఖ్యా.

శ్లో॥ పత్యబ్రేతీశతంచైవ మాసికేశతపంచకం । ద్విసహస్రం సపిండేచ అయుతం ప్రేతభోజనే ॥

తా॥ ప్రత్యాబ్ధికమందు మామవందలును, మాసికమునందు అయిదువందలును సపిండీకరణమునందు రెండువేలును, ప్రేతభోజనకాలమందు పదివేలును గాయత్రీ మంత్రజపమును జేయవలయును.

ఉపనయన వివాహానంతరే శ్రాద్ధకర్తవ్యత్వ విధిః

శ్లో॥ మాంజీబధ్వావివాహశ్చ షణ్మాసంవర్షమేవవా । నకుర్యాత్పిండనిర్వాహం నదద్యాత్తుతిలోదకమ్ । పుత్రీపుత్రవివాహయోశ్చ పరతషణ్మాసతోభ్యంతరే । పిత్రోరాబ్ధికవై తృకేషు విధివత్ దూర్వాక్షతైరర్చయేత్ । దధ్యన్నంబనరీఫలైశ్చసహితం పిండా వికీర్యాచికం । సవ్యంతిలతర్పణంచహితధా దర్భాస్తిలా వర్జయేత్ ।

తా॥ ఉపనయనమైన పిమ్మటను, వివాహమైనపిమ్మటను ఆరుమాసములవరకుగాని సంవత్సరమువరకుగాని పిండప్రదానము తిలతర్పణము చేయగూడదు. కుమార్తెకు కుమారులకు వివాహములు జరిగినపిమ్మట ఆరుమాసములలోపల తల్లిదండ్రుల అబ్ధికములు సంభవించినయెడల గరికలు అక్షతలతో శ్రాద్ధమునందు అర్చనజేయవలయును. పిండములను పెరుగు రేగిపండ్లు మొదలగువానితో మిశ్రితముజేయవలెను. వికీరాన్నము అపసవ్యము, తిలతర్పణము, తిలలు, దర్బలు మొదలగు నవి విడువవలెను.

అనేక శ్రాద్ధసన్నిపాతే,

శ్లో॥ మాతాపిత్రోశ్చ యేషాప్తయదిదర్శనమాగతే పితృ శ్రాద్ధంతుపూర్వంస్యా న్మాతృశ్రాద్ధమతఃపరం । దర్శశ్రాద్ధంతతః పశ్చాత్పూర్వణస్తు మహాలయే । దర్శేనంక్రమణోపాప్తే తచ్చాద్ధతుకథంభవేత్ । ఆహాశ్రాద్ధంనకర్తవ్యం కర్తవ్యసంక్రమోదితః । సంక్రమేగ్రిహణే దర్శేతచ్చాదంతు కథంభవేత్ । ఉపరాగప్రియు క్తంతు సనుకాలేసమాచరేత్ । దర్శేతుమాసికేపాప్తే మాసికం

పూర్వమాచరేత్ । దర్శప్రత్యాబ్ధికేప్రాప్తై ఆబ్ధికంపూర్వమాచరేత్
నిత్యనై మిత్తి కేప్రాప్తై నిత్యంనపరిలంఘయేత్ । నైమిత్తికంపురాకు
ర్యా తతోనిత్యం మాచరేత్ ॥

తా॥ ఒక్కదినంబున తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధంబులు దర్శశ్రాద్ధము మొదలగు
ననేకశ్రాద్ధంబులు సంభవించినప్పుడు ముందుగ తండ్రితిథియు పిమ్మట మాతృశ్రా
శ్రాద్ధమును, ఆనంతరీము దర్శశ్రాద్ధమును పిమ్మట మహాలయశ్రాద్ధము నాచరింప
వలయును. ఒక్కదినంబున దర్శసంక్రమణ శ్రాద్ధంబులు సంభవించినయెడల సంక్ర
మణశ్రాద్ధము నాచరింపవలయును. దర్శశ్రాద్ధముచేయనక్కరలేదు. సంక్రమణశ్రా
హణదర్శశ్రాద్ధంబు లొకదినంబునసంభవించినయెడల గ్రహణసంక్రమణశ్రాద్ధంబు
లొకపర్యాయము నాచరింపవలయును. దర్శశ్రాద్ధము, మాసికము ఒక్కదినంబున
సంభవించినయెడల ముందు మాసికముపెట్టి పిమ్మట దర్శశ్రాద్ధము నాచరింపవల
యును దర్శశ్రాద్ధము ఆబ్ధికము ఒక్కదినంబున సంభవించినయెడల ముందుగా నా
బ్ధికము పెట్టవలయును. నిత్యనైమిత్తికములు సంభవించినప్పుడు నిత్యకర్మను ఎప్పు
డును విడువగూడదు. ముందుగానైమిత్తికకర్మను జేసినపిమ్మట నిత్యకర్మను జేయవలెను

గ్రహణే ఆశౌచన స్మృతకాభావః

శ్లో॥ చంద్రసూర్యగ్రహేన్నామా త్సూతకేమృతకేతధా ।
అన్నాయామృత్యుమాప్నోతి స్నాయామృత్యుంనవిందతి ॥ సూతకే
మృతకేచైవ నదోషారాహుదర్శనే । తావదేవభవేచ్ఛుద్ధి ర్యావన్ము
క్తిర౭దృశ్యతే ॥

సూర్యచంద్ర గ్రహణములయందును, జాతాశౌచమృతాశౌచములయందును
న్నానము జేయవలయును. అట్లున్నానముజేయనియెడల మృత్యువునుబొందును.
న్నానముచేసినయెడల మృత్యుభయముకలుగదు జాతాశౌచ మృతాశౌచదినము
లలో గ్రహణము సంభవించినయెడల గ్రహణవిముక్తిపర్యంత మాశౌచములేదు.

జీవత్పితృకస్య తర్పణనిషేధః

శ్లో॥ జీవమానఃపితాయస్య మాతాయదివిపద్యతే । మాతృ
శ్రాద్ధంసుతఃకుర్యా న్నకుర్యాతిలతర్పణమ్ ॥

తా॥ తండ్రిజీవించియుండగ తల్లి మృతినొందినయెడల తల్లికి శ్రాద్ధకృత్యము
నంతయు జేయవలయును తిలతర్పణము మాత్రము జేయనక్కరలేదు.

పైతృమేధిక కారికలు.

బోధాయనామావాస్యా నిర్ణయః .

శ్లో॥ భూతేహ్నామాయుతేయుగ్మా పతాదేస్సాయమేతిచేత్
బోధాయనానాంభూతేమా | శ్రాద్ధంకుర్యామితోన్యథా ।

సౌగమాస తది నిర్ణయః

శ్లో॥ జన్మర తర్కః సృతాన్వహాని ఇత్యేకమాసేచపునర్భవా
నిః పునర్భవేష్యేవహికంకుర్యా తేష్యేవసంక్రాంతియుతేషునై వ ।
మాసేకస్మిన్ ద్వేతిధేచేత్పరాస్యా త్సూర్యస్తస్మిన్ త్సూర్యసం
క్రాంతియుక్తే । ద్యావప్యేతౌ సంక్రమేచేత్పరస్యత్సూర్యం చైవంచం
ద్రీసూర్యోతరాగే ॥ వశ్చికాది త్రిమాసేషు మృతాహాసభవేద్యది
పూర్వమాసేతుకర్తవ్య మితిశాతాతపోబ్రవీతు । ఊర్ధ్వంముహూర్తం
కుతపా సంక్రాంతిర్యదిదృశ్యతే । పూర్వమాసేనకర్తవ్యం కుర్యా
త్రాకృతపాదపి ॥

శ్రాద్ధవిఘ్నో ఆమశ్రాద్ధవిధిః.

శ్లో॥ శ్రాద్ధవిఘ్నోద్విజాతీనా మ్నామశ్రాద్ధంప్రకీర్తితం ।
అమావాస్యాదినియతం మాససంవత్సరాభృతఇతి । హారీతః ।

తా॥ శ్రాద్ధమునకు విఘ్నము సంభవించినప్పుడు దర్శశ్రాద్ధము, మాసికము,
ఆబ్దికము మొదలగునవి ఆమద్రవ్యములచేతనే బ్రాహ్మణులుచేయదగినవని హారీతు
డుచెప్పెను. ఆమద్రవ్యమనగా భోజననామాగ్ని.

మరీచిః । శ్లో॥ అనగ్నికఃప్రవాసీచ యస్యభార్యారజస్వలా । ఆమ
శ్రాద్ధంద్విజఃకుర్యా న్నతుకుర్యాన్మృతేహని ।

తా॥ అహితాగ్నికానివాడును, ప్రయాణమైనవాడును బహిష్టయినదాని
పెనిమిటియు మృతదినమునందు ఆమశ్రాద్ధమునే జేయవలెను.

లోగాక్షీరపి । శ్లో॥ పుష్పవత్స్యపిదారేషు విదేశస్థాప్యచగ్నికః ।
అన్నేనైవాబ్దికంకుర్యా రేమ్నావామేనవాక్వచుత్ ॥

గా॥ భార్యబహిష్టురాలైనను, పరదేశమునందుండినను ధార్యాగ్నికానివాడై
నను అన్నశ్రాద్ధమునే జేయవలయును. అదిసంభవముకాని పక్షమునందు హిరణ్య
శ్రాద్ధమును జేయవలయును అదిసంభవముగాని పక్షమున ఆమశ్రాద్ధమయినను జేయ
వలయును.

అపుత్రాయాః రజస్వలాయాః భర్తృశ్రాద్ధవిధిః

శ్లో॥ అపుత్రాతుయదాభార్యా సంప్రాప్తే భర్తృరాబ్ధికే రజస్వలాభవేత్స్వాతు కుగ్యాతత్సంచమేహని ।

తా॥ సంతానములేకట్టి స్త్రీ బహిష్టయియుండగా ఆట్టిసమయమున పెనిమిటి యాబ్ధికము సంభవించినయెడల ఆయిదవస్నానదినంబున ఆబ్ధికము పెట్టవలయును.

ప్రభాసఖండే॥ శ్లో॥ విశుద్ధస్యాచ్యతుర్దేహి స్యాన్నాన్నారీరజస్వలా దైవేకర్మణిప్రతేచ పంచమేహనిశుద్ధతి ।

తా॥ బహిష్టయిన స్త్రీ నాల్గవదినమున స్నానముజేసిన శుద్ధియగును గాని దేవ పితృకార్యము విషయమయి ఆయిదవదినమందు శుద్ధిగఁగియునునని ప్రభాసఖండమునందు జెప్పబడెను.

పాదప్రక్షాళన విధి.

శ్లో॥ మండలాత్పశ్చిమేభాగే బహిరేవస్థితోద్విజః । తత్రైవ నిశ్చజేత్పాద్యం ప్రక్షాళనం మండలోపరి । ఉదజ్జుఘోపసిష్టానాం పాదానాం ప్రక్షాళనం భవేత్ । అన్యథా ప్రక్షాళనే శ్వాదే నిరాశాః పితరో గతాః ॥

తా॥ మండలమునకు పడమటిభాగమున పాదములనుంచి పాద్యమును విడువవలయును. పాదప్రక్షాళనము పాదములను మండలమునొదలుంచి పిమ్మట జేయవలయును. బ్రాహ్మణుల నుత్తరముఖముగ గూర్చుండబెట్టి పాదప్రక్షాళనము జేయవలయును. లేనియెడల పితృదేవతలు ఆశారహితులై వెళ్ళుదురు.

శ్లో॥ పాదమూరేపిత్వస్థానం పాదమధ్యేపితాకుహః । ప్రపితామహోస్తుపాదాగ్రే పాదాప్రక్షాళయేత్కృమాత్ ॥

తా॥ పాదములమొదట పితృలును పాదములమధ్య పితామహులును, పాదములచివర ప్రపితామహులు నుందురుకొబ్బి క్రిమముగా పాదములను ప్రక్షాళన జేయవలయును.

పాదప్రక్షాళనోదకమార్జన విధి.

శ్లో॥ దేవపాదోదకం స్నానం స్వర్చనంపిత్వమండలే । ఉభయో స్నానమాహ్నోతి పునఃకర్తావిధీయతే । పితృబ్రాహ్మణ పాదాంబునధారవ శిరసేక్వచిత్ ॥

తా॥ విశ్వదేవులయొక్క పాదోదకమునుపైన మార్జనముచేసికొనుటయు పితృస్నానముయొక్క మండలమును స్పృశించుటయును కర్తకు స్నానముతో సమానమైనవి. కొబ్బి పితృస్థానమంగు నిమంత్రితుండయిన బ్రాహ్మణుని పాదోదకమును శిరస్సున ధరింపగూడదు మండలమునుమాత్రము స్పృశింపవలయును.

ఆ చ మ న ప్ర కా ర : .

శ్లో॥ మండలాత్పురతోదేవాః పితృవిప్రాస్తథోత్తరే । కర్తా
చైవతదీశాన్యే అన్యత్రరుధిరోపమమ్ ॥

తా॥ మండలమునకు తూర్పుగా విశ్వేదేవుఁడును, ఉత్తరమున
పితృబ్రాహ్మణుఁడును కర్త ఈశాన్యభాగమందును గూర్పుండి
యాచమనము జేయవలయును. దీనికి వ్యతిరేకస్థలములయందుండి
యాచమనము జేసినయెడల రక్తపానముతో సమానమగును.

శ్లో॥ కర్తృరాచమనాత్పూర్వం భోక్తృరాచమనకయది । శునో
మూత్రసమంతోయ మిత్యేవం మనురబ్రవీత్ ॥

తా॥ కర్త యాచమనముజేయుటకంటే ముందు భోక్త యాచ
మనము జేసినయెడల శునకమూత్రపానముతో సమానమని మనువు
చెప్పియుండెను.

గంధధారణమ్ .

శ్లో॥ చందనం పిష్టికార్కేషు ఫాలమధ్యేఽనిక్షిపేత్ । కంఠే
కక్షే తథాప్యష్టే నిరాశాః పితరోగతాః ॥

తా॥ పిష్టికార్యములయందు ముఖమునందే మంచిగంధమును
ధరించవలయునుగాని కంఠమునందును, భుజములయందును, వీపునం
దును ధరించినయెడల పిత్తదేవతలు ఆశారహితులై వెళ్ళిపోవుదురు.

పరివేషణవిధి : .

శ్లో॥ మధ్యే అన్నంప్రతిష్ఠాప్య దక్షిణేఘృతపాయసే । శాకాది
పురితశ్చైచ్చవ అంతేసూపస్తధైవచ ॥

తా॥ అన్నమును మధ్యప్రదేశమందును, దక్షిణభాగమునందు
నేతిదొన్నెయు, పాయసముదొన్నెయు, కూరలుమొదలగునవి ముంద
రను పప్పు చివర నుంచవలయును.

(కషమవిషయములు మాధర్మశాస్త్రసంగ్రహమును గ్రంథము
నందు అచ్చువేయబడినది.

గ్రంథం సమాప్తమ్.

జ్యోతిషామృతము

అను జాతకభాగము. 3-8-0

ఈ గ్రంథము కీ॥ శే॥ నాథండిగారైన

చల్లా లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి గారి చే

వచనకౌవ్యముగా వ్రాయబడినది.

సంవత్సరములు, చాంద్రమాసములు, సౌరమాసములు, అరమాసములు, రుతువులు, 6 అయనములు, 7 తిథులు, 8 నక్షత్రములు, 9 నక్షత్రముల వానివాని స్వరూపములు జంతువులు, 10 గ్రహములు మొదలగునవి. 11 అశ్విన్యాదిరాసులు 12 నామనక్షత్రముల 13 జీవనిర్జీవ నక్షత్రములు 14 మహాదశలురాసులు కాలపురుషస్వభావములు, 15 రవ్యాదిగ్రహములు, 16 రవ్యాదిగ్రహస్వభావములరాచక్రములు 17 గ్రహసంచార కాలనిర్ణయము 18 లగ్నకారకకత్తములు 19 కేంద్రాదిస్థానసంజ్ఞలు, 20 లగ్నముకట్టువిధము, 21 ఆంశకగ్రహభాగము. 22 ఆంశచక్రము 23 ఇందులగ్నము కట్టువిధము 24 తారాలగ్నముకట్టువిధము 25 జనలగ్న తెలిసేవిధము, 26 దేశలగ్నప్రమాణములు, 27 జన్మకాలఘడియలు తెలిసికొనుట 28 మహాదశానిర్ణయములు, 29 మహాదశాశేషము, 30 అంతర్దశలు, 31 విదేశాసూక్ష్మదశాలక్షణములు, అంతర్దశాపేరిల్ గ్రహములయొక్క బలాబలములు చంద్రబలము వృద్ధిక్షయములు, గ్రహమిత్రత్వ శత్రుత్వములు, ఉచ్ఛస్వక్షేత్రమూలత్రికోణములు, గ్రహకారతత్వములు తాత్కాలికశత్రుమిత్రత్వములు షడ్వర్గము; షడ్బలములు గ్రహసమయములు, గ్రహములకు అవస్థలు, గ్రహవక్రార్థులు, గ్రహచ్ఛాదనము, ఆదౌగ్రహదశాఫలము, సూర్యదశ, చంద్రదశ, కుజదశ, రాహుదశ, గురుదశ, శనిదశ, బుధదశ, కేతుదశ, శుక్రదశ, సూర్యనియొక్క లగ్నాదిద్వాదశస్థానఫలములు; కేవలమారకనిర్ణయస్వభావము, రవ్యాదిగ్రహములవలన జాతకుడు యేలోకమునుండి వచ్చినది మొదలగు 172 విశేషములుగల గొప్పగ్రంథము.

వలయువారు !

లక్ష్మీనరసింహ ముద్రాక్షరశాల

మచలీపట్టణము.

1925 బచ్చిపేట,

ఆ చ మ న ప్రి కా ర : .

శ్లో॥ మండలాత్పురతోదేవాః పితృవిప్రాస్తథోత్తరే । కర్తా
చైవతదీశాన్యే అన్యత్రరుధిరోపమమ్ ॥

తా॥ మండలమునకు తూర్పుగా విశ్వేదేవుఁడును, ఉత్తరమున
పితృబ్రాహ్మణుఁడును కర్త ఈశాన్యభాగమందును గూర్చుండి
యాచమనము జేయవలయును. దీనికి వ్యతిరేకస్థలములయందుండి
యాచమనము జేసినయెడల రక్తపానముతో సమానమగును.

శ్లో॥ కర్తృరాచమనాత్సూర్యం భోక్తృరాచమనకయది । శునో
మూత్రసమంతోయ మిత్యేవం మనురబ్రవీత్ ॥

తా॥ కర్త యాచమనముజేయుటకంటే ముందు భోక్త యాచ
మనము జేసినయెడల శునకమూత్రపానముతో సమానమని మనువు
చెప్పియుండెను.

గంధధారణమ్ .

శ్లో॥ చందనం పిష్పికార్కేషు ఫాలమధ్యేఽనిక్షిపేత్ । కంఠే
కక్షే తథాప్యప్తే నిరాశాః పితరోగతాః ॥

తా॥ పిష్పికార్కములయందు ముఖమునందే మంచిగంధమును
ధరించవలయునుగాని కంఠమునందును, భుజములయందును, వీపునం
దును ధరించినయెడల పితృదేవతలు ఆశాఃపాతులై వెళ్ళిపోవుదురు.

పరివేషణవిధి : .

శ్లో॥ మధ్యే అన్నంప్రతిష్ఠాప్య దక్షిణేఘృతపాయసే । శాకాది
పురిశ్శ్చైవ అంతేసూపస్తద్ధైవచ ॥

తా॥ అన్నమును మధ్యప్రదేశమందును, దక్షిణభాగమునందు
నేతిదొన్నెయు, పాయసముదొన్నెయు, కూరలుమొదలగునవి ముంద
రను పప్పు చివర నుంచవలయును.

(కషమవిషయములు మాధర్మశాస్త్రసంగ్రహమును గ్రంథము
నందు అచ్చువేయబడినది.

గ్రంథం సమాప్తమ్.

జ్యోతిషామృతము

అను జాతకభాగము. 3-8-0

ఈ గ్రంథము కీ॥ శే॥ నాథండిగారైన

చల్లా లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి గారి చే

వచనకౌవ్యముగా వ్రాయబడినది.

సంవత్సరములు, చంద్రమాసములు, సౌరమాసములు, అర
మాసములు, రుతువులు, 6 అయనములు, 7 తిథులు, 8 నక్షత్రమ
లు, 9 నక్షత్రముల వానివాని స్వరూపములు జంతువులు, 10 గ
ములు మొదలగునవి. 11 అశ్విన్యాదిరాసులు 12 నామనక్షత్రములు
13 జీవనిర్జీవ నక్షత్రములు 14 మహాదశలుతాసులు కాలపురుషస్వభ
వములు, 15 రవ్యాదిగ్రహములు, 16 రవ్యాదిగ్రహస్వభాములరా
చక్రములు 17 గ్రహసంచార కాలనిర్ణయము 18 లగ్నకారకకత
ములు 19 కేంద్రాదిస్థానసంజ్ఞలు, 20 లగ్నముకట్టువిధము, 21 ఆం
చక్రనిభాగము. 22 ఆంశచక్రము 23 ఇందులగ్నము కట్టువిధమ
24 తారాలగ్నముకట్టువిధము 25 జనలగ్న తెలిసేవిధము, 26 దేశ
గ్నప్రమాణములు, 27 జన్మకాలఘడియలు తెలిసికొనుట 28 మహ
దశానిర్ణయములు, 29 మహాదశాశేషము, 30 అంతర్దశలు, 31 వి
శాసూక్ష్మదశాలక్షణములు, అంతర్దశాపేరిల్ గ్రహములయొక్క
బలాబలములు చంద్రబలము వృద్ధిక్షయములు, గ్రహమిత్రత్వ శత్ర
త్వములు, ఉచ్ఛస్వక్షేత్రములత్రికోణములు, గ్రహకారతత్వముల
తాత్కాలికశత్రుమిత్రత్వములు షడ్వర్గము; షడ్బలములు గ్రహసవ
యములు, గ్రహములకుఅవస్థలు, గ్రహవక్ర్యాదులు, గ్రహచ్ఛా
నము, ఆదాగ్రహదశాభాగము, సూర్యదశ, చంద్రదశ, కుజదశ
రాహుదశ, గురుదశ, శనిదశ, బుధదశ, కేతుదశ, శుక్రదశ, సూర్య
నియొక్క లగ్నాదిద్వాదశస్థానఫలములు; కేవలమారకనిర్ణయస్వభ
వము, రవ్యాదిగ్రహములవలన జాతకుడు యేలోకమునుండి వచ్చిన
మొదలగు 172 విశేషములుగల గొప్పగ్రంథము.

వలయువారు !

లక్ష్మీనరసింహ ముద్రాక్షరశాల

మచలీపట్టణము.

1925 బచ్చపేట,

